

Mötesbok: KSNAU (2025-09-23)

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott

Datum: 2025-09-23

Plats: Kommunstyrelsens sammanträdesrum

Kommentar:

Dagordning

Beslutsärenden

266/25 Upphandling: Sjukvårdsmaterial (25014): godkännande av förfrågningsunderlag	3
267/25 Medfinansiering: Utvecklingsstöd Norrbyskärs Museum 2025-2026	51
268/25 Deltagande i Nordisk konferens 2025	53
269/25 KSNAU Anmälningssärenden 2025-09-23	59

Till KS/KF

270/25 Motion 23/2024: Revidering av regler för skolskjuts; Maja Westling Palmberg (C)	222
271/25 Motion 2/2025: Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga; Maja Westling Palmberg (C)	233
272/25 Sammanträdestider 2026 för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och näringslivs- och arbetsutskottet	247
273/25 Finans- och kraftrapport augusti 2025	250
274/25 Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter jan-aug 2025	257

Information

275/25 Information: Långsiktigt finansiellt mål	382
276/25 Stadsdirektören informerar	383

Tjänsteskrivelse

2025-09-16

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00732

Medfinansiering: Utvecklingsstöd Norrbyskärs Museum 2025-2026

Förslag till beslut

Att bevilja stiftelsen Norrbyskärs Museum 500 000 kr/år 2025-2026, att tas från kommunstyrelsens anslag för oförutsedda behov

Att beslutet anpassas till eventuella kommande förändringar av Umeå kommuns finansiering av den museala verksamheten

Ärendebeskrivning

Stiftelsen Mo Ångsåg/Norrbyskärs museum söker extra medel för drift av verksamheten 2025-2026.

Ksnau beviljade 2024-02-06 (§51) Norrbyskärs museum ett tillfälligt stöd om 500 000 kr/år 2024-2025 för att upprätthålla service under den period som Norrbyskärs påverkas av sanerings- och återställningsarbete. Under 2025 har verksamheten utvecklats positivt utifrån både besöksantal och försäljning och har gett ett uppsving för ön som helhet. Försäsongen präglades dock av ett kallt väderläge vilket innebär att verksamheten inte kom i gång på allvar förrän i juli. Säsongen blev kort, och trots att resultatet ligger i linje med budget för 2025 är intäkterna inte tillräckliga för att återställa det negativa egna kapitalet. Detta innebär att museet, inom ramen för stiftelselagen, inte kan fortsätta sin verksamhet utan ytterligare finansiellt stöd. Ett extra kommunalt stöd på 500 000 kr/år söks därför för 2025-2026.

Stödet ska vara tydligt tidsbegränsat för perioden 2025-2026 och ges parallellt med en utredning av möjligheterna för att den museala verksamheten långsiktigt kan ingå i ordinarie budget inom berörda förvaltningar. Den gemensamma målsättningen är att skapa en ekonomisk grund som möjliggör både bevarande av kulturarvet och utveckling av Norrbyskärs som ett attraktivt besöksmål för framtiden.

Bakgrund

Norrbyskärs är en plats med en unik historia och ett populärt besöksmål. De omfattande saneringsarbetena som genomförts de senaste åren har dock

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00732

påverkat ön på många sätt och försvårat möjligheterna för verksamheter. Arbetet har dragit ut på tiden och förutsättningarna har förändrats vilket bland annat påverkat museiområdet i stor omfattning. Extra stöd har tillskjutits Norrbyskärs museum för att under saneringen fortsatt kunna ge service, informera om saneringen, skapa intresse och förse besökarna med aktiviteter och upplevelser. Museet är den enda aktören som bedriver denna service och som även arbetar aktivt med marknadsföring av ön. Museet kan därför sägas vara navet i Norrbyskärs struktur och skapar attraktivitet för besökarna genom matupplevelser och uppvisande av öns rika kultur- och industrihistoria. Utöver det extra utvecklingsstödet får Norrbyskärs Museum ett driftbidrag från Umeå kommun på 200 000 kr/år. Museet drivs som en stiftelse, och alla intäkter går oavkortat till verksamheten.

Umeå kommun Näringsliv samordnar idag det flertal kommunala aktörer som tillsammans arbetar för att stärka Norrbyskärs. Nu när saneringen är slutförd har arbetet med att tillgängliggöra större delar av ön för besökare påbörjats bl a genom renovering av färjekajerna (upphandling pågår), nya tillgängliga stigar, skyltning och angöringsplatser. En förvaltningsplan håller på att tas fram för att säkra det fortsatta arbetet med skötsel och drift för ön. Målet är att Norrbyskärs ska bli det naturliga besöksmålet för både Umeåbor och besökare där vår norrländska historia kan berättas och kunskap spridas till både äldre och yngre.

Beredningsansvariga

Karin Björk

Beslutet ska skickas till

Anette Sjödin, Emmy Sundin

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Peter Juneblad
Näringslivsdirektör

Tjänsteskrivelse

2025-09-18

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00817

Deltagande i Nordisk konferens 2025

Förslag till beslut

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar

att kommunstyrelsens ordförande får delta i konferensen 22-24 september 2025 i Kuopio.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens ordförande har blivit inbjuden till Nordisk konferens 2025 – en konferens i samarbete med Folk och Försvars nordiska systerorganisationer i Finland, Norge och Danmark. I år är Finland värd för konferensen som kommer att genomföras i Kuopio den 22–24 september.

Det övergripande temat för konferensen är Nordens försvar av Natos östra gräns. Programmet håller på att utformas men kommer preliminärt att beröra:

- Nato och de nordiska ländernas samarbete kring den europeiska nordostliga försvarslinjen
- Hybridkonflikter och motståndskraft
- Säkerhet i praktiken: Norra Savolax och Kuopio
- Försvarsvilja och beredskap

Konferensen kommer att ha totalt ungefär 35–40 deltagare. Varje land får delta med högst 10 personer. Huvudspråket för konferensen är engelska.

Beslutet ska skickas till

Vanessa Holmlund

[Click here to enter text.](#)
[Click here to enter text.](#)

Tomas Jakobsson
kommunsekreterare

Nordisk konferens 2025

Program
22-24 september
Kuopio, Finland

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, (MTS)
Planeringskommisionen för försvarsinformation (PFI)
Advisory Board for Defence Information (ABDI)

Nordic co-operation in the new world order - Eastern element from the perspective of security and preparedness

Date: Monday 22nd to Wednesday 24th of September 2025

Accommodation: Scandic Atlas, Haapaniemenkatu 22, 70110 Kuopio

The Chatham House rule will be in force for the duration of the conference (meaning that the information presented may be used, provided that source protection is taken care of in such a way that the presenter is not informed, or the subject matter is not combined with his or her presenter or background organisation), unless otherwise specified by the presenter.

Monday 22.9.2025

Flight Helsinki-Kuopio AY365 at 12.35-13.35

Transfer to conference venue by bus, duration approx. half an hour:
City of Kuopio Council Building, Suokatu 42, 70110 Kuopio

14.00: Meal break: sandwiches, coffee and presentation round

14.30: Opening of the conference

- Welcome adress by the representative of the City of Kuopio, N.N.
- Opening address of the conference
Jarno Limnéll, Member of Parliament and Chair of ABDI

15.00: NATO, the European Union and Nordic co-operation networks in the North-East
European Defence line
Janne Kuusela, Director General, Ministry of Defence

15.45: Break

16.00: Re-organisation of security policy in Northern Europe
Iro Särkkä, Senior Research Fellow, Finnish Institute of International Affairs

16.45: About European ongoing hybrid threats
Tapio Pyysalo, Head of International Relations, Hybrid CoE, The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats

17.30: Discussion

18.00: Transfer to hotel (by bus)

19.30: Dinner at Hotel Scandic Atlas

Tuesday 23.9.2025

Hotel breakfast

- 09.30: Departure for the conference venue at Kuopio City Council Hall (by foot)
- 10.00: Turning speeches into practice:
- Situation at the eastern border, Commander of the North Karelia Border Guard District
Colonel Matti Pitkäniitty
 - Reservists in North Savo
Simo Jääskeläinen, Member of the Board of Directors of the Reservier District of North Savo
- 11.00: Lunch in the Council Hall canteen
- 12.15: Departure for the Karelian Air Wing (by bus)
- The visit will be hosted by Colonel Tomi Böhm, Commander of the Air Command
 - Passport/identity card with picture must accompany you during the visit
 - No photo opportunity - mobile phones and other similar devices are left on the bus
- 14.15: Departure for the conference venue (by bus)
- 14.45: Comprehensive security in North Savo and Kuopio
- North Savo's comprehensive security cluster (e.g. development of expertise and RDI activities together with the region's business clusters, e.g. water cluster and AGRI-food cluster)
Comprehensive Security Lead, PhD Harriet Lonka
 - Preparation of the Centre of expertise for comprehensive Security
Pia Viklund, Project Director, CofE on Comprehensive Security of Savonia
University of Applied Sciences, DSc (ADM)
 - Colonel (evp) Asko Muhonen, Senior Specialist, City of Kuopio
- 15.45: Break and a little salty snack
- 16.15: Views on society's overall preparedness and security and its different levels in Finland, Sweden, Norway, and Denmark as well as Nordic co-operation
- N.N. Norway
 - Strategic Advisor for Civil Preparedness at the Embassy of Sweden, Helsinki,
Hanna Waerland-Fager
 - N.N. Denmark
 - Moderator: Harriet Lonka, PhD
- 17.45: Departure (by foot) to Kuopio City Hall, where the greetings of the city will be heard
- 18.45: Departure to the hotel (by foot)
- 19.45: Departure (by foot) for dinner. Restaurant: Isä Camillo

Wednesday 24.9.2025

Hotel breakfast

Check-out of hotel rooms

- 09.00: Departure from hotel to Emergency services College, Hulkontie 83, 70821 Kuopio (by bus, baggage will be left at hotel reception)
- 09.30: Presentation of the Emergency services College, including the training Centre
Rector Mervi Parviainen
- 10.45: Presentations at the Auditorium of the Emergency services College:
- Business and industry in the field of comprehensive security
CEO Paula Aikio-Tallgren, Federation of Finnish enterprises in Savo
 - Police operations in Eastern Finland
Police Chief Samppa Holopainen, Eastern Finland Police Department
- 11.45: Closing words of the conference
Tuula Väättäinen, Member of Parliament and Vice Chair of ABDI
- 12.00: Lunch at the Emergency services Academy Finland
- 13.00: Departure from the Emergency services Academy to population shelter (by bus)
- 13.30: Visit with presentations to the most modern dual-use population shelter in Northern Europe in Savilahti
Mikko Moilanen, Head of Security, City of Kuopio
Colonel (evp) Askö Muhonen, Senior Specialist, City of Kuopio
- 14.30: Departure by bus to Hotel Atlas, where baggage is picked up
- 15.15: Departure by bus to the airport
- Flight Kuopio-Helsinki AY370 from 17.45 to 18.45

Thank you! – Tack! – Kiitos!

Contact persons:

Markus Kinkku markus.kinkku@gov.fi, Secretary General of ABDI, tel. + 358 295 140 621
Laura Renvall laura.renvall@gov.fi, Assistant Secretary General of ABDI, tel. + 358 295 140 018

Nordisk konferens 2025

22-24 september, Kuopio, Finland

Delegation:

Anders Bennström

Senior Rådgivare, 2Secure

Caroline Falkengren

Enhetschef Genomförande beredskap, Strålsäkerhetsmyndigheten

Elenor Bernelow Loyd

Vice President Total Defence, Research Institute of Sweden (RISE)

Elin Jakobsson

Förste forskare, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)

Elisabeth Kostenius

Chef säkerhet och beredskap, Haparanda stad

Hanna Maurin Söderholm

Programansvarig PICTA Prehospital Innovationsarena, Lindholmen Science Park

Hans Lindberg

Kommunalråd, Kommunstyrelsens ordförande Umeå Kommun

Linda Jerneck

Biträdande politisk redaktör, Expressen

Matilda Karlsson

Public Affairs Manager, Nordics, MilDef

Stefan Hjort

Governmental Relation, GKN Aerospace

Tisdagens talare (från Sverige):

Hanna Waerland-Fager,

Strategic Advisor for Civil Preparedness at the Embassy of Sweden, Helsinki

Medföljande från Folk och Försvar:

Karin Abbor-Svensson

Stabschef och projektledare Rikskonferensen

Niki Scharp Brilly

Utbildningsansvarig och projektledare Nordisk konferens

Tjänsteskrivelse

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienumr: KS-2025/00024

KSNAU Anmälningssärenden 2025-09-23

Förslag till beslut

Länsstyrelsen - Förslag till beslut och skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat. Miljö – och hälsoskyddsnämnden för eget yttrande till Länsstyrelsen senast 1 oktober 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet - Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning. Miljö – och hälsoskyddsnämnden för eget yttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet senast 14 november 2025

Förnamn, Efternamn
Befattning

Therese Stellén

Från: Umeå kommun
Skickat: den 15 augusti 2025 13:24
Till: KS Diarium
Ämne: VB: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)
Bifogade filer: Remissmissiv RU WSR.pdf; Skrivelse Förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning.pdf
Prioritet: Hög
Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Från: Håkan Frycklund **För** KN CKS Remisser
Skickat: den 15 augusti 2025 12:31
Kopia: KN Registrator
Ämne: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)
Prioritet: Hög

Du får inte ofta e-post från kn.cks.remisser@regeringskansliet.se. [Läs om varför det här är viktigt](#)

Remiss av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Remissinstanser framgår av bifogat missiv)

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 14 november 2025** Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till kn.cks.remisser@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2025/01589 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter. Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [svara på remiss](#)

[\(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Charlotta Fred
Departementsråd

Från: Annika Dalén
Skickat: den 22 augusti 2025 10:09
Till: KS Diarium; Miljö- och hälsoskydd
Kopia: Linda Gustafsson
Ämne: Sv: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)

JUSK avstår från att yttra sig.

Med vänliga hälsningar,
Annika Dalén
Utvecklingsstrateg jämställdhet
090-16 58 91
annika.dalen@umea.se
Umeå kommun
Stadsledningskontoret
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se/jamstallldhet

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Från: KS Diarium
Skickat: den 22 augusti 2025 10:03
Till: Miljö- och hälsoskydd
Kopia: Annika Dalén ; Linda Gustafsson
Ämne: VB: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)

Hej!

Kommunstyrelsen överlämnar denna remiss till Miljö – och hälsoskyddsnämnden för eget yttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet. Sista dag för att besvara remissen är **14 november 2025**. Kopia på nämndens protokollsutdrag inkl. yttrande skickas till ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/00713.

Kopia till Linda Gustafsson och Annika Dalén med svar till KS diarium om JUSK ska yttra sig eller inte.

Med vänlig hälsning

Registrator
090 – 16 10 00
umea.kommun@umea.se

Umeå kommun
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Från: Umeå kommun

Skickat: den 15 augusti 2025 13:24

Till: KS Diarium

Ämne: VB: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)

Prioritet: Hög

Från: Håkan Frycklund <hakan.frycklund@regeringskansliet.se> **För** KN CKS Remisser

Skickat: den 15 augusti 2025 12:31

Kopia: KN Registrator <kn.registrator@regeringskansliet.se>

Ämne: Remittering av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning (Svar senast den 14 november 2025)

Prioritet: Hög

Du får inte ofta e-post från kn.cks.remisser@regeringskansliet.se. [Läs om varför det här är viktigt](#)

Remiss av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning

(Remissinstanser framgår av bifogat missiv)

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 14 november 2025** Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till kn.cks.remisser@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2025/01589 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter. Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Charlotta Fred
Departementsråd

Regeringskansliet

Remiss

2025-08-15
KN2025/01589

Klimat- och näringslivsdepartementet

Enheten för cirkulär ekonomi, kemikalier och strålning

Max Åkerlund

**Remiss av Naturvårdsverkets skrivelse förslag till
författningsändringar till följd av revideringen av EU:s
avfallstransportförordning**

Remissinstanser

1. Arvidsjaur kommun
2. Avfall Sverige
3. Bjurholm kommun
4. Boliden AB
5. Bollnäs kommun
6. Byggföretagen
7. Dorotea kommun
8. Falun kommun
9. Gullspångs kommun
10. Gävle kommun
11. Göteborgs kommun
12. Heidelberg Materials Alternative Fuels
13. Hofors kommun
14. Härjedalens kommun
15. Härnösands kommun
16. Kommerskollegium
17. Konkurrensverket
18. Kumla kommun

19. Kuusakoski Sverige AB
20. Landskrona kommun
21. Lindberg & Son
22. Lunds kommun
23. Länsstyrelsen Gävleborg
24. Länsstyrelsen Norrbotten
25. Länsstyrelsen Skåne
26. Länsstyrelsen Stockholm
27. Länsstyrelsen Västra Götaland
28. Malmö kommun
29. Mälarenergi AB
30. NG Nordic Sweden AB
31. Norrköping kommun
32. Oxelösunds kommun
33. Perstorps kommun
34. Piteå kommun
35. PreZero Recycling
36. Ragn-Sells AB
37. Remondis Sweden
38. Ronneby kommun
39. Sortera Recycling
40. Stena Recycling AB
41. Stockholms kommun
42. Strängnäs kommun
43. Strömstads kommun
44. Sundsvalls kommun
45. Svensk Plaståtervinning AB
46. Svenskt Näringsliv
47. Sveriges Kommuner och Regioner
48. Södertälje kommun

49. Teknikföretagen
50. Tullverket
51. Umeå kommun
52. Vattenfall AB Värme Uppsala
53. Vimmerby kommun
54. Växjö kommun
55. Åmål kommun
56. Åre kommun
57. Återvinningsindustrierna

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 14 november 2025**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till kn.cks.remiss@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2025/01589 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter. Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Charlotta Fred
Departementsråd

Förslag till författningsändringar till följd av revideringen av EU:s avfallstransportförordning

Redovisning av ett regeringsuppdrag

NATURVÅRDSVERKET

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
1. BAKGRUND OCH UTGÅNGSPUNKT	11
1.1 Uppdraget	11
1.2 Avgränsningar och prioriteringar	11
1.3 Genomförande	12
1.4 Bakgrund	12
1.4.1 Nuvarande reglering av gränsöverskridande avfallstransporter	12
1.4.2 Avfallstransportförordningen i svensk rätt	13
1.4.1 Begreppen bortskaffande respektive återvinning	14
1.4.2 Avfallsflöden till och från Sverige	14
1.4.3 Uppföljning av deponikapacitet	22
1.5 Nya avfallstransportförordningen - förändringar i korthet	24
1.6 Behov av kompletterande bestämmelser	32
2. TRANSPORTER AV AVFALL FÖR BORTSKAFFANDE (ARTIKEL 11)	34
2.1 Bakgrund	34
2.1.1 Förutsättningarna för att transportera avfall till annat land för bortskaffande förändras	34
2.1.2 Principerna om närhet och självförsörjning enligt avfallsdirektivet	35
2.1.3 Närhets- och självförsörjningsprincipen i svensk lagstiftning	37
2.1.4 Exempel på genomförande av närhets- och självförsörjningsprincipen i andra länder	37
2.2 Nuvarande tillämpning och behov av utveckling	39
2.3 Naturvårdsverkets slutsatser och förslag	41
3. AVGIFTER FÖR PRÖVNING OCH TILLSYN	47
3.1 Avgifter för provning	47
3.1.1 Behov av nya och differentierade avgifter	48
3.1.2 Handläggningstid och avgiftsnivåer för olika provningar	49
3.1.3 Hanteringen av avgiften för anmälan av gränsöverskridande transport av avfall	51
3.2 Avgifter för tillsyn och andra myndighetsuppgifter	52
4. ROLLER OCH ANSVAR	54
4.1 Ansvar och roller enligt avfallstransportförordningen	54
4.1.1 Ansvaret för tillsyn i fråga om avfallstransportförordningen i svensk rätt	55
4.1.2 Roller och ansvar i övrigt	55
4.1.3 Användning av uppgifter för avfallsstatistik	57
5. SANKTIONER	58

NATURVÅRDSVERKET

5.1.1	Krav i EU-rätten på införande av sanktioner	58
5.1.2	Nuvarande sanktionsbestämmelser i svensk rätt	59
5.1.3	Behov av förändringar av befintliga sanktionsbestämmelser	60
5.1.4	Miljösanktionsavgift för vissa överträdelser	64
5.1.5	Andra former av sanktioner	68
6.	ÖVRIGA ARTIKLAR OCH BESTÄMMELSER	69
6.1.1	Definitionen av "anmälare" och "person som organiserar transporten"	69
6.1.2	Förändringar i förfarandet vid gränsöverskridande transporter av anmälningsskyldigt avfall	71
6.1.3	Digital kommunikation enligt artikel 27	72
6.1.4	Språk	73
6.1.5	Gränsområdesöverenskommelsen	74
6.1.6	Utse ut- och införseltullkontor	75
6.1.7	Villkor för import och införsel av visst avfall enligt 8 kap. 1 § avfallsförordningen	76
7.	FÖRORDNINGAR SOM HÄNVISAR TILL DEN UPPHÄVDA AVFALLS-TRANSPORTFÖRORDNINGEN	79
8.	IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	80
9.	KONSEKVENSBESKRIVNING	81
9.1	Problembeskrivning	81
9.2	Mål	82
9.3	Referensalternativ	82
9.4	Alternativa lösningar	83
9.5	Förslag	83
9.6	Konsekvenser	84
9.6.1	Konsekvenser för anmälare och personer som organiserar informationspliktiga transporter	85
9.6.2	Konsekvenser för verksamhetsutövare som ansöker om förhandsgodkännande av återvinningsanläggningar	86
9.6.3	Konsekvenser för verksamhetsutövare som driver deponianläggningar	87
9.6.4	Konsekvenser för Naturvårdsverket	88
9.6.5	Konsekvenser för Länsstyrelser med tillsynsansvar	89
9.6.6	Konsekvenser för miljö och hälsa	90
9.7	Behov av att anmäla forskrifter till kommissionen	90
9.8	Utvärdering av förslagen	90
10.	FÖRFATTNINGSFÖRSLAG	91
11.	KÄLLHÄNVISNING	106

Sammanfattning

Naturvårdsverket har ett uppdrag att analysera och föreslå författningsändringar med anledning av den nya avfallstransportförordningen¹ (förordning (EU) nr 2024/1157) som trädde i kraft den 20 maj 2024. Förutom några få undantag ska dock förordningen tillämpas först från 21 maj 2026 och i vissa delar från 21 maj 2027. I uppdraget ingår att beskriva konsekvenserna av den nya förordningen i fråga om införsel till Sverige av farligt avfall avsett för deponering t.ex. asbestavfall.

Avfallstransportförordningen är direkt gällande och tillämpningen av reglerna ska vara lika i samtliga medlemsländer. Det kan dock finnas skäl för och behov av viss nationell reglering som ett komplement, eller för anpassning utifrån annan nationell lagstiftning. Det finns idag ett antal bestämmelser i svensk lagstiftning som kompletterar den tidigare avfallstransportförordning² (förordning (EG) nr 1013/2006), till exempel i avfallsförordningen (2020:614), när det gäller tillsyn i miljötillsynsförordningen (2011:13), avgifter i förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT) och straffbestämmelser i miljöbalken.

Den nya avfallstransportförordningen, större förändringar

Grunden i den nya avfallstransportförordningen är densamma som den tidigare. Inom ett antal områden har dock större förändringar skett:

Digitalisering för förenklad kommunikation och ökad transparens mellan myndigheter och aktörer

All information och dokumentation som förordningen ställer krav på i anslutning till gränsöverskridande avfallstransporter ska lämnas och utbytas digitalt. Kommissionen kommer att tillhandahålla ett elektroniskt system för informationsutbyte, som medlemsländernas egna myndighetssystem kan ansluta till. Om inget sådant nationellt system finns, ska en webbtjänst kunna användas. Kravet på digital kommunikation gäller alla aktörer så som myndigheter, exportörer, importörer, behandlingsanläggningar, transportörer osv och omfattar både anmälningspliktigt och informationspliktigt avfall.

Exportrestriktioner och förändrade förfaranden för avfall som transporteras ut ur EU

Informationspliktigt avfall blir förbjudet för export från EU från den 21 maj 2027, om inte mottagarlandet ansökt om och godkänts av kommissionen för att få bli importland. Kommissionen ska utfärda en lista med godkända länder som ska ha

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006 av den 11 april 2024.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall.

NATURVÅRDSVERKET

uppnått krav på miljöriktig avfallshantering. Detta gäller inte länder som omfattas av OECD-beslutet³.

Mottagningsanläggningarna i berört land ska ha genomgått en revision utförd av en oberoende tredje part. Detta gäller även anläggningar i land som omfattas av OECD-beslutet. För plastavfall införs särskilda regler.

Förändrade tidsgränser för hantering av anmälningar och nya krav för avfall inom EU

Transport av avfall för bortskaffande blir förbjudet även inom EU, om inte vissa förutsättningar uppfyllts. Processen för hantering av anmälningar förändras och det införs tidsgränser för när svar från både anmälare och myndigheter ska lämnas. Ett förfarande för hantering av återtag av transporter av informationspliktigt avfall som inte kunnat slutföras som tänkt, införs. Förutsättningarna för att bli en förhandsgodkänd anläggning, med möjlighet att ta emot transporter under en tre-årsperiod istället för ett år på en och samma anmälan, ändras och skärps i vissa avseenden. Kraven skärps i vad en myndighet ska beakta för att kunna godkänna en sådan ansökan.

Ökat fokus på och insatser för att stävja illegala avfallstransporter

Ökade insatser för kontroll och samverkan på såväl nationell som EU-nivå främjas i och med den nya förordningen, bland annat genom att en efterlevnadsgrupp med fokus på samverkan om illegala avfallstransporter inrättas. EU-kommissionen ges också vissa befogenheter att övervaka flöden av avfall ut ur EU samt utföra inspektioner och vidta samordningsåtgärder avseende olagliga transporter.

Avfallsflöden till och från Sverige, anmälningspliktigt avfall

Sverige är nettoimportör av anmälningspliktigt avfall, dvs vi tar emot och behandlar mer avfall än det som går ut från Sverige för behandling. Inflödet består främst av så kallade avfallsbränslen, behandlat hushållsavfall som går till svenska förbränningsanläggningar för energiåtervinning. Träavfall, verksamhetsavfall och en del farligt avfall går också till energiåtervinning. Inflödet av sådant avfall har ökat över tid och ligger 2024 på över 3,7 miljoner ton. Sverige tar också emot en ökande andel avfall till bortskaffande, då främst asbestavfall i form av isolering och byggavfall, men även schakt- och jordmassor för deponering på land. Detta inflöde ligger på ca 260 000 ton för 2024 och inflödet har ökat med tusentals procent från ca 3 400 ton år 2020.

Utfödet av anmälningspliktigt avfall från Sverige är i jämförelse med inflödet litet och har legat på ca 400 000 ton från 2010 fram till idag. Två tredjedelar av avfallet som behandlas i annat land är farligt avfall. Mer än hälften av avfallet som behandlas i annat land går till återvinning, icke-farligt avfall och farligt avfall sammanräknat. Det avfall som bortskaffas i ett annat land men uppkommit i

³ OECD-rådets beslut C(2001)107/slutlig rörande revidering av beslut C (92)39/slutlig om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall avsett för återvinning.

NATURVÅRDSVERKET

Sverige är dels flygaskor som deponeras i Norge, en del kemikalieavfall som förbränns (D10)⁴ samt kvicksilveravfall som går till djupförvar i saltgruva.

Den svenska kapaciteten för deponi ansågs i den senaste nationella avfallsplanen som svår att bedöma, då underlag saknades. En uppföljning av deponikapaciteten har gjorts inom ramen för regeringsuppdraget och även om även detta underlag inte kan generaliseras på grund av låg svarsfrekvens visar underlaget att den svenska deponikapaciteten förefaller vara god. Det gäller samtliga tre typer av deponier, deponi för farligt avfall, deponi för icke-farligt avfall och inert deponi. Huruvida vissa avfall kräver speciallösningar framgår inte av materialet. Uppföljningen visar också att en viss utökning av deponikapaciteten planeras.

Behov av att införa reglering av närhets- och självförsörjningsprincipen för att tydliggöra förutsättningarna för bortskaffande av avfall

Naturvårdsverket föreslår att principerna om närhet- och självförsörjning som uttrycks i artikel 16 avfallsdirektivet⁵, införs och tydliggörs i miljöbalken, genom att föreskriva att ett mål i den svenska avfallsplaneringen ska vara att säkerställa att det i Sverige finns möjligheter att ta hand om det egna blandade kommunala avfallet samt att bortskaffa annat avfall, samt att avfall levereras för bortskaffande till närliggande lämpliga anläggningar.

I avfallsförordningen föreslås bestämmelser som syftar till att i Sverige kunna efterleva principerna om självförsörjning och närhet. Förslagen innebär att import/införsel eller export/utförsel av avfall för bortskaffande endast ska vara tillåtet om det inte negativt påverkar förutsättningarna för bortskaffandet av avfall som uppkommit i Sverige, inte strider mot principer eller riktlinjer uttryckta i nationella eller kommunala avfallsplaner eller andra åtgärder som vidtagits i syfte att begränsa införsel/import eller utförsel/export av visst avfall. Avfall som transporteras från Sverige för bortskaffande ska gå till någon av de närmaste lämpliga anläggningarna. I övrigt ska samtliga kriterier i artikel 11 i förordning (EU) nr 2024/1157 vara uppfyllda för att transporter ska tillåtas.

Till detta föreslår också Naturvårdsverket att det införs ett förbud för transporter av avfall till eller från Sverige för deponering på land (D1)⁶ eller i specialdeponi (D5)⁷, om inte dessa transporter omfattas av en överenskommelse om avfallshanteringssamarbete mellan de nordiska länderna. Begränsningen till Norden görs med stöd i närhetsprincipen. Sådana överenskommelser finns inte på plats idag. Naturvårdsverket ska också kunna medge undantag från förbudet när det finns synnerliga skäl, som exempelvis i kris- eller krigssituationer.

⁴ D10 Förbränning på land, Bilaga 2 till Avfallsförordningen (2020:614).

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851

⁶ D 1 Deponering på eller under markytan. Bilaga 2 till Avfallsförordningen.

⁷ D 5 Särskilt utformad markdeponering. Bilaga 2 till Avfallsförordningen.

NATURVÅRDSVERKET

Fler och förändrade avgifter föreslås

Naturvårdsverket föreslår förändringar i avgifterna för ansökningar om anmälningsskyldigt avfall. En avgift för ändringar av en redan godkänd anmälan införs, det görs en åtskillnad i avgiften för avfall till återvinning och till bortskaffande. Med grund i mer omfattande krav i bedömningen av avfall till bortskaffande bedöms antalet handläggningstimmar öka, vilket föranleder en högre avgift än en anmälan till återvinning. Digitalisering av gränsöverskridande avfallstransporter pågår just nu, men kostnadsberäkningar för de e-tjänster och handläggningssystem som håller på att tas fram har inte funnits på plats i tid för att kunna omfattas av beräkningarna. Avgifterna kommer därför att behöva ses över efter att digitaliseringen är genomförd. För en ansökan om att bli en förhandsgodkänd anläggning för återvinning enligt artikel 14, samt för återtag till Sverige av en avfallstransport som stoppats i annat land och bedömts som olaglig föreslås införande av avgifter. Båda dessa utifrån ett behov av kostnadstäckning.

Naturvårdsverket föreslår ett tillägg i avfallsförordningen som tydliggör att först när provningsavgiften för anmälan är inbetald, ska anmälan räknas som korrekt ifylld enligt kraven i avfallstransportförordningen. Avsikten är att genom detta koppla ihop kraven i anmälningsskyldigheten med kraven i avgiftsförordningen.

Efterlevnad, tillsyn och utnämningar

Tillsynsansvaret för avfallstransportförordningen är i dagsläget delat mellan Naturvårdsverket och fem utsedda länsstyrelser. Bestämmelserna i den nya avfallstransportförordningen medför inte i sig något behov av att förändra fördelningen av tillsynsansvaret. Vi föreslår därför att Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas nu gällande tillsynsansvar kvarstår. Naturvårdsverket föreslås dock få en samlande roll i den myndighetssamverkan som finns på plats sedan många år, utifrån det nya kravet på nationellt samarbete i artikel 64 i avfallstransportförordningen. I övrigt har frågor relaterade till tillsyn inte utretts och berörs inte i redovisningen. Naturvårdsverket konstaterar dock att fördelningen av tillsynsansvar skulle behöva ses över, särskilt med tanke på att strukturen kom till då resursfördelningen såg annorlunda ut. Komplexiteten i frågorna har också ökat över tid.

I regeringsuppdraget ingår att utreda vilka överträdelser av den nya EU-förordningen som bör sanktioneras utan att lämna författningsförslag. Naturvårdsverkets slutsats är att de överträdelser som idag är straffsanktionerade enligt 29 kap. miljöbalken fortsatt bör vara det, men att det kan finnas skäl att se över hur bestämmelser är formulerade. Vissa överträdelser som idag kan komma att träffas av straffbestämmelserna i 29 kap. 4 a § 3-9 kan ses som mer lämpade att sanktionera med miljöstraffsavgift. Naturvårdsverket föreslår att en ändring av straffbestämmelsen i 4 a § 2, gällande transporter av avfall inom EU, bör övervägas så att den träffar även den som anordnar transporten, på sätt motsvarande punkterna 3-9. Vidare föreslås att även överträdelser av vissa krav gällande informationspliktiga transporter av avfall bör straffsanktioneras. Det bör också övervägas att införa visst straffrättsligt ansvar för mottagaren/ behandlingsanläggningen, relaterat till hur mottaget avfall behandlas. När det gäller befintliga

NATURVÅRDSVERKET

bestämmelser om miljöstraffsavgift ser Naturvårdsverket behov av vissa ändringar och tillägg. Vi ser också behov av vissa nya bestämmelser.

Utöver det bör noteras att bestämmelserna i artikel 63 i den nya avfallstransportförordningen kan förväntas förutsätta införande av ett system med administrativa sanktioner som inte finns idag i svensk rätt. Detta är frågor som Naturvårdsverket ser behöver utredas ytterligare.

Krav på digital kommunikation

Naturvårdsverket föreslår, när det gäller kraven på digitalisering av förfarandet för gränsöverskridande avfallstransporter, att det i avfallsförordningen förtydligas att svenska verksamhetsutövare ska kommunicera på det sätt Naturvårdsverket anvisar. När e-tjänster och systemlösningar är färdiga kan denna bestämmelse att behöva uppdateras.

Ytterligare förslag i syfte att förtydliga nationell tillämpning

Medlemsstaternas skyldighet enligt avfallstransportförordningen att årligen rapportera flöden av avfall och uppgifter om efterlevnad av förordningen till kommissionen fullgörs i Sverige av Naturvårdsverket. Detta bör förtydligas i avfallsförordningen, liksom att myndigheten får använda uppgifterna som rapporteras in till verket i syfte att framställa statistik. Naturvårdsverket föreslår också att länsstyrelserna som utför tillsyn i sin tur ska inge uppgifter till Naturvårdsverket som behövs som underlag för rapporteringen.

Naturvårdsverket föreslår avslutningsvis nya bestämmelser i avfallsförordningen i syfte att förtydliga nuvarande tillämpning, dels när det gäller möjligheten till användning av andra språk än svenska, dels när det gäller betydelsen av begreppet ”under avsändarlandets nationella jurisdiktion” som är ett kriterium i EU-förordningens definitioner av vem som är ”anmälare” respektive ”den person som organiserar transporten”.

Förslag läggs också att det införs en upplysningsbestämmelse om att Tullverket får utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen som kompletteras av en bestämmelse som anger att ett sådant beslut ska föregås av ett samråd med Naturvårdsverket.

Konsekvenser av förslagen

Flera av förslagen innebär förtydliganden och att sådant som sker redan i dag regleras i lagstiftningen vilket är positivt både för Naturvårdsverket och berörda aktörer eftersom tydligheten och förutsägbarheten ökar.

Förslaget om differentierade och nya avgifter berör en mindre andel av de cirka 400 företag, varav cirka 100 svenska företag, som årligen anmäler gränsöverskridande transporter av avfall till Naturvårdsverket. Förslagen innebär lägre kostnader för aktörer som anmäler en transport av avfall för återvinning och en högre kostnad för de aktörer som anmäler en transport av avfall för bortskaffande. Förslagen innebär en ny kostnad för de aktörer som anmäler mindre ändringar i en redan godkänd anmälan samt en ny kostnad för verksamhetsutövare som driver återvinningsanläggningar och som ansöker om förhandsgodkännande.

NATURVÅRDSVERKET

För den som är anmälare eller den som kan betraktas som anmälare av en transport som stoppas utomlands och där transporten bedöms som olaglig innebär förslaget om en avgift för återtagande av olagliga avfallstransporter en ny kostnad. De nya och differentierade avgifterna innebär att de kostnader Naturvårdsverket har för att handlägga dessa ärenden i större utsträckning täcks av de aktörer som vill ha ärendena prövade.

Mängden avfall som transporteras ut från Sverige för bortskaffande i andra länder kan förväntas minska till följd av att de villkor som ställs i artikel 11 i den nya avfallstransportförordningen måste uppfyllas. Det gäller exempelvis avfall som kan behandlas i Sverige och som det finns tillräcklig kapacitet för att behandla här. Förslaget att införa principerna om närhet- och självförsörjning i miljöbalken syftar till att tydliggöra principerna och säkerställa att de beaktas i avfallsplaneringen. Grundat på detta föreslås också, med stöd av ett nytt bemyndigande i miljöbalken, bestämmelser i avfallsförordningen som ger möjlighet att begränsa transporter till och från Sverige för bortskaffande utifrån nationella behov och förutsättningar. Detta kan innebära att förutsättningarna för att få transportera avfall till eller från Sverige för bortskaffande kan komma att begränsas ytterligare, utöver vad som följer av artikel 11 i avfallstransportförordningen. Förslagen kan medföra ökade kostnader för de aktörer som inte får transportera avfallet till en anläggning utanför Sverige. Även förslaget att transporter av avfall från Sverige för bortskaffande ska gå till någon av de närmaste lämpliga anläggningarna skulle kunna påverka aktörers kostnader. Det föreslagna förbudet mot att transportera avfall till eller från Sverige för deponering förväntas innebära en minskad efterfrågan på deponering totalt sett i Sverige jämfört med de senaste åren, med minskade intäkter för verksamhetsutövare som driver deponianläggningar som följd. För svenska aktörer som till följd av förbudet inte får transportera avfallet för deponering utanför Sverige, annat än till andra nordiska länder inom ramen för eventuella överenskommelser som slutits, kan det medföra ökade kostnader för att deponera avfallet i Sverige.

För Naturvårdsverkets del innebär dessa förslag dels en ökad tydlighet och transparens i fråga om förutsättningarna för att godkänna en transport för bortskaffande, dels att antalet anmälningar om transporter för bortskaffande kommer att minska, framför allt när det gäller transporter till Sverige för deponering. Förbudet mot att föra in avfall till Sverige för deponering kommer att innebära att mindre mark måste tas i anspråk för deponering av farligt avfall och att de miljö- och hälsorisker som finns med deponeringen minskar. Därutöver kan miljöpåverkan från transporter förväntas minska om färre transporter till och från andra länder genomförs.

1. Bakgrund och utgångspunkt

1.1 Uppdraget

Naturvårdsverket ska senast den 31 maj 2025 leverera underlag till regeringen enligt det regeringsuppdrag som beslutades den 23 maj 2024 i och med ändring av regleringsbrev. Uppdraget lyder enligt följande:

”Regeringen uppdrar åt Naturvårdsverket att analysera och föreslå nödvändiga åtgärder och regeländringar till följd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257 /2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006.

I uppdraget ingår att föreslå de författningsändringar som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2024/1157 om transport av avfall. Naturvårdsverket ska också beskriva konsekvenserna av den nya förordningen i fråga om införsel av farligt avfall avsett för deponering t.ex. asbestavfall. Vad gäller översynen av sanktionsbestämmelserna ska Naturvårdsverket utreda vilka artiklar som bör omfattas av sanktioner utan att föreslå några författningsändringar. I uppdraget ingår inte att utreda kommissionens eventuella tillsynsåtgärder på svenskt territorium.

Naturvårdsverket ska vid utförandet av uppdraget ha löpande dialog med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) samt andra relevanta myndigheter och aktörer. Uppdraget ska åtföljas av en konsekvensanalys av de författningsförslag som lämnas och redovisas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 31 maj 2025.”⁸

Redovisningstidpunkten har flyttats fram till den 13 juni 2025.

1.2 Avgränsningar och prioriteringar

Uppdraget innebär att analysera regelförändringar i den nya avfallstransportförordningen och särskilt belysa de förändrade reglerna för transport av avfall till bortskaffande, bland annat deponering, och vilken inverkan de får på förutsättningarna för införsel av bland annat asbestavfall till Sverige. Utifrån denna analys lämnas författningsförslag. Genomgången av nuvarande svensk reglering har också visat att det finns delar där Naturvårdsverket ser behov av och fördelar med vissa förändringar, trots att de inte direkt föranleds av den nya

⁸ Klimat- och näringslivsdepartementet (2024), Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Naturvårdsverket, KN 2024/01131.

NATURVÅRDSVERKET

förordningen. Vissa sådana förändringsförslag finns också med som förslag i redovisningen. Därutöver nämns vissa frågor där det bedömts föreligga behov av ytterligare utredning.

1.3 Genomförande

Uppdraget har genomförts på Naturvårdsverket av Ylva Lindén, Linda Hellblom och Anna Lundmark Essen (projektledare). En intern styrgrupp bestående av Markus Ollikainen, Elin Andersen, Johanna Farelus och Uwe Fortkamp (adjungerad) har varit knuten till uppdraget.

Det har inom ramen för uppdraget förts dialog med Avfall Sverige, Återvinningsindustrierna, Tullverket och den chefsgrupp som ansvarar för tillsyn i fråga om transporter av avfall som omfattas av avfallstransportförordningen på de fem berörda länsstyrelserna; Länsstyrelserna i Gävleborgs län, Norrbottens län, Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Nuvarande reglering av gränsöverskridande avfallstransporter

Sedan mitten av 1980-talet finns regleringar som ska säkerställa att avfall som transporteras mellan länder hanteras på ett miljöriktigt sätt.

På global nivå finns Baselkonventionen⁹ vars grundläggande principer är att avfall ska tas om hand på ett riktigt sätt, hanteras så nära källan som möjligt och att mängden uppkommet avfall ska minimeras. Länder (konventionens parter) ska sträva efter att kontrollera gränsöverskridande transporter av farligt avfall, övervaka och förhindra illegal avfallshandel, ge bistånd till miljömässigt sund hantering av farligt avfall, främja samarbete samt utarbeta tekniska riktlinjer för hanteringen av farligt avfall. Baselkonventionen innehåller också det s.k. Baselförbudet som innebär att farligt avfall och visst annat avfall är förbjudet att exportera från länder som är medlemmar i OECD eller EU till länder som inte är medlemmar i OECD eller EU. Förbudet antogs 1995, men trädde i kraft först år 2019. Det införlivades dock i EU:s lagstiftning redan 1997.

För medlemmar i OECD gäller det så kallade OECD-beslutet¹⁰ om gränsöverskridande avfallstransport. Det reglerar förfarandet vid transport av avfall mellan OECD-länder för återvinning och avviker i vissa avseenden från Baselkonventionen.

⁹ Baselkonventionen av den 22 mars 1989 om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall.

¹⁰ OECD-rådets beslut C(2001)107/slutlig rörande revidering av beslut C(92)39/slutlig om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall avsett för återvinning.

NATURVÅRDSVERKET

Inom EU har gränsöverskridande transporter av avfall reglerats sedan 1993¹¹. Sedan år 2006 genom förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall, avfallstransportförordningen. Den förordningen har nu ersatts av den nya avfallstransportförordningen, förordning (EU) nr 2024/1157¹², som trädde i kraft den 20 maj 2024, men som i de flesta delar ska tillämpas först från och med 21 maj 2026.

EU har alltså en harmoniserad lagstiftning på avfallstransportområdet. EU-förordningen är direkt tillämplig i Sverige. Den reglerar gränsöverskridande avfallstransporter inom EU, men införlivar också såväl Baselkonventionen som OECD-beslutet i gemenskapslagstiftningen. Förordningen syftar till att skydda miljön och människors hälsa mot de skadliga effekter som transporter av avfall kan medföra och ska bidra till att underlätta en miljöriktig hantering av avfall i enlighet med den avfallshierarki som EU:s ramdirektiv för avfall 2008/98/EG, samt till att minska de övergripande effekterna av resursanvändning och till en effektivare resursanvändning, som är avgörande för omställningen till en cirkulär ekonomi. Förordningen är avsedd att komplettera EU:s allmänna avfallslagstiftning, såsom avfallsdirektivet. Den hänvisar till definitioner i avfallsdirektivet, inbegripet definitionerna av avfall och termer relaterade till avfallshantering. Den fastställer även ett antal ytterligare definitioner för att underlätta en enhetlig tillämpning av förordningen.

1.4.2 Avfallstransportförordningen i svensk rätt

Avfallstransportförordningen kompletteras med vissa bestämmelser i svensk rätt. I 8 kap. avfallsförordningen (2020:614) finns bland annat bestämmelser som pekar ut Naturvårdsverket som behörig myndighet, med ansvar bl.a. för att granska och godkänna transporter som anmäls, men även ett antal ytterligare bestämmelser som relaterar till gränsöverskridande avfallstransport. Bestämmelser om tillsyn finns i miljötillsynsförordningen (2011:13) enligt vilka Naturvårdsverket ges tillsynsansvar i fråga om avfallstransportförordningen i frågor som verket är behörig myndighet för, och fem utpekade länsstyrelser ges ett övergripande ansvar för tillsyn gällande gränsöverskridande avfallstransporter. I 29 kap. 4 a och 5 §§ miljöbalken finns särskilda straffbestämmelse avseende överträdelse av vissa bestämmelser i avfallstransportförordningen. Enligt miljöstraffbestämmelseförordningen (2012:259) ska miljöstraffavgift påföras för vissa särskilt angivna överträdelse av avfallstransportförordningen. Förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken reglerar storleken på den ansökningsavgift som ska betalas för Naturvårdsverkets handläggning av anmälningar enligt avfallstransportförordningen.

¹¹ Rådets förordning (EEG) nr 259/93 av den 1 februari 1993 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen

¹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006

1.4.1 Begreppen bortskaffande respektive återvinning

Med bortskaffande avses enligt definitionen i artikel 3.19 avfallsdirektivet ”varje förfarande som inte utgör återvinning, även om förfarandet sekundärt leder till regenerering av ämnen eller utvinning av energi” och det hänvisar till bilaga I till direktivet som innehåller en icke uttömmande förteckning över bortskaffningsförfaranden. Återvinning definieras som ”varje förfarande vars främsta resultat är avfall som har ett nyttigt ändamål, genom att det antingen vid anläggningen eller i samhället i stort ersätter annat material som i annat fall skulle ha använts för ett visst syfte eller förbereds för detta syfte” och det hänvisas till bilaga II till direktivet som innehåller en icke uttömmande förteckning över återvinningsförfaranden. Denna förteckning som innehåller koder (D-koder) för bortskaffandeförfaranden *disposal operations* och koder (R-koder) för återvinningsförfaranden *recovery operations* återfinns också i den svenska avfallsförordningen, bilagorna 1 och 2.

Enligt 15 kap. 6 § miljöbalken innebär bortskaffande att ”göra sig av med eller förbereda för att göra sig av med något som är avfall utan att återvinna det eller utan att lämna det till någon som samlar in eller transporterar bort det”. Återvinning definieras som ”att vidta en åtgärd som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereder det för en sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för återanvändning”.

Det kan i vissa fall vara svårt att avgöra om ett avfall ska transporteras för återvinning eller bortskaffande. Vid en bedömning av om avfall är avsett för återvinning eller bortskaffande ser man som regel till huvudsyftet med behandlingen. Om en avfallsfraktion skickas till en mottagare för att återvinna visst innehåll i avfallet och detta är det främsta syftet med behandlingen ska som regel transporten av avfall anses avsedd för återvinning. Detta gäller även om det endast är en mindre del av avfallet som återvinns.

1.4.2 Avfallsflöden till och från Sverige¹³

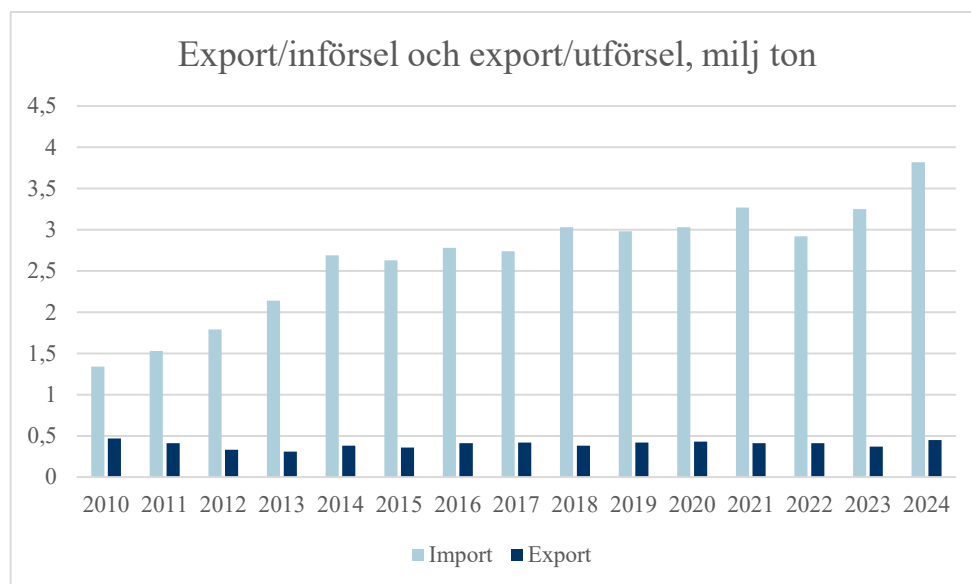
Enligt avfallstransportförordningen kräver alla transporter av visst avfall över en landsgräns, även inom EU, ett särskilt godkännande från berörda myndigheter, eller medföljande transportdokumentation. *Anmälningsskyldigt* avfall omfattar farligt avfall och vissa särskilda avfallstyper så som hushållsavfall och blandade fraktioner av avfall. Transporter av anmälningsskyldigt avfall kräver godkännande från avsändar-, mottagar- och eventuellt transitland.

¹³ Underlagen till detta avsnitt baseras på den årliga rapportering som Naturvårdsverket gjort till EU-kommissionen och Baselsekretariatet i enlighet med artikel 51 i Förordning (EG) 1013/2006 för åren 2010-2024.

NATURVÅRDSVERKET

För transporter av avfall som inte omfattas av anmälningsplikt gäller istället vissa särskilda informationskrav som föreskrivs i EU-förordningen. Transporterna ska åtföljas av viss dokumentation. Så kallat *informationspliktigt* avfall omfattar icke-farligt avfall i sorterade fraktioner. De informationspliktiga transporterna omfattas i dagsläget inte av något spårbarhetssystem eller någon rapportering av flöden, därför är kunskapen om hur stora flödena av sådant avfall är och vilka avfallstyper de omfattar liten. De anmälningspliktiga transporterna följs upp och rapporteras årligen, så där finns god kunskap om flöden och avfallstyper.

När det gäller de anmälningspliktiga transporterna är Sverige nettoimportör och har varit det under lång tid. Till Sverige har sedan 2018 importerats/förts in cirka 3 miljoner ton avfall årligen. Exporten/utförseln har legat på 300 000–500 000 ton årligen (se Figur 1 nedan).

Figur 1. Import/införsel och export/utförsel av avfall 2010-2024 miljoner ton.

I avsnitten nedan kommer fokus på beskrivningen att ligga på avfall för bortskaffande, då förfarandet för transport av sådant avfall förändras i och med nya avfallstransportförordningen. Mer information om flödena av avfall till och från Sverige för återvinning finns bland annat i Sveriges nationella avfallsplan.¹⁴ Övergripande mönster finns i flödena av avfall över tid, särskilt när det gäller behandlingsmetod (återvinning eller bortskaffande) och icke-farligt eller farligt avfall. Dessa har varit rätt så stabila sedan 2010 men variationer finns. När det gäller avfallstyp bedöms variationerna vara större mellan åren. För att analysera

¹⁴ Naturvårdsverket (2024) Avfall i ett cirkulärt samhälle Nationell avfallsplan 2024-2030 Rapport 7171 sid. 33ff.

NATURVÅRDSVERKET

detta behöver kategoriseringar göras utifrån varje enskild anmälan, per år. Inom ramen för uppdraget är detta analyserat för 2023 men inte för fler år.

Export och utförsel av avfall

Majoriteten av avfallet går till andra länder inom EU, endast en mycket liten del exporteras till länder utanför EU. Avfall får transporteras till bortskaffande endast till länder inom EU och under vissa förutsättningar till EFTA-länder som är parter i Baselkonventionen. Under 2023¹⁵ fördes 373 000 ton avfall ut från Sverige. Av detta avfall var 73 % (273 000 ton) farligt avfall och 27 % (99 000 ton) icke-farliga avfall.

Av det farliga avfallet som fördes ut 2023 gick hälften till bortskaffande och hälften till återvinning. Av det icke-farliga avfallet gick 99 % till återvinning. Sammantaget gick mer än hälften av avfallet som fördes ut från Sverige till behandling i annat land till återvinning.

Huvuddelen av det avfall som förs ut är förbränningsaskor, främst flygaska men även en del filterkakor. Svenska förbränningsanläggningar för ut ca 150 000 ton askor varje år, i huvudsak till en anläggning i Norge. Från mars 2021 klassas behandlingen av askorna vid denna anläggning från svensk sida som bortskaffande, D13 och D1, istället för återvinning R5 (materialåtervinning eller återställande av andra oorganiska material¹⁶) som tidigare. Detta innebär att samma avfallstyp, askor som klassas som farligt avfall, både återfinns under behandlingskod för återvinning och behandlingskod kod för bortskaffande, under ett och samma år.

Då många anmälningar löper över ett årsskifte och ovan nämnda anläggning i Norge dessutom var förhandsgodkänd anläggning och fick ta emot avfall för återvinning på godkännanden med en 3-årig giltighetstid enligt artikel 14 i avfallstransportförordningen, så blir förändringen i transporterade mängder avfall till bortskaffande respektive återvinning, från Sverige, först tydlig från och med 2022.

Andra frekvent förekommande avfall som förs ut är kemikalier, elavfall, köldmedier (CFC, HFCF), kvicksilver, spilloljor, katalysatorer och batterier. Sammansättningen förändras en del från år till år.

Import och införsel av avfall

Avfall får föras in eller importeras till Sverige från såväl andra EU-länder som länder utanför EU som är parter i Baselkonventionen eller som EU eller Sverige har ingått överenskommelser med.

¹⁵ Siffrorna för 2024 färdigställdes i april 2025 och har därför inte kunnat analyseras inom ramen för detta uppdrag.

¹⁶ Enligt Avfallsförordningen (2020:614) omfattar denna

1. förberedelse för återanvändning,
2. materialåtervinning av oorganiska byggnadsmaterial,
3. återvinning av oorganiskt material för återfyllnadsändamål, och
4. jordtvätt som resulterar i återvinning av jorden

NATURVÅRDSVERKET

För 2023¹⁷ togs 3,25 miljoner ton avfall emot och av detta gick 92 % (3 miljoner ton) till återvinning. 159 000 ton gick till bortskaffande och 52 000 ton till en kombination av återvinning och bortskaffande. Av det importerade avfallet på 3,25 miljoner ton var 14 % farligt avfall (457 000 ton).

Den stora mängden avfall (86 %) som importerades eller fördes in i Sverige 2023 gick till energiåtervinning, R1. Detta avfall består av hushållsavfall, behandlat hushållsavfall (RDF¹⁸), annat förbehandlat avfall, träavfall samt en del farligt avfall som kemikalier och färgavfall. Cirka 6 % var farligt avfall, resten icke-farligt avfall.

Av de 14 procenten avfall som importerades till återvinning men inte energiåtervanns (R1) gick majoriteten till R4, återvinning av metaller. Det rörde sig om ca 160 000 ton.

Flöden av avfall till bortskaffande

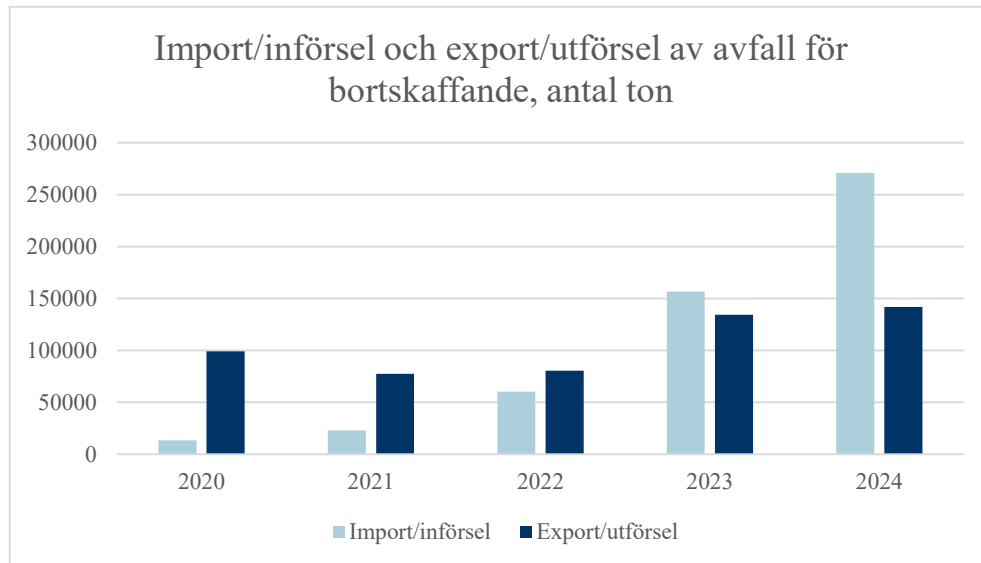
Ungefär hälften av det avfall som förs ut/exporteras från Sverige går till bortskaffande. Avfall som transporteras från Sverige för bortskaffande går främst till D1 och D5, d.v.s. vanlig deponi eller särskilt utformad markdeponi. En stor andel är askor från förbränningsanläggningar till en anläggning i Norge, se tidigare stycke. Utförseln av detta avfall har ökat sedan 2022, se figur x nedan. Detta beror främst på Naturvårdsverkets ändrade klassning av avfallsbehandlingen på den norska anläggningen, från återvinning till bortskaffande. Mängden askor som förts ut har dock varit ungefär desamma. Kvicksilverinnehållande avfall som går till djupförvar (D12) är en annan relativt stor post. En mindre del går till D10 (förbränning på land) eller andra bortskaffandeförfaranden. Det rör sig i dessa fall om avfallssyror, -baser och andra kemikalier.

Införseln av avfall till bortskaffande har under lång tid varit en mindre andel av det avfall som importeras/förs in till Sverige. Från 2010 till 2020 var införseln/importen av avfall till bortskaffande liten, under 5000 ton/år. Från 2021 och framåt ses en ökning från ca 10 000 ton/år till ca 270 000 ton år 2024.

¹⁷ Som ovan angående 2024 års siffror.

¹⁸ Avfallskod 19 12 10 Brännbart avfall (avfallsfraktion behandlad för förbränning – RDF), Bilaga 3 till Avfallsförordningen (2020:614).

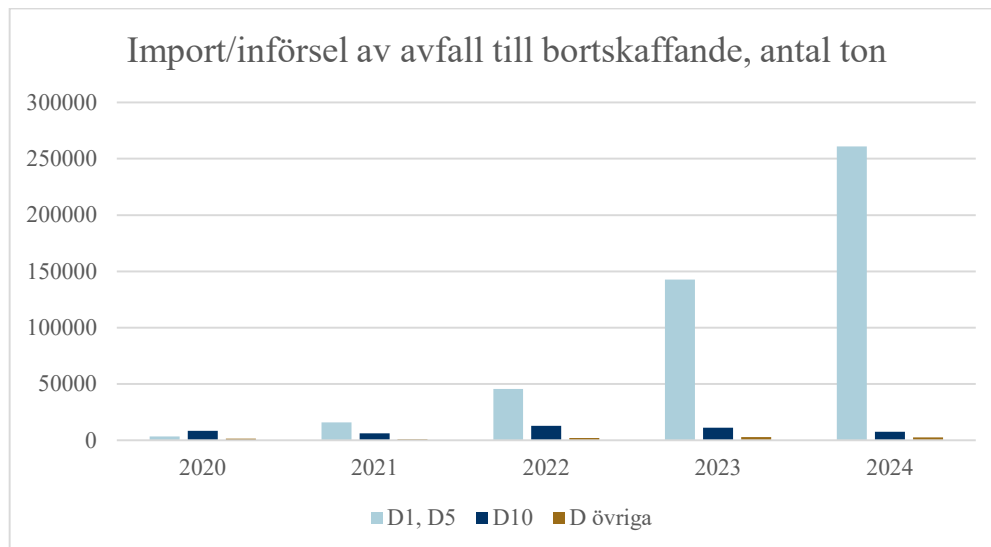
NATURVÅRDSVERKET

Figur 2. Import/införsel och export/utförsel av avfall för bortskaffande 2020-2024.

Import och införsel av avfall till bortskaffande

Huvuddelen av avfallet som förs in eller importeras för bortskaffande går till D1 (deponi) eller D5 (specialdeponi) samt en mindre mängd till D10 (förbränning på land). Särskilt införseln till deponi har ökat kraftigt de senaste åren, se Figur 3.

Figur 3: Import/införsel av avfall till bortskaffande 2020-2024 i ton

Avfallet som importerats för bortskaffande på deponi är asbestavfall, jord och sten förorenade av farliga ämnen mm. Avfall som går till förbränning klassad som

NATURVÅRDSVERKET

bortskaffande (D10 förbränning på land), är främst farligt avfall så som kemikalier, slam, avfall som måste bortskaffas så som POP-innehållande avfall, PCB etc.

En mycket liten andel av det importerade avfallet för bortskaffande kommer från land utanför EU. Det handlar om ett fåtal anmälningar per år och då till D10.

Flödena av avfall till bortskaffande påverkas precis som avfall till återvinning i stor utsträckning av marknadsförutsättningar. Statistiken visar att vissa avfall som behandlats i Sverige ett år kan året efter behandlas i annat land. När det gäller bortskaffande i djupförvar (D12) har dock flödet varit stabilt över tid. Det kan också gälla för vissa särskilda avfallstyper på en detaljnivå som inte kan redovisas här.

Import och införsel av asbestavfall till bortskaffande

Huvuddelen av den ökning av införsel av avfall till bortskaffande som är tydlig från 2020 och framåt består av asbestavfall till deponi. Asbestavfallet består dels av isolering, takplattor och liknande, som del i bygg- och rivningsavfall samt finns i avfallsjordar och spårballast.

Asbestavfall är alltid farligt avfall. Det finns ett antal avfallskoder i EU:s avfallsförteckning (EWL)¹⁹ som kan användas för att klassificera asbestavfall, men asbest kan även förekomma i mindre utsträckning i annat farligt avfall. I Baselkonventionen²⁰ omfattas avfallet av koden A2050. Asbestavfall kan också klassas som Olistat avfall enligt Baselkonventionen. Avfallet som förs in och läggs på deponi i Sverige omfattar båda typerna. Vilka koder som används kan variera och olika länder har olika syn på vilka koder som ska användas i vilket enskilt fall. Det pågår i de flesta fall en dialog mellan behöriga myndigheter i avsändarland och mottagarland inom ramen för varje anmälan om vilka koder som ska tillämpas i vilket fall.

I genomgången av de anmälningar som godkänts för införsel av asbestavfall till Sverige under perioden 2020-2024 förekommer följande EWL-koder:

17 05 03* Jord och sten som innehåller farliga ämnen
17 05 07* Spårballast som innehåller farliga ämnen
17 06 01* Isolermaterial som innehåller asbest
17 06 03* Andra isolermaterial som består av eller som innehåller farliga ämnen
17 06 05* Byggmaterial som innehåller asbest
17 09 03* Annat bygg- och rivningsavfall (även blandat avfall) som innehåller farliga ämnen

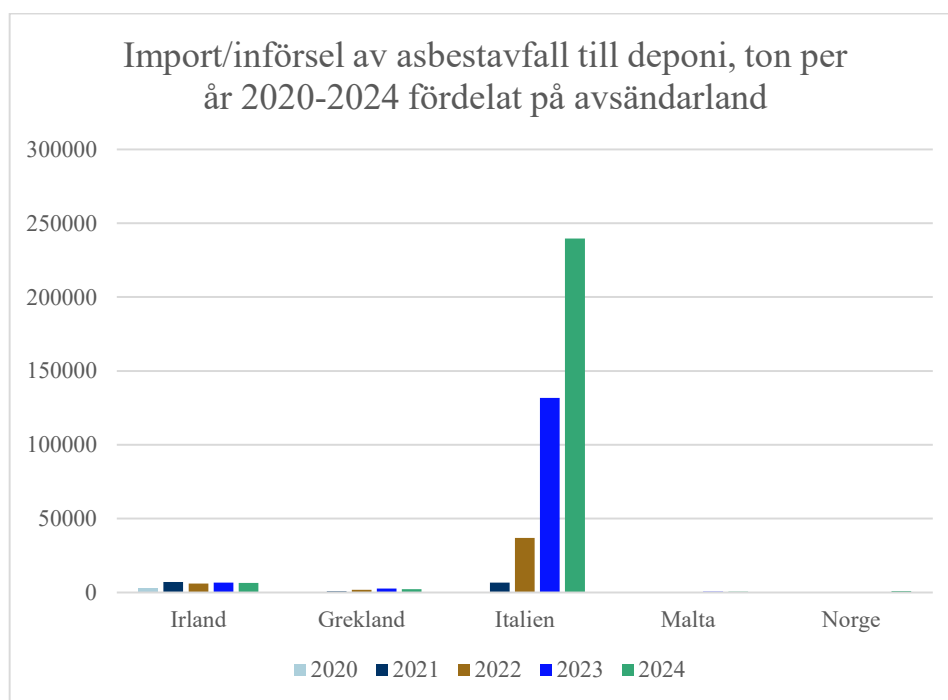
¹⁹ Bilaga till EU:s avfallsdirektiv. Koderna återfinns även i bilaga 3 till Avfallsförordningen (2020:614).

²⁰ Koderna enligt Baselkonventionen återfinns i Avfallstransportförordningens (2024/1157) bilaga V.

NATURVÅRDSVERKET

Dessa förekommer i kombination med A2050 eller utan baselkod, det vill säga som Olistat avfall.

Figur 4 nedan visar att det från ett antal länder varit ett kontinuerligt inflöde av asbestavfall till bortskaffande sedan 2020. Från Norge finns en anmälan 2024, där ca 1000 ton transporterats. Från Italien har inflödet ökat kraftigt under nämnda år, från ca 6 700 ton 2021 till 239 600 ton 2024.

Figur 4. Import/införsel av asbestavfall till Sverige 2020-2024.

Orsakerna till ökningen av detta avfallsinflöde är flera. Exportörerna uppger brist på kapacitet i avsändarlandet som den vanligaste förklaringen i anmälningarna. Uppgifter från enskilda företag i Sverige tyder också på att svenska deponikostnader är relativt sett låga. Detta kan påverkas av det faktum att dessa avfallskategorier är möjliga att göra skatteavdrag för. Enligt 1 § lag (1999:673) om skatt på avfall är huvudregeln att skatt ska betalas på avfall som deponeras. Enligt 11 § i samma lag får dock avdrag göras för skatt på bland annat förorenad jord från marksanering, muddermassor och asbesthaltigt avfall. Det är den som bedriver deponianläggningen som ska betala skatten och därför har möjlighet att göra avdrag²¹.

²¹ Skatteverket (2025) <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/1828.html> Vem är skattskyldig enligt LSA? | Rättslig vägledning | Skatteverket

Uppkomst och behandling av farligt avfall i Sverige, uppgifter från den nationella avfallsplanen²²

Enlig den svenska avfallsplanen som publicerades 2024 uppkom i Sverige 7,2 miljoner ton farligt avfall under 2022 vilket motsvarar 680 kg per person. De primära avfallsslag som uppkom i störst mängd (och som kan redovisas med hänsyn till röjanderisk) var kemiskt avfall (390 000 ton), kasserade fordon (280 000 ton) och mineraliskt blandat bygg- och rivningsavfall (260 000 ton). Askor, slagg och mineralavfall räknas som sekundärt uppkommet avfall (130 000 ton). En stor andel avfall ingår i ”övriga avfallsslag”, även avfallsslag som inte kan redovisas på grund av röjanderisk. Det är en stor minskning av farligt kemiskt avfall jämfört med tidigare år – troligen beroende på att uppgiftslämnarna har klassat avfall annorlunda än tidigare med den nya metoden för datainsamling.

I avfallsplanen konstateras att svenska marknaden för farligt avfall är ganska liten vilket gör att det finns ett begränsat antal behandlingsanläggningar och kapaciteten för att ta hand om vissa farliga avfall finns därför bara på enstaka platser i landet.

Det konstateras att finns utmaningar i den nationella beredskapen för att hantera komplexa avfallsslag, så som PFAS-avfall eller rivningsavfall innehållande ozonnedbrytande ämnen. Höga kostnader och få anläggningar för destruktion av persistenta organiska ämnen medför en ökad risk för att avfallet hanteras felaktigt. Begränsad nationell kapacitet för destruktion innebär en stor risk för att komplexa avfallsslag behöver lagras över tid. Det skapar situationer som oseriösa eller kriminella aktörer kan utnyttja eftersom det går att göra stora förtjänster genom att erbjuda och ta betalt för behandling och slutdestruktion av avfallet men sedan inte utföra behandlingen.

Deponeringens roll som avfallshanteringsmetod har förändrats de senaste decennierna. Deponering av många avfallstyper har minskat drastiskt på grund av pådrivande lagstiftning och det ökade resursvärdet hos avfallet. Förbud mot deponering av de avfallsslag som framgår av artikel 5.3 i deponeringsdirektivet finns i 8 § deponeringsförordningen och i mottagningsföreskrifterna (NFS 2004:10). Sedan 2002 finns ett förbud mot att deponera utsorterat brännbart avfall, och sedan 2005 är det förbjudet att deponera organiskt avfall. År 2000 infördes också en skatt på avfall som deponeras.

Deponering spelar dock fortfarande en viktig roll inom avfallshanteringen. Under 2020 deponerades totalt 4,4 miljoner ton avfall i Sverige (avfall från gruvindustrin ej inräknat), varav 712 000 ton var farligt avfall. De vanligaste icke-farliga avfallsslag som deponerades 2020 var jordmassor (2,3 miljoner ton), mineraliskt bygg och rivningsavfall (310 000 ton), icke-brännbart avfall (209 000 ton) samt blandat avfall (199 000 ton). De farliga avfallsslag som deponerades i störst utsträckning var jordmassor samt askor, slagg och mineralavfall från avfallsbehandling (huvudsakligen av botten- och flygaskor). Totalt sett ökade deponeringen med 300 000 ton jämfört med 2018, varav ökningen var störst för

²² Underlag till detta avsnitt är hämtat från Naturvårdsverket (2024) Avfall i ett cirkulärt samhälle Nationell avfallsplan 2024-2030 Rapport 7171, sid 305 ff.

NATURVÅRDSVERKET

mineraliskt bygg- och rivningsavfall. 46 700 ton av det kommunala avfallet deponerades 2020, knappt 2 procent. I dessa siffror ingår det importerade avfallet.

1.4.3 Uppföljning av deponikapacitet

Det har gjorts ett antal försök att få en bild över deponeringen i Sverige och dess kapacitet.

2018 bedömdes att svensk deponikapacitet vara god²³ medan underlagen till den nationella avfallsplanen 2024 pekade på att det är svårt att få en bild av befintlig kapacitet och bedöma om den är tillräcklig²⁴. I avfallsplanen konstaterades att det 2023 fanns 242 deponier i drift i Sverige. Av dessa var 22 deponier för farligt avfall, 144 deponier för icke farligt avfall och 76 deponier för inert avfall.²⁵

Deponier för icke-farligt avfall kan under vissa förutsättningar ta emot farligt avfall om det är klassat som farligt på grund av dess asbestinnehåll och är stabilt, icke-reaktivt asbestavfall som inte innehåller andra farliga ämnen än bunden asbest.²⁶

Inom ramen för regeringsuppdraget har Naturvårdsverket gjort en uppföljning av den kvarvarande kapaciteten för deponering av avfall i Sverige. Enligt den Svenska Miljörapporteringsportalen SMP (utdrag i februari 2025) finns 301 anläggningar som har deponiverksamhet i sitt miljötillstånd, antingen som huvudkod eller som övrig verksamhet. Gruvor och mudderverksamhet har inte räknats med. Dock har de anläggningar som är i sluttäkningsfas inte räknats bort från urvalet, vilken kan vara en förklaring till att det totala antalet deponianläggningar är högre än den var 2023.

Ett antal av anläggningarna bedriver deponiverksamhet inom ramen för sin huvudverksamhet, men tar inte emot avfall från någon annan part. Dessa har exkluderats från materialet. Endast de anläggningar som har en provningskod i sitt miljötillstånd för sin huvudsakliga verksamhet som börjar på 90 (avfallsverksamhet) enligt Miljöprovningsförordningen (2013:251) omfattats. Av dessa 268 anläggningar svarade 117 stycken på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 44 procent. De flesta av de 117 anläggningarna har tillstånd för mer än en deponityp. En enkät skickades till de som enligt SMP var rapporteringsansvariga för deponin i februari 2025. Enkäten var möjlig att vidaresända i de fall respondenten var felaktig.

En genomgång av svaren visar att anläggningarnas tillstånd är olika formulerade vad gäller mängdbegränsningar, avgränsningar och beskrivningar av vilket avfall

²³ Naturvårdsverket (2022) Komplettering Nationella avfallsplanen 2022 Kompletterande bilaga med information om avfallsbehandlingskapaciteter, lokalisering, investeringsbehov och finansiering, NV-03653-22 sid 23.

²⁴ Naturvårdsverket (2024) Avfall i ett cirkulärt samhälle Nationell avfallsplan 2024-2030 Rapport 7171 Bilaga 4, Utredning av framtida avfallskapacitet.

²⁵ Ibid, sid 112.

²⁶ NFS 2004:10 Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall, § 32.

NATURVÅRDSVERKET

de har möjlighet att ta emot. I flera fall finns skrivningar i svaren att anläggningen har tillstånd att ta emot asbestavfall (som klassas som farligt avfall) och lägga detta på icke-farligt avfalldeponi. Ett tiotal anläggningar uppger att de inte har några mängdbegränsningar för total kapacitet i sina miljötillstånd, ett antal att deras begränsningar inte är beskrivna i ton utan som höjd eller kvadratmeter vilket gör resultaten svåra att jämföra. Detta gör att det är svårt att få en samlad bild över deponiernas tillåtna mängder och deponityp

Exempel ur enkäten, kommentarer på tillåten mängd och typ av deponi:

"Deponin har en tillståndsgiven mängd om XX00 m3 bygg- och trädgårdsavfall per år. Det går inte att översätta detta till ton."

"Det finns inget villkor om detta i bolagets tillstånd för verksamheten"

"Vi får enbart ta emot asbest som farligt avfall."

"Ej uppdelat i tillstånd gällande mängder farligt och icke farligt."

"Ingen begränsning per år, däremot finns en övre gräns om XX0 000 m3"

"Vi har ingen begränsning då det gäller inert och farligt avfall avser rökgasreningsrest men det använder vi inte"

"Tillståndet är i kvm."

Av de 117 svarande anläggningarna uppger 18 stycken att de är i sluttäkningsfas och därför inte tar emot något avfall. En är sluttäckt. Dessa finns med i enkäten då de fortfarande har en gällande provningskod för deponering men inte är avslutade.

26 anläggningar svarar att de planerar en utökning av deponin. Det gäller deponier ur alla tre kategorier, farligt avfall, icke-farligt avfall och inert avfall. En av frågorna i enkäten berörde kvarvarande kapacitet, där respondenterna ombetts beräkna den kvarvarande kapaciteten för att ta emot avfall på den egna deponin.

Tabell 1 nedan visar följande underlag:

Tabell 1. Uppskattad kvarvarande kapacitet hos tillfrågade deponier

	Antal anläggningar som uppgett kvarvarande mängder i sitt svar*	Kvarvarande kapacitet, ton
FA-deponi	26	14 133 977
IFA-deponi	51	53 134 387
Inert deponi	15	19 148 650
Totalt		86 417 014

* De som meddelat att de har tillstånd för deponiklassen eller beräknat att de har kapacitet kvar inom deponiklassen.

Totalt kan de tillfrågade anläggningarna ta emot ytterligare 86 miljoner ton avfall inom ramen för sina tillstånd. Vilken summan skulle bli för samtliga 268 deponier är oklart, men givetvis långt högre. Utifrån enkäten, som tyvärr på grund av låg svarsfrekvens är svår att generalisera för samtliga deponier i Sverige, tyder

NATURVÅRDSVERKET

resultatet på att deponikapaciteten är god för samtliga tre deponityper. Viss utökning planeras dessutom. För att få en full överblick över kapacitet och tillgänglighet utifrån typ av deponi och möjlig behandling av avfallstyper skulle dock en fördjupad uppföljning behöva göras.

1.5 Nya avfallstransportförordningen - förändringar i korthet

Avdelning I omfattar allmänna bestämmelser, som tillämpningsområde och definitioner. I första artikeln har det skrivits in att förordningen ska bidra till klimatneutralitet och cirkulär ekonomi, vilket är nytt. I *tillämpningsområde* har förändringar gjorts i artikel 2.3 e) om vad som är undantaget förordningens tillämpning. De nya skrivningarna innebär att utrangerade sprängämnen och gruvavfall inte längre är undantaget. Skrivningarna om fartyg i artikel 2.3 f) har förtydligats, så att inga luckor ska uppkomma mellan förordningarna.

I artikel 3 har en definition av begreppet ”person som organiserar transporten” lagts in (3.7), något som tidigare inte funnits. Den relaterar till transporter av informationspliktigt avfall enligt artikel 18. Vem som kan ha denna roll, person som organiserar transporten, är densamma som de typer av aktörer som de som kan agera anmälare enligt artikel 3.6. Definitionen av vad som är en gränsöverskridande transport har också ändrats, där begreppet ”transport”, på engelska ”shipment”, omfattar befordran av avfallet hela vägen från den plats där befordran startar i avsändarlandet till den anläggning i mottagarlandet där avfallet ska behandlas. Befordran, på engelska ”transport” avser själva transporterandet av avfallet och definieras som ”väg- och järnvägstransport, flygtransport, transport till havs och transport på inre vattenvägar av avfall”.

I definitionen av illegal transport har det gjorts ett tillägg i Art 3.26 d) att en transport är att betrakta som illegal om den genomförts på ett sätt som inte överensstämmer med de uppgifter som ingår i anmälningsskildringen eller som ingår i eller ska tillhandahållas i transportdokumentet, *utom i händelse av mindre skrivfel* i anmälnings- eller transportdokumentet. Definitioner för rutt och transportväg har introducerats, något som inte finns i den nuvarande förordningen. Det har också lagts till hänvisning till avfallsdirektivet 2008/098/EG gällande många av begreppen som används i förordningen, så som avfall, farligt avfall, avfallsproducent m fl.

Avdelning II är förordningens till omfånget längsta och reglerar förfarandet vid avfallstransporter inom EU. förfarandet blir dock i huvudsak gällande även vid import och export av avfall, genom att det hänvisas tillbaka till avdelning II i bestämmelserna om import och export. Ändringarna i detta kapitel är omfattande och därför lyfts endast de viktigaste här.

Artikel 4 reglerar allmänna förfaranden, så som vilka avfallstransporter som är anmälningsskyldiga respektive informationspliktiga. För anmälningsskyldiga transporter förtydligas att avfall till bortskaffande är förbjudet om inte

NATURVÅRDSVERKET

godkännande erhållits i enlighet med artikel 11. Om det rör sig om hushållsavfall (även behandlat sådant) är dock förbudet absolut (artikel. 4.3). I fråga om vilket avfall som omfattas av anmälningsskyldighet har lagts till avfall som innehåller eller är förorenat av POP:s i en mängd som överskrider vissa gränsvärden enligt POPs-förordningen²⁷, samt avfall som är farligt enligt den europeiska avfallsförteckningen²⁸. Mängden anmälningsskyldigt avfall avsett för laboratorieanalys eller försök genom experimentell behandling som får transporteras som informationskyldigt har höjts för transporter inom EU (artikel 4.5). Mängdgränsen är 250 kg eller en högre mängd om berörda myndigheter accepterar det.

Artikel 5 tydliggör vad som ska ingå i en anmälan och övergripande hur processen går till. Artikel 5 ska läsas ihop med artikel 8. Artikel 5.10 reglerar hur avfallet ska beskrivas i anmälan och transportdokument, utifrån avfallskoderna i bilagorna till förordningen och i vissa fall den europeiska avfallsförteckningen (EWL) som avses i artikel 7 i avfallsdirektivet. Huvudregeln är att en enda kod ska användas för att beskriva avfallet. I första hand den som avfallet omfattas av enligt bilagorna till förordningen. Om avfallet är olistat, det vill säga inte omfattas av en enskild kod i någon av bilagorna, ska endast en EWL-kod användas.

Enligt artikel 5.10 a kan dock, om avfallet är olistat, flera EWL-koder användas om allt avfall som omfattas av anmälan har i huvudsak liknande fysiska och kemiska egenskaper men inte är blandat avfall. Om avfallet är blandat och olistat, ska det enligt 5.10 b beskrivas med tillämpliga koder enligt bilagorna till EU-förordningen eller EWL för varje del av avfallet, i storleksordning.

Artiklarna 6 och 7 reglerar avtalet mellan anmälare och mottagare respektive ekonomisk säkerhet. I dessa artiklar finns få förändringar jämfört med tidigare. Det införs i artikel 6.1 ett krav på att även mottagningsanläggningen ska signera kontraktet i de fall den inte också samtidigt är angiven som mottagare i anmälan. Bestämmelserna om ekonomisk säkerhet är också i stort sett oförändrade. KOM ges enligt artikel 7.10 möjlighet att ta fram en genomförandeakt som reglerar beräkningsmetoden för säkerhetens storlek beloppsmässigt.

I artiklarna 5, 8 och 9 regleras anmälningsskyldigheten, dvs hur en anmälan om att få transportera avfall till eller från annat land lämnas in, hanteras och beslutas. Anmälningsskyldigheten förändras med tydligare rollfördelning mellan anmälare och myndighet och nya tidsgränser introduceras. Nedan beskrivs förfarandet övergripande.

Anmälan ska lämnas in i det elektroniska systemet och därigenom görs den tillgänglig för samtliga berörda myndigheter. Anmälan ska granskas av

²⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar.

²⁸ Kommissionens beslut av den 3 maj 2000 om ersättning av beslut 94/3/EG om en förteckning över avfall i enlighet med artikel 1 a i rådets direktiv 75/442/EEG om avfall, i lydelsen enligt kommissionens beslut av den 18 december 2014 om ändring av beslut 2000/532/EG om en förteckning över avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG.

NATURVÅRDSVERKET

avsändarlandet först. Om avsändarlandet anser att anmälan är komplett, ska de så snart som möjligt men senast tio dagar efter att anmälan lämnats in, meddela övriga berörda myndigheter och anmälaren om det. Om de dock anser att anmälan inte är komplett, så ska de inom samma tidsram på tio dagar, skicka kompletterande frågor till anmälaren. Anmälaren har sedan tio dagar på sig att svara. Om avsändarmyndigheten anser att anmälan därefter fortfarande inte är komplett, så ska de skicka fler kompletterande frågor till anmälaren, så snart som möjligt men senast sju dagar efter att svaren i den första rundan av frågor kommit in. Anmälaren har då sju dagar på sig att svara. Denna upprepade förfrågan kan göras ytterligare en gång. Samtliga frågor och svar ska kommuniceras i det gemensamma EU-systemet och vara tillgängliga för alla som berörs.

Avsändarlandets myndighet kan besluta att anmälan är ogiltig och inte ska behandlas vidare, om svaren på kompletteringsfrågorna kommer in för sent eller om informationen som inkommit är otillräcklig. Detta gäller för de två första kompletteringsrundorna. I den sista kompletteringsrundan ska myndigheten besluta att anmälan är ogiltig och inte ska behandlas vidare, om samma situation föreligger.

När avsändarlandets myndighet har meddelat att anmälan är komplett, så har mottagarlandet och eventuella transitländers myndigheter samma möjligheter till att begära kompletterande information, med samma svarstider på först tio dagar, sedan sju dagar. Samma rättighet och skyldighet att lägga ner anmälan föreligger. Även denna kommunikation ska göras i det gemensamma systemet och vara tillgängligt för alla som berörs.

Det finns en möjlighet för myndigheterna att förlänga tidsfristerna ovan på begäran av anmälaren enligt Art 8.3 och 8.8, om en motiverad förklaring finns.

Från den tidpunkt då samtliga berörda myndigheter har meddelat att anmälan är komplett enligt artikel 8.12, så har de 30 dagar på sig att lämna sitt beslut enligt artikel 9.1. Ett transitlands tysta medgivande ska gälla 30 dagar efter samma tidpunkt.

I artikel 9 som reglerar beslut har det i 9.3 lagts in en skrivning om vid en förnyelse av en redan godkänd anmälan där avfall och aktörer är desamma, så ska beslut tas så snart som möjligt. I 9.5 har det förtydligats att avfallet som transporteras under en anmälan ska vara mottaget hos mottagningsanläggningen inom tillståndstiden. Det har även lagts in fler skäl till att en myndighet ska dra tillbaka sitt beslut, t ex om den ekonomiska säkerheten eller kontraktet upphört att gälla. Artikel 9.9 förtydligar att om godkännanden dragits tillbaka så ska en redan påbörjad transport inte få fortsätta, utan istället hanteras enligt artikel 22 eller 25.

Artiklarna 11 och 12 i nuvarande förordning reglerar skäl till att neka avfallstransporter, för bortskaffande respektive för återvinning. I den nya förordningen har perspektiven i artikel 11 vänts på, vilket innebär att avfallstransporter för bortskaffande är förbjudna, om inte samtliga villkor som listats är uppfyllda. Dessa villkor överensstämmer i stora drag med de tidigare grunderna för att neka transporter. Den nya artikel 11 innebär dock en tydlig skärpning. Enligt artikel 11.1 a i-iii i den nya förordningen får anmälningar av

NATURVÅRDSVERKET

transporter för bortskaffande endast godkännas av berörda myndigheter om anmälaren har visat att avfallet inte kan återvinnas (i), att det inte kan bortskaffas på ett tekniskt eller ekonomiskt hållbart sätt i det land där avfallet genereras (ii) samt att den planerade transporten överensstämmer med avfallshierarkin och principerna om närhet och självförsörjning i avfallsdirektivet (iii). Punkterna (ii) och (iii) ska dock enligt artikel 11.2 inte gälla om det är fråga om avfall som genereras i så små mängder i avsändarlandet att det inte vore ekonomiskt hållbart att tillhandahålla egna bortskaffandeanläggningar där.

När det gäller skälen för att neka transporter till återvinning enligt artikel 12 görs endast små förändringar.

Artiklarna 13 och 17 reglerar generell anmälan samt ändringar efter att beslut är fattat. Tillämpningen av dessa artiklar enligt nuvarande förordning har visat sig vara olika mellan MS. Några förtydliganden av artiklarna är gjorda. För en generell anmälan har det förtydligats att mer än en transportrutt är tillåten. Det förtydligas också att samtliga transporter i en generell anmälan ska starta från en och samma fysiska plats. I artikel 17 har det lagts till ett ”bland annat” rörande vad som ska anses vara en väsentlig ändring. Detta förtydligar att de exempel som räknas upp inte är uttömmande utan att det är upp till berörda behöriga myndigheter att bedöma. Det tydliggörs i denna artikel också att en väsentlig ändring kan vara att transporten inte kommer fram till mottagningsanläggningen innan giltighetstiden för godkännandet av transporten löpt ut. De behöriga myndigheterna ska inom fem arbetsdagar svara på om en ny anmälan krävs och transporten ska avbrytas och svar ska inväntas från myndigheterna innan vidare transport sker.

Artikel 14 reglerar förhandsgodkända anläggningar för återvinning. Denna artikel är i jämförelse med nuvarande mer omfattande och detaljerad både vad gäller krav och process. Den tydliggör också att återvinningsförfarandet R13, lagring, inte kan vara det enda återvinningsförfarandet en anläggning kan bli godkänd för, utan det behöver i så fall kombineras med andra återvinningsförfaranden. Behörig myndighet ska ta ett beslut om att godkänna eller inte inom 55 dagar från att en komplett ansökan om förhandsgodkännande lämnats in.

Artiklarna 15 och 16 reglerar krav på en transport efter att beslut är fattat, om förhandsinformation om att en transport ska starta, om hur mottaget och senare också behandlat avfall ska intygas av mottagningsanläggningen och när kommunikation ska ske. I denna har tidsgränserna ändrats från tre till två arbetsdagar jämfört med nuvarande förordning. Det ska också vara möjligt att göra ändringar av vissa uppgifter fram till transportens start, i och med att förfarandet digitaliseras. Det gäller faktiskt vikt vid utvägning och uppgifter om transportörer samt eventuellt containernummer.

Artikel 18 reglerar informationspliktigt avfall. I denna artikel har ansvaret för den som organiserar transporten samt andra aktörer förtydligats. Förfarandet blir digitaliserat och föransmälan ska göras senast två dagar innan transporten ska ske, med undantag för att vissa uppgifter kan kompletteras fram till transporten startar (samma som enligt artikel 16 ovan). Det blir också obligatoriskt att rapportera in mottaget och behandlat avfall digitalt. Senast i maj 2026 ska kommissionen anta en

NATURVÅRDSVERKET

delegerad akt som fastställer anvisningar om hur Annex VII ska fyllas i.

Återtagningsskyldigheten för informationspliktigt avfall har fått en egen artikel, se artikel 23.

Artikel 20 reglerar bevarande av dokumentation och information. Kravet på bevarande av dokumentation förlängs från tre till fem år. I artikel 21 har ansvaret för att offentliggöra information om transporter av avfall flyttats från medlemsstaterna till kommissionen. Kommissionen ska offentliggöra information om både anmälda och informationspliktiga transporter månadsvis, baserat på informationen i det EU-gemensamma elektroniska system som ska införas. Medlemsstaterna kan undanta vissa uppgifter baserat på nationell lagstiftning om sekretess, enligt fotnot i bilaga XII till förordningen.

Artiklarna 22-26 handlar om återtagning av en avfallstransport som inte kunnat genomföras som planerat, om återtagning av en olaglig transport samt om vem som ska bära kostnaderna för detta. Ansvaret för återtagandet regleras i artikel 22 och 25, kostnadsansvaret i artikel 24 och 26.

Artikel 22.2 och 25.2 har förtydligats, jämfört med tidigare förordning, så att det anges att avfallet ska återtas *för att organisera dess bortskaffande eller återvinning*.

I artikel 22 och 25 har ansvarsordningen ändrats i vissa avseenden. Bestämmelsen om att producenten eller insamlaren ska överta ansvaret som anmälare i situationer där en anlitad handlare eller mäklare inte fullgör sina återtagningsskyldigheter har flyttats från definitionen av anmälare till artikel 22 respektive 25. Vidare har införts en bestämmelse som innebär att avfallsinnehavaren ska överta ansvaret som anmälare i situationer där producenten eller insamlaren i egenskap av anmälare inte fullgör sina återtagandeskyldigheter. Det blir därutöver i ett tidigare skede möjligt för berörda behöriga myndigheter, och i förekommande fall anmälnaren, att komma överens om att avfallet istället för att återtas ska behandlas i det land där det stoppats eller på annat håll, oavsett om ett återtagande skulle vara praktiskt genomförbart. Detta gäller dock inte vid export eller import, då får behandling ske på alternativt sätt istället för att återtas endast om ett återtagande inte är praktiskt genomförbart.

I artikel 24.2 har det förtydligats att den säkerhet som ställts ska tas i anspråk innan kostnader debiteras någon annan än anmälnaren i den ordning som föreskrivs i artikel 24.1. En liknande skrivning finns i artikel 26.4, för olaglig transport, i det fall en anmälan finns.

Återtagningsskyldigheten har utvidgats till att gälla även för informationspliktigt avfall som omfattas av förfarandet enligt artikel 18. Artikel 23 reglerar återtagande av avfall om en transport som omfattas av de allmänna informationskraven inte kan fullföljas som planerat. Återtagningsskyldigheten läggs på personen som organiserat transporten och den behöriga avsändarmyndigheten ska informeras. En ansvarskedja motsvarande den i artikel 22 blir gällande. I ett sista steg kan den behöriga avsändarmyndigheten bli ansvarig, enligt artikel 23.7.

Artikel 27 handlar om kommunikation mellan myndigheter och aktörer. I denna förtydligas att kommunikation och informationsutbyte ska ske digitalt och i det

NATURVÅRDSVERKET

EU-gemensamma digitala system som tillhandahålls av EU-kommissionen, antingen direkt eller via medlemsländernas system som i sin tur ansluts till det gemensamma. Artikeln specificerar vilken dokumentation som ska kommuniceras digitalt, samt sätter ramarna för systemet och för dess interoperabilitet med bland annat E-Fti och tullens system CERTEX/Single Window. Ytterligare tekniska specifikationer regleras i en genomförandeakt enligt artikel 27.5. I stort omfattas det mesta av den kommunikation som rör anmälningsskyldigt avfall och informationskyldigt avfall, så som ansökningar, transportdokument, intygande om behandlat avfall, ändringar, återtag av avfall som inte kunnat behandlas som tänkt, etc. Illegala transporter omfattas endast om de härrör från en transport som redan finns i systemet, eller om återtag eller alternativ behandling kräver ny dokumentation, t ex att en anmälan görs.

Språk regleras i artikel 28 och den anger liksom i motsvarande bestämmelse i den tidigare förordningen att ett språk som godtas av de berörda behöriga myndigheterna ska användas. Det som lagts till är att det elektroniska systemet (artikel 27) på sikt ska tillhandahålla inofficiella översättningar, det vill säga en funktion för s.k. maskinöversättningar.

Artikel 29 rör klassificeringsfrågor. Det har införts fem villkor som ska vara uppfyllda för att en medlemsstat ska bedöma ett föremål eller ett ämne som en begagnad vara och inte som avfall. Det är villkor kopplade till fortsatt användning, testning, laglighet och skydd vid transport (packning). Kommissionen får anta genomförandesakter för att ytterligare specificera villkor för vissa ämnen eller föremål som är av särskild betydelse vid export av avfall från EU. De ges också rätt att anta delegerade akter för att fastställa kriterier, såsom tröskelvärden för föroreningar, för att underlätta klassificeringen av vissa avfall. I artikeln förtydligas också vad som gäller i fall länder är oense i fråga om huruvida något ska anses som avfall eller om hur ett avfall eller ett behandlingsförfarande ska klassificeras. Liksom tidigare ska strängaste bedömningen bli gällande. Det som lagts till är dock att om länder är oense om en avfallsbehandling är att betrakta som ett temporärt eller ett icke-temporärt förfarande, ska det ses som ett temporärt förfarande.

Artikel 30 rör förvaltningskostnader. En förändring jämfört med tidigare är att medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de avgifter de tar ut, och att kommissionen ska offentliggöra informationen.

Artikel 31 handlar om bilaterala avtal avseende gränsområden, och att sådana överenskommelser också är möjliga att ingå med EFTA-land. Tidigare gällde bestämmelsen endast EU- och EES-länder.

Artiklarna 32 och 33 är nya och reglerar undantag för transporter från yttersta randområden och dess medlemsstat (berör bland annat Frankrike), samt transporter mellan Färöarna och Danmark.

Avdelning IV handlar om export från unionen till tredjeländer. Avdelningens första artiklar gäller transporter för bortskaffande till EFTA-länder. Där är få ändringar gjorda jämfört med tidigare, bortsett från tillägg som relaterar till kraven på digital kommunikation. Därefter regleras transporter av avfall till återvinning.

NATURVÅRDSVERKET

Förändringarna i dessa avsnitt är omfattande, och därför nämns endast de stora dragen.

Exportförbudet till länder som inte omfattas av OECD-beslutet utökas till att omfatta bl.a. plastavfall (B3011) och avfall som innehåller eller är förorenat med långlivade organiska föroreningar i mängder som uppnår eller överskrider en koncentrationsgräns som anges i bilaga IV till förordning (EU) 2019/1021.

Följande transporter av avfall för återvinning kan godtas om landet är godkänt av KOM och finns på den landlista som regleras i artikel 41 samt har genomgått en sådan revision som krävs enligt artikel 46:

- Icke-farligt avfall som förtecknas i bilaga III eller bilaga IIIB och blandat icke-farligt avfall som förtecknas i bilaga IIIA.
- Icke-farligt avfall och blandat icke-farligt avfall som ingår i den förteckning över avfall som avses i artikel 7 i direktiv 2008/98/EG, om det inte redan förtecknas i bilaga III, bilaga IIIA eller bilaga IIIB.
- Icke-farligt avfall och blandat icke-farligt avfall som inte klassificeras under en enskild avfallskod i bilaga III, bilaga IIIA eller bilaga IIIB eller i den förteckning över avfall som avses i artikel 7 i direktiv 2008/98/EG.
- Icke-farligt avfall som klassificeras under koden AB130, AC250, AC260 eller AC270.

Avfallet får endast skickas till anläggningar för R12 eller R13 om de efterföljande anläggningarna finns i land som är med på landlistan. Avfallet får skickas som informationspliktigt om det inte är B3011 eller är avfall som inte finns i bilaga IX till Baselkonventionen. Då krävs anmälningsplikt.

Artiklarna 41-43 reglerar hur kommissionen ska ta fram landlistan och hur ansökan och bedömning ska göras, artikel 44 om anpassningar av förfarandet för avfall till OECD-land, artikel 45 om kommissionens övervakning av export till OECD-land. Artikel 46 innebär att avfall endast får exporteras till mottagningsanläggningar som genomgått en revision som visar att de uppfyller de krav som ställs enligt förordningen. Artikel 47 handlar om medlemsstaternas skyldigheter att säkerställa att avfall inte exporteras i strid med bestämmelserna i förordningen.

Avdelning V rör import till unionen och **Avdelning VI** transitering genom unionen. I dessa två avdelningar är få innehållsmässiga ändringar gjorda, med undantag för anpassningar utifrån kraven på digital kommunikation.

Avdelning VII innehåller artiklar om lagens efterlevnad, så som inspektioner, inspektionsplaner, sanktioner och samarbete. Artikel 59 innehåller bestämmelser om miljöriktig hantering. Den kompletteras av artikel 47 och 55 som ställer krav på behöriga myndigheter att vid import och export vidta åtgärder för att säkerställa miljöriktig hantering enligt artikel 59. Enligt artikel 59 ska, vid export av avfall, kravet på miljöriktig hantering anses uppfyllt om det kan visas att kraven i mottagarlandet säkerställer en liknande skyddsnivå för miljön och människors hälsa som enligt EU-lagstiftningen, vilket skiljer sig något mot tidigare skrivning; ”i stort sett motsvarar de krav som följer av unionslagstiftningen” I Artikel 61 om dokumentation och bevis hänvisas till att myndigheter vid inspektion ska tillämpa

NATURVÅRDSVERKET

villkoren i artikel 29.1 tredje stycket, i sin bedömning av om innehållet i en transport är avfall eller inte.

I artikel 62 om inspektionsplaner framgår att medlemsstaternas inspektionsplaner ska ses över av kommissionen och att de också har möjlighet att ta fram rekommendationer och prioriteringar baserat på dem. I artikel 63 utvecklas och specificeras bestämmelserna om sanktioner. De styr i högre grad än motsvarande bestämmelser i den tidigare förordningen hur medlemsstaternas sanktionsbestämmelser behöver utformas

När det gäller samarbete har en artikel (64) om efterlevnad på nationell nivå lagts in, som ställer krav på samarbete och samverkan mellan berörda myndigheter i efterlevnadssyfte. Artikel 65 handlar om samarbete om efterlevnad mellan medlemsstaterna och ställer bland annat krav på medlemsstaterna att utse kontaktpunkter och inrätta kommunikationsvägar. Artikel 66 inrättar en efterlevnadsgrupp för avfallstransporter, som ska bestå av högst tre företrädare per medlemsstat. Företrädarna ska vara samma personer som de som ansvarar för samarbetet i artikel 65.2. Gruppen syftar till informationsutbyte för att förebygga och upptäcka olagliga transporter. Den ska sammanträda minst en gång per år och ska ledas av kommissionen tillsammans med en av gruppen vald företrädare för medlemsstaterna.

Artikel 67-71 ger kommissionen vissa befogenheter att utföra inspektioner i medlemsstaterna och begära information i anslutning till detta. Syftet med detta är att stödja och komplettera medlemsstaternas efterlevnad och bidra till ett enhetligt genomförande av förordningen i hela unionen. Artikel 68-71 reglerar förfarande, ansvarsfördelning gentemot medlemsstaten, kommunikation mm.

I Avdelning VIII om slutbestämmelser kan det lyftas att där föreskrivs nödvändiga ändringar i EU-förordningen om fartygsåtervinning²⁹ (artikel 82) och i EU-förordningen om elektronisk godstransportinformation³⁰ (83) med anledning av den nya avfallstransportförordningen. Kontaktorgan (korrespondenter) med ansvar för vägledning kring genomförandet av förordningen, ska liksom tidigare utses av medlemsstaterna (artikel 76). Däremot ska de möten som tidigare hållits med korrespondentgruppen upphöra. Istället kommer frågor kring genomförandet av förordningen att kunna behandlas i en av kommissionen inrättad expertgrupp. I artikel 73.4 om rapportering förtydligas att kommissionen ska lägga särskild vikt vid att analysera trender för olagliga transporter, effektiviteten i det nya förfarandet för anmälningspliktigt avfall särskilt med avseende på de nya tidsfristerna samt denna förordnings bidrag till klimatneutralitet, uppnåendet av cirkulär ekonomi och nollförorening.

Det finns ett antal **bilagor till förordningen**. Bilaga IA och IB är i stort desamma som tidigare, med tillägget i Bilaga IB att Fält 19 som rör intygandet av behandling

²⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (1257/2013) av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EEG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG.

³⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (2020/1056) av den 15 juli 2020 om elektronisk godstransportinformation.

NATURVÅRDSVERKET

av mottaget avfall har kompletterats med en uppdelning i tre olika poster: Mängd förberedd för återanvändning eller materialåtervunnen mängd, Mängd som återvunnits på annat sätt samt Bortskaffad mängd. Bilaga IA och IB kommer att digitaliseras helt i och med det EU-gemensamma digitala systemet, men de kan komma att användas fortsatt i pappersform för anmälningar till och från tredjeländer.

Bilaga IC i den tidigare förordningen, som innehöll detaljerade anvisningar för ifyllandet av bilaga IA och IB, innehåller i den nya förordningen endast några korta förklaringar att information ska lämnas på elektronisk väg enligt artikel 27, men att anvisningar i bilaga IC i den upphävda förordningen kan tillämpas när anmälan lämnas och hanteras utanför det digitala systemet (till och från tredjeländer), där det är relevant.

Bilaga II som innehåller krav på vad som ska ingå i en anmälan och vilka uppgifter behöriga myndigheter har möjlighet att efterfråga, har kompletterats med vissa uppgifter utifrån ändrade artiklar i förordningen, till exempel underlag om att anmälare eller mottagare inte är dömd för något miljörelaterat de senaste 5 åren, i enlighet med artikel 11.1 b-c samt 12.1 f-g.

Bilaga III-VI är oförändrade.

I Bilaga VII har ett fält 6.a) lagts till, Plats där transporten inleda. Tidigare fanns bara uppgifter om avfallsproducent.

Bilagorna VIII-X innehåller krav och specifikationer kopplade till exportbegränsningarna till tredjeland i artikel 37-43.

Bilagorna XI och XII handlar om medlemsländernas rapportering. I bilaga XI finns nya krav på rapportering av avfallsmängder som transporterats till förhandsgodkänd anläggning. I bilaga XII har tabeller om flöden lagts till, tabell 1-2 i Bilaga XII. Dessa fanns redan tidigare som krav. Nytt är krav på att rapportera flöden av informationspliktigt avfall, enligt tabell 2.

1.6 Behov av kompletterande bestämmelser

Avfallstransportförordningen ska tillämpas direkt i alla medlemsstater och den innehåller regler som är direkt tillämpliga för både ekonomiska aktörer och myndigheter.

EU-förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i varje medlemsstat. De ska tillämpas av domstolar och myndigheter i medlemsstaterna som direkt gällande rätt och de kan åberopas av enskilda. En EU-förordning får inte inkorporeras eller transformeras till nationell rätt och medlemsstaterna får inte utfärda bestämmelser i sådana frågor som regleras i förordningen. Det är dock vanligt att EU-förordningar innehåller bestämmelser som medför en skyldighet att införa regler av verkställande karaktär. Exempelvis kan det behövas nationella regler som anger myndigheter som ska ha ansvar i fråga om förordningen,

NATURVÅRDSVERKET

exempelvis gällande tillsyn. Medlemsstaterna är vidare skyldiga att se till att det finns bestämmelser som gör att en EU-förordning kan tillämpas i praktiken och få effektivt genomslag. I detta syfte kan det t.ex. behöva införas administrativa och processuella regler. Det kan också krävas fastställande av regler om sanktioner för överträdelser av bestämmelserna i en EU-förordning.

Den nya avfallstransportförordningen föranleder till att börja med ett behov av uppdatering av vissa befintliga kompletterande bestämmelser i svensk rätt, så att de hänvisar till rätt förordning och rätt bestämmelser i den nya förordningen.

Vid en genomgång av förändringarna från den tidigare till den nya avfallstransportförordningen kan konstateras att det finns behov av vissa nya kompletterande bestämmelser. Vidare kan ett antal områden identifieras där det behöver övervägas om kompletterande reglering ska införas i svensk rätt.

Idag finns flertalet bestämmelser som kompletterar förordning (EG) 1013/2006 i avfallsförordningen. Naturvårdsverket bedömer det som lämpligt att även de bestämmelser som nu föreslås för att komplettera förordning (EU) nr 2024/1157 införs i 8 kap. avfallsförordningen.

2. Transporter av avfall för bortskaffande (artikel 11)

2.1 Bakgrund

2.1.1 Förutsättningarna för att transportera avfall till annat land för bortskaffande förändras

Den tidigare avfallstransportförordningen har tillåtit transporter av avfall för såväl återvinning som bortskaffande så länge inte någon berörd behörig myndighet invänt mot transporten i enlighet med någon av de invändningsgrunder som listats i artikel 11 och 12.

I fråga om transporter för bortskaffande har funnits möjlighet att invända bl.a. om transporten eller bortskaffandet inte bedöms förenligt med de åtgärder som vidtagits för att helt eller delvis förbjuda eller systematiskt invända mot transporter av avfall i syfte att i enlighet med avfallsdirektivet genomföra principerna om närhet, prioritering av återvinning och tillräcklig egenkapacitet på gemenskapsnivå och nationell nivå (artikel 11.1 a). Om medlemsstaterna vidtagit sådana åtgärder i enlighet med punkt 1 a har medlemsstaterna varit skyldiga att omedelbart anmäla detta till kommissionen som i sin tur informerat övriga medlemsstater. Detsamma gäller om medlemsstaten utnyttjat sin rätt enligt artikel 4.1 i Baselkonventionen att förbjuda införsel av visst farligt avfall eller annat avfall.

I artikel 11 i den nya avfallstransportförordningen ändras förutsättningarna för transport av avfall för bortskaffande mellan medlemsstater så att de endast ska godkännas om samtliga villkor i artikel 11 är uppfyllda. En myndighet ska endast godkänna en transport till ett annat land för bortskaffande om anmälaren bland annat kan visa

- att avfallet inte kan återvinnas på ett tekniskt genomförbart och ekonomiskt hållbart sätt eller att det finns en skyldighet att bortskaffa det,
- att det saknas möjlighet att bortskaffa det på ett tekniskt genomförbart och ekonomiskt hållbart sätt i landet där avfallet uppkommit, samt
- att transporten överensstämmer med avfallshierarkin, med principerna om närhet och självförsörjning enligt avfallsdirektivet och att avfallet hanteras på ett miljöriktigt sätt.

NATURVÅRDSVERKET

- att transporten och bortskaffandet överensstämmer med nationell lagstiftning om miljöskydd, allmän ordning, allmän säkerhet och hälsoskydd i berörd medlemsstat.

Gällande de första två kriterierna ovan har kommissionen fått mandat att senast den 21 maj 2027 anta en genomförandeakt för att fastställa detaljerade kriterier för en enhetlig tillämpning i fråga om hur villkoren gällande teknisk genomförbarhet och ekonomisk hållbarhet ska påvisas av anmälaren och bedömas av de behöriga myndigheterna. Genomförandeakten kommer dock inte att omfatta det tredje villkoret gällande bland annat principerna om närhet och självförsörjning.

Det finns, liksom i tidigare lagstiftning, ett undantag för avfall som produceras i så små mängder i avsändarlandet att det inte skulle vara ekonomiskt hållbart att själv tillhandahålla specialiserade anläggningar för bortskaffande.

2.1.2 Principerna om närhet och självförsörjning enligt avfallsdirektivet

Artikel 16 i avfallsdirektivet ställer krav på medlemsstaterna att upprätta ett sammanhängande och ändamålsenligt utformat nätverk av anläggningar för bortskaffande av avfall och för återvinning av blandat hushållsavfall, vid behov i samarbete med andra medlemsstater. Nätverket ska utformas så att gemenskapen som helhet blir självförsörjande i fråga om bortskaffande av avfall och återvinning av blandat kommunalt avfall och så att medlemsstaterna var för sig närmar sig detta mål, med hänsyn tagen både till geografiska förhållanden och till behovet av specialiserade anläggningar för vissa typer av avfall. Nätverket ska göra det möjligt att bortskaffa avfall eller återvinna blandat kommunalt avfall vid någon av de närmast belägna lämpliga anläggningarna med användning av de lämpligaste metoderna och teknikerna, så att en hög miljö- och hälsoskyddsnivå säkerställs.

Närhets- och självförsörjandeprinciperna ska inte innebära att varje medlemsstat på sitt territorium måste förfoga över samtliga slag av anläggningar för slutlig behandling.

EU-domstolen har i några avgöranden prövat frågor relaterade till närhets- och självförsörjningsprincipen och det finns tydligt stöd i praxis för att hävda att medlemsstaterna förväntas att i möjligaste mån begränsa transporter av avfall för bortskaffande och blandat kommunalt avfall för återvinning, genom att se till att avfallet behandlas i en anläggning som ligger så nära som möjligt den plats där det producerats. EU-domstolen har fastställt³¹ att medlemsstaternas myndigheter är behöriga att reglera eller organisera hanteringen av det avfall som avses i artikel 16 i direktiv 2008/98 på så sätt att det behandlas vid närmast belägna lämpliga anläggning.

Domstolen har också slagit fast att ”medlemsstaterna vid upprättandet av ett sådant sammanhängande och ändamålsenligt utformat nätverk har ett visst utrymme för

³¹ EU-domstolens dom den 12 december 2013, Ragn-Sells, mål nr C 292/12, p. 62.

NATURVÅRDSVERKET

skönsmässig bedömning vad gäller valet av vilken geografisk utgångspunkt de bedömer vara lämplig för att kunna uppnå nationell självförsörjning såvitt avser behandlingen av det berörda avfallet. Domstolen har dock understrukt, vad gäller lämpliga åtgärder för att främja en rationalisering av insamling, sortering och behandling av avfall, att en av de viktigaste åtgärder som medlemsstaterna har att vidta, bland annat genom lokala förvaltningar med behörighet i detta avseende, är att sträva efter att behandla avfallet i en anläggning som ligger så nära som möjligt den plats där det produceras, särskilt vad gäller blandat kommunalt avfall, för att i möjligaste mån begränsa avfallstransporterna. (se dom av den 12 december 2013, Ragn-Sells, C-292/12, punkterna 60 och 61 och där angiven rättspraxis).³²

EU-domstolen har också fastslagit att ”en skyldighet som en lokal förvaltning ålägger ett företag som har i uppdrag att insamla avfall inom dess territorium, att transportera vissa typer av avfall till en behandlingsanläggning i samma medlemsstat, kan likställas med en åtgärd med allmän giltighet som innebär ett sådant förbud mot transport av det berörda avfallet till andra anläggningar som avses i artikel 11.1 a i förordning nr 1013/2006, när avfallsproducenterna själva är skyldiga att transportera avfallet antingen till det nämnda företaget eller till den nämnda anläggningen.” Domstolen ansåg ”vad gäller avfall som är avsett för bortskaffande och blandat kommunalt avfall som insamlats från privata hushåll och i förekommande fall andra producenter, dels att en medlemsstat har rätt att ge lokala förvaltningar, på det geografiska plan den anser lämpligast, behörighet vad gäller hanteringen av avfall som producerats inom deras territorium för att säkerställa att skyldigheterna enligt artikel 16 i direktiv 2008/98 iakttas, dels att de lokala förvaltningarna inom ramen för sin behörighet får föreskriva att behandlingen av dessa avfallstyper ska ske vid den närmast belägna lämpliga anläggningen.³³

Närhets- och självförsörjningsprincipen enligt artikel 16 avfallsdirektivet har också kopplingar till de avfallsplaner som enligt artikel 28 i avfallsdirektivet ska upprättas av medlemsstaterna. I dessa ska bland annat redovisas hur situationen ser ut när det gäller avfallshantering i det berörda geografiska området, åtgärder som ska vidtas för att förbättra hanteringen och hur planen bidrar till att genomföra målen och bestämmelserna i avfallsdirektivet. Det finns på flera punkter en tydlig koppling till framförallt självförsörjningsprincipen, men även närhetsprincipen. Det handlar då bland annat om behovet av avfallshanteringsanläggningar och om kapaciteten för framtida bortskaffande eller större återvinningsanläggningar.

Det kan i sammanhanget också noteras att enligt artikel 12 i avfallstransportförordningen, som listar användningsgrunder gällande transporter av avfall för *återvinning*, kan en behörig myndighet invända bl.a. på den grunden att avfall som ska transporteras inte kommer att behandlas i enlighet med avfallsplaner eller avfallsförebyggande program som avsändar- eller mottagarländerna har utarbetat enligt artiklarna 28 och artikel 29 i avfallsdirektivet.

³² EU-domstolens dom den 11 november 2021, Regione Veneto, mål nr C-315/20 p. 25.

³³ EU-domstolens dom den 12 december 2013, Ragn-Sells, mål C-292/2012 p. 57 och 63.

NATURVÅRDSVERKET

Det är också möjligt att invända med hänvisning till att det är nödvändigt för en medlemsstat att begränsa inkommande transporter av avfall avsett för annan återvinning än materialåtervinning och förberedelse för återanvändning för att skydda sitt system för avfallshantering, om det på grundval av tillgänglig information förväntas att sådana transporter skulle leda till att inhemskt avfall måste bortskaffas eller behandlas på ett sätt som inte är förenligt med medlemsstatens avfallsplaner.

2.1.3 Närhets- och självförsörjningsprincipen i svensk lagstiftning

I rapportering om genomförandet av avfallsdirektivet till kommissionen har Sverige framfört att principerna om självförsörjning och närhet uppfylls i Sverige. Sverige har dock hittills inte införlivat artikel 16 i avfallsdirektivet och dess principer om närhet och självförsörjning i nationell lagstiftning eller på något annat sätt vidtagit åtgärder i syfte att helt eller delvis förbjuda eller systematiskt invända mot viss transport av avfall avsett för bortskaffande. Inte heller i den nationella avfallsplanen finns skrivningar kopplade till dessa principer. Det har bl.a. inneburit att det, enligt Naturvårdsverkets bedömning, inte varit möjligt att invända mot transporter av avfall avsett för bortskaffande enligt hittills gällande regler med hänvisning till dessa principer.

Enligt artikel 11 i förordning (EU) nr 2024/1157 är en förutsättning för att godkänna en anmälan av gränsöverskridande transport av avfall för bortskaffande, att transporten och bortskaffandet överensstämmer med principerna om närhet och självförsörjning enligt artikel 16 i avfallsdirektivet.

Som nämnts saknas bestämmelser i svensk rätt som uttryckligen kräver att avfall ska bortskaffas i Sverige så länge det finns kapacitet här. Det saknas också bestämmelser om att avfall inte ska tas emot för bortskaffande i Sverige om det negativt påverkar förutsättningarna för att ta hand om avfall som uppkommit i Sverige på lämpligt sätt.

Inte heller finns bestämmelser om att avfall som ska bortskaffas ska transporteras till närmast lämpliga anläggning eller som på annat sätt uttrycker att nätverket av anläggningar för bortskaffande ska göra det möjligt att bortskaffa avfallet vid någon av de närmast belägna lämpliga anläggningarna.

2.1.4 Exempel på genomförande av närhets- och självförsörjningsprincipen i andra länder

Principerna om närhet och självförsörjning enligt artikel 16 i avfallsdirektivet har införlivats i nationell lagstiftning på olika sätt och i olika omfattning i medlemsstaterna, dels som grundläggande principer för avfallsplanering och avfallshantering, dels i relation till förutsättningarna för gränsöverskridande transporter av avfall för bortskaffande. Nedan några exempel:

NATURVÅRDSVERKET

Finland har i 19 § i sin avfallslag (646/2011)³⁴ införlivat artikel 16 avfallsdirektivet. Förenklat beskrivet ska myndigheter som planerar och styr avfallshanteringen beakta självförsörjningsprincipen och avfallsinnehavare ska se till att avfall som ska bortskaffas transporteras för behandling till någon av de närmast belägna för ändamålet lämpliga anläggningarna. Därutöver har införts begränsningar av möjligheten att såväl föra in som föra ut avfall för bortskaffande, som i huvudsak motsvarar vad som följer av artikel 16 avfallsdirektivet och artikel 11 avfallstransport-förordningen (110 § avfallslagen). Där anges dock särskilt att transporter till Finland av avfall för deponering och av annat avfall än farligt avfall för förbränning tillåts endast inom ramen för överenskommelser om regionalt avfallshanteringssamarbete mellan Finland och Sverige eller Finland och Norge. Det pågår också en översyn av den finska avfallslagstiftningen som syftar till att komplettera bestämmelserna i den nya avfallstransportförordningen. I ett förslag till proposition föreslås bland annat ändringar av bestämmelserna om transport av avfall avsett för bortskaffande kopplat till behovet av att begränsa inkommande transporter av avfall avsett för bortskaffande.³⁵

Danmark har infört förbud³⁶ mot transporter till och från Danmark av avfall för bortskaffande med undantag för när det inte finns några lämpliga bortskaffningsmöjligheter i avsändarlandet, eller i Danmark när de är avsändarland, och när avfallet produceras i så begränsade mängder att det skulle vara oekonomiskt att etablera nya, specialiserade bortskaffningsanläggningar i mottagarlandet respektive Danmark. Det finns också ett undantag för transporter av avfall avsett för förbränning på land (D10).

Norge har genom ett beslut av det norska Miljödirektoratet³⁷ beslutat att anmälningar av transporter till Norge av icke-organiskt farligt avfall till bortskaffande från länder utanför Norden som regel ska avslås. Av beslutet följer också att en striktare tillämpning ska gälla även i förhållande till transporter från andra nordiska länder. Beslutet bygger dels på närhets- och självförsörjningsprincipen enligt Baselkonventionen och avfallsdirektivet, dels på artikel 11 i avfallstransportförordningen, som ger medlemsstaterna rätt att invända mot anmälningar av transporter av avfall för bortskaffande.

Frankrike har fört in närhets- och självförsörjningsprinciperna i sin miljöbalk, i artikel 154 i Code de l'Environnement³⁸, som handlar om bortskaffande av avfall. I bestämmelserna anges bland annat att transporter av avfall ska begränsas i avstånd och volym enligt närhetsprincipen. Närhetsprincipen anges i syfte till att säkerställa

³⁴ Finsk rättsdatabas Finlex (2025) <https://finlex.fi/sv/lagstiftning/2011/646>

³⁵ Uttåtande.fi (2025) <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposald=36c1e6b5-9654-4901-bb65-a22af2f09397>

³⁶ Dansk Rettsinformation (2025) Bekendtgørelse om overførsel af affald og overførsel af brugt elektrisk og elektronisk udstyr(import-/eksportbekendtgørelse), BEK nr 1365 af 29/11/2024.

³⁷ Miljödirektoratet (2025) Miljödirektoratets skrivelse den 10 februari 2021, Restriksjoner på import av uorganisk avfall til sluttbehandling i Norge, ref. 2021/2224.

³⁸ Fransk rättsdatabas Légifrance (2025) https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043974936

NATURVÅRDSVERKET

förebyggande och hantering av avfall så nära platsen som möjligt där det uppkommit, med beaktande av miljöhänsyn samtidigt som man bidrar till utvecklingen av lokala och hållbara verksamheter. Vidare anges att efterlevnad av principen av självförsörjning ska säkerställas, särskilt genom avfallsplanering. Principen om självtillräcklighet anges innebära att på relevant territoriell nivå ha ett integrerat och adekvat nätverk av anläggningar för bortskaffande av avfall.

Tyskland har genomfört självförsörjningsprincipen i 2 § i den tyska förordningen om avfallstransporter³⁹ såtillvida att de infört begränsningar för transporter av avfall ut från Tyskland. Däremot är förutsättningarna för import och införsel inte reglerade utifrån artikel 16. Det kan förstås så att det i Tyskland vid prövning av anmälningar om transport av avfall för bortskaffande hänvisas direkt till invändningsgrunderna i artikel 11 och att det inte vidtagits några ytterligare åtgärder för att implementera närhets- och självförsörjningsprincipen som kan ligga till grund för deras bedömningar.

Det framgår av de avgöranden från EU-domstolen som nämns ovan att Italien har införlivat artikel 16 och närhets- och självförsörjningsprinciperna i artikel 182 bis i sitt lagstiftningsdekret nr 152 om miljöbestämmelser av den 3 april 2006. Enligt vad som anges i domen föreskrivs där bl.a. följande:

”Bortskaffande av avfall och återvinning av blandat kommunalt avfall ska genomföras av ett sammanhängande och ändamålsenligt utformat nätverk av anläggningar, med beaktande av bästa tillgängliga teknik och av förhållandet mellan övergripande kostnader och övergripande nytta, i syfte att

- a) uppnå självförsörjning i bortskaffandet av icke-farligt kommunalt avfall och avfall från behandling av sådant avfall i geografiskt optimala områden,
- b) möjliggöra bortskaffande av avfall och återvinning av blandat kommunalt avfall vid någon av de lämpliga anläggningar som är belägna närmast den ort där avfallet uppkommer eller samlas in, så att avfallstransporterna reduceras, med hänsyn tagen till geografiska förhållanden eller till behovet av specialiserade anläggningar för vissa typer av avfall,

....”⁴⁰

2.2 Nuvarande tillämpning och behov av utveckling

Som konstaterats ovan har Naturvårdsverket bedömt att det inte varit möjligt att invända mot några transporter av avfall för bortskaffande baserat på principerna om närhet och självförsörjning. Detta har heller inte skett sedan den tidigare avfallstransportförordningen (1013/2006/EG) trädde i kraft. Om förutsättningarna har varit på plats i termer av de krav som finns för att godkänna en

³⁹ Umweltsundesamt (2025) Abfallverbringungsgesetz vom 19. Juli 2007
https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/2503/dokumente/abfverbrg_engl.pdf

⁴⁰ Italienska rättsdatabasen Normattiva (2025) [DECRETO LEGISLATIVO 3 aprile 2006, n. 152 - Normattiva](#)

NATURVÅRDSVERKET

anmälningsskyldig transport, har den godkänts. Det har gällt både för export och utförsel och för import och införsel av avfall för bortskaffande.

Utifrån den genomgång av tidigare års flöden av avfall till bortskaffande, i kombination med uppgifterna om kvarvarande kapacitet i Sverige för deponi, kan Naturvårdsverket konstatera att det med stor sannolikhet finns kapacitet i Sverige att hantera det avfall som uppkommer inom landets gränser, med vissa undantag för avfallstyper som kräver särskild behandling, så som kvicksilveravfall.

Även om det i Sverige idag inte råder någon brist på kapacitet för att deponera avfall förväntas Sverige iaktta principerna om närhet och självförsörjning. Avsikten är att medlemsstaterna ska sträva efter att vara självförsörjande i fråga om bortskaffande av avfall och att de ska se till att avfall som ska bortskaffas transporteras till närmast lämpliga anläggning. Det kravet får förstås som att det omfattar alla transporter av avfall för bortskaffande, även inom en medlemsstat.

En viktig fråga för Sverige är behandlingen av de stora mängder avfall som uppkommer i form av rökgasreningsrester (t ex flygaska). Ca 300 000 ton sådant avfall genereras årligen vid svenska förbränningsanläggningar och det mesta av det deponeras, med eller utan förbehandling. Cirka hälften av askorna deponeras i Norge. Avfall Sverige har i en utredning studerat alternativa metoder till behandling i Sverige och kommit fram till att tekniskt genomförbara alternativ finns men kan kräva investeringar⁴¹. Även i Norge pågår utveckling av behandlingsmetoder som bland annat kan komma att medföra att flygaskor kan komma att återvinnas istället för att deponeras.

Den nya avfallstransportförordningens artikel 11 förtydligar att en transport av avfall för bortskaffande får godkännas endast om samtliga kriterier i artikeln är uppfyllda. Det är anmälaren som ska visa att transporten inte står i strid med de villkor som anges. Det i sig innebär ett ökat krav på anmälarens underlag för att kunna visa på t.ex. bristande behandlingskapacitet i avsändarlandet, behov av specialiserad anläggning i annat land, att transporten går till någon av de närmast lämpliga anläggningarna och därmed även ett ökat krav på myndigheten i bedömningen av om en anmälan ska godkännas.

Kunskapen om förutsättningarna i avsändarlandet och om anmälaren, avfallsproducenten och avfallet i sig är givetvis högre hos den ansvariga avsändarmyndigheten än hos den ansvariga myndigheten i mottagarlandet, där avfallet ska bortskaffas. Samtidigt blir transporten endast godkänd om alla berörda myndigheter godkänner den.

Inflödet av avfall till deponi har ökat kraftigt under de senaste åren och det finns ett fortsatt stort intresse att deponera särskilt asbesthaltigt avfall i Sverige, så som isolering, byggavfall och jordar.

Utifrån den nya avfallstransportförordningen och utan ytterligare restriktioner ser Naturvårdsverket att det fortsatt kommer att vara möjligt att transportera avfall till

⁴¹ Avfall Sverige (2023) Kommersiella metoder för behandling av flygaska Rapport 2023:18 ISSN 1103-4092.

NATURVÅRDSVERKET

annat land för bortskaffande. Artikel 11 är inget absolut förbud om myndigheterna anser att villkoren är uppfyllda och är överens om att transporterna kan godkännas. Detta kan vara en fördel för Sverige ur vissa perspektiv, men försvårande i andra.

Även om den svenska kvarvarande kapaciteten för deponi är god, måste det beaktas att kapaciteten behöver vara tillräcklig på sikt exempelvis pga fortsatt hög generering av förbränningsaskor som kan behöva deponeras i Sverige istället för i annat land, samt ökade behov av deponikapacitet för kommande saneringar, så som PFAS-förorenade jordar.

Ett annat argument för en långsiktigt säkerställd deponikapacitet finns ur ett beredskapsperspektiv, då det i en kris- eller krigssituation ställs ökade krav på Sverige att kunna hantera sitt eget avfall och det därmed behövs tillräckliga ytor för exempelvis temporär lagring.

Det finns indikationer på att dagens mottagande av avfall till deponi från andra länder ger svenska deponianläggningar större intäkter i relation till mottagande av svenskt avfall. Detta skulle kunna riskera att få till följd att svenskt avfall blir mer kostsamt att bortskaffa och att det kan behöva transporteras längre sträckor för behandling. Det skulle också kunna riskera att få till följd att avfallet hanteras på ett sätt som inte är miljömässigt godtagbart. Import och införsel av avfall för deponering får inte medföra att avfallet genererat i Sverige inte kan behandlas på bästa möjliga sätt.

En annan aspekt i sammanhanget är den rätt till skatteavdrag som föreskrivs i 11 § lag (1999:673) om skatt på avfall. Enligt 1 § samma lag ska som huvudregel avfallsskatt betalas för avfall som deponeras. Enligt 11 § får dock deponianläggningen göra avdrag för skatt på bland annat förorenad jord från marksanering, muddermassor och asbesthaltigt avfall - avfallstyper som förekommit i relativt stor mängd de senaste fem åren vid införsel till Sverige. Detta har inte utretts inom uppdraget men skulle kunna påverka prisbilden och göra bortskaffande i Sverige ekonomiskt fördelaktigt jämfört med i andra EU-länder.

Att det uppstår behov av en ökad deponikapacitet och nya anläggningar för deponi byggs i Sverige till följd av import och införsel av avfall framstår inte som önskvärt med hänsyn till avfallshierarkin och kan inte heller anses vara i linje med närhets- och självförsörjningsprinciperna.

2.3 Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Den nya avfallstransportförordningens artikel 11 innebär att transporter av avfall för bortskaffande ska tillåtas endast om vissa förutsättningar är uppfyllda. Det handlar till att börja med om att anmälaren ska visa att avfallet inte kan återvinnas istället för att bortskaffas. Sedan ska det visas att avfallet inte kan bortskaffas på ett tekniskt genomförbart och ekonomiskt hållbart sätt i avsändarlandet. Dessa överväganden bör rimligtvis i första hand göras i det land varifrån avfallet ska transporteras. Vid en import till Sverige, är detta förutsättningar som inte påverkas

NATURVÅRDSVERKET

av svenska förhållanden eller svensk lagstiftning. Det tredje villkoret i artikel 11.1 a iii), handlar om att transporten och bortskaffandet ska överensstämma med avfallshierarkin och principerna om närhet och självförsörjning enligt avfallsdirektivet och att avfallet ska hanteras på ett miljöriktigt sätt.

Det villkor som enligt vår bedömning orsakar svårigheter i tillämpningen, och som är svårt att visa på om det är uppfyllt eller inte, är det som handlar om principerna om närhet och självförsörjning enligt avfallsdirektivet. Anmälaren behöver kunna visa att transporten är förenlig med närhets- och självförsörjningsprincipen utifrån både avsändar- och mottagarlandets perspektiv. Avsändarlandets behöriga myndighet behöver i första hand göra en bedömning av om transporten är förenlig med hur nämnda principer införlivats och tillämpas i avsändarlandet. Mottagarlandets behöriga myndighet behöver i första hand bedöma förutsättningarna för transporten utifrån hur principerna är införlivade i det egna landet. Naturvårdsverkets uppfattning är att avsändarlandets behöriga myndighet inte kommer att bedöma om transporten överensstämmer med principerna om närhet och självförsörjning i mottagarlandet, och att mottagarlandet har svårt att ha synpunkter på avsändarlandets bedömning av om transporten lever upp till närhetsprincipen.

Som beskrivits ovan har Sverige hittills inte genomfört artikel 16 i avfallsdirektivet genom bestämmelser i svensk rätt. EU-direktiv är bindande endast med avseende på det resultat som ska uppnås. Det överläts åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för att uppnå resultatet. Direktivets bestämmelser måste införlivas i nationell lagstiftning innan de kan tillämpas i varje medlemsstat. Artikel 16 handlar visserligen om övergripande principer och adressaten för bestämmelsen är främst medlemsstaterna, som åläggs att vidta vissa åtgärder. Som nämnts ovan har i rapportering till kommissionen kunnat anges att Sverige uppfyller de krav som följer av artikel 16. Avsaknaden av nationella bestämmelser som införlivar dessa principer gör dock att svenska myndigheter och avfallshanteringsaktörer saknar rättsliga ramar att förhålla sig till när det gäller frågan om vilka krav som bör och kan ställas i relation till principerna.

Utiifrån hur nya artikel 11 är formulerad och utan en nationell reglering som stöd i fråga om hur anmälningar om avfall till bortskaffande ska bedömas, kommer Naturvårdsverkets tillämpning av artikel 11 att i praktiken definiera hur Sverige tillämpar närhets- och självförsörjningsprincipen. För ökad tydlighet gentemot berörda aktörer och ur ett rättssäkerhetsperspektiv anser myndigheten att det finns behov av en tydligare svensk reglering. Det ska i liten utsträckning vara möjligt att göra olika bedömningar från fall till fall i ärendena, då trycket utifrån är stort och risken för påverkan likaså. Den praxis från EU-domstolen som det hänvisats till ovan kan också förstås så att bestämmelserna i artikel 16 avfallsdirektivet ger medlemsstaterna behörighet att reglera eller organisera hanteringen av det avfall som avses i artikel 16 så att principerna som där uttrycks efterlevs och att det alltså förväntas att medlemsstaterna vidtar åtgärder i det syfte. Som nämnts ovan har EU-domstolen uttryckligen fastställt att medlemsstaterna är behöriga att reglera eller organisera hanteringen av det avfall som avses i artikel 16 i avfallsdirektivet på så sätt att det behandlas vid närmast belägna lämpliga anläggning. Men också att

NATURVÅRDSVERKET

medlemsstaterna har ”ett visst utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller valet av vilken geografisk utgångspunkt de bedömer vara lämplig för att kunna uppnå nationell självförsörjning vad gäller behandlingen av det berörda avfallet.”

Naturvårdsverket anser att det behöver säkerställas att Sverige på ett lämpligt sätt uppfyller kraven i artikel 16 avfallsdirektivet och att principerna om närhet och självförsörjning införlivas i svensk rätt på ett sätt som gör det tydligt för berörda aktörer och myndigheter att dessa principer gäller. Vidare behöver det ges möjlighet att från svenska myndigheters sida hänvisa till bestämmelser som genomför dessa principer, när förutsättningarna är sådana att det inte bedöms lämpligt att tillåta införsel till eller utförsel från Sverige av visst avfall för viss behandling.

Naturvårdsverket anser också att det finns behov av att se över hur Sverige i de avfallsplaner som upprättas beaktar behovet av att säkerställa att det avfall som uppkommer i Sverige kan hanteras på bästa möjliga sätt vid närmast lämpliga anläggning med beaktande av självförsörjnings- och närhetsprincipen. Även detta får betydelse för bedömningen av vilket avfall som ska tillåtas att föras ut från eller in till Sverige för bortskaffande.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Naturvårdsverket att det i 15 kap. miljöbalken införs bestämmelser som införlivar principerna om närhet och självförsörjning, genom att ålägga myndigheter som ansvarar för att planera avfallshanteringen i Sverige att säkerställa att dessa principer iakttas och upprätthålls.

Därutöver föreslår Naturvårdsverket att det i avfallsförordningen införs bestämmelser som baserat på principerna om närhet och självförsörjning förtydligar att avfall inte ska transporteras ut från Sverige eller in till Sverige för bortskaffande om det riskerar att medföra att bortskaffandet av avfall som uppkommit i Sverige förhindras eller fördröjs eller behöver ske på ett sätt som inte är förenligt med upprättade avfallsplaner, eller om det står i strid med andra åtgärder som vidtagits för att begränsa transporter av visst avfall för bortskaffande till eller från Sverige. Exempel på sådana andra åtgärder skulle kunna vara beslut av regeringen eller andra myndigheter som har inverkan på förutsättningarna för att få transportera visst avfall till eller från Sverige för bortskaffande. Sådana bestämmelser skulle göra det tydligare för berörda aktörer vilka förutsättningarna är för att få transportera avfall gränsöverskridande för bortskaffande och skulle också utgöra grund för Naturvårdsverkets bedömning enligt förordning (EU) nr 2024/1157 av om en transport av avfall för bortskaffande ska tillåtas.

Deponering är en form av bortskaffande som förväntas användas i sista hand, om annat bortskaffande inte är lämpligt eller möjligt. Deponier tar mycket mark i anspråk, innebär risker för miljön, kan medföra stor negativ miljöpåverkan vid felaktigt utförande och omfattas därför av strikt reglering. Det följer av självförsörjnings- och närhetsprinciperna att medlemsstaterna ska sträva efter att vara självförsörjande i fråga om anläggningar för bortskaffande. Detta bör enligt Naturvårdsverkets uppfattning särskilt gälla i fråga om avfall som behöver deponeras, d.v.s. i fråga om deponikapacitet. Att importera avfall för bortskaffande

NATURVÅRDSVERKET

genom deponering innebär att svensk mark tas i anspråk för att ta hand om avfall genererat i andra länder, vilket bör undvikas så långt som möjligt. Även om närhets- och självförsörjandeprinciperna inte ska innebära att varje medlemsstat på sitt territorium måste förfoga över samtliga slag av anläggningar för bortskaffande bör det främst vara med beaktande av särskilda geografiska förhållanden och behovet av specialiserade anläggningar för vissa typer av avfall som det är tänkt att undantag ska göras från den principen.

I fråga om transporter av avfall för deponering anser därför Naturvårdsverket att det finns skäl att införa ytterligare begränsningar. Det föreslås att avfall inte ska vara tillåtet att föra in till Sverige för deponering annat än om det sker inom ramen för överenskommelser mellan Sverige och något eller några av de nordiska länderna. Det rättsliga stödet för ett sådant förbud behöver sökas i artikel 16 avfallsdirektivet och motiveras utifrån självförsörjnings- och närhetsprincipen. Det skulle kunna ses som mer långtgående skyddsåtgärder än vad som följer av direktivet. Artikel 193 i Fördraget om unionens funktionssätt tillåter dock detta så länge bestämmelserna är förenliga med EU-fördragen och de anmäls till kommissionen.

Några sådana överenskommelser mellan Sverige och något eller några av de nordiska länderna som avses ovan finns inte idag. Det som finns är den överenskommelse om ett förenklat förfarande för vissa avfallstransporter inom gränsområdet mellan Sverige och Finland i enlighet med den tidigare avfallstransportförordningens artikel 30, som införlivats genom Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2016:3. Denna överenskommelse medger endast ett i vissa avseenden förenklat förfarande enligt avfallstransportförordningen inom vissa gränsområden och för visst avfall.

Vad Naturvårdsverket har i åtanke med formuleringen ”överenskommelser om avfallshanteringssamarbete” är ett bredare samarbete kring bortskaffande av vissa typer av avfall, som kan ses som ett samarbete inom ramen för artikel 16 avfallsdirektivet och syfta till att säkerställa att avfall kan skickas för bortskaffande till närmast lämpliga anläggning. Något som måste beaktas inom ramen för en sådan överenskommelse är dock att enligt artikel 11 i avfallstransportförordningen är en grundförutsättning för att få transportera avfall för bortskaffande till annat land att det saknas förutsättningar för bortskaffande i avsändarlandet och det inte ges utrymme för några undantag från detta i EU-förordningen. I en situation där kapacitet saknas i ett nordiskt land som Sverige ingått en överenskommelse med kan Sverige i så fall trots förbudet tillåta att avfall transporteras till en anläggning i Sverige för deponering. Detta skulle vara i enlighet med bestämmelserna i artikel 11 i nya avfallstransportförordningen. Skulle en överenskommelse övervägas som innebär avsteg från villkoren i artikel 11, t.ex. genom att tillåta transporter för bortskaffande oavsett kapacitet i avsändarlandet, borde även det kunna ses som möjligt med stöd av självförsörjnings- och närhetsprinciperna i artikel 16 avfallsdirektivet.

När det gäller förslaget till förbud för import och införsel av avfall till deponering ser vi att det också måste finns någon form av ventil som tillåter transporter i det

NATURVÅRDSVERKET

syftet i vissa speciella situationer. Det föreslås därför att sådana transporter trots förbudet ska kunna tillåtas av Naturvårdsverket om det finns synnerliga skäl. Det skulle exempelvis kunna handla om att ta emot avfall från kris- eller krigsområden.

Avfall ska på motsvarande sätt inte vara tillåtet att föras ut från Sverige för deponering annat än om det sker i enlighet med överenskommelser om avfallshanteringssamarbete mellan de nordiska länderna eller om Naturvårdsverket medger undantag i det enskilda fallet där det finns synnerliga skäl.

I självförsörjningsprincipen ligger att man behöver trygga förutsättningarna för det nätverk av anläggningar för bortskaffande av avfall som etablerats i Sverige. Ett krav på att avfall som uppstår i Sverige i första hand ska behandlas här kan motiveras bland annat på den grunden. Ett ytterligare skäl till att begränsa utförsel och export av avfall är närhetsprincipen och som framgår av bland annat den praxis som redovisats ovan är ett syfte med artikel 16 att i möjligaste mån begränsa transporter av avfall för bortskaffande.

Det skulle kunna övervägas att införa ett uttryckligt krav på att avfall som ska bortskaffas alltid ska transporteras till någon av de närmast belägna anläggningarna. Ett sådant krav får anses ha stöd i artikel 16 avfallsdirektivet och ovan nämnd praxis. Det är också ett krav som kan konstateras har införts i flera andra medlemsstaters lagstiftning, om än på lite olika sätt. Ett sådant krav skulle dock endast träffa aktörer i Sverige och alla transporter av avfall för bortskaffande, såväl inom Sverige som ut från Sverige. Det skulle däremot inte kunna användas som stöd för att ställa krav på en aktör i ett annat land som vill transportera avfall till Sverige. Naturvårdsverket ser i grunden inte ett krav på att transportera avfall för bortskaffande till någon av de närmast belägna lämpliga anläggningar som orimligt, med hänsyn till syftet med den princip som ligger till grund för ett sådant krav. Samtidigt måste konsekvenserna av ett sådant krav beaktas och vägas mot de miljömässiga fördelarna. Många verksamheter har etablerade samarbeten med avfallshanteringsaktörer. Det kan antas att långväga transporter inom Sverige redan undviks så långt som möjligt av kostnads- och miljöskäl. Till stor del kan närhetsprincipen redan av dessa skäl tänkas uppfyllas på ett nationellt plan. Det skulle medföra komplicerade bedömningar för verksamheter och tillsynsmyndighet att avgöra om och hur kravet på närhet uppfylls. Sammantaget har Naturvårdsverket bedömt att det i nuläget inte bör införas något sådant krav. Det skulle dock kunna övervägas att införa ett sådant krav om det bedöms föreligga ett behov för att åstadkomma bättre efterlevnad av närhetsprincipen.

I fråga om transporter av avfall från Sverige för bortskaffande föreslår Naturvårdsverket enligt ovan att ett villkor för att de ska tillåtas ska vara att transporten går till närmast lämpliga anläggning. Det ger därmed en möjlighet att neka transporter från Sverige för bortskaffande om detta krav på närhet inte uppfylls.

Därutöver ser Naturvårdsverket att det finns möjlighet att på ett tydligare sätt införliva närhetsprincipen i de avfallsplaner som antas och använda dem som verktyg för att se till att principen efterlevs.

NATURVÅRDSVERKET

Bemyndiganden

Ovan nämnda bestämmelser i avfallsförordningen skulle eventuellt kunna meddelas med stöd av 15 kap. 40 § som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om avfall som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, eftersom det är fråga om att säkerställa att de principer som uttrycks i artikel 16 avfallsdirektivet införlivas. Naturvårdsverket föreslår dock att det införs ett nytt bemyndigande i 15 kap. miljöbalken som ger regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om transporter av avfall som behövs för att säkerställa att bestämmelserna i den föreslagna 15 kap. 10 a § om självförsörjnings- och närhetsprincipen efterlevs och då även genom förbud mot införsel och utförsel av avfall för bortskaffande.

När det gäller införandet av ett förbud mot transporter av avfall till eller från Sverige för bortskaffande är det inte något som artikel 16 i avfallsdirektivet uttryckligen ger utrymme för. Det kan dock anses ligga i rätten och möjligheten att vidta åtgärder för att säkerställa självförsörjning. Det kan därutöver beaktas att den rättsliga grunden för avfallsdirektivet är artikel 192 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, vilket enligt artikel 193 i fördraget ger medlemsstaterna rätt att behålla eller införa strängare skyddsåtgärder, så länge de är förenliga med EU-fördragen.

3. Avgifter för provning och tillsyn

3.1 Avgifter för provning

Enligt artikel 30 i nya avfallstransportförordningen får de berörda behöriga myndigheterna eller de myndigheter som deltar i inspektioner debitera anmälaren och, i förekommande fall, den som organiserar transporten i fall av informationspliktigt avfall, rimliga och proportionerliga förvaltningskostnader för genomförandet av anmälningss- och övervakningsförfaranden samt sedvanliga kostnader för lämpliga analyser och inspektioner.

Möjligheten att debitera kostnader fanns även i den tidigare förordningen, men det var endast möjligt att debitera anmälaren.

Enligt 27 kap. 1 § miljöbalken får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för bland annat provning och tillsyn enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt för provning och tillsyn med anledning av EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Principen enligt miljöbalken är att den som bedriver en verksamhet ska betala de kostnader som uppstår av den provning och tillsyn som krävs enligt lagstiftningen. Målet är att provnings- och tillsynsverksamheten så långt som möjligt ska vara självfinansierad och inte bekostas med skattemedel. Enligt 5 § avgiftsförordningen ska myndigheten uppnå full kostnadstäckning i respektive avgiftsbelagd verksamhet. Myndigheten ska beräkna avgiftsnivån så att den långsiktiga självkostnaden täcks, vilket innebär att avgifterna ska beräknas så att intäkterna på ett eller några års sikt täcker samtliga med verksamheten direkt eller indirekt förenade kostnader. Med några års sikt menar Ekonomistyrningsverket i normalfallet 1–3 år.

Enligt 7 kap. 9 § förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT) ska en ansökningsavgift betalas för Naturvårdsverkets handläggning av anmälningar i enlighet med avfallstransportförordningen. Där framgår även att avgiftsklass 7 i 10 § avgiftsförordningen ska tillämpas för avgiftens storlek. Avgiftsklass 7 innebär i dag en avgiftsnivå på 12 200 kronor.

Naturvårdsverket tar idag inte ut någon avgift för andra ärenden som provas enligt avfallstransportförordningen. Naturvårdsverket ser att det finns flera skäl till att se över storleken på avgiften för en anmälan, samt om avgiften kan behöva differentieras och om avgift ska införas för andra typer av provningar.

NATURVÅRDSVERKET

3.1.1 Behov av nya och differentierade avgifter

Som anges ovan ser Naturvårdsverket att det finns flera skäl till att se över avgifterna för den prövning Naturvårdsverket gör inom ramen för avfallstransportförordningen.

Behov av differentiering av avgiften

I dag tas en enhetlig avgift för anmälan ut oavsett hur omfattande anmälan är och vilken avfallsbehandling som avses. En anmälan om transport av avfall tar olika lång tid att handlägga, dels beroende på om anmälan avser en eller flera transporter men handläggningstiden påverkas även av om avfallet ska transporteras för återvinning eller bortskaffande. En anmälan som avser flera transporter innefattar en mer omfattande hantering av dokumentation och därmed en ökad tid för handläggning. En anmälan av transport för bortskaffande kräver mer i den grundläggande bedömningen jämfört med en anmälan av transport för återvinning och tar därför betydligt längre tid att handlägga. Naturvårdsverket ser därmed att det finns behov av att differentiera avgiften för prövning, dels beroende på behandlingsmetod för avfallet men även om anmälan avser en eller flera transporter.

Fler prövningar behöver avgiftsbeläggas

Naturvårdsverket tar i dag endast ut en avgift för prövning av anmälan om gränsöverskridande transport av avfall. Inom avfallstransportförordningen finns det dock flera andra förfaranden där Naturvårdsverket på begäran prövar och beslutar i inkomna ärenden. Enligt principen om full kostnadstäckning och artikel 30 ser Naturvårdsverket därmed att det är motiverat att införa avgifter även för andra typer av prövningar som görs inom ramen för avfallstransportförordningen.

Efter att en transport har blivit godkänd kan anmälaren enligt 17 § i avfallstransportförordningen meddela vissa ändringar i transporten utan att det krävs en ny anmälan. Det kan handla om ändrade uppgifter i fråga om bland annat avfallsproducenter, avfallsmängder, transportväg, transportör eller transportdatum. Hanteringen av sådana ändringar, när Naturvårdsverket bedömt att ingen ny anmälan krävs utan ändringarna är möjliga, är resurskrävande och görs i dag utan att anmälaren står för den kostnaden. Naturvårdsverket ser därför ett behov av att införa en avgift för att hantera ändringar i redan godkända anmälningar. Eftersom det är mindre resurskrävande att hantera en ändring av en godkänd anmälan än en ny anmälan om avfallstransport bör nivån på dessa avgifter skilja sig åt och det behöver därför införas en ny avgiftskategori för anmälan om ändring av en godkänd anmälan.

I enlighet med avfallstransportförordningen prövar Naturvårdsverket även begäran om förhandsgodkännande av återvinningsanläggningar som lämnas in. Det tas i dag inte ut någon avgift för att täcka kostnaderna för hanteringen av dessa prövningar, trots att det är en egen handläggningsprocess som tar resurser i anspråk. I detta fall är det inte en anmälare eller en person som organiserar en informationspliktig transport som avgiftsbeläggs och det finns därmed inte stöd i

NATURVÅRDSVERKET

artikel 30 för en sådan avgift. Det finns dock rättsligt stöd i 27 kap. 1 § miljöbalken för att införa en bestämmelse om en sådan avgift.

Det förfarande för informationspliktigt avfall enligt artikel 18 som i dag sker med medföljande dokumentation på papper kommer i och med nya förordningen att digitaliseras. Förfarandet har också skärpts och information om dessa transporter ska göras tillgänglig digitalt för berörda myndigheter och de aktörer som är inblandade i transporten innan den påbörjas och behandlingen av avfallet ska intygas. Nya artikel 30 ger myndigheterna en möjlighet att ta ut avgifter för kontrollförfaranden, inspektioner m.m. Förfarandet enligt artikel 18 innehåller inga godkännanden från ansvariga myndigheter, det handlar enbart om ett slags registreringsförfarande där det ställs krav på att göra information om de transporter som genomförs tillgänglig digitalt. Med grund i detta ser vi inte skäl för att ta ut en avgift för detta förfarande.

Se över graden av kostnadstäckning

Förändrade och nya krav i den nya förordningen kommer att påverka handläggningen av anmälningar. I första hand är det kravet på digital kommunikation som förväntas påverka handläggningen. Kravet på digitalisering innebär att nya digitala lösningar måste utvecklas och driftsättas. Detta medför dels IT-kostnader som borde täckas av avgiften, men det förväntas även underlätta vid handläggning och därmed minska handläggningstiden på myndigheten. Beslut om utformning och omfattning på Naturvårdverkets digitala system har dock inte fattats vid tidpunkten för när detta regeringsuppdrag lämnas in. När det digitala systemet har implementerats och utvecklings- och driftskostnader är kända finns det anledning att se över kostnadstäckningen för prövningen av dessa ärenden igen.

3.1.2 Handläggningstid och avgiftsnivåer för olika prövningar

För en avgift som tas ut enligt 10 § avgiftsförordningen (1992:191) baseras avgiftsnivåerna på en genomsnittlig timkostnad för prövning av ärenden i stadsförvaltningen. Att ta ut avgifter enligt 10 § avgiftsförordningen förenklar administrationen men det är inte givet att full kostnadstäckning nås för varje prövningsverksamhet eftersom de olika avgiftsnivåerna i avgiftsförordningen baseras på genomsnittliga timkostnader för prövning av ärenden i stadsförvaltningen är det inte givet att fullkostnadstäckning nås. Om den egna myndighetens kostnaderna för prövningen avviker väsentligt från de avgiftsnivåer som anges i 10 § avgiftsförordningen kan regeringen besluta att avgifterna ska beräknas med utgångspunkt i myndighetens egna kostnader i stället. Eftersom det i nuläget saknas kostnadsunderlag för de digitala system som Naturvårdverket ska utveckla och det därmed inte är möjligt att beräkna graden av kostnadstäckning framöver är Naturvårdverkets bedömning att avgifterna fortsatt ska tas ut enligt 10 § avgiftsförordningen.

NATURVÅRDSVERKET

I tabell 2 nedan redovisas uppskattad handläggningstid för de olika ärenden som redan omfattas av avgift eller föreslås omfattas av avgift. I handläggningstid ingår tid för sakhandläggare att handlägga ärenden, juristers stöd i handläggningen, tid för vägledning kring prövningen samt administrativ tid för fakturahantering. Vilka avgiftsklasser som motsvarar den uppskattade handläggningstiden och vad den nuvarande avgiftsnivån är för dessa avgiftsklasser framgår också av tabellen.

Tabell 2: Uppskattad handläggningstid för olika prövningar, vilken avgiftsklass som blir aktuell samt motsvarande avgift.

Prövningsärende	Handläggningstid (h)	Aktuell avgiftsklass	Motsvarande avgift
Anmälan en transport för återvinning	7	6	8 100 kr
Anmälan flera transporter för återvinning	11	7	12 200 kr
Anmälan transport för bortskaffande	17	8	18 100 kr
Ändring av godkänd transport	2	3	1 890 kr
Förhandsgodkännande av återvinningsanläggning	15	8	18 100 kr

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Enligt Naturvårdsverkets förslag differentieras dagens avgift till tre olika avgifter och därutöver föreslås två nya avgifter enligt nedan. Att differentiera dagens avgift och införa nya avgifter motiveras utifrån att kostnadstäckningen ska förbättras och att avgifterna ska spegla den faktiska tidsåtgången för att handlägga ärenden.

Förslag till nya avgifter och avgiftsnivåer framgår enligt nedan:

1. Avgift för handläggning av en anmälan enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 om *en enskild transport* av avfall till återvinning föreslås motsvara avgiftsklass 6 (8 100 kronor).
2. Avgift för handläggning av en anmälan enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 som, i enlighet med artikel 13 i samma förordning, omfattar *flera transporter* av avfall till återvinning (generell anmälan) föreslås motsvara avgiftsklass 7 (12 200 kronor).
3. Avgift för handläggning av anmälan till enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 för bortskaffande föreslås motsvara avgiftsklass 8 (18 100kr).
4. Avgift för handläggning av en meddelad ändring av en godkänd transport enligt artikel 17.1 i förordning (EU) nr 2024/1157, där det enligt artikel 17.2 samma förordning överenskommits att det inte krävs en ny anmälan, föreslås motsvara avgiftsklass 3 (1 890 kronor).

NATURVÅRDSVERKET

5. Avgift för handläggning av en ansökan om förhandsgodkännande av en återvinningsanläggning enligt artikel 14 i förordning (EU) nr 2024/1157 föreslås avgiftsklass 8 (18 100 kronor).

3.1.3 Hanteringen av avgiften för anmälan av gränsöverskridande transport av avfall

Artikel 30 i den nya avfallstransportförordningen ger medlemsstaterna rätt att debitera anmälaren, och i förekommande fall den som organiserar transporten, kostnader för anmälnings- och kontrollförfarandet enligt förordningen. Det regleras dock inte hur eller när sådana kostnader får debiteras.

Bestämmelser om avgifter för myndigheters prövning och tillsyn finns i förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT) och i avgiftsförordningen (1992:191).

Enligt 7 kap. 9 § i FAPT ska ansökningsavgift betalas för Naturvårdsverkets handläggning av anmälningar i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall. För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i 10 § avgiftsförordningen (1992:191), och avgiftsklass 7 skall tillämpas.

Enligt 9 kap. 1 § i FAPT gäller bestämmelserna i 10 – 12 §§ avgiftsförordningen (1992:191) för avgifter enligt bl.a. 8 kap. FAPT, om inte annat är föreskrivet.

Enligt 11 § avgiftsförordningen (1992:191) ska avgiften betalas när ansökan ges in. Om inte detta sker ska sökanden föreläggas att betala avgiften inom en viss tid. Följs inte föreläggandet ska ansökan avvisas. Enligt 12 § ska ansökningsavgift betalas för varje avgiftsbelagt ärende som en ansökan avser.

Av ovanstående följer alltså att avgift ska erläggas när en anmälan om transport enligt avfallstransportförordningen lämnas in och att ansökan ska avvisas om avgiften, trots föreläggande, inte betalats.

Parallellt med detta gäller artikel 5, 8 och 9 i avfallstransportförordningen, där förfarandet från anmälan fram till beslut regleras. Enligt artikel 5.1 ska en anmälan inledningsvis lämnas in till samtliga berörda behöriga myndigheter. Det följer av artikel 27 i förordningen att detta ska ske på elektronisk väg via det/de system som inrättas för det syftet. När en anmälan lämnats in vidtar det förfarande som föreskrivs i artiklarna 5, 8 och 9. Bland annat ska den behöriga avsändarmyndigheten, i de fall en anmälan inte är korrekt ifylld när den lämnas in, begära kompletterande information och dokumentation från anmälaren senast tio arbetsdagar efter det att anmälan lämnats in. När avsändarmyndigheten väl bedömt en anmälan som korrekt ifylld och informerat mottagarmyndigheten och andra berörda behöriga myndigheter om detta ges dessa andra myndigheter möjlighet att inom tio dagar begära kompletterande information. Även i övrigt ska förfarandet följa vissa i artikel 8 angivna tidsfrister och beslut ska sedan fattas inom viss tid från det att anmälan bedömts som komplett.

NATURVÅRDSVERKET

Eftersom det följer av våra nationella bestämmelser att anmälan ska avvisas om avgift inte betalas skulle det skicka motstridiga signaler till anmälaren och riskera att medföra ett ineffektivt resursutnyttjande att påbörja förfarandet enligt EU-förordningen innan avgiften erlagts. Samtidigt är anmälan de facto inlämnad vid en viss tidpunkt och förfarandet enligt EU-förordningen ska då påbörjas med angivna tidsfrister att förhålla sig till.

EU-förordningen anger inte underlåtenhet att betala ansökningsavgift som grund för att avvisa eller inte godkänna en anmälan. Naturvårdsverket bedömer dock att kravet på att betala avgift enligt FAPT kan inkluderas i förfarandet enligt EU-förordningen, enligt ovan. Enligt artikel 5 och 8 får behöriga myndigheter, utöver de uppgifter som måste finnas i anmälan och transportdokument, begära ytterligare information och dokumentation som anges i del 3 i bilaga II till förordningen. Där anges i punkt 15 att behörig myndighet får begära ”eventuella andra uppgifter som är relevanta för bedömningen av anmälan i enlighet med denna förordning och nationell lagstiftning”. Att avgift ska betalas är ju i sak inte relevant för bedömning av anmälan, men blir av avgörande betydelse utifrån vår nationella lagstiftning eftersom anmälan ska avvisas om betalning inte skett.

Det skulle ställa krav på omfattande regeländringar att som alternativ lösning lyfta ut avgifterna kopplade till gränsöverskridande avfallstransporter från det kapitel i FAPT de idag är placerade i och därmed även det förfarandet de omfattas av, för att i stället reglera dessa avgifter särskilt.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket ser behov av en tillämpning där betalningen av avgift inkluderas i förfarandet enligt EU-förordningen. Om avgift inte betalats för anmälan ska ansökan avvisas, enligt bestämmelserna i FAPT och avgiftsförordningen, men det behöver också kunna utgöra grund för att lägga ner anmälningssärendet enligt EU-förordningen. Enligt verkets bedömning förutsätter det att förfarandet enligt EU-förordningen knyts ihop med kravet i FAPT och avgiftsförordningen, så att det förtydligas att betalning av avgiften är en nödvändig förutsättning för att handlägga ärendet vidare, samt att tidsfristerna i EU-förordningen ska gälla vid eventuellt föreläggande att betala avgiften. Vi föreslår därför att detta regleras genom en ny bestämmelse i avfallsförordningen.

3.2 Avgifter för tillsyn och andra myndighetsuppgifter

Artikel 30 i den nya avfallstransportförordningen innehåller förutom en möjlighet att ta ut en avgift för förvaltningskostnader även en möjlighet att ta ut en avgift för lämpliga analyser och inspektioner. En sådan avgift kan tas ut av behöriga myndigheter eller myndigheter som deltar i inspektioner, i svensk kontext Naturvårdsverket eller de för tillsynen utsedda fem länsstyrelserna.

Idag saknas bestämmelser i svensk rätt som ger möjlighet att ta ut en avgift för tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter.

NATURVÅRDSVERKET

Tillsynsansvaret är idag delat mellan Naturvårdsverket och Länsstyrelsen, vilket nämns i avsnitt 4 nedan. Naturvårdsverket föreslå där att denna ansvarsfördelning bör ses över. I samband med en sådan översyn bör även ett införande av tillsynsavgifter övervägas.

Som behörig myndighet har Naturvårdsverket enligt artikel 25 i nya avfallstransportförordningen ansvar för att se till att avfallet i en avfallstransport som utgått från Sverige och som stoppats utomlands och bedömts som olaglig tas tillbaka till Sverige. Detta blir närmast att betrakta som ett kontrollförfarande enligt förordningen och en uppgift för Naturvårdsverket i egenskap av såväl behörig myndighet som tillsynsmyndighet. Det är i första hand anmälaren, eller om det inte finns någon anmälan, den som annars är att anse som ansvarig för transporten, som ska återta avfallet. Om så inte sker eller om det inte är möjligt ska Naturvårdsverket ansvara för återtagandet. Ärenden om återtagande är ofta komplicerade och kräver många handläggningstimmar. Det är rimligt att behörig myndighet får ersättning för nedlagt arbete och därför bör en avgift för återtag införas. Avgiften ska betalas av den svenska avsändaren (anmälaren eller den som kan betraktas som anmälare) av avfallstransporten. Avgiften ska motsvara de handläggningstimmar som omfattas och bedöms då hamna på avgiftsklass 8, motsvarande 18 100 kr.

Utöver ovan nämnd avgift för handläggning av återtagande av transporter finns ett ansvar enligt artikel 26 i nya avfallstransportförordningen för anmälaren eller den som kan betraktas som anmälare att ersätta kostnader för transport, lagring m.m. kopplade till den olagliga transporten och återtagandet. Där ingår däremot inte kostnader för myndigheters handläggning av ett ärende om återtagande av en olaglig transport. Den avgift som föreslås för Naturvårdsverkets handläggning påverkar inte skyldigheterna enligt artikel 26 i samma förordning. Inte heller påverkar den föreslagna avgiften skyldigheten att åtalsanmäla en misstänkt olaglig gränsöverskridande transport av avfall.

4. Roller och ansvar

4.1 Ansvar och roller enligt avfallstransportförordningen

Avdelning VII i den nya avfallstransportförordningen innehåller artiklar om förordningens efterlevnad, så som inspektioner, inspektionsplaner, sanktioner och samarbete. Avdelningen innehåller dels liknande skrivningar som nuvarande förordning men tydligare uppdelad i egna artiklar, dels ett antal nya artiklar.

I artikel 62 om inspektionsplaner framgår att medlemsstaternas inspektionsplaner ska ses över av kommissionen och att de också har möjlighet att ta fram rekommendationer och prioriteringar baserat på dessa. I artikel 63 utvecklas och specificeras bestämmelserna om sanktioner.

När det gäller samarbete har en artikel (64) om efterlevnad inom ett land, på nationell nivå, lagts in. Artikel 65 om samarbete mellan medlemsstaterna förtydligas bland annat kontaktpunkter och kommunikationsvägar. Artikel 66 inrättar en efterlevnadsgrupp för avfallstransporter, som ska bestå av högst tre företrädare per medlemsstat. Företrädarna ska vara desamma som de som ansvarar för samarbetet enligt artikel 65.2. Gruppen syftar till informationsutbyte för att förebygga och upptäcka olagliga transporter. Den ska sammanträda minst en gång per år och ska ledas av kommissionen tillsammans med en av gruppen vald företrädare för medlemsstaterna.

Av artikel 64 i i den nya avfallstransportförordningen följer att medlemsstaterna ska upprätthålla eller inrätta effektiva mekanismer för myndigheter som arbetar med efterlevnaden av förordningen, som gör det möjligt för dem att samarbeta och samordna på nationell nivå när det gäller utarbetande och genomförande av efterlevnadspolicyer och verksamhet för att ta itu med olagliga transporter av avfall, inbegripet för att upprätta och genomföra inspektionsplanerna.

Avdelning VIII innehåller bestämmelser om bland annat rapportering och om vissa utnämningar.

Artikel 73 ställer krav på medlemsstaterna att årligen rapportera och överlämna vissa uppgifter till EU-kommissionen och även göra delar av dessa uppgifter tillgängliga för allmänheten. Rapporteringskrav finns även i hittills gällande avfallstransportförordning och det är Naturvårdsverket som ansvarat för att rapportering skett i enlighet med förordningens krav.

Enligt artikel 75 ska medlemsstaterna utse en eller flera behöriga myndigheter som ska ansvara för genomförandet av förordningen. Enligt artikel 76 ska medlemsstaterna utse ett eller flera kontaktorgan som ska ansvara för att informera och vägleda personer eller företag som vänder sig till det med förfrågningar avseende genomförandet av denna förordning. Motsvarande har gällt enligt tidigare avfallstransportförordning.

4.1.1 Ansvaret för tillsyn i fråga om avfallstransportförordningen i svensk rätt

Ansvaret för tillsyn av att bestämmelserna i EU-förordningen efterlevs regleras i miljötillsynsförordningen (2011:13). Naturvårdsverket har ansvar för tillsyn i fråga om avfallstransportförordningen i frågor där verket är behörig myndighet (2 kap. 24 §). I övrigt ligger ansvaret för tillsyn i fråga om transporter av avfall som omfattas av avfallstransportförordningen på fem länsstyrelser; Länsstyrelserna i Gävleborgs län, Norrbottens län, Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län.

De förändringar som gjorts i avfallstransportförordningen påverkar inte i sig den gällande fördelningen av tillsynsansvar mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Inte heller i övrigt föranleder den nya förordningen något direkt behov av att ändra gällande bestämmelser kopplade till tillsyn i svensk rätt.

Frågor kopplade till tillsyn, fördelningen av tillsynsansvar och även fördelningen av ansvar för vissa andra uppgifter som följer av EU-förordningen har dock lyfts bland annat i den samverkansgrupp där bland annat Naturvårdsverket och de fem länsstyrelserna med tillsynsansvar ingår. Naturvårdsverket ser behov av att se över bland annat fördelningen av tillsynsansvaret och även vissa andra frågor relaterade till tillsyn, i syfte att förtydliga roller och uppgifter. Detta i synnerhet som systemet som inrättats för prövning, kontroll och tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter ursprungligen utformades i ett skede då resurserna var begränsade och avfallsflödena mindre komplexa än de är idag. Det är viktigt att tillsynen bedrivs effektivt inte minst med hänsyn till det fokus som finns på att förebygga och upptäcka olagliga avfallstransporter i den nya avfallstransportförordningen.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Mot bakgrund av ovanstående har Naturvårdsverket inte utrett behovet av ändringar på tillsynsområdet inom ramen för detta uppdrag. Även frågan om tillsynsavgifter och andra frågor relaterade till tillsyn har därför avgränsats. (Se avsnitt 3.2)

Naturvårdsverket bör däremot i samverkan med tillsynsansvariga länsstyrelser se över behovet av förändringar i ansvarsfördelningen i fråga om tillsynen av gränsöverskridande transporter av avfall och även vissa andra frågor relaterade till tillsyn. En sådan översyn skulle kunna ske inom ramen för ett särskilt uppdrag.

4.1.2 Roller och ansvar i övrigt

Bestämmelser om behörig myndighet och vissa andra ansvar och skyldigheter kopplade till avfallstransportförordningen återfinns idag i 9 kap. avfallsförordningen (2020:614). Enligt 9 kap. 2 § i förordningen är Naturvårdsverket den behöriga myndighet som avses i artikel 53 och det kontaktorgan som avses i artikel 54 i den tidigare avfallstransportförordningen.

NATURVÅRDSVERKET

Naturvårdsverket ska därmed fullgöra de uppgifter som enligt EU-förordningen åligger behörig myndighet.

Det kan i sammanhanget nämnas att Naturvårdsverket också är den behöriga myndighet som avses i artikel 5 i Baselkonventionen⁴².

Naturvårdsverket har hittills ansvarat för rapportering till kommissionen enligt den tidigare avfallstransportförordningen och även för rapportering enligt Baselkonventionen.

Rapporteringen till kommissionen och till Baselsekretariatet innefattar bland annat uppgifter om antalet genomförda inspektioner och olagliga transporter. Detta är uppgifter som finns hos de ansvariga tillsynsmyndigheterna. Naturvårdsverket har hittills behövt begära in uppgifter varje år från tillsynsmyndigheterna för denna rapportering och skulle istället vilja se att myndigheternas skyldighet att lämna de uppgifter som behövs för Naturvårdsverkets rapportering uttryckligen regleras.

Kopplat till kravet i artikel 64 på inrättande av en nationell samverkan och samordning kan konstateras att det idag finns en etablerad samverkan mellan Naturvårdsverket, de fem länsstyrelserna med tillsynsansvar, Tullverket, Kustbevakningen, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och i vissa fall även NOA. Naturvårdsverket har haft en sammankallande och samordnande roll i detta arbete. Naturvårdsverket skulle gärna se att ansvaret för denna samverkan förtydligas och regleras.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket föreslår att myndigheten fortsatt ska inneha rollen som behörig myndighet och kontaktorgan i enlighet med artiklarna 75 och 76 i den nya avfallstransportförordningen.

Naturvårdsverket bör också vara den myndighet som avses i artikel 65.2, som ska ansvara för det samarbete mellan medlemsstaterna som föreskrivs i artikel 65.1 i samma förordning.

De myndigheter som enligt 2 kap. 28 a § miljötillsynsförordningen har ansvar för tillsyn i fråga om gränsöverskridande transporter bör vara de kontaktpunkter som ansvarar för de fysiska kontroller som avses i artikel 65.2, det vill säga Länsstyrelserna i Gävleborgs län, Norrbottens län, Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län.

Ansvaret för att inrätta och upprätta nationell samverkan och samarbete, enligt artikel 64 i EU-förordningen, behöver enligt Naturvårdsverkets uppfattning förtydligas. För att säkerställa att denna samverkan upprätthålls och för att förtydliga vem som har ansvaret för detta, föreslår Naturvårdsverket att myndigheten uttryckligen tilldelas detta ansvar.

Naturvårdsverket föreslår att rapporteringsansvaret även fortsättningsvis ska ligga på verket men att ansvaret tydliggörs genom reglering. Naturvårdsverket har

⁴² Baselkonventionen av den 22 mars 1989 om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall.

NATURVÅRDSVERKET

tidigare lagt fram ett sådant förslag, tillsammans med ett antal andra förslag kopplade till uppgiftslämnande och rapportering gällande gränsöverskridande avfallstransporter, i delredovisning av regeringsuppdraget Förbättrad avfallsstatistik⁴³.

Naturvårdsverket föreslår vidare att tillsynsmyndigheternas skyldighet att lämna de uppgifter som behövs för Naturvårdsverkets rapportering enligt artikel 73 i den nya avfallstransportförordningen och Baselkonventionen regleras i 8 kap. avfallsförordningen. Uppgiftsskyldigheten kan avgränsas till uppgifter om olagliga transporter enligt tabell 7 i bilaga XI till förordningen.

4.1.3 Användning av uppgifter för avfallsstatistik

I ovan nämnda redovisning om förbättrad avfallsstatistik föreslogs också att det skulle införas en bestämmelse om att uppgifter som lämnas till Naturvårdsverket av aktörer och myndigheter enligt avfallstransportförordningen ska få användas i statistiksyfte. Skälet till att införa en sådan bestämmelse framgår av nämnda redovisning, men är i korthet följande. Naturvårdsverket har ansvar för att sammanställa den avfallsstatistik som ingår i Sveriges officiella statistik. Enligt 7 § 1 i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ställs krav på en statistikansvarig myndighet att vid insamling av uppgifter för framställning av statistik från någon annan än en statlig myndighet samtidigt lämna information om bland annat ändamålet med uppgiftsinsamlandet. Naturvårdsverket föreslog i sin redovisning att det i de förordningar som ställer krav på lämnande av uppgifter till Naturvårdsverket också framgår att dessa uppgifter får användas för framställande av statistik. I flertalet av de förordningar som då nämndes av Naturvårdsverket har en sådan bestämmelse införts. Däremot än så länge inte i bestämmelser som relaterar till uppgiftslämnande gällande gränsöverskridande transport av avfall.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket föreslår att det införs en bestämmelse i 8 kap. avfallsförordningen som upplyser om att uppgifter som lämnas till Naturvårdsverket enligt förordning (EU) nr 2024/1157 får användas för framställande av statistik.

⁴³ Naturvårdsverket (2021) Förbättrad avfallsstatistik – behov, brister och vägen framåt. Redovisning av regeringsuppdrag, 2021-02-18 (NV-02826-20).

5. Sanktioner

Som nämnts ovan ingår i Naturvårdsverkets uppdrag att utreda vilka artiklar som bör omfattas av sanktioner, utan att föreslå några författningsändringar

5.1.1 Krav i EU-rätten på införande av sanktioner

Enligt artikel 63 i förordning (EU) 2024/1157 ska medlemsstaterna ”fastställa regler om sanktioner för överträdelse av denna förordning och vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande”. Enligt punkt 2 i artikeln ska de sanktioner som fastställs beakta följande, beroende på vad som är tillämpligt:

- a) Överträdelsens karaktär, allvar och omfattning.
- b) När så är lämpligt, om överträdelsen skett med uppsåt eller genom oaktsamhet.
- c) Den ansvariga fysiska eller juridiska personens finansiella kapacitet.
- d) De ekonomiska fördelar som den fysiska eller juridiska person som hålls ansvarig har erhållit genom överträdelsen, i den mån de kan fastställas.
- e) De miljöskador som överträdelsen har orsakat.
- f) Varje åtgärd som vidtagits av den fysiska eller juridiska person som hålls ansvarig för att mildra eller avhjälpa den skada som orsakats,
- g) Om överträdelsen skett vid upprepade eller enstaka tillfällen.
- h) Eventuella andra försvårande eller förmildrande omständigheter som är tillämpliga på ärendet.

I artikelns punkt 3 anges vidare att medlemsstaterna, i förekommande fall, ska tillämpa åtminstone följande sanktioner vid överträdelser av förordningen:

- a) Böter
- b) Återkallande eller tidsbegränsat upphävande av tillstånd att bedriva verksamhet med anknytning till hantering och transport av avfall, i den mån denna verksamhet omfattas av avfallstransportförordningen.
- c) Tidsbegränsad uteslutning från offentliga upphandlingsförfaranden

Bestämmelserna i den nya förordningen styr i högre grad än motsvarande bestämmelser i den tidigare förordningen hur medlemsstaternas sanktionsbestämmelser behöver utformas. Avsikten har varit att i högre grad harmonisera nationella regler om sanktioner. Det föreslås därför gemensamma och icke uttömmande kriterier för att bestämma vilka typer av och nivåer på sanktioner som ska föreskrivas i händelse av överträdelser av förordningen. Medlemsstaterna ska också säkerställa att olagliga transporter av avfall utgör ett brott i enlighet med

NATURVÅRDSVERKET

bestämmelserna i EU:s miljöbrottsdirektiv⁴⁴. Enligt vad som anges i skälsats 60 till förordningen bör medlemsstaterna kunna fastställa regler för såväl administrativa sanktioner som straffrättsliga påföljder för samma överträdelser, men utdömandet av straffrättsliga påföljder och administrativa sanktioner bör under inga omständigheter leda till ett åsidosättande av principen *ne bis in idem* enligt Europeiska unionens domstols tolkning, dvs. att samma sak inte får prövas två gånger.

Det är inte helt klart hur formuleringarna ”beroende på vad som är tillämpligt” i artikel 63.2 och ”i förekommande fall” i artikel 63.3 ska förstås och tillämpas och därmed inte heller vilka skyldigheter medlemsstaterna har vad gäller införandet av sanktioner och hur de ska fastställas. Det kan dock antas innebära att artikeln behöver beaktas i sin helhet, men att det blir beroende av omständigheterna i det enskilda fallet vad som är relevant att tillämpa. Artikel 63 förutsätter sannolikt ett system med administrativa sanktioner som inte finns idag i svensk rätt. Detta är frågor som vi ser behöver utredas ytterligare.

Som beskrivs av miljöstraffrättsutredningen⁴⁵ är kraven i EU:s miljölagstiftning både av administrativ och av straffrättslig karaktär. Genom 2008 års miljöbrottsdirektiv⁴⁶ ålades medlemsstaterna att kriminalisera de grävsta överträdelserna, som begås av uppsåt eller av grov oaktsamhet, av sektorslagstiftningen på miljöområdet. Andra överträdelser av sektorslagstiftningen omfattas av krav på medlemsstaterna att införa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner. Enligt utredningen förändras denna systematik inte genom 2024 års miljöbrottsdirektiv⁴⁷, som ersatt 2008 års direktiv, eller av någon annan EU-rättsakt.

EU:s miljöbrottsdirektiv ställer som nämnts krav på medlemsstaterna att fastställa straffrättsliga påföljder och sanktioner för vissa allvarliga överträdelser av unionens miljöskyddslagstiftning, däribland transporter av avfall som definieras som olagliga enligt artikel 2.26 i förordning (EU) 2024/1157, om gärningen är uppsåtlig och ”avser en icke försumbar mängd, oavsett om det rör sig om en enstaka transport eller flera transporter som förefaller vara kopplade till varandra”.

5.1.2 Nuvarande sanktionsbestämmelser i svensk rätt

Idag finns i svensk rätt straffbestämmelser gällande överträdelser av avfallstransportförordningen i 29 kap. 4 a § MB om otillåten avfallstransport. Vissa överträdelser kan utgöra försvårande av miljökontroll enligt 29 kap. 5 § MB, där ett

⁴⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1203 av den 11 april 2024 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser och om ersättande av direktiven 2008/99/EG och 2009/123/EG.

⁴⁵ SOU 2025:14, En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, Betänkande av Miljöstraffrättsutredningen sid. 546.

⁴⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/99/EG av den 19 november 2008 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser.

⁴⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1203.

NATURVÅRDSVERKET

antal bestämmelser i avfallstransportförordningen nämns särskilt i punkt 1 b. Även miljöbrott enligt 29 kap. 1 § MB kan aktualiseras.

För vissa överträdelser av avfallstransportförordningen ska i stället miljöstraffsavgift påföras enligt bestämmelser i 11 kap. i förordning (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Utöver detta kan tillsynsåtgärder användas för att åstadkomma efterlevnad av bestämmelserna i EU-förordningen.

Transporter av avfall till eller från EES-länder som inte är medlemmar i EU

Naturvårdsverket har tidigare konstaterat att bestämmelserna i 29 kap. 4 a § inte är anpassade till att transporter av avfall mellan en EU-medlemsstat och ett EES-land som inte är EU-medlemsstat, t.ex. Norge, vid tillämpning av EU-förordningen ska omfattas av samma förfarande som transporter inom EU. Denna problematik har framförts till Miljöstraffsutredningen, som haft i uppdrag att se över sanktionssystemet i miljöbalken. Naturvårdsverket noterar att det i utredningens redovisning ”En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem”, föreslås vissa ändringar i 29 kap. 4 a § som avser att lösa detta problem.

5.1.3 Behov av förändringar av befintliga sanktionsbestämmelser

De överträdelser som idag är straffsanktionerade bedömer Naturvårdsverket bör vara det även fortsättningsvis. Bestämmelserna behöver dock uppdateras så att de hänvisar till rätt artiklar i EU-förordningen. Vi ser eventuellt också behov av att förtydliga omfattningen av vissa straffbestämmelser och att komplettera med straffbestämmelser avseende vissa överträdelser som idag inte är straffsanktionerade, för bättre överensstämmelse med EU-förordningen.

Det skulle kunna ifrågasättas om nuvarande omfattning av straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken på ett korrekt och lämpligt sätt täcker vad som enligt EU-förordningen ska anses utgöra en olaglig transport och vad som ska straffbeläggas.

Enligt artikel 3.17 i förordning (EU) nr 2024/1157 definieras ”olaglig transport” som ”alla transporter som genomförs

- a) utan att de anmäls till de berörda behöriga myndigheterna enligt denna förordning,
- b) utan godkännande från de berörda behöriga myndigheterna enligt denna förordning,
- c) med ett godkännande som erhållits från de berörda behöriga myndigheterna enligt denna förordning genom förfalskning, uppgivande av falska uppgifter eller bedrägeri,
- d) på ett sätt som inte överensstämmer med de uppgifter som ingår i anmälningsskottet eller som ingår i eller ska tillhandahållas i transportdokumentet, utom i händelse av mindre skrivfel i anmälningsskottet eller transportdokumentet,

NATURVÅRDSVERKET

- e) på sådant sätt att det leder till återvinning eller bortskaffande i strid mot unionsrätten eller internationell rätt,
- f) i strid mot artiklarna 4.1, 4.3, 37, 39, 40, 45, 46, 48, 49, 50 eller 52,
- g) på ett sätt som, i fråga om sådana transporter av avfall som avses i artikel 4.4 och 4.5, inte överensstämmer med de krav som avses i artikel 18.2, 18.4, 18.6 och 18.10, eller med de uppgifter som ingår i eller ska tillhandahållas i bilaga VII-dokument, utom i händelse av mindre skrivfel i bilaga VII-dokument.

Begreppet transport innefattar enligt definitionen i artikel 3.25 i EU-förordningen befordran av avfallet från startplats fram till avlämnandet på mottagningsanläggningen. Det omfattar däremot inte behandlingen av avfallet.

När begreppet transport används i miljöbalken och bestämmelser som meddelats med stöd av miljöbalken kan det som regel antas motsvara det som i avfallstransportförordningen kallas befordran. För att begreppet transport ska få samma betydelse i straffbestämmelsen i 29 kap. 4 a § miljöbalken som i avfallstransportförordningen skulle det behövas en hänvisning till begreppets innebörd enligt EU-förordningen. Detta beror dock på vad som är tänkt att straffbeläggas.

Nuvarande formuleringar i 29 kap. 4 a § punkterna 2 – 9 innebär att det sker en överträdelse om transporten genomförs i strid med ett förbud eller utan en anmälan eller ett giltigt godkännande enligt avfallstransportförordningen. I fråga om innebörden av ”utan ett giltigt godkännande” har så som Naturvårdsverket uppfattat det kommit att tillämpas så att en transport som inte utförs i enlighet med vad som anges i en godkänd anmälan anses genomförd utan ett giltigt godkännande. Det kan då handla om t.ex. att en transportör inte finns upptagen i förteckningen över transportörer som ska bifogas anmälan, att transporten följt en annan rutt än vad som anges i anmälan eller att avfallet i transporten inte överensstämmer med vad som anges i anmälan. Frågan är om alla avvikelser från en godkänd anmälan ska vara straffbelagda. Det skulle kunna ses som mer en mer proportionerlig påföljd att i stället påföra miljösanktionsavgift för vissa avvikelser. Ansvaret även för flertalet sådana överträdelser bör då bäras av anmälaren eller den som organiserat transporten. Se vidare nedan om behovet av översyn av bestämmelserna i miljösanktionsavgiftsförordningen.

Straffrättsligt ansvar enligt 29 kap. 4 a § 2 för den som anordnar transporten

I 29 kap. 4 a § punkt 3 och 4 miljöbalken gjordes vissa ändringar år 2019 så att inte bara den som utför utan även den som anordnar eller genomför en transport kan göras ansvarig för olaglig avfallstransport. En transport kan i och med ändringarna bedömas som olaglig redan i planeringsskedet och innan transporten lämnat landet och den som är ansvarig för och som har organiserat transporten kan göras straffrättsligt ansvarig. Vi ser behov av motsvarande tillägg även i 4 a § punkt 2 som handlar om transporter av avfall inom EU. Även vid avfallstransporter mellan medlemsstater finns ofta ett behov av att kunna betrakta brottet som fullbordat på

NATURVÅRDSVERKET

ett tidigare stadium och att kunna ställa även andra än transportören till svars för överträdelser.

Enligt nuvarande formulering i punkt 2 är det straffbart att *transportera* avfall inom EU utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande enligt avfallstransportförordningen. Det är möjligt att detta är tänkt att innefatta ett ansvar för såväl den som anordnat transporten som den transportör som fysiskt transporterar avfallet. Detta framgår dock inte tydligt av bestämmelsen. Den har i praktiken också visat sig svår att tillämpa.

Med nuvarande formulering av bestämmelsen är det normalt transportören som kan göras ansvarig, ”den som transporterar”, om man ser till bestämmelsens ordalydelse. Naturvårdsverket anser att det bör tydliggöras att det är den som anordnar eller genomför en transport inom Europeiska unionen i strid med artiklarna 4 och 9.6 som ska bära det straffrättsliga ansvaret för otillåten avfallstransport. Ett flertal aktörer kan vara inblandade i en olaglig avfallstransport, exempelvis en avfallsproducent, avfallshandlare och transportör. Det är dock anmälaren, eller den som kan betraktas som anmälare, som råder över att transporten i fråga anmälts och godkänts och därmed den som i första hand ska göras ansvarig när så inte skett.

Även vid utförsel av avfall kan det orsaka problem att det som regel förutsätts en gränspassage eller att transporten påträffas nära en gränspassage för att straffansvar ska komma i fråga. Exempelvis så har misstänkta olagliga transporter av avfall påträffats i Sveriges inland på väg till en gränsövergång med avsikt att lämna landet, men det har i dessa fall inte gått att döma någon till ansvar enligt 4 a § punkt 2.

Det kan i vissa fall på goda grunder även misstänkas att det, efter att transporten lämnat Sverige, kommer att ske en export. Vi bedömer att det vore en fördel att kunna ingripa mot transporten så tidigt som möjligt i Sverige när det finns misstanke om att en utförsel kommer att ske. Det gäller oavsett om det kan antas att en export kommer att ske efter att transporten lämnat Sverige.

Vi ser därutöver att det finns en möjlighet att kringgå straffbestämmelserna om brottet inte anses fullbordat förrän på ett senare stadium, exempelvis först vid gränspassagen. Det finns en risk att utförsel av avfall sker till andra medlemsländer med lindrigare straff för överträdelser av avfallstransportbestämmelserna och att exporten sedan sker därifrån. Vi anser därför att det vore en fördel om samma fullbordanspunkt för brottet gäller oavsett om det är en fråga om en utförsel eller en export.

Naturvårdsverket föreslår, mot bakgrund av ovanstående, att 29 kap. 4 a § p.2 formuleras så att det blir straffbart att *anordna eller genomföra en transport* utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande enligt avfallstransportförordningen.

NATURVÅRDSVERKET

Straffrättsligt ansvar enligt 29 kap. 4 a § för mottagaren eller behandlingsanläggningen

Det skulle kunna övervägas att tydliggöra ansvaret för behandlingsanläggningen i de fall avfall tas emot och behandlas trots att avfallet inte överensstämmer med vad som anges i anmälan eller om avfallet som tas emot inte behandlas på det sätt som anges i anmälan.

Enligt avfallstransportförordningen kan mottagaren vara den som ska anses ansvarig för en olaglig transport. Se exempelvis artikel 24.8 i förordningen. Det är dock oklart under vilka förhållanden det kan vara fallet.

Nuvarande bestämmelser i 29 kap. 4 a § relaterar till att transportera, anordna eller genomföra en transport eller importera avfall i strid med bestämmelser i avfallstransportförordningen. Som nämnts ovan innefattar begreppet transport inte behandlingen av avfall. En ”anmälan om avfallstransport” enligt avfallstransportförordningen täcker däremot såväl transport som behandling av avfallet. Om det avfall som omfattas av en godkänd anmälan om gränsöverskridande transport av avfall inte återvinns eller bortskaffas i enlighet med vad som anges i anmälan är det en överträdelse som begås av den som behandlar avfallet, inte av den som anordnar eller genomför transporten.

Om det avfall som tas emot inte överensstämmer med vad som anges i anmälan ska mottagningsanläggningen anses förhindrad att bekräfta mottagandet av avfallet och även att behandla avfallet. Om så ändå sker bör mottagningsanläggningen anses göra sig skyldig till en överträdelse av avfallstransportförordningen. Det kan dock konstateras att om behandlaren i en sådan situation intygar enligt artikel 15.3 eller 16.5 att avfallet som omfattas av anmälan tagits emot intygar enligt artikel 15.5 eller 16.6 att behandlingen av avfallet fullföljts kommer det att utgöra en överträdelse enligt 29 kap. 5 § miljöbalken, försvårande av miljökontroll. Möjligen är det en tillräcklig reglering.

Olaglig transport av informationspliktigt avfall

Naturvårdsverket anser att det bör övervägas att straffsanktionera även transporter av avfall som omfattas av allmänna informationskrav enligt artikel 18 i avfallstransportförordningen i de fall kraven i artikel 18 inte uppfylls. Här kan hänvisas till vad som definieras som olaglig transport enligt artikel 3.26 g i förordning (EU) nr 2024/1157. *Transportera avfall inom EU som avses i artikel 4.4 och 4.5 i förordning (EU) nr 2024/1157 utan att uppfylla de krav som ställs på en sådan transport i artikel 18 i den förordningen.*

Naturvårdsverkets anser att det bör utgöra otillåten avfallstransport enligt 29 kap. 4 a § att anordna eller genomföra en transport av avfall utan att upprätta den dokumentation som krävs enligt artikel 18 i förordning (EU) 2024/1157 och göra den elektroniskt tillgänglig enligt artikel 27 samma förordning. Att information om transporten görs tillgänglig i systemet enligt artikel 18 och 27 är en förutsättning

för att tillsynsmyndigheterna ska få vetskap om och ges möjlighet att kontrollera informationspliktiga transporter innan de lämnar Sverige. Även avfall som inte

NATURVÅRDSVERKET

omfattas av anmälningförfarandet kan riskera att skada miljön och människors hälsa om det hanteras på felaktigt sätt. Vidare innebär det idag svårigheter vid tillsyn att utan en mer noggrann kontroll och analys avgöra om avfallet i transporten omfattas av anmälningsskyldighet eller inte. Det kan göra att transporter inte stoppas utan får fortsätta i brist på tillräcklig bevisning på att det är fråga om en olaglig transport som utförs i strid med anmälningförfarandet enligt EU-förordningen.

Det bör som regel vara den som per definition kan anses vara den person som organiserar transporten som ska ses som ansvarig för en sådan överträdelse.

Angående överträdelser som omfattas av 29 kap. 5 § miljöbalken

Naturvårdsverket noterar att det i miljöstraffrättsutredningens redovisning föreslås att 29 kap. 5 § tas bort, vilket innebär att de överträdelser som omfattas av den bestämmelsen inte längre ska straffbeläggas. Det föreslås att de överträdelser som idag omfattas av 29 kap. 5 § i stället ska kunna föranleda miljöstraffavgifter och andra administrativa ingripanden. Om så blir fallet kommer ett flertal överträdelser kopplade till gränsöverskridande avfallstransporter och uppgifter som ska lämnas i viss dokumentation inte längre att omfattas av några straffbestämmelser. Detta har Naturvårdsverket inte tagit höjd för i denna skrivelse. Det kan däremot konstateras att det om detta förslag antas behöver ses över om det behövs bestämmelser om miljöstraffavgift eller någon annan typ av straffbestämmelse som fångar upp överträdelser i form av att lämna oriktiga uppgifter som får inverkan på en myndighets prövning, tillsyn eller kontroll.

5.1.4 Miljöstraffavgift för vissa överträdelser

För vissa överträdelser bör i stället miljöstraffavgift påföras enligt bestämmelser 30 kap. miljöbalken och 11 kap. i förordning (2012(259) om miljöstraffavgifter. Befintliga bestämmelser behöver dock ses över och det bör övervägas att införa vissa nya bestämmelser.

Vid en genomgång av nu gällande bestämmelser om miljöstraffavgift relaterade till överträdelser av förordning (EG) 1013/2006 noterar Naturvårdsverket bland annat följande.

11 kap. Avfall, avfallsförebyggande åtgärder och producentansvar

EU-förordningen om avfallstransporter

1 § För en överträdelse av artikel 13.2 första stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall **genom att följa en rutt som finns angiven i den godkända anmälan men inte i transportdokumentet** ~~vara försenad med att underrätta den behöriga myndigheten om ändrad transportväg~~ ska en miljöstraffavgift betalas med 2 000 kronor.

Det har inte varit möjligt att tillämpa denna bestämmelse eftersom kriteriet ”försenad” inte relaterar till någon specifik tidpunkt eller tidsfrist. Om den ska vara kvar så skulle den behöva omformuleras så att överträdelsen består i att ”följa en rutt som finns angiven i anmälningsdokumentet, men inte i transportdokumentet”, förslagsvis enligt ovan.

NATURVÅRDSVERKET

Om man följer en rutt som inte heller finns angiven i anmälningsskildern kan det dock ses som att transporten utförs utan godkänd anmälan. Det beror dock på hur straffbestämmelserna i 29 kap. 4 a § ska förstås – se ovan. Det skulle kunna ses som orimligt och oproportionerligt att se det som ett brott enligt 29 kap. 4 a § att välja en annan transportväg än vad som godkänts i anmälan. Å andra sidan medför en sådan överträdelse att möjligheten till kontroll och tillsyn betydligt försämras. Det skulle också kunna inträffa att transporten genom ett ändrat vägval inkluderar ett land som ursprungligen inte berörts av transporten. I en sådan situation får det ses som fullt rimligt att straffbelägga överträdelsen.

2 § För en överträdelse av artikel ~~15 d eller 16 e~~ i förordning (EG) nr 1013/2006 **15.4 eller 16.6 i förordning (EU) nr 2024/1157** genom att vara försenad med att till de behöriga myndigheterna lämna in intyg om att ~~det temporära återvinningsförfarandet eller temporära bortskaffningsförfarandet har fullföljts~~ **avfallet har behandlats i avvaktan på återvinning eller bortskaffande** eller att ~~den icke-temporära återvinningen eller det icke-temporära bortskaftet har fullföljts~~ **avfallet har slutligt återvunnits eller bortskafts** ska en miljöstraffavgift betalas med 5 000 kronor.

Denna bestämmelse kan behållas, men behöver omformuleras och anpassas till bestämmelserna i den nya förordningen, förslagsvis enligt ovan.

3 § För en överträdelse av artikel ~~16.1, 3 eller 416 e~~ i förordning (EU) nr 2024/1157 ~~(EG) nr 1013/2006~~ genom att i egenskap av transportör inte kunna ~~se till att göra~~ transportdokumentet och kopior på anmälningsskildern **med de skriftliga godkännanden som getts och villkor som ställts av de berörda behöriga myndigheterna tillgängliga under befordran av avfallet** ~~medföljer transporten~~ ska en miljöstraffavgift betalas med 10 000 kronor.

Denna bestämmelse kan behållas, men behöver omformuleras och anpassas till bestämmelserna i den nya förordningen, förslagsvis enligt ovan.

4 § För en överträdelse av artikel 17.2 i förordning (EG) nr 1013/2006 genom att vara försenad med att meddela de behöriga myndigheterna och mottagaren om väsentliga ändringar i fråga om den godkända transporten ska en miljöstraffavgift betalas med 2 000 kronor.

Denna bestämmelse har aldrig tillämpats. Kriteriet ”försenad” relaterar inte till någon specifik tidpunkt eller tidsfrist. Samma problem kvarstår med artikel 17 i den nya förordningen. Möjligen skulle begreppet ”vara försenad med” kunna ersättas med ”inte omedelbart”, men även med en sådan formulering kvarstår problemet att fastställa om och när man ska anses ha överskridit tidsfristen för vad som ska anses som ”omedelbart”.

Det som skulle kunna sanktioneras i artikel 17 är att påbörja eller fortsätta en godkänd transport för vilken det görs väsentliga ändringar, utan att ha fått en ny anmäla godkänd eller ha fått information från samtliga berörda behöriga myndigheter att det inte krävs en ny anmälan. Om så sker så skulle det dock normalt bli att betrakta som en otillåten avfallstransport enligt 29 kap. 4 a § MB, eftersom transporten utförs på ett sätt som inte anges i den godkända anmälan och därmed utan en godkänd anmälan. Se ovan. Enligt Naturvårdsverkets bedömning är det också ett lämpligare sätt att se på en sådan överträdelse. Denna bestämmelse om miljöstraffavgift bör därför helt tas bort.

NATURVÅRDSVERKET

5 § För en överträdelse av artikel 18.4, 5 eller 6 i förordning (EU) nr 2024/1157 (EG) nr 1013/2006 genom att inte se till att ett korrekt ifyllt och undertecknat **kunna göra** informationsdokument enligt bilaga VII till förordningen medföljer avfallet **tillgänglig under befordran av avfallet** ska en miljöstraffsavgift betalas med 10 000 kronor.

Denna bestämmelse kan behållas, men behöver omformuleras och anpassas till bestämmelserna i den nya förordningen, förslagsvis enligt ovan. Den överträdelse det här är fråga om är inte densamma som vi ovan föreslagit ska straffbeläggas. Miljöstraffsavgift ska påföras när information enligt artikel 18 inte kan tillhandahållas under transporten av avfallet. Det är då som regel transportören som gör sig skyldig till en sådan överträdelse. Om det dessutom förhåller sig så att information överhuvudtaget inte lämnats och gjorts tillgänglig enligt artikel 18 och 27 innan transporten påbörjas bör den ovan föreslagna straffbestämmelsen aktualiseras och den som organiserat transporten ses som ansvarig.

6 § För en överträdelse av artikel 20.1 eller 2 i förordning (EU) nr 2024/1157 (EG) nr 1013/2006 genom att inte bevara dokumentation och information ska en miljöstraffsavgift betalas med 5 000 kronor.

~~Första stycket gäller inte myndigheter.~~

Denna bestämmelse kan behållas, men behöver omformuleras och anpassas till bestämmelserna i den nya förordningen, förslagsvis enligt ovan.

7 § För en överträdelse av artikel 22.1 i förordning (EG) nr 1013/2006 genom att vara försenad med att meddela den behöriga mottagarmyndigheten om att en transport har avvisats ska en miljöstraffsavgift betalas med 5 000 kronor

Denna bestämmelse har aldrig tillämpats. Kriteriet ”försenad” relaterar inte till någon specifik tidpunkt eller tidsfrist och det är därför svårt att konstatera om och när det skett en överträdelse. Samma problem kvarstår med artikel 22.1 i den nya förordningen. Enligt artikel 22.1 ska en anläggning för återvinning eller bortskaffande som avvisar en mottagen transport *omedelbart* informera den behöriga mottagarmyndigheten om detta.

Naturvårdsverket anser att den överträdelse som avses i 7 § på något sätt borde sanktioneras, eftersom informationen om att en transport avvisats är av stor betydelse för möjligheterna att säkerställa en miljöriktig hantering av avfallet i fråga. Återtagandetiden enligt artikel 22 börjar löpa först från det att behörig myndighet blir informerad eller får kännedom om att transporten inte kan fullföljas som planerat. För att kunna konstatera en överträdelse måste det dock kunna fastställas att mottagaren underlåtit att lämna informationen i fråga enligt artikel 22.1. En möjlighet skulle eventuellt kunna vara att i nationell rätt införa en kompletterande tidsfrist för detta informationslämnande, alltså införa en bestämmelse som närmare anger vad som avses med *omedelbart* i artikel 22.1. Om det bedöms som möjligt skulle bestämmelsen om miljöstraffsavgift kunna behållas enligt ovan. Ett alternativ som är att i stället kriminalisera en överträdelse av artikel 22.1.

Att underlåta att informera behörig avsändarmyndighet enligt artikel 22.1 kan, enligt Naturvårdsverkets bedömning, inte anses falla in under någon av punkterna i

NATURVÅRDSVERKET

29 kap. 4 a §. Inte heller bör det kunna ses som försvårande av miljökontroll enligt 29 kap. 5 §. Som nämnts ovan blir det dock att betrakta som försvårande av miljökontroll enligt 29 kap 5 § om behandlingsanläggningen intygar mottagande och behandling av avfall enligt artikel 15 eller 16 i avfallstransportförordningen i trots att det mottagna avfallet eller behandlingen inte överensstämmer med vad som anges i den godkända anmälan. Möjligen är detta en tillräcklig straffrättslig reglering av mottagarens ansvar.

Överträdelser av artikel 46 om revision av behandlingsanläggningen

Enligt artikel 47 i EU-förordningen förväntas medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att juridiska och fysiska personer under deras nationella jurisdiktion inte exporterar avfall om villkoren i artiklarna 39–46 för sådan export inte är uppfyllda eller om det exporterade avfallet inte hanteras på ett miljöriktigt sätt i enlighet med artikel 59. Om medlemsstaterna förfogar över tillförlitlig information som visar att fysiska eller juridiska personer som exporterar avfall från unionen inte uppfyller sina skyldigheter enligt artikel 46 ska de utföra de nödvändiga kontrollerna.

Enligt artikel 46 får anmälaren eller den person som organiserar transporten endast exportera avfall från unionen om den kan visa att de anläggningar som ska ta emot avfallet i mottagarlandet kommer att hantera det på ett miljöriktigt sätt enligt artikel 59. För att uppfylla den skyldigheten ska anmälaren eller den person som organiserar transporten och som avser att exportera avfall från unionen säkerställa att de anläggningar som kommer att hantera avfallet i mottagarlandet har genomgått en revision i enlighet med vad som föreskrivs i artikeln.

Gällande anmälningspliktiga transporter kommer det att kontrolleras att detta krav är uppfyllt inom ramen för förfarandet med granskningen av anmälan.

I fråga om informationspliktiga transporter däremot kommer det inte att ske någon kontroll innan transporten genomförs. Först vid tillsyn av en transport kommer det att kunna kontrolleras om mottagningsanläggningen genomgått en revision.

För såväl anmälningspliktiga som informationspliktiga transporter krävs enligt artikel 46.9 att det på begäran av behörig myndighet eller tillsynsmyndighet kan tillhandahållas dokumentation som styrker att revision har utförts vid alla anläggningar dit avfallet ska exporteras.

Naturvårdsverket anser att en överträdelse av detta krav, alltså att anmälaren eller den person som organiserar transporten inte kan tillhandahålla dokumentation om utförd revision enligt artikel 46.9 på begäran av behörig myndighet eller tillsynsmyndigheten, bör förenas med miljöstraffavgift. Det kan också tänkas uppstå en situation där det uppvisas dokumentation som visar att en revision utförts, men det kan ifrågasättas om revisionen utförts i enlighet med de krav som ställs i artikel 46. Sådana brister är dock inte lämpliga att förena med en miljöstraffavgift, eftersom det för att konstatera en överträdelse krävs mer ingående bedömningar.

NATURVÅRDSVERKET

Miljösanktionsavgifternas storlek

Naturvårdsverkets bedömning är att storleken på miljösanktionsavgifterna ovan över lag behöver ses över och höjas för att få avsedd effekt. Beloppsmässigt behöver de anpassas dels till vilka kostnader man undgår genom överträdelsen i fråga, dels till nivån på avgiften för andra liknande överträdelser enligt miljösanktionsavgiftsförordningen.

5.1.5 Andra former av sanktioner

Som angetts ovan förväntas medlemsstaterna använda sig av åtminstone de sanktioner som listas i artikel 63.3, men ”i förekommande fall”. Några av dessa sanktionsformer har inte hittills använts i Sverige direkt kopplat till överträdelser av bestämmelser i avfallstransportförordningen och kan uppfattas som främmande i det svenska miljörättsliga sanktionssystemet. Det gäller framförallt uteslutning från upphandlingsförfaranden, men även återkallande av tillstånd för att bedriva avfallshanteringsverksamhet till följd av överträdelser av avfallstransportförordningen. Naturvårdsverket har inte närmare utrett förutsättningarna för att införa sådana sanktioner.

6. Övriga artiklar och bestämmelser

6.1.1 Definitionen av ”anmälare” och ”person som organiserar transporten”

Enligt definitionen av anmälare i artikel 3.6 avfallstransportförordningen ska en anmälare vara under avsändarlandets jurisdiktion. Detsamma har gällt enligt den tidigare avfallstransportförordningen. Naturvårdsverkets uppfattning är att begreppet ”jurisdiktion” måste kunna ges olika innebörd beroende på sammanhang. För att kunna säkerställa att bestämmelserna efterlevs och för att kunna vidta tillsyns- och rättsliga åtgärder gentemot anmälaren skulle kriteriet ”under avsändarlandets jurisdiktion” i princip sakna relevans, vara verkningslöst och öppna kryphål om det endast skulle ges innebörden t.ex. att en anmälare ska befinna sig i Sverige för att få agera anmälare. Naturvårdsverkets uppfattning är att avsikten med att i förordningen ställa detta krav på den som ska agera anmälare har varit att göra det möjligt för berörda myndigheter i avsändarlandet att säkerställa att anmälaren fullgör sina skyldigheter enligt förordningen, såväl i samband med att transporten ska genomföras som i en situation med återtagande av en transport.

I Sverige har begreppet ”under avsändarlandets jurisdiktion” av Naturvårdsverket tillämpats så att det krävts att anmälaren är etablerad här, eller skriven här om det är en fysisk person. Detta har bedömts nödvändigt och motiverat framför allt med hänsyn till att det är av väsentlig betydelse ur ett tillsyns- och lagföringsperspektiv. Denna tillämpning har inte prövats rättsligt. Det kan dock konstateras att ett flertal andra medlemsstater tillämpar begreppet på samma sätt som Naturvårdsverket.

Det som skulle kunna invändas är att en tillämpning enligt ovan står i strid med bestämmelser om fri rörlighet och etableringsfrihet inom unionen, enligt artiklarna 49 och 56 i EU-fördraget. Samtidigt kan konstateras att avfallshantering och avfallstransporter är tjänster av allmänintresse och ett krav på etablering av stor betydelse för möjligheterna till tillsyn och lagföring av den som gör sig skyldig till överträdelser av bestämmelserna om gränsöverskridande avfallstransporter.

Artikel 17.1 e) och artikel 17.10 i tjänstedirektivet (2006/123/EG) och art 191.2 i TFEU kan anses möjliggöra ett sådant krav. Enligt artikel 16 i tjänstedirektivet får en medlemsstat inte begränsa friheten att tillhandahålla tjänster när det gäller en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat genom att kräva att tjänsteleverantören är etablerad inom landets territorium. Det följer dock av artikel 17 i samma direktiv att detta inte gäller i fråga om avfallshantering (art 17.1 e) eller avfallstransporter som omfattas av avfallstransportförordningen när det gäller övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från EU (art 17.1 10). Ett etableringskrav kan därmed ses som möjligt att försvara på miljömässiga grunder.

NATURVÅRDSVERKET

I EU-kommissionens vägledning till avfallstransportförordningen framhålls, i fråga om ett eventuellt krav på etablering, att det, även med beaktande av undantagen i tjänstedirektivet, kan anses föreligga behov av en bedömning i det enskilda fallet, för att säkerställa överensstämmelse med EU-fördraget och att det då är upp till de nationella myndigheterna att i det enskilda fallet kunna visa att ett krav på t.ex. etablering är nödvändigt och proportionellt.

Naturvårdsverkets uppfattning är att EU-fördragets bestämmelser om etableringsfrihet och fri rörlighet inte ska anses utgöra hinder för att ställa krav på att en aktör ska vara etablerad eller skriven i Sverige för att få agera anmälare, när sådana krav är förenliga med bestämmelserna i tjänstedirektivet.

Frågan om förhållandet mellan bestämmelser i EU-fördraget och bestämmelser inom ett område som blivit föremål för harmonisering på EU-nivå är aktuell i ett pågående mål i EU-domstolen (ECJ C-254/23 p 44, 45). I generaladvokatens förslag till avgörande uttalas bland annat följande: ”Frågan huruvida nationella bestämmelser, inom ett område som blivit föremål för fullständig harmonisering på unionsnivå, är förenliga med unionsrätten ska bedömas mot bakgrund av dessa harmoniseringsbestämmelser och inte med hänvisning till fördragen. En begränsning av etableringsfriheten eller friheten att tillhandahålla tjänster som omfattas av tillämpningsområdet för tjänstedirektivet, såsom en åtgärd genom vilken en enda organisation tilldelas ansvaret för att utföra vissa uppgifter, måste inte prövas mot bakgrund av artiklarna 49 och 56 FEUF.”

Naturvårdsverkets uppfattning är att det avsevärt skulle försvåra tillsyn och möjligheterna att ställa någon till svars för överträdelser av avfallstransportförordningen om det inte som regel kan krävas att den som anmäler en transport från Sverige också är etablerad eller skriven här. Om detta regleras skulle det också bli tydligare och mer förutsebart för berörda aktörer och myndigheter vilka krav som ställs för att agera anmälare för en transport av avfall från Sverige. Vi anser därför att möjligheten att införa ett sådant krav i svensk lagsstiftning bör övervägas. Detta skulle möjligen kunna anses dubblera den befintliga definitionen i avfallstransportförordningen. Begreppet ”under avsändarlandets jurisdiktion” borde rimligen ha en inom EU harmoniserad innebörd. Som beskrivits ovan är det dock oklart hur begreppet får eller ska tillämpas och Naturvårdsverket anser att det finns ett behov av ett rättsligt förtydligande.

En sådan bestämmelse skulle i så fall närmast ses som ett förtydligande av definitionen av anmälare i avfallstransportförordningen och i så fall kunna meddelas med stöd av 15 kap. 40 § MB – som ger rätt att meddela föreskrifter om avfall som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

För transporter av avfall som inte omfattas av förfarandet med förhandsanmälan och förhandsgodkännande gäller i stället ett annat förfarande enligt artikel 18 i EU-förordningen. För dessa transporter används inte för begreppet ”anmälare” för den som är ansvarig för transporten, utan istället ”person som organiserar transporten”. Även i definitionen av ”person som organiserar transporten” i artikel 3.7 ingår kriteriet att det ska vara en fysisk eller juridisk person under avsändarlandets

NATURVÅRDSVERKET

jurisdiktion. Vi ser därför behov av samma förtydligande i förhållande till den definitionen.

Det finns ett krav på etablering i flera regelverk om producentansvar. I flera av de svenska förordningarna om producentansvar - bland annat gällande elutrustning⁴⁸, förpackningar⁴⁹ och ballonger⁵⁰ - definieras "etablerad i Sverige" som "att ha hemvist eller säte i Sverige och bedriva en yrkesmässig verksamhet här".

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket anser mot bakgrund av ovanstående att det bör införa en bestämmelse som tydliggöra vad som avses med att "anmälaren" och "den person som organiserar transporten" ska vara under avsändarlandets jurisdiktion och som ställer krav på att en juridisk person ska vara etablerad och en fysisk person folkbokförd här i landet. Begreppet "etablerad" bör ha samma innebörd här som i ovan nämnda producentansvarsförordningar.

6.1.2 Förändringar i förfarandet vid gränsöverskridande transporter av anmälningsskyldigt avfall

Avfallstransportförordningen innehåller bestämmelser som detaljerat reglerar förfarandet i fråga om såväl anmälningsskyldiga som informationskyldiga gränsöverskridande avfallstransporter. Där beskrivs bl.a. vilka uppgifter som ska lämnas av den som ska genomföra en transport och som får efterfrågas av berörda myndigheter, samt vilka tidsfrister som gäller för såväl berörda myndigheter som aktörer. I den nya avfallstransportförordningen har, jämfört med förordning (EG) 1013/2006, tillkommit vissa nya moment i förfarandet, bland annat nya typer av beslut som ska eller får fattas av berörda myndigheter. Exempelvis en möjlighet eller skyldighet att lägga ner en anmälan under handläggningsprocessen. Sådana nya typer av beslut finns i artiklarna 8, 9, 11, 12 och 44.

Avfallstransportförordningen innehåller dock inga bestämmelser om till exempel kommunicering av uppgifter inför beslut eller om besluts överklagbarhet.

Den svenska förvaltningslagen (2017:900) gäller för handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna, men den är sekundär - om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, tillämpas den bestämmelsen.

I den mån handläggningsförfarandet inte regleras i avfallstransportförordningen blir alltså förvaltningslagen tillämplig.

Det skulle kunna övervägas att i svensk rätt införa kompletterande bestämmelser som fyller ut avfallstransportförordningens förfaranderegler, exempelvis i fråga om skyldigheten att kommunicera vissa uppgifter innan beslut. Detta skulle möjligen

⁴⁸ Förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.

⁴⁹ Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

⁵⁰ Förordning (2021:999) om producentansvar för ballonger.

NATURVÅRDSVERKET

kunna ha fördelar med hänsyn till bland annat förutsättningarna att kunna efterleva de tidsfrister som gäller enligt förordningen. Å andra sidan får det anses finnas möjlighet att vid tillämpning av förvaltningslagen sätta tidsgränser med beaktande av de krav som följer av avfallstransportförordningen.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket bedömer att det inte är motiverat att införa kompletterande nationella bestämmelser som fyller ut avfallstransportförordningens förfaranderegler. Förvaltningslagens bestämmelser kan även fortsättningsvis tillämpas sekundärt i förhållande till förfarandet som regleras i avfallstransportförordningen.

6.1.3 Digital kommunikation enligt artikel 27

Förordning (EU) nr 2024/1157 gör digital kommunikation obligatorisk för alla berörda aktörer och myndigheter när det gäller lämnande och utbyte av information som rör gränsöverskridande avfallstransporter, i enlighet med artikel 27 i förordningen. För detta ska EU-kommissionen tillhandahålla ett EU-gemensamt system. Systemet ska vara tillgängligt för aktörer och myndigheter på det sätt den behöriga myndigheten i respektive medlemsstat avgör. Detta regleras i en särskild genomförandeakt, enligt artikel 27.5⁵¹. Den behöriga myndigheten kan välja att tillhandahålla nationella system, som är interoperabla med det centrala systemet, där all kommunikation ska ske rörande anmälningspliktigt avfall, informationspliktigt avfall och/eller förhandsgodkända anläggningar för aktörer i det egna landet. Myndigheten kan också tillåta aktörer att använda det EU-gemensamma systemet direkt eller via API-lösning. Samtliga medlemsstater ska senast 6 månader efter aktens antagande meddela EU-kommissionen om vilken eller vilka lösningar som ska användas.

Genomförandeakten har vid regeringsuppdragets inlämnande inte antagits.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket ska tillhandahålla ett nationellt system som omfattar samtliga tre typer av information och dokumentation enligt ovan. Beslut om systemets omfattning har dock inte fattats vid tidpunkten för när detta regeringsuppdrag lämnas in. Naturvårdsverket föreslår därför att det i avfallsförordningen införs en bestämmelse som anger att information och dokumentation gällande gränsöverskridande avfallstransporter enligt artikel 27 ska lämnas och utbytas på det sätt Naturvårdsverket anvisar. En eventuell bestämmelse som tydliggör att Naturvårdsverket ska driva ett sådant system för lämnande och utbyte av information som avses i artikel 27.4 i förordning (EU) nr 2024/1157 bör inte

⁵¹ Den är under framtagande, ska beslutas under våren 2025. EU-kommissionen (2025) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14177-Waste-shipments-interoperability-of-systems-for-electronic-submission-and-exchange-of-information-and-documents_en

NATURVÅRDSVERKET

införas förrän det är beslutat om och i vilken omfattning Naturvårdsverket ska göra detta.

6.1.4 Språk

Artikel 28 klargör att anmälningar, information, dokumentation och andra meddelanden ska vara skrivna på ett språk som godtas av de berörda behöriga myndigheterna. Ansvarig myndighet kan begära att översättningar görs av informationen och meddelandena, till ett språk de accepterar.

I nuvarande förordning finns en liknande bestämmelse. Den har inte kompletterats med några bestämmelser i svensk lagstiftning.

Enligt 10 § språklagen (2009:600) är svenska det språk som ska användas i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet. Detta gäller så länge annat inte är särskilt föreskrivet i annan lag eller förordning (3 § samma lag).

Med hänsyn till att ärenden som hanteras enligt avfallstransportförordningen av naturliga skäl är av gränsöverskridande karaktär och information och dokument lämnas från och till aktörer såväl inom som utanför Sverige kan finnas skäl att i större utsträckning använda vissa andra språk. För att det ska vara tydligt för berörda aktörer vilka språk som godtas av den svenska behöriga myndigheten bör det regleras. Reglering är också nödvändig för myndigheten att kunna göra avsteg från huvudregeln i 10 § språklagen (2009:600), som innebär att det språk som ska användas är svenska.

I kommunikation till kommissionen har Naturvårdsverket informerat om att det språk som accepteras av berörda behöriga myndigheter i Sverige är svenska och därutöver även norska, danska och engelska.

Kommissionen har tidigare på sin hemsida publicerat en sammanställning av den information som medlemsstaterna lämnat om vilka språk de accepterar.

Trots information till berörda aktörer och myndigheter om vilka språk som accepteras är det vanligt att information och meddelanden skickas till Naturvårdsverket på avsändarlandets språk. Detta försvårar och försenar handläggningen av ärenden, då översättningar behöver krävas in för att ärendet ska kunna bedömas.

Förfarandet enligt artikel 8 i den nya avfallstransportförordningen innebär bland annat att en behörig myndighet får eller i vissa fall ska besluta att en anmälan är ogiltig och inte ska handläggas mer om informationen är otillräcklig eller inte inkommit i tid. Att information inkommer på ett språk som inte godtas bör enligt Naturvårdsverkets bedömning kunna ses som att den inte inkommit i tid. Även detta pekar på behovet av att genom reglering tydliggöra vilka språk, utöver svenska, som godtas.

I artikel 28.3 tydliggörs att det i det centrala systemet som ska inrättas enligt artikel 27 ska införas en funktion för maskinöversättning av lämnad information och dokumentation. Detta ska vara införlivat av kommissionen senast i maj 2028. Även med en sådan funktion på plats finns dock behov av att kunna kräva att information

NATURVÅRDSVERKET

och dokumentation lämnas på svenska eller annat språk som godtas av Naturvårdsverket. Översättningsfunktionen i systemet är av ett enklare slag och är inte avsedd att ersätta skyldigheten att lämna information på det språk som godtas av den berörda behöriga myndigheten.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Naturvårdsverket att det i avfallsförordningen införs en bestämmelse som förtydligar att anmälningar, information, dokumentation och andra meddelanden som enligt förordning (EU) nr 2024/1157 ska lämnas till Naturvårdsverket som behörig myndighet ska vara skrivna på svenska, norska, danska eller engelska.

6.1.5 Gränsområdesöverenskommelsen

Artikel 31 i förordning (EU) 2024/1157 ger medlemsstaterna möjlighet att ingå bilaterala avtal om ett mindre strikt anmälningförfarande för transporter av avfall till närmast lämpliga anläggning i gränsområdet mellan de berörda medlemsstaterna. Artikel tillämpas från den 21 maj 2024. Den överensstämmer i allt väsentligt med den tidigare gällande artikel 30 i förordning (EG) 1013/2006.

Enligt 8 kap 5 § avfallsförordningen får Naturvårdsverket ingå sådana bilaterala överenskommelser som avses i artikel 30 med Finland och Danmark. Mandatet täcker inte ingåendet av sådana överenskommelsen enligt artikel 31 i den nya förordningen.

Naturvårdsverket har ingått en sådan bilateral överenskommelse med Finland⁵². Enligt den överenskommelsen införs ett i vissa avseenden förenklat förfarande för vissa transporter av avfall inom gränsområdet mellan Sverige och Finland. Det ges också möjlighet att meddela godkännanden med en giltighetstid på fem år för transporter som omfattas av överenskommelsen. Dessa godkännanden meddelas i grunden i enlighet med artikel 9 i förordning (EG) 1013/2006. För det fall det är fråga om godkännande av transporter till förhandsgodkända anläggningar får de ses som i grunden meddelade med stöd av artikel 14 i den upphävda förordningen. Detta anges dock inte uttryckligen i överenskommelsen.

Enligt övergångsbestämmelserna till förordning (EU) 2024/1157 ska godkännanden som meddelats med stöd av artikel 9 i den upphävda förordningen fullföljas inom ett år från och med den 21 maj 2026. Godkännanden som meddelats med stöd av artikel 14 ska fullföljas inom tre år från och med den 21 maj 2026. Det finns inga undantag från detta för godkännanden som med stöd av nationella bestämmelser getts en längre giltighetstid än ett respektive tre år. Övergångsbestämmelserna bör därför bli gällande även för godkännanden som

⁵² NFS 2016:3 Naturvårdsverkets föreskrifter om förenklat förfarande för vissa avfallstransporter inom gränsområdet mellan Sverige och Finland.

NATURVÅRDSVERKET

getts en längre giltighetstid enligt överenskommelsen med Finland men som i grunden godkänts med stöd av artikel 9 eller 14 i den upphävda förordningen.

Det är samtidigt så att ett antal aktörer innehar godkännanden giltiga längre tid än tre år. Det är fråga om gynnande beslut som har rättskraft och inte utan vidare kan återkallas eller ändras i negativ riktning.

Även i övrigt innehåller överenskommelsen vissa bestämmelser som behöver upphävas eller ändras för att den ska överensstämma med förordning (EU) 2024/1157, bland annat till följd av de förändringar i förfarandet i fråga om tidsfrister m.m. som införts i artikel 8 i den ny förordningen och även kravet på digitalt lämnande och utbyte av information enligt artikel 27.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverkets bör fortsatt, såsom enligt nuvarande bestämmelse i 8 kap. 5 § avfallsförordningen, ges rätt att ingå överenskommelser med Finland och Danmark om ett mindre strikt anmälningsskäl för transporter av avfall inom vissa gränsområden mellan de berörda länderna. Bestämmelsen behöver i så fall uppdateras så att den istället hänvisar till artikel 31 i nya avfallstransportförordningen.

Överenskommelsen med Finland och de myndighetsföreskrifter som införlivar överenskommelsen i Sverige behöver ses över och analyseras utifrån behov och förutsättningar enligt den nya avfallstransportförordningen. Om överenskommelsen fortsatt ska gälla behöver den uppdateras för att överensstämma med EU-förordningen. En översyn av dessa frågor görs inte inom ramen för detta regeringsuppdrag, men bör ske snarast möjligt tillsammans med Finland. Ändringar av överenskommelsen och de svenska föreskrifterna som genomför den behöver vara beslutade så att de kan träda i kraft den 20 maj 2026. Naturvårdsverket kan dock ingå överenskommelsen först när ett bemyndigande finns på plats.

6.1.6 Utse ut- och införseltullkontor

Enligt artikel 77 i nya avfallstransportförordningen får medlemsstaterna utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen. Om en medlemsstat beslutar att utse sådana tullkontor, får inga andra gränsövergångar i den medlemsstaten användas för transporter till eller från unionen. Motsvarande bestämmelse finns i den tidigare förordningen men Sverige har inte hittills utnyttjat denna möjlighet.

Ett beslut att utse vissa tullkontor för transporter av avfall till och från unionen skulle få betydelse främst för möjligheterna att kontrollera och utöva tillsyn över transporter av avfall enligt nya avfallstransportförordningen. Ett sådant beslut behöver dock föregås av en analys av konsekvenserna av en sådan begränsning, vilket detta uppdrag inte omfattat. Efter dialog med Tullverket har framkommit att de inte ser behov av en sådan begränsning i nuläget, men att det vore bra att det tydliggörs hur ett sådant beslut ska fattas vid behov.

NATURVÅRDSVERKET

Enligt artikel 159.1 i tullkodex ska, utom när annat föreskrivs i unionslagstiftningen, medlemsstaterna fastställa belägenheten och behörigheten för de olika tullkontor som är belägna på deras territorium. Det som här är aktuellt handlar om ett tullkontors behörighet. Det som anges i artikel 77 i förordning (EU) nr 2024/1157 är att medlemsstaterna får utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen.

Enligt 13 § förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket ska verket bedriva verksamhet vid de platser som motiveras av uppgifterna. Tullverkets ledning bestämmer den närmare utformningen av organisationen. Detta innebär att det är Tullverkets ledning som beslutar på vilka platser det ska finnas införsel- och utförseltullkontor, och i vad mån dessa ska utgöra sådana särskilda tullkontor som avses i art. 77 i förordningen om transport av avfall.

Enligt 3 kap. 24 § tullförordningen (2016:287) ska Tullverket publicera en förteckning över tullkontoren och andra platser som verket anvisat. Av förteckningen ska framgå bl.a. de villkor som gäller för en viss plats.

Tullverkets uppfattning är att ett sådant villkor kan vara om avfall får föras dit eller inte.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

Naturvårdsverket delar Tullverkets uppfattning att det bör finnas möjlighet att vid behov kunna fatta beslut om att utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen. Naturvårdsverkets bedömning är att det finns behov av att tydliggöra hur ett sådant beslut fattas. Tullverket har utifrån befintlig lagstiftning behörighet att fatta beslut om att utse vissa tullkontor enligt artikel 77 i förordning (EU) 2024/1157. Ett sådant beslut behöver dock föregås av samråd med Naturvårdsverket.

Mot denna bakgrund föreslår Naturvårdsverket att det införs en upplysningsbestämmelse om att Tullverket får besluta om att utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen och att den kompletteras med en bestämmelse som anger att ett sådant beslut ska föregås av samråd med Naturvårdsverket.

6.1.7 Villkor för import och införsel av visst avfall enligt 8 kap. 1 § avfallsförordningen

Enligt 8 kap. 1 § avfallsförordningen är en förutsättning för import eller införsel av avfall som förtecknas i någon av bilagorna IV och IV A till förordning (EG) nr 1013/2006 att den som för in avfallet kan visa att det kommer att tas om hand av någon som för sin hantering av avfallet har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken.

Bestämmelsen kompletterar de krav som följer av avfallstransportförordningen och ger rättsligt stöd för att kräva att det kan visas att den som står som mottagare av en

NATURVÅRDSVERKET

transport av avfall från annat land har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs för avfallshanteringen.

I bilaga IV förtecknas avfall som omfattas av förfarandet med anmälan och godkännande enligt avfallstransportförordningen. Det handlar som regel om avfall som kan klassas som farligt.

Bilaga IV har i den tidigare avfallstransportförordningen varit avsedd för att lista avfall som anges i bilaga III, icke-farligt avfall, men som det inom EU beslutats att det ska omfattas av förfarandet med anmälan och godkännande. Sådana beslut har kunnat fattas enligt artikel 3.3 i förordningen som lyder:

”För sådana avfallsslag som anges i förteckningen i bilaga III skall i undantagsfall samma relevanta bestämmelser tillämpas som om det hade förtecknats i bilaga IV om avfallet uppvisar någon av de farliga egenskaper som anges i bilaga III till direktiv 91/689/EEG. Dessa fall skall hanteras i enlighet med artikel 58.”

Det har dock aldrig fattats några sådana beslut. Bemyndigandet i artikel 58 för kommissionen att anta delegerade akter för att ändra bilaga IVA till följd av sådana beslut har upphävts. I den nya avfallstransportförordningen finns inte bilaga IV kvar och inte heller någon motsvarighet till artikel 3.3. Detta medför i sig ett behov av att ändra texten i 8 kap. 1 § avfallsförordningen, genom att utöver att se till att det hänvisas till den nya förordningen även ta bort hänvisningen till bilaga IVA.

Det kan ifrågasättas om tanken med bestämmelsen i 8 kap. 1 § avfallsförordningen varit att säkerställa att det kopplat till transporter av just avfall som listas i bilaga IV till avfallstransportförordningen kan krävas att det visas att den som ska hantera avfallet i Sverige uppfyller krav på tillstånds- respektive anmälningsskyldighet för hanteringen. Mot bakgrund av de krav och det förfarande som följer av avfallstransportförordningen är det rimligt att utgå ifrån att ett sådant krav ska gälla för transporter av allt avfall som omfattas av det särskilda kontrollförfarandet med anmälan och godkännande enligt avfallstransportförordningen. Det är inte bara avfall som listas i bilaga IV till avfallstransportförordningen som omfattas av anmälningsskyldigheten. Samma förfarande gäller t.ex. avfall som listas som farligt i EU:s avfallsförteckning, avfall som är listat i bilaga III men som är förorenat så att det bör klassas som farligt, avfall innehållande eller förorenat av POP:s i mängder som överskrider gränsvärdena i bilaga IV till POP:s-förordningen⁵³ och även blandat hushållsavfall, icke-farligt elavfall och plastavfall som på grund av sin sammansättning inte får transporteras som icke-farligt. Detta framgår av artikel 4 i den nya avfallstransportförordningen.

Naturvårdsverkets slutsatser och förslag

För att syftet med bestämmelsen i 8 kap. 1 § avfallsförordningen ska nås bör det, i fråga om transporter av avfall för vilket det enligt avfallstransportförordningen

⁵³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föreningar.

NATURVÅRDSVERKET

bedömts föreligga behov av särskilda kontrollförfaranden, kunna krävas att det visas att den som tar emot avfallet innehar nödvändiga tillstånd eller har gjort nödvändiga anmälningar för hanteringen.

Naturvårdsverket föreslår därför att 8 kap. 1 § ändras så att den gäller vid import och införsel av avfall som enligt artikel 4 i den nya avfallstransportförordningen omfattas av förfarandet med förhandsanmälan och förhandsgodkännande enligt den förordningen.

7. Förordningar som hänvisar till den upphävda avfalls-transportförordningen

Ett flertal lagar och förordningar innehåller hänvisningar till förordning (EG) nr 1013/2006. Dessa behöver ersättas med hänvisningar till den nya förordningen (EU nr 2024/1157. Det gäller följande lagar och förordningar:

- Miljöbalken (1998:908)
- Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken
- Miljötillsynsförordningen (2011:13)
- Förordning (2012:259) om miljöstraffsavgifter
- Avfallsförordningen (2020:614)
- Förordning (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter
- Förordning (2021:1101) om producentansvar för fiskeredskap
- Förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning
- Förordning (2023:132) om producentansvar för bilar
- Förordning (2023:133) om producentansvar för däck

8. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Den nya avfallstransportförordningen ska i fråga om flertalet bestämmelser tillämpas från den 21 maj 2026. Fram till det datumet ska bestämmelserna i den tidigare förordningen tillämpas, med vissa särskilt angivna undantag. Den förordningen ska också fortsatt tillämpas på transporter som anmälts och bekräftats som kompletta enligt artikel 8 i förordningen innan den 21 maj 2026. Anmälningar som godkänts enligt med den tidigare förordningen ska ha fullföljts senast den 21 maj 2027 eller, för treåriga godkännande, den 21 maj 2029.

De kompletterande bestämmelser som föreslås i denna skrivelse behöver, i fråga om tidpunkt för ikraftträdande, ta i beaktande att den äldre förordningen ska tillämpas för vissa transporter under ytterligare några års tid. Nu gällande bestämmelser behöver fortsatt kunna tillämpas för dessa ärenden. Det gäller exempelvis sanktionsbestämmelser relaterade till överträdelser av bestämmelser i den upphävda EU-förordningen.

Alla bestämmelser som kompletterar bestämmelser i den nya förordningen bör träda i kraft samtidigt som bestämmelserna i EU-förordningen, i flertalet fall den 21 maj 2026. Detsamma gäller avgiftsbestämmelser som hänvisar till bestämmelser i den nya förordningen.

9. Konsekvensutredning

I konsekvensutredningen beskrivs samlat de konsekvenser som förväntas uppstå för olika aktörer i samhället till följd av de författningsförslag som lämnas i redovisningen. Det är endast de konsekvenser som uppstår till följd av förslagen om hur avfallstransportförordningen ska genomföras i svensk lagstiftning som inkluderas. Konsekvenser av avfallstransportförordningen som helhet ingår inte. EU kommissionen genomförde en konsekvensanalys i samband med att förslagen i förordningen togs fram⁵⁴ och Naturvårdsverket genomförde en konsekvensanalys för Sverige av den föreslagna förordningen⁵⁵. Konsekvensutredningen följer förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Konsekvensutredningen, i enlighet med uppdraget, omfattar endast de författningsförslag som lämnas inom uppdraget. Förslag som inte innebär någon förändring jämfört med idag, till exempel att Naturvårdsverket fortsatt ska vara behörig myndighet medför inte några konsekvenser och ingår därför inte i konsekvensanalysen. Det samma gäller förslag av endast redaktionell karaktär, till exempel att hänvisningar i lagstiftningen uppdateras och hänvisar till den nya avfallstransportförordningen. Konsekvensutredningen har avgränsats till konsekvenser som förväntas uppstå i Sverige och för svenska aktörer.

9.1 Problembeskrivning

EU:s avfallstransportförordning är direkt gällande i alla medlemsstater och ska inte införlivas i svensk lagstiftning. För att säkerställa en korrekt tillämpning av förordningen krävs emellertid vissa kompletterade nationella bestämmelser. Specifika problem och utmaningar som behöver lösas beskrivs i respektive avsnitt i kapitel 2–6. Det handlar bland annat om att:

- Naturvårdsverket bedömer att myndigheten saknar stöd i svensk lagstiftning för att neka gränsöverskridande transporter av avfall för deponering och annat bortskaffande.
- Naturvårdsverket inte har kostnadstäckning i prövningen av ansökningar.
- Vissa roller och ansvar är inte tydligt formulerade i lagstiftningen.
- EU-förordningens definition av ”anmälare” och ”den som organiserar transporten” behöver förtydligas i fråga om begreppet ”under avsändarlandets jurisdiktion”
- Naturvårdsverket saknar rättsligt stöd för att neka ansökningar och annan dokumentation som inte är på ett språk som myndigheten godtar och även

⁵⁴ EU-kommissionen (2021) COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, IMPACT ASSESSMENT, Accompanying the document Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on shipments of waste and amending Regulations (EU) No 1257/2013 and (EU) No 2020/1056, SWD(2021) 331 final, PART 1/2 and PART 2/2.

⁵⁵ Naturvårdsverket (2022) PM Konsekvensbedömning av ny avfallstransportförordning NV-05221-22.

NATURVÅRDSVERKET

för att kunna avvika från huvudregeln i språklagen att svenska ska användas.

9.2 Mål

Målet är att den nya avfallsförordningen ska tillämpas på ett korrekt och tydligt sätt och att administrativa kostnader för berörda aktörer begränsas.

9.3 Referensalternativ

Att inte införa de nationella bestämmelser som föreslås i denna utredning skulle i viss utsträckning försvåra efterlevnaden av avfallstransportförordningen i olika avseenden. Det skulle bland annat innebära att det inte finns ett tydligt utpekat ansvar för information och rapportering till kommissionen eller för nationell samordning av tillsynsmyndigheterna. Det skulle även innebära att Naturvårdsverket fortsatt behöver lägga resurser på att begära in underlag som behövs för rapporteringen till kommissionen. När det gäller avgifterna för provning täcker de i dag inte myndighetens handläggningskostnader för olika provningar. Eftersom det bara är en typ av provning som är avgiftsbelagd idag, innebär det att en del av provningsverksamheten fortsatt skulle täckas av förvaltningsanslaget och belasta skattebetalarna i stället för aktörerna som ansvarar för den verksamhet som provningen avser. Kostnadstäckningen förväntas öka något i och med att Naturvårdsverket är på väg att skärpa sin hantering så att det tydliggörs att avgiften enligt gällande bestämmelser ska vara betald innan handläggning påbörjas. Utan en bestämmelse om vilka språk Naturvårdsverket accepterar i rollen som behörig myndighet saknas rättsligt stöd för att avvisa en anmälan eller annan information eller dokumentation om den är på ett annat språk de som Naturvårdsverket angett kan godtas. Det innebär längre handläggningstider för Naturvårdsverket då myndigheten måste kräva översatta dokument för att kunna hantera dem. Därutöver behövs en reglering som ger rätt att tillåta andra språk än svenska, vilket annars är huvudregeln enligt språklagen.

När det gäller flöden av gränsöverskridande transporter av avfall är Naturvårdsverkets bedömning att den nya förordningen påverkar utförseln/exporten av avfall från Sverige för bortskaffande i andra länder. När det gäller flödet av avfall som förs ut från Sverige till andra länder för bortskaffande så har det flödet varierat lite under åren, för att de senaste två åren öka något och låg 2024 på 140 000 ton per år. Det är framför allt förbränningsaskor som i huvudsak förs ut till Norge för bortskaffande. Enligt den nya förordningen får avfallet inte transporteras till ett annat land för bortskaffande om avfallet kan återvinnas, eller om det finns kapacitet för bortskaffande i Sverige och anmälaren inte kan visa att det är ekonomiskt ohållbart ska avfallet bortskaffas i Sverige. För t.ex. förbränningsaskor kan det förväntas innebära att utförseln/exporten kommer att minska framöver. Samtidigt är Naturvårdsverkets bedömning att den nya förordningen i sig inte direkt kommer att påverka flödena av avfall som importeras/förs in till Sverige för bortskaffande. Även om förordningen innebär ett

NATURVÅRDSVERKET

förbud för transporter av avfall för bortskaffande i annat land i första läget finns undantag och förutsättningar som gör att sådana transporter kan vara möjliga. Det kommer i stället att påverkas av hur de behöriga myndigheterna i övriga EU-länder tolkar bestämmelserna och vilka kompletterande lagstiftningar olika länder har eller kommer att införa. Flödena av avfall till bortskaffande påverkas i stor utsträckning av marknadsförutsättningar inom EU. Statistiken visar att vissa avfall som behandlats i Sverige ett år, kan året efter behandlas i annat land. Hur transporter av avfall till Sverige för bortskaffande förväntas se ut i ett referensalternativ är därför svår att förutsäga eftersom det till stor del beror på agerandet i andra EU länder och hur Naturvårdsverket kommer att tillämpa avfallstransportförordningen. Naturvårdsverket som behörig myndighet kan besluta om att inte godkänna anmälningar för införsel för bortskaffande, men det skulle då behöva grundas på en bedömning i varje enskilt fall av om transporten kan anses förenlig med närhets- och självförsörjningsprincipen enligt artikel 16 i avfallsdirektivet. En sådan bedömning i det enskilda fallet skulle enbart grundas på det som uttrycks i artikel 16, som saknar mer detaljerade kriterier som stöd i bedömningen. Avfall som förs in till Sverige för deponering har ökat markant under de senaste åren. Under 2021 togs 16 000 ton avfall emot för deponering från utlandet, 2022 var siffran 45 000 ton och 2024 togs cirka 260 000 ton avfall emot för deponering i Sverige. Huvuddelen av den ökning av införsel av avfall till bortskaffande består av asbestavfall till deponi, så som jord -och schaktmassor och bygg- och rivningsavfall. Naturvårdsverkets bedömning är att importen/införseln till Sverige kan förväntas fortsätta vara i denna storleksordning eller fortsätta öka om förutsättningarna för att neka sådana transporter fortsatt är oklara och oreglerade och flertalet transporter därför fortsatt tillåts.

9.4 Alternativa lösningar

När det gäller eventuella alternativa lösningar till de förslag som presenteras nedan finns dessa, där det är aktuellt, i avsnitt 2–6 där förslagen utreds.

9.5 Förslag

Nedan redovisas kortfattat de förslag där Naturvårdsverket föreslår ändringar och tillägg i författningar. Motiven till förslagen redovisas i avsnitt 2 – 6 och där framgår även att Naturvårdsverket endast har tagit fram förslag på nationell lagstiftning när det bedömts nödvändigt för att kunna säkerställa en korrekt tillämpning av förordningen.

- Naturvårdsverket föreslås få ett utpekat ansvar för att upprätthålla nationell samverkan mellan myndigheter med tillsynsansvar.
- De myndigheter som enligt miljötillsynsförordningen har ansvar för tillsyn i fråga om gränsöverskridande transporter föreslås vara kontaktpunkter och ansvara för fysiska kontroller av transporter.

NATURVÅRDSVERKET

- Naturvårdsverket får ett utpekat ansvar för information och rapportering till kommissionen.
- Tillsynsmyndigheterna ska årligen lämna uppgifter relaterade till deras verksamhet om inspektioner och olagliga transporter till Naturvårdsverket som verket behöver för att uppfylla rapporteringskraven till kommissionen.
- Det föreslås ett förtydligande av vad det innebär att en anmälare och ”den person som organiserar transporten” ska vara under avsändarlandets jurisdiktion, som innebär att en juridisk person ska vara etablerad i Sverige och en fysisk person etablerad här.
- Det förtydligas att anmälningar, information, dokumentation och andra meddelanden som lämnas till Naturvårdsverket som behörig myndighet ska vara på svenska, norska, danska eller engelska
- Det föreslås att den befintliga avgiften för prövning av gränsöverskridande avfallstransporter differentieras och att nya avgifter införs för ändringar i en godkänd anmälan och för förhandsgodkännande av återvinningsanläggningar.
- Det förtydligas att uppgift om att avgift betalats ska utgöra sådan information som Naturvårdsverket ska begära inom ramen för förfarandet med prövning av anmälan enligt EU-förordningen, med beaktande av de tidsfrister som anges där.
- En avgift för Naturvårdsverkets handläggning av ärenden gällande återtagande av olagliga avfallstransporter föreslås.
- Det föreslås att principerna om närhet och självförsörjning enligt artikel 16 i avfallsdirektivet införlivas i miljöbalken och därutöver att det införs bestämmelser som baserat på principerna om närhet och självförsörjning begränsar möjligheten att transportera avfall till eller från Sverige för bortskaffande. Det föreslås ett särskilt förbud mot att importera/föra in eller föra ut avfall för deponering annat än om det sker inom ramen för överenskommelser mellan Sverige och något eller några av de nordiska länderna eller om Naturvårdsverket medger undantag från förbudet.

9.6 Konsekvenser

De som berörs av förslagen är anmälare av avfallstransporter, verksamhetsutövare som driver anläggningar för deponi eller annat bortskaffande, verksamhetsutövare som ansöker om förhandsgodkännande av återvinningsanläggningar, Naturvårdsverket, länsstyrelser med utpekat ansvar för tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter.

Naturvårdsverket bedömer inte att förslagen kommer påverka kostnader eller intäkter för staten, kommuner, regioner eller hushåll. De kommuner som driver anläggningar för deponering berörs dock, och konsekvenserna för dessa beskrivs under verksamhetsutövare som driver deponianläggningar nedan.

Till följd av förslaget om att införliva principerna om närhet och självförsörjning i miljöbalken måste den nationella avfallsplanen uppdateras, det kan även få till följd att de kommunala avfallsplanerna på sikt måste revideras. Det skulle få

NATURVÅRDSVERKET

konsekvenser för kommunerna, men det finns samtidigt ett förslag från klimat-och näringslivsdepartementet på att ta bort kravet på kommunala avfallsplaner. Så eventuell påverkan på kommunerna är osäker. Förslaget om att Tullverket får ansvaret för att besluta om att utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen läggs medför inga direkta konsekvenser. Vid en eventuell utredning om att utse särskilda tullkontor för sådana transporter måste konsekvenserna av detta utredas.

9.6.1 Konsekvenser för anmälare och personer som organiserar informationspliktiga transporter

Anmälare är aktörer, fysiska eller juridiska personer, som ansöker om att få transportera avfall till eller från Sverige. Berörda aktörer verkar som avfallsbehandlare, insamlare av avfall, handlare/mäklare av avfall, eller exporterar avfall som uppkommer i den egna verksamheten. För transporter av anmälningsspliktigt avfall handlar det såväl om små företag med 2–3 anställda (främst handlare/mäklare) som stora avfallsbolag med över 1 000 anställda, vars verksamhet inkluderar alla delar i avfallsbehandlingskedjan. Antalet berörda är uppskattningsvis 400 företag och av dessa är närmare 100 svenska aktörer. För transporter av informationspliktigt avfall, är kunskapen om de som genomför sådana i dagsläget låg i Sverige. Det finns inte några digitala system eller krav på registrering av de som organiserar informationspliktiga transporter av avfall, utan dokumentation ska endast medfölja den enskilda transporten. Sannolikheten är stor att många av de aktörer som transporterar anmälningsspliktigt avfall också transporterar informationspliktigt avfall, men det kan vara fråga om ett stort antal aktörer därutöver.

Förslagen om avgifter, både att den nuvarande avgiften för anmälan av gränsöverskridande transport av avfall differentieras och att det införs en avgift för ändringar av godkända anmälningar, berör de flesta aktörer som anmäler gränsöverskridande transporter av avfall.

Förslaget om att differentiera avgiften baserat på antalet transporter en anmälan innehåller och utifrån behandlingsmetod innebär att för aktörer som anmäler *en* transport av avfall för återvinning blir avgiften 4 100 kronor lägre jämfört med i dag. Detta berör ett mycket litet antal företag, ett fåtal per år och färre än en procent av de anmälningar som prövas. För aktörer som lämnar in en anmälan som omfattar flera transporter av avfall för återvinning föreslås ingen förändring av avgiften. Det innebär att det inte uppstår några konsekvenser för dessa aktörer till följd av förslagen rörande avgifterna. Majoriteten av anmälningarna omfattar flera transporter, så för de flesta anmälare innebär detta ingen förändring jämfört med idag.

För aktörer som anmäler en transport av avfall för bortskaffande blir avgiften 5 900 kronor högre jämfört med i dag. Under de senaste åren har antalet företag som anmält transporter för bortskaffande varit ungefär 30–50 stycken årligen. Antalet antas dock minska i och med den nya avfallstransportförordningen och förslaget om ett förbud mot att importera eller föra in avfall för deponering i Sverige.

NATURVÅRDSVERKET

Förslaget om att införa en avgift för mindre ändringar i en godkänd anmälan innebär att en ny avgift på 1 890 kronor införs. I genomsnitt inkommer i storleksordningen 900 ändringar årligen till Naturvårdsverket. En avgift för ändringar förväntas innebära att antalet inkomna ändringar minskar, det vill säga att anmälare skickar in en mer genomarbetad och komplett ansökan för prövning inledningsvis, för att undvika kostnader för ändringar i möjligaste mån. Det innebär att företagen kan behöva planera sina anmälningsskyldiga transporter av avfall på ett mer detaljerat sätt, samt i ökad utsträckning ha kontroll på sina flöden. Det innebär i vissa fall att tiden som anmälare i dag lägger på att sammanställa ett underlag för ändring, i stället läggs när den ursprungliga ansökan tas fram. Avgiften innebär dock en kostnad för de anmälare som vill göra mindre ändringar i godkänd anmälan. Hur många aktörer det kan röra sig om är svårt att uppskatta.

Förslaget om att införa en avgift på 18 100 kronor för återtagande av olagliga avfallstransporter berör endast den som är anmälare eller den som kan betraktas som anmälare av en transport som stoppas utomlands och där transporten bedöms som olaglig. Naturvårdsverket handlägger 10–30 sådana ärenden årligen.

Anmälare berörs även av förslaget om att reglera i avfallsförordningen att skriftlig kommunikation med Naturvårdsverket som berörd myndighet ska ske på svenska, norska, danska eller engelska. Förslaget innebär att det blir tydligare vilka språk myndigheten accepterar och det berör framför allt utländska aktörer.

Förslaget om att förtydliga att en anmälare och en person som organiserar transporten ska vara etablerad eller skriven i Sverige berör svenska aktörer som är anmälare och svenska aktörer som organiserar gränsöverskridande transporter av informationspliktigt avfall. Vilka de aktörer är som organiserar informationspliktiga transporter och hur många de är finns det inte uppgifter om idag. Förslaget innebär inte någon förändring av Naturvårdsverkets nuvarande tillämpning, men genom regleringen görs det tydligare för aktörer som ansvarar för gränsöverskridande transporter av avfall från Sverige vilka krav som ställs.

Förslaget att reglera förutsättningarna för att få transportera avfall för bortskaffande från Sverige kommer att begränsa möjligheterna för aktörer att genomföra sådana transporter. Det berör ett 30-tal företag i Sverige. Den främsta konsekvensen förväntas vara ökade kostnader till följd av att avfallet till exempel måste köras till närmsta lämpliga anläggning, eller att avfallet måste bortskaffas i Sverige. Förbudet mot att för ut eller exportera avfall från Sverige för deponering i andra länder förväntas medföra att kostnaderna för aktörer som har avfall som ska deponeras ökar ytterligare. Bedömningen är att det finns kapacitet att hantera avfallet i Sverige, men att det av kostnadsskäl transporteras för deponering i andra länder i dag.

9.6.2 Konsekvenser för verksamhetsutövare som ansöker om förhandsgodkännande av återvinningsanläggningar

Verksamhetsutövare som driver återvinningsanläggningar och som ansöker om förhandsgodkännande berörs av förslaget om att införa en avgift för ansökan om

NATURVÅRDSVERKET

förhandsgodkännande av anläggningar i Sverige, som tar emot avfall från annat land för återvinning. Det är ett 70-tal svenska anläggningar som har förhandsgodkännanden i dag. Den föreslagna avgiften medför en ökad kostnad för berörda verksamheter. Ett förhandsgodkännande är giltigt i 10 år, det innebär att det endast är vart 10:e år avgiften behöver betalas. En avgift på 18 100 kronor vart 10:e år anses inte innebära några konsekvenser som påverkar verksamheten.

9.6.3 Konsekvenser för verksamhetsutövare som driver deponianläggningar

Enligt Nationella avfallsplanen fanns det under 2023 242 deponianläggningar i drift i Sverige. Av dessa var 22 deponier för farligt avfall, 144 deponier för icke-farligt avfall och 76 deponier för inert avfall. Anläggningarna drivs av kommuner, kommunala bolag och privata aktörer. De flesta befintliga deponierna hittas på stora avfallsanläggningar som även har annan avfallsverksamhet (Avfall Sverige, 2021).

Ett förbud mot att importera/föra in och exportera/föra ut avfall till och från Sverige för deponering påverkar efterfrågan på deponering. Givet dagens läge där Sverige under 2024 var en nettoimportör av avfall för deponering förväntas efterfrågan totalt sett minska. Hur mycket efterfrågan kan förväntas påverkas är svårt att uppskatta eftersom flödet in till Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren och efterfrågan påverkas även av hur behöriga myndigheter i andra EU-länder agerar och hur avfallshanteringen utvecklas i andra EU-länder. Sett till de tre senaste åren kan importen/införseln komma att minska med mellan 60 000 – 250 000 ton varje år.

Exporten/utförseln av avfall från Sverige för bortskaffande har varit ca 140 000 ton under de sista två åren. Avfall som transporteras från Sverige för bortskaffande går främst till deponering. Ett förbud mot att exportera avfall från Sverige för deponering innebär samtidigt att efterfrågan på deponering av inhemskt avfall kan komma att öka.

En totalt sett minskad efterfrågan på deponering kommer att påverka förutsättningarna och medföra minskade intäkter för de verksamhetsutövare som driver deponianläggningar och tar emot avfall som importerats eller förts in till Sverige för deponering jämfört med de två-tre senaste åren. Det kan innebära att lönsamheten för verksamhetsutövare som planerat verksamheten utifrån nuvarande inflöde av avfall för deponering påverkas negativt och att förändringar i verksamheten kan behöva göras om mängden avfall som deponeras blir mindre. Den plötsliga intäktsökningen som den ökade importen av avfall från Italien har inneburit under senare år förväntas försvinna.

Eftersom priset för att ta hand om det avfall som importerats till Sverige för deponering avtalas mellan aktörer i avsändarlandet och aktörer i Sverige är det svårt att uppskatta hur förslagen kan komma att påverka intäkterna för deponier. Det finns uppgifter på nätet om vad det kostar för verksamheter att lämna olika typer av avfall för deponering. Priset för att lämna asbest varierar mellan anläggningar men ligger i flera fall på cirka 2 200 kronor per ton. Under antagandet

NATURVÅRDSVERKET

att allt farligt avfall som importerats/förts in till Sverige för deponering är asbestavfall skulle det kunna innebära förlorade intäkter i storleksordningen 132 - 550 miljoner kronor per år. Samtidigt genererar det inhemska avfallet som inte längre får exporteras för deponi en ny intäkt. Vad den verkliga siffran är, beror dels på hur mycket annat avfall än asbest som deponeras och vilket det avtalade priset är. Samtidigt påverkas flödena av avfall till bortskaffande i stor utsträckning av marknadsförutsättningar inom EU och även genomförandet av den nya avfallstransportförordningen. Statistiken visar att vissa avfall som behandlats i Sverige ett år kan året efter behandlas i annat land.

9.6.4 Konsekvenser för Naturvårdsverket

Flera av de förslag som berör Naturvårdsverket är endast förtydliganden av sådant som myndigheten gör redan i dag utan att det är reglerat i lagstiftning. Det gäller exempelvis ansvaret för rapportering till kommissionen. Förslaget om att Naturvårdsverket får ett utpekat ansvar för att upprätthålla samverkan mellan myndigheter med tillsynsansvar samt rapportering till EU innebär att ansvaret förtydligas samt att Naturvårdsverket fortsatt måste avsätta resurser för detta arbete.

Förslagen om nya och differentierade avgifter innebär att kostnadstäckningen för verkets prövning relaterad till avfallstransportförordningen ökar när fler prövningar avgiftsbeläggs. Även förslaget om att tydliggöra att avgiften ska erläggas när ansökan lämnas in och att anmälan ska avvisas om avgiften inte betalas förväntas öka kostnadstäckningen. De föreslagna avgifterna och avgiftsnivåerna skulle, baserat på uppgifter om antalet anmälningar under 2024, innebära att intäkterna från betalda avgifter ökar med i storleksordningen 4 miljoner kronor per år och är i storleksordningen 16 miljoner kronor per år. De faktiska inbetalda avgifterna förväntas vara lägre eftersom antalet ändringar förväntas minska när avgift införs samtidigt som striktare bestämmelser vad gäller införsel/import och utförsel/export för bortskaffande förväntas medföra att antalet ansökningar minskar.

Förslaget om att en avgift för handläggningen av återtagande av avfallstransporter som stoppats utomlands förväntas medföra att Naturvårdsverket får kostnadstäckning för att handlägga dessa resurskrävande ärenden. Baserat på att Naturvårdsverket handlägger 10–30 sådana ärenden per år skulle det innebära att intäkterna från inbetalda avgifter ökar med 200 000 – 500 000 kronor per år.

Förslaget om att reglera i avfallsförordningen att skriftlig kommunikation med Naturvårdsverket som berörd myndighet ska ske på svenska, norska, danska eller engelska innebär i praktiken ingen större skillnad jämfört med i dag eftersom det sedan många år har tillämpats så och det är den information som kommunicerats med andra medlemsstater via EU-kommissionen. Genom en reglering ges Naturvårdsverket stöd för att tillåta andra språk än svenska, vilket annars är huvudregeln enligt språklagen. Därutöver blir den stora skillnaden att Naturvårdsverket med en sådan bestämmelse har rättsligt stöd för att avvisa ansökningar och dokumentation som lämnas på andra språk än de som godtas.

NATURVÅRDSVERKET

Förslaget om att i miljöbalken förtydliga det svenska genomförandet av självförsörjningsprincipen och närhetsprincipen innebär att Naturvårdsverket behöver avsätta resurser för att se över den nationella avfallsplanen utifrån perspektivet hur Sverige beaktar och uppfyller självförsörjnings- och närhetsprinciperna. Det innebär även att föreskrifterna och vägledningen om kommunala avfallsplaner eventuellt måste ses över ⁵⁶.

Förslaget om att, baserat på principerna om närhet och självförsörjning, införa bestämmelser som reglerar förutsättningarna för att transportera avfall till eller från Sverige för bortskaffande samt förbjuder importera eller införsel av avfall till Sverige för deponering (D1, D5) innebär en ökad tydlighet och transparens i fråga om förutsättningarna för att godkänna en transport. Det kan också antas medföra att antalet anmälningar av sådana transporter kommer att minska och att mängden ärenden som Naturvårdsverket handlägger för bortskaffande av avfall minskar. Det innebär en minskad arbetsbelastning och en ökade förutsättningar för att myndigheten kan handlägga andra inkomna ansökningar inom angiven tid, med nuvarande resurser. Naturvårdsverket kommer att behöva ta fram vägledning gällande föreslagna bestämmelserna om transporter av avfall för bortskaffande.

Förslaget om att införa en bestämmelse som definierar vad det innebär att en anmälare och ”den person som organiserar transporten” ska vara under avsändarlandets jurisdiktion, innebär ett förtydligande som underlättar för Naturvårdsverket vid prövningen av ärenden.

Om förslagen om förbud att transportera avfall för deponering ut eller in till Sverige träder i kraft måste Naturvårdsverket avsätta resurser för att genomföra speciella informationsinsatser; till exempel branschmöten för att informera om förbudet.

9.6.5 Konsekvenser för Länsstyrelser med tillsynsansvar

Det är fem länsstyrelser som enligt miljötillsynsförordningen har tillsynsansvar för gränsöverskridande transporter av avfall. Det är länsstyrelserna i Gävleborgs län, Norrbottens län, Skåne län, Stockholm län samt Västra Götalands län. Förslaget om att de ska vara kontaktpunkter och ansvara för fysiska kontroller av transporter är endast förtydliganden av sådant som redan sker idag. Att de årligen ska rapportera uppgifter till Naturvårdsverket, som behövs för rapporteringen till EU-kommissionen, medför att nytt ansvar jämfört med att rapporteringen i dag sker på uppmaning av Naturvårdsverket. Resurserna som krävs för att ta fram uppgifterna påverkas inte. Förslaget om att införa en bestämmelse som definierar vad det innebär att en anmälare och ”den person som organiserar transporten” ska vara under avsändarlandets jurisdiktion, innebär ett förtydligande som underlättar vid tillsyn

⁵⁶I klimat- och näringslivsdepartementets promemoria Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi (KN2024/02249) finns ett förslag om att kravet på kommunala avfallsplaner ska tas bort.

9.6.6 Konsekvenser för miljö och hälsa

Det är framför allt förslaget om att förbjuda import eller införsel av avfall för deponering i Sverige som förväntas medföra konsekvenser för miljö och hälsa. Deponering av farligt avfall så som exempelvis asbest riskerar att medföra allvarliga negativa hälsoeffekter, både vid hanteringen och även för kommande generationer eftersom farligheten inte avtar med tiden. Även om deponering av asbest inte innebär risk för negativa miljökonsekvenser medför byggande av deponier negativ påverkan på miljön genom att mark tas i anspråk och schaktmassor uppstår. Deponeringen av övrigt farligt avfall som importerar till Sverige kan riskera medföra negativa miljöpåverkan till följd av förorenat lakvatten och läckage från deponier. Det kan till exempel innebära utsläpp av metaller och PFAS (per-och polyfluorerade alkylsubstanser).

En minskad transport av avfall för deponering, både till och från Sverige förväntas medföra minskade transporter. Inom Sverige transporteras avfallet framförallt på lastbil och minskade transporter skulle därmed medföra både minskade utsläpp av växthusgaser, minskade luftföroreningar och minskat buller. Till Sverige transporteras avfallet på tåg, lastbil och ibland fartyg. Att dessa transporter minskar är även det positivt ur miljösynpunkt med framförallt minskade växthusgasutsläpp som följd.

9.7 Behov av att anmäla forskrifter till kommissionen

Naturvårdsverket konstaterar att vissa av de nya bestämmelser som föreslås får anses utgöra sådana tekniska föreskrifter som ska anmälas till kommissionen enligt förordning (1994:2029) om tekniska regler. Det gäller bland annat förslagen till begränsningar av möjligheten till att transportera avfall till eller från Sverige för bortskaffande. Det kan också finnas behov av att anmäla vissa bestämmelser enligt förordning (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

9.8 Utvärdering av förslagen

Naturvårdsverket bedömer att det framförallt är två av förslagen som behöver följas upp. Det är dels förslaget om differentierade och nya avgifter samt förslagen om striktare krav kopplat till transporter av avfall för bortskaffande och förbud mot transporter för deponering. När Naturvårdsverket har tagit beslut om digitala lösningar för kommunikation och handläggning av ärenden och kostnaderna för dessa system är kända bör kostnadstäckningen följas upp och vid behov ses över. Hur flödena av export och import av avfall för bortskaffande utvecklas bör följas upp till följd av förslaget om att begränsa dessa flöden. Det görs genom årsrapporteringen till kommissionen.

10. Författningsförslag

7.1 Förslag till lag (2025:xx) om ändring i miljöbalken (1998:908)

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
15 kap.	
	Närhetsprincipen och självförsörjningsprincipen
	10 a §
	När en myndighet planerar för hantering av avfall ska målet i planering vara att 1. säkerställa att det i landet finns tillräckligt med anläggningar för att återvinna blandat kommunalt avfall som kommunerna ansvarar för enligt 20 och 20 a §§, och för att bortskaffa avfall så att de behov som finns kan tillgodoses (självförsörjningsprincipen), och 2. att bortskaffande och återvinning enligt punkt 1 kan ske på någon av de närmast lämpliga anläggningarna (närhetsprincipen). I planeringen ska hänsyn även tas till 15 kap. 10 §, geografiska förhållanden och behovet av särskild behandling av vissa slag av avfall.
	40 b §
	Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter om avfall som behövs för att säkerställa att principerna om närhet och självförsörjning enligt 15 kap. 10 a § iakttas och upprätthålls. Sådana föreskrifter får avse en begränsning av och förbud mot att till eller från Sverige transportera avfall för bortskaffande eller blandat kommunalt avfall för återvinning.

NATURVÅRDSVERKET

26 kap	
13 b §	
Tillsynsmyndigheten får besluta att hålla kvar eller omhändertaga avfall, om det behövs för att säkerställa att ett förbud i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall följs eller att ett föreläggande som beslutats med anledning av förordningen följs. <i>Lag (2022:1100).</i>	Tillsynsmyndigheten får besluta att hålla kvar eller omhändertaga avfall, om det behövs för att säkerställa att ett förbud i Europaparlamentets och rådets <i>förordning (EU) nr 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 202/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006</i> följs eller att ett föreläggande som beslutats med anledning av förordningen följs.

3.1 Förslag till förordning (2025:xx) om ändringar i avfallsförordningen (2020:614)

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
1 kap.	
1 §	
Denna förordning innehåller bestämmelser om avfall, avfallets hantering och avfallsförebyggande åtgärder. För vissa avfallsslag och viss avfallshantering finns ytterligare bestämmelser i andra förordningar eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av andra förordningar.	Denna förordning innehåller bestämmelser om avfall, avfallets hantering och avfallsförebyggande åtgärder. För vissa avfallsslag och viss avfallshantering finns ytterligare bestämmelser i andra förordningar eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av andra förordningar.
Förordningen är meddelad med stöd av - 15 kap. 17 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 1-14 §§, - 15 kap. 19 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 15 § och 9 kap. 1 § 5, - 15 kap. 22 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 8 §, - 15 kap. 29 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 16 §,	Förordningen är meddelad med stöd av - 15 kap. 17 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 1-14 §§, - 15 kap. 19 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 15 § och 9 kap. 1 § 5, - 15 kap. 22 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 8 §, - 15 kap. 29 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 16 §,

NATURVÅRDSVERKET

- 15 kap. 30 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 18 §, - 15 kap. 31 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 18 §, 4 kap. 9 §, 6 kap. 1-8, 11-16 och 18-24 §§, 7 kap. 2-10 §§ och 9 kap. 1 § 4, - 15 kap. 34 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 2 och 3 §§, - 15 kap. 38 § miljöbalken i fråga om 9 kap. 1 § 1 och 3 §, - 15 kap. 39 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 1-3 b, 4-17, 19 och 19 a §§, 4 kap. 1, 4, 6-7 a och 10-14 a §§, 8 kap. 1 § och 9 kap. 1 § 2 och 3 och 2 och 3 §§, - 15 kap. 40 § miljöbalken i fråga om 2 kap. 1-4 §§, 4 kap. 15 § och 8 kap. 7-10 §§, - 15 kap. 45 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 3 c §, 4 kap. 7 c §, 7 kap. 1 och 10 §§ och 9 kap. 4-8 §§ och 10 § 2, - 15 kap. 46 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 19 §, - 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 4 kap. 17 och 18 §§ och 8 kap. 6 §, och - 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.	- 15 kap. 30 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 18 §, - 15 kap. 31 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 18 §, 4 kap. 9 §, 6 kap. 1-8, 11-16 och 18-24 §§, 7 kap. 2-10 §§ och 9 kap. 1 § 4, - 15 kap. 34 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 2 och 3 §§, - 15 kap. 38 § miljöbalken i fråga om 9 kap. 1 § 1 och 3 §, - 15 kap. 39 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 1-3 b, 4-17, 19 och 19 a §§, 4 kap. 1, 4, 6-7 a och 10-14 a §§, 8 kap. 1 § och 9 kap. 1 § 2 och 3 och 2 och 3 §§, - 15 kap. 40 § miljöbalken i fråga om 2 kap. 1-4 §§, 4 kap. 15 § och 8 kap. 7-10 §§, - 15 kap. 40 b § miljöbalken i fråga om 8 kap. 15 och 16 §§ - 15 kap. 45 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 3 c §, 4 kap. 7 c §, 7 kap. 1 och 10 §§ och 9 kap. 4-8 §§ och 10 § 2, - 15 kap. 46 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 19 §, - 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 4 kap. 17 och 18 §§ och 8 kap. 6 §, och - 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.
3 §	
I denna förordning avses med - <i>beslut 2000/532/EG</i>: kommissionens beslut av den 3 maj 2000 om ersättning av beslut 94/3/EG om en förteckning över avfall i enlighet med artikel 1 a i rådets direktiv 75/442/EEG om avfall, och rådets beslut 94/904/EG om upprättande av en förteckning över farligt avfall i enlighet med artikel 1.4 i rådets direktiv 91/689/EEG om farligt avfall, i lydelsen enligt kommissionens beslut 2014/955/EU, - <i>förordning (EG) nr 178/2002</i>: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelsslagering, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, - <i>förordning nr 2150/2002</i>: Europaparlamentets och rådets förordning nr 2150/2002 av den 25 november 2002 om avfallsstatistik, - <i>direktiv 2008/98/EG</i>: Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851,	

NATURVÅRDSVERKET

- <i>förordning (EG) nr 1013/2006: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,</i>	
- <i>förordning (EG) nr 440/2008: kommissionens förordning (EG) nr 440/2008 av den 30 maj 2008 om testmetoder enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach),</i> - <i>förordning (EG) nr 1272/2008: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,</i> - <i>förordning (EG) nr 767/2009: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2009 av den 13 juli 2009 om utsläppande på marknaden och användning av foder, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 och om upphävande av rådets direktiv 79/373/EEG, kommissionens direktiv 80/511/EEG, rådets direktiv 82/471/EEG, 83/228/EEG, 93/74/EEG, 93/113/EG och 96/25/EG samt kommissionens beslut 2004/217/EG,</i> - <i>förordning (EG) nr 1069/2009: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter),</i> - <i>förordning (EU) nr 333/2011: rådets förordning (EU) nr 333/2011 av den 31 mars 2011 om kriterier för fastställande av när vissa typer av metallskrot upphör att vara avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG,</i> - <i>direktiv 2012/19/EU: Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE), i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/849,</i> - <i>förordning (EU) nr 1179/2012: kommissionens förordning (EU) nr 1179/2012 av den 10 december 2012 om kriterier för fastställande av när vissa typer av krossglas upphör att vara avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG,</i> - <i>förordning (EU) nr 715/2013: kommissionens förordning (EU) nr 715/2013 av den 25 juli 2013 om kriterier för när kopparskrot upphör att vara avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG,</i> - <i>förordning (EU) nr 1257/2013: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG,</i> - <i>förordning (EU) nr 1143/2014: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter,</i> - <i>förordning (EU) 2017/852: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008,</i>	
- <i>förordning (EU) 2019/1021: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar.</i>	- <i>förordning (EU) 2019/1021: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar, och</i>
	- <i>förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om</i>

NATURVÅRDSVERKET

	<i>ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 202/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006f.</i>
8 kap.	
1 §	
Sådant avfall som avses i någon av bilagorna IV och IV A till förordning (EG) nr 1013/2006 får importeras eller på annat sätt föras in till Sverige endast om den som för in avfallet kan visa att avfallet kommer att tas om hand av någon som för sin hantering av avfallet har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken.	Sådant avfall som enligt artikel 4 i förordning (EU) nr 2024/1157 omfattas av förfarandet med skriftlig förhandsanmälan och skriftligt förhandsgodkännande enligt avdelning II i den förordningen får importeras eller på annat sätt föras in till Sverige endast om den som för in avfallet kan visa att avfallet kommer att tas om hand av någon som för sin hantering av avfallet har de tillstånd eller har gjort de anmälningar som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken.
2 §	
Naturvårdsverket är	
1. den behöriga myndighet som avses i artikel 5 i Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (SÖ 1991:22), och	
2. den behöriga myndighet som avses i artikel 53 och det kontaktorgan som avses i artikel 54 i förordning (EG) nr 1013/2006.	2. den behöriga myndighet som avses i artikel 75 och det kontaktorgan som avses i artikel 76 i förordning (EU) nr 2024/1157, och
	3. den myndighet som avses i artikel 65.2 i förordning (EU) 2024/1157 som ska ansvara för det samarbete som anges i artikel 65.1 samma förordning
	2 a §
	De myndigheter som enligt 2 kap. 28 a § miljötillsynsförordningen (2011:13) har tillsynsansvaret för transporter av avfall som regleras i förordning (EU) nr 2024/1157 ska vara kontaktpunkter och ansvariga för de fysiska kontroller som anges i artikel 61.1 i samma förordning.

NATURVÅRDSVERKET

	2 b §
	<i>Naturvårdsverket ska fullgöra de skyldigheter i fråga om information och rapportering till kommissionen som anges i artikel 73 i förordning 2024/1157.</i>
	2 c §
	<i>En myndighet som enligt 2 kap. 28 a § miljötillsynsförordningen (2011:13) har tillsynsansvar för sådana transporter av avfall som regleras i förordning (EU) nr 2024/1157 ska senast den 31 maj varje år till Naturvårdsverket lämna uppgifter relaterade till myndighetens verksamhet om inspektioner och olagliga transporter som efterfrågas i bilaga XI till den förordningen.</i>
	2 d §
	<i>Uppgifter som lämnas till Naturvårdsverket enligt förordning (EU) nr 2024/1157 får användas av Naturvårdsverket för att framställa statistik.</i>
	2 e §
	<i>Naturvårdsverket ska inrätta och upprätthålla ett nätverk för nationell samverkan enligt artikel 64 i förordning (EU) nr 2024/1174.</i>
	2 f §
	<i>Tullverket får i enlighet med bestämmelser i tullförordningen (2016:287) besluta om att utse särskilda införsel- och utförseltullkontor för transporter av avfall till och från unionen enligt artikel 77 i förordning (EU) nr 2024/1157.</i>
	2 g §
	<i>Tullverket ska samråda med Naturvårdsverket innan ett beslut fattas enligt 2 f §.</i>

NATURVÅRDSVERKET

3 §	
Om Naturvårdsverket i sin egenskap av behörig myndighet enligt 2 § får kännedom om eller handlägger ett ärende om en avfallstransport som omfattas av <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> , ska verket underrätta den berörda länsstyrelse och den berörda kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.	Om Naturvårdsverket i sin egenskap av behörig myndighet enligt 2 § får kännedom om eller handlägger ett ärende om en avfallstransport som omfattas av <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> , ska verket underrätta den berörda länsstyrelse och den berörda kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.
4 §	
Bestämmelser om transportdokument för gränsöverskridande transporter av avfall finns i artiklarna 4 och 16 i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> .	Bestämmelser om transportdokument för gränsöverskridande transporter av avfall finns i artiklarna 5 och 16 i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> .
5 §	
Naturvårdsverket får med Finland och Danmark ingå sådana bilaterala överenskommelser som avses i artikel 30 i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> .	Naturvårdsverket får med Finland och Danmark ingå sådana bilaterala överenskommelser som avses i artikel 31 i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> .
	Lämnande och utbyte av information om gränsöverskridande avfallstransporter
	11 §
	<i>Lämnande och utbyte av information enligt artikel 27.1 i förordning (EU) nr 2024/1157 ska ske på det sätt som anvisas av Naturvårdsverket.</i>
	12 §
	<i>Anmälningar, information, dokumentation och andra meddelanden enligt förordning (EU) nr 2024/1157 som ska lämnas till Naturvårdsverket som behörig myndighet ska vara skrivna på svenska, norska, danska eller engelska.</i>
	13 §
	<i>En anmälare som avses i artikel 3.6 i förordning (EU) nr 2024/1157 och en person som organiserar transporten som avses i 3.7 samma förordning ska anses</i>

NATURVÅRDSVERKET

	<i>vara under svensk jurisdiktion om den har sitt hemvist eller säte i Sverige.</i>
	<i>14 §</i>
	<i>Uppgift om att avgift betalats enligt 7 kap. 9 § i förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken för en inlämnad anmälan om transport av avfall enligt förordning (EU) nr 2024/1157, utgör sådan information och dokumentation som ska begäras av Naturvårdsverket enligt artikel 5.4 förordning (EU) nr 2024/1157.</i>
	<i>Om avgift inte betalats i samband med anmälan ska, vid föreläggande enligt 11 § avgiftsförordningen (1992:191) att betala avgiften inom viss tid, de tidsfrister som följer av artikel 8 i förordning (EU) nr 2024/1157 iakttas.</i>
	Gränsöverskridande transporter av avfall för bortskaffande
	<i>15 §</i>
	<i>Avfall får endast importeras eller föras in till Sverige för bortskaffande om</i> <i>1. det inte innebär risk för att bortskaffandet av avfall som uppkommit i Sverige förhindras eller fördröjs,</i> <i>2. det är förenligt med nationella och kommunala avfallsplaner,</i> <i>3. det inte står i strid med andra åtgärder som vidtagits för att begränsa import och införsel av visst avfall till Sverige, och</i> <i>4. villkoren enligt artikel 11 i förordning (EU) nr 2024/1157 i övrigt är uppfyllda.</i>
	<i>Import eller införsel av avfall till Sverige för deponering (D1, D5) är förbjuden trots bestämmelserna i första stycket, om den inte sker i enlighet med överenskommelser om avfallshanterings-samarbete mellan de nordiska länderna.</i>
	<i>Naturvårdsverket får medge undantag från förbudet i andra stycket när det finns synnerliga skäl och om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda.</i>

NATURVÅRDSVERKET

	16 §
	Avfall får exporteras eller föras ut från Sverige för bortskaffande endast om 1. det inte innebär risk för att bortskaffandet i Sverige av avfall som uppkommit i Sverige förhindras eller fördröjs, 2. det är förenligt med nationella och kommunala avfallsplaner, 3. det inte står i strid med andra åtgärder som vidtagits för att begränsa export och utförsel av visst avfall från Sverige, och 4. exporten eller utförseln innebär att avfallet transporteras till närmast lämpliga anläggning, och 5. villkoren enligt artikel 11 i förordning (EU) 2024/1157 i övrigt är uppfyllda.
	Export eller utförsel av avfall från Sverige för deponering (D1, D5) är förbjuden trots bestämmelserna i första stycket om den inte sker i enlighet med överenskommelser om avfallshanterings-samarbete mellan de nordiska länderna.
	Naturvårdsverket får medge undantag från förbudet i andra stycket när det finns synnerliga skäl och om villkoren enligt artikel 11 i förordning (EU) 2024/1157 är uppfyllda.

7.3 Förslag till förordning om ändring i förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken

7 kap.	
9 §	
Ansökningsavgift skall betalas för Naturvårdsverkets handläggning av anmälningar i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall. För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i 10 § avgifts-	Avgift ska i de fall som anges i denna paragraf betalas för Naturvårdsverkets provning i ärenden gällande transport av avfall enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2024/1157 om transport av avfall För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i 10 § avgifts-

NATURVÅRDSVERKET

<i>förordningen (1992:191), och avgiftsklass 7 skall tillämpas.</i>	<i>förordningen (1992:191) och att</i>
	<i>1. i ett ärende gällande en anmälan av transport av avfall till återvinning enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 avseende en enskild transport av avfall till återvinning ska avgiften motsvara avgiftsklass 6;</i>
	<i>2. i ett ärende gällande en anmälan av transport av avfall till återvinning enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 som, i enlighet med artikel 13 i samma förordning, omfattar flera transporter av avfall till återvinning (generell anmälan), ska avgiften motsvara avgiftsklass 7,</i> <i>3. i ett ärende gällande en anmälan av transport av avfall till bortskaffande enligt artikel 5 i förordning (EU) 2024/1157 ska avgiften motsvara avgiftsklass 8,</i>
	<i>3. i ett ärende gällande en meddelad ändring av en godkänd transport av avfall enligt artikel 17.1 i förordning (EU) nr 2024/1157, där det enligt artikel 17.2 samma förordning överenskommit att det inte krävs en ny anmälan, ska avgiften motsvara avgiftsklass 3, och</i>
	<i>4. i ett ärende gällande en ansökan om förhandsgodkännande av en återvinningsanläggning enligt artikel 14 i förordning (EU) nr 2024/1157 ska avgiften motsvara avgiftsklass 8.</i>
	<i>9 x §</i>
	<i>Avgift ska betalas för Naturvårdsverkets handläggning av ett ärende om återtagande av avfall enligt artikel 25 i förordning (EU) nr 2024/1157. För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i 10 § avgiftsförordningen (1992:191) och avgiftsklass 7 ska tillämpas.</i>
	<i>Avgift enligt första stycket ska betalas av den som ska anses ansvarig för transporten enligt den ordning som följer av artikel 25 i förordning (EU) nr 2024/1157.</i>

7.4 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

NATURVÅRDSVERKET

2 kap.	
19 §	
I 20-35 §§ fördelas ansvaret för tillsynen enligt miljöbalken, kontrollen enligt förordning (EU) 2017/625 och kontrollen enligt förordning (EU) 2019/1020 i fråga om	
1. miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap. miljöbalken, 2. föroreningsskador och miljöskador enligt 10 kap. miljöbalken, 3. vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken, 4. jordbruk och andra verksamheter enligt 12 kap. 10 § miljöbalken, 5. kemiska produkter, biotekniska organismer och varor enligt 14 kap. miljöbalken samt utrustning avsedd för hantering av växtskyddsmedel, 6. avfall och avfallsförebyggande åtgärder enligt 15 kap. miljöbalken, 7. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel, 8. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föreningar, 9. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006,	
10. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,	
11. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,	10. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,
12. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,	11. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,
13. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet,	12. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet,
14. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21	13. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21

NATURVÅRDSVERKET

oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,	oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,
15. förordning (EG) nr 1223/2009,	14. förordning (EG) nr 1223/2009,
16. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter,	15. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter,
17. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 649/2012 av den 4 juli 2012 om export och import av farliga kemikalier,	16. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 649/2012 av den 4 juli 2012 om export och import av farliga kemikalier,
18. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG,	17. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG,
19. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008, och	18. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008, och
20. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG.	19. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG.
24 §	
Naturvårdsverket	
1. har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken i fråga om a) producentansvaret enligt förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier, med undantag för frågor om hur insamlingen av batterier lokalt uppfyller kraven i 19 och 20 §§ i den förordningen, b) förordningen (2021:996) om engångsprodukter, med undantag för frågor om hur 17–22 och 28 §§ i den förordningen uppfylls lokalt, c) förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen, d) förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger, e) förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter, f) förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen, g) förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter, h) förbud mot att släppa ut varor på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 § 2 miljöbalken,	

NATURVÅRDSVERKET

i) förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen, j) förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen, k) förordningen (2023:132) om producentansvar för bilar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen, l) förordningen (2023:133) om producentansvar för däck, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i den förordningen,	
m) förordning (EG) nr 1013/2006 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för, och	m) förordning (EU) nr 1257/2013 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för och de skyldigheter som den driftsansvariga på en fartygsåtervinningsanläggning har enligt artikel 13.2, och
n) förordning (EU) nr 1257/2013 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för och de skyldigheter som den driftsansvariga på en fartygsåtervinningsanläggning har enligt artikel 13.2, och	n) förordning (EU) nr 2024/1157 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för, och
2. är marknadskontrollmyndighet och utövar kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 över att produkter överensstämmer med kraven i a) Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/66/EG av den 6 september 2006 om batterier och ackumulatorer och förbrukade batterier och ackumulatorer och om upphävande av direktiv 91/157/EEG med undantag för krav på frånvaro av vissa metaller i batterier, och c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE).	
28 a §	
I fråga om transporter av avfall som regleras i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> har	I fråga om transporter av avfall som regleras i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> har
1. Länsstyrelsen i Gävleborgs län ansvar för tillsynen i Dalarnas, Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län, 2. Länsstyrelsen i Norrbottens län ansvar för tillsynen i Norrbottens och Västerbottens län, 3. Länsstyrelsen i Skåne län ansvar för tillsynen i Blekinge, Kalmar, Kronobergs och Skåne län, 4. Länsstyrelsen i Stockholms län ansvar för tillsynen i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands, Örebro och Östergötlands län, och 5. Länsstyrelsen i Västra Götalands län ansvar för tillsynen i Hallands, Jönköpings, Värmlands och Västra Götalands län.	

NATURVÅRDSVERKET

Länsstyrelsen ska i tillsynen samverka med andra berörda länsstyrelser och med Kustbevakningen, Polismyndigheten och Tullverket.

7.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter

32 §	
En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa	
1. att den ersättning som tas ut av producenterna uppfyller de krav som anges i 26 §,	
2. kvaliteten på de uppgifter som producentansvarsorganisationen ska lämna enligt 31 §, och	
3. att kraven i <i>Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall</i> uppfylls.	3. att kraven i <i>Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och upphävande av förordning (EG) 1013/2006</i> uppfylls.

7.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2021:1101) om producentansvar för fiskeredskap

44 §	
En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa	
1. att den ersättning som tas ut av producenterna uppfyller de krav som anges i 37 §,	
2. kvaliteten på de uppgifter som producentansvarsorganisationen ska lämna enligt 41 och 42 §§, och	
3. att kraven i <i>Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall</i> uppfylls.	3. att kraven i <i>Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och upphävande av förordning (EG) 1013/2006</i> uppfylls.

7.7 Förslag till förordning om ändring i förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning

NATURVÅRDSVERKET

85 §	
En producent av elutrustning som inte är konsumentelutrustning ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa	
1. kvaliteten på de uppgifter som ska lämnas enligt 77 och 78 §§, och	
2. att kraven i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> uppfylls.	2. att kraven i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> uppfylls.

7.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2023:132) om producentansvar för bilar

26 §	
En producent ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa	
1. kvaliteten på de uppgifter som ska lämnas enligt 21 §, och	
2. att kraven i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> uppfylls.	2. att kraven i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> uppfylls.

7.7 Förslag till förordning om ändring i förordning (2023:133) om producentansvar för däck

21 §	
En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa	En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa
1. att den ersättning som betalas av producenterna uppfyller de krav som anges i 18 §,	
2. kvaliteten på de uppgifter som ska lämnas enligt 31 §, och	
3. att kraven i <i>förordning (EG) nr 1013/2006</i> uppfylls	3. att kraven i <i>förordning (EU) nr 2024/1157</i> uppfylls

11. Källhänvisning

Lagstiftning:

Baselkonventionen av den 22 mars 1989 om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall

OECD-rådets beslut C(2001)107/slutlig rörande revidering av beslut C(92)39/slutlig om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall avsett för återvinning.

Rådets förordning (EEG) nr 259/93 av den 1 februari 1993 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föreningar

Europaparlamentets och rådets förordning (1257/2013) av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EEG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG

Europaparlamentets och rådets förordning (2020/1056) av den 15 juli 2020 om elektronisk godstransportinformation

Kommissionens beslut av den 3 maj 2000 om ersättning av beslut 94/3/EG om en förteckning över avfall i enlighet med artikel 1 a i rådets direktiv 75/442/EEG om avfall, i lydelsen enligt kommissionens beslut av den 18 december 2014 om ändring av beslut 2000/532/EG om en förteckning över avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG

Avfallsförordningen (2020:614)

Avgiftsförordning (1992:191)

Förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning

Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar

Förordning (2021:999) om producentansvar för ballonger

Miljötillsynsförordningen (2011:13)

Miljösanktionsavgiftsförordningen (2012:259)

Miljöbalk (1998:808)

NATURVÅRDSVERKET

NFS 2004:10 Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall

NFS 2016:3 Naturvårdsverkets föreskrifter om förenklat förfarande för vissa avfallstransporter inom gränsområdet mellan Sverige och Finland

Språklagen (2009:600)

Övriga källor:

Avfall Sverige (2023) Kommersiella metoder för behandling av flygaska Rapport 2023:18 ISSN 1103-4092

EU-domstolens dom den 12 december 2013, Ragn-Sells, mål nr C 292/12

EU-domstolens dom den 11 november 2021, Regione Veneto, mål nr C-315/20

EU-kommissionen (2021) COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, IMPACT ASSESSMENT, Accompanying the document Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on shipments of waste and amending Regulations (EU) No 1257/2013 and (EU) No 2020/1056, SWD(2021) 331 final, PART 1/2 and PART 2/2

EU-kommissionen (2025) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14177-Waste-shipments-interopability-of-systems-for-electronic-submission-and-exchange-of-information-and-documents_en [Hämtad 2025-05-27]

Klimat- och näringslivsdepartementet (2024), Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Naturvårdsverket, KN 2024/01131 KN 2024/01105 KN 2024/01104 m. fl 2024-05-23

Klimat- och näringslivsdepartementet (2024) Promemoria Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi (KN2024/02249)

Naturvårdsverket (2024) Avfall i ett cirkulärt samhälle Nationell avfallsplan 2024-2030 Rapport 7171

Naturvårdsverket (2022) Komplettering Nationella avfallsplanen 2022 Kompletterande bilaga med information om avfallsbehandlingskapaciteter, lokalisering, investeringsbehov och finansiering, NV-03653-22

Naturvårdsverket (2022) PM, Konsekvensbedömning av ny avfallstransportförordning NV-05221-22

Naturvårdsverket (2021) Förbättrad avfallsstatistik – behov, brister och vägen framåt. Redovisning av regeringsuppdrag, 2021-02-18 (NV-02826-20)

SOU 2025:14, En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, Betänkande av Miljöstraffrättsutredningen

Dansk Rettsinformation (2025): Bekendtgørelse om overførsel af affald og overførsel af brugt elektrisk og elektronisk udstyr(import-/eksportbekendtgørelse), BEK nr 1365 af 29/11/2024 [Hämtad 2025-05-25]

NATURVÅRDSVERKET

Finska rättsdatabasen Finlex (2025): <https://finlex.fi/sv/lagstiftning/2011/646>
[Hämtad 2025-05-27]

Franska rättsdatabasen Légifrance (2025) Code de l'Environnement
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043974936
[Hämtad 2025-05-31]

Italienska rättsdatabasen Normattiva (2025) [DECRETO LEGISLATIVO 3 aprile 2006, n. 152 - Normattiva](#) [Hämtad 2025-05-28]

Miljödirektoratet (2021) Miljödirektoratets skrivelse den 10 februari 2021,
Restriktioner på import av uorganisk avfall til sluttbehandling i Norge, ref.
2021/2224

Skatteverket (2025)
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/1828.html> Vem är
skattskyldig enligt LSA? | Rättslig vägledning | Skatteverket [Hämtad 2025-05-27]

Umweltsbundesamt (2025): Abfallverbringungsgesetz vom 19. Juli 2007:
https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/2503/dokumente/abfverbrg_engl.pdf [Hämtad 2025-05-28]

Utlåtande.fi (2025)
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=36c1e6b5-9654-4901-bb65-a22af2f09397> [Hämtad 2025-05-25]

Från: Annika Dalén
Skickat: den 27 augusti 2025 15:46
Till: Umeå kommun; Miljö- och hälsoskydd
Kopia: Linda Gustafsson
Ämne: Sv: Remiss: Förslag till beslut och skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat

JUSK avstår från att yttra sig.

Med vänliga hälsningar,
Annika Dalén
Utvecklingsstrateg jämställdhet
090-16 58 91
annika.dalen@umea.se
Umeå kommun
Stadsledningskontoret
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se/jamstalldhet

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Från: Umeå kommun
Skickat: den 27 augusti 2025 15:43
Till: Miljö- och hälsoskydd
Kopia: Linda Gustafsson ; Annika Dalén
Ämne: VB: Remiss: Förslag till beslut och skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat

Hej!

Kommunstyrelsen överlämnar denna remiss till Miljö – och hälsoskyddsnämnden för eget yttrande till Länsstyrelsen **senast 1 oktober 2025**. Kopia på nämndens protokollsutdrag inkl. yttrande skickas till ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/00736.

Kopia till Linda Gustafsson och Annika Dalén med svar till KS diarium om JUSK ska yttra sig eller inte.

Med vänlig hälsning
Registrator
090 – 16 10 00
umea.kommun@umea.se

Umeå kommun
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Från: Linder Klara
Skickat: den 26 augusti 2025 13:18
Till: Linder Klara
Ämne: Remiss: Förslag till beslut och skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat

Du får inte ofta e-post från klara.linder@lansstyrelsen.se. [Läs om varför det här är viktigt](#)

Hej,

Länsstyrelsen Västerbotten har tagit fram ett förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Hålvattsmyrorna. Naturreservatet ligger cirka 6 km sydväst om Botsmark och utgörs av ett sammanhängande skogs- och myrlandskap med låg grad av mänsklig påverkan. Förslaget gäller en revidering av befintligt beslut och innebär inte några utökade arealer. Innehavare av särskild rätt inom området har nu, i enlighet med 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. tillfälle att yttra sig över förslagen till nytt beslut och skötselplan. Övriga ges möjlighet att ta del av förslagen och lämna synpunkter. Länsstyrelsen tar gärna emot kompletterande information om området. Den som vill yttra sig ska ha gjort det skriftligen. Yttrandet ska ha inkommit till Länsstyrelsen **senast 1 oktober 2025**. Ange alltid ärendets diarienummer 6659–2025 vid kontakt med oss. Yttrande kan lämnas på följande sätt:

- via vår e-tjänst som finns på lansstyrelsen.se. Yttrandet kommer då direkt in i ärendet och ni får en bekräftelse på att vi har mottagit yttrandet. Lämna in yttrandet i vår e-tjänst.
- via e-post till vasterbotten@lansstyrelsen.se eller
- med brev till Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå.

Klara Linder

Handläggare för nya reservat och skötselplaner

Länsstyrelsen Västerbotten

Telefon: 010-225 45 82, 076-100 50 13

klara.linder@lansstyrelsen.se

Besöksadress: Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

[Komplettera, lämna yttrande eller följ ditt ärende på vår webbplats.](#)

Använd vasterbotten@lansstyrelsen.se om du kommunicerar med oss via e-post.

Ange diarienummer om du har ett sådant.

[Så här behandlar vi dina personuppgifter.](#)

Från: Linder Klara <klara.linder@lansstyrelsen.se>
Skickat: den 26 augusti 2025 13:18
Till: Linder Klara
Ämne: Remiss: Förslag till beslut och skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat
Bifogade filer: Förslag till beslut och skötselplan Hålvattsmyrornas naturreservat 250826_MS.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Du får inte ofta e-post från klara.linder@lansstyrelsen.se. [Läs om varför det här är viktigt](#)

Hej,

Länsstyrelsen Västerbotten har tagit fram ett förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Hålvattsmyrorna. Naturreservatet ligger cirka 6 km sydväst om Botsmark och utgörs av ett sammanhängande skogs- och myrlandskap med låg grad av mänsklig påverkan. Förslaget gäller en revidering av befintligt beslut och innebär inte några utökade arealer.

Innehavare av särskild rätt inom området har nu, i enlighet med 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. tillfälle att yttra sig över förslagen till nytt beslut och skötselplan. Övriga ges möjlighet att ta del av förslagen och lämna synpunkter. Länsstyrelsen tar gärna emot kompletterande information om området.

Den som vill yttra sig ska ha gjort det skriftligen. Yttrandet ska ha inkommit till Länsstyrelsen **senast 1 oktober 2025**. Ange alltid ärendets diarienummer 6659–2025 vid kontakt med oss. Yttrande kan lämnas på följande sätt:

- via vår e-tjänst som finns på lansstyrelsen.se. Yttrandet kommer då direkt in i ärendet och ni får en bekräftelse på att vi har mottagit yttrandet. Lämna in yttrandet i vår e-tjänst.
- via e-post till vasterbotten@lansstyrelsen.se eller
- med brev till Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå.

Klara Linder
Handläggare för nya reservat och skötselplaner
Länsstyrelsen Västerbotten
Telefon: 010-225 45 82, 076-100 50 13
klara.linder@lansstyrelsen.se
Besöksadress: Storgatan 71 B, 901 86 Umeå
www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

[Komplettera, lämna yttrande eller följ ditt ärende på vår webbplats.](#)

Använd vasterbotten@lansstyrelsen.se om du kommunicerar med oss via e-post.

Ange diarienummer om du har ett sådant.

[Så här behandlar vi dina personuppgifter.](#)

Länsstyrelsen
Västerbotten

Föreläggande

1 (3)

Datum

2025-08-26

Diarienummer

6659-2025

Förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Hålvattsmyrorna i Umeå kommun

(1 bilaga)

Länsstyrelsen översänder förslag till ett reviderat beslut och skötselplan för naturreservatet Hålvattsmyrorna i Umeå kommun.

Länsstyrelsen förelägger sakägare att yttra sig över förslaget samt önskar övriga myndigheters, organisationers och enskilda personers synpunkter på förslaget. Länsstyrelsen är också intresserad av att få ytterligare kunskap om områdets natur, kultur och friluftsvärden.

Du har möjlighet att yttra dig angående förslaget **senast den 1 oktober 2025**. Ärendet kan komma att avgöras även om du inte yttrar dig.

Du kan lämna in yttrandet på dessa sätt. Ange alltid ärendets diarienummer 6659-2025 vid kontakt med oss i det här ärendet.

- via vår e-tjänst som finns på lansstyrelsen.se. Yttrandet kommer då direkt in i ärendet och ni får en bekräftelse på att vi har mottagit yttrandet. Lämna in yttrandet i vår e-tjänst.
- via e-post till vasterbotten@lansstyrelsen.se eller
- med brev till Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå.

Om du önskar ytterligare information i ärendet är du välkommen att kontakta oss på Länsstyrelsen.

Klara Linder

Länsstyrelsen Västerbotten

Föreläggande

2 (3)

Datum
2025-08-26Diarienummer
6659–2025

Bakgrund

Naturvärdena inom Hålvattsmyrorna naturreservat blev kända i samband med att den rikstäckande våtmarksinventeringen genomfördes i länet under 1980–1990-talet. Naturreservatet utgörs av ett sammanhängande skogs- och myrlandskap med låg grad av mänsklig påverkan. De höga naturvärdena är främst knutna till den värdefulla skogs- och myrmosaiken, de representativa myrtyperna med väl utbildade kärrtyper och hög andel rikkärr, angränsande naturskog och vattendrag samt den intressanta floran och faunan.

Det gamla beslutets (2006) syfte, förvaltningsinriktning och föreskrifter medger inte de skötselåtgärder som Länsstyrelsen bedömt nödvändiga för att bevara, utveckla och återskapa de naturvärden som präglar naturmiljöerna i Hålvattsmyrorna. Därför har beslutet och skötselplanen reviderats för att bättre uppnå syftet.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget till beslut och skötselplan inte strider mot kommunens markanvändningsplanering eller andra allmänna intressen.

Bilaga

Förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet
Hålvattsmyrorna med bilagor

Länsstyrelsen Västerbotten

Föreläggande

3 (3)

Datum
2025-08-26

Diarienummer
6659–2025

Sändlista

Mottagare med delgivningskvitto

Rans sameby, rans.sameby@gmail.com

Holmen Skog AB, Åke Jacobsson, ake.jacobsson@holmen.com

Övriga mottagare

Naturskyddsföreningen i Västerbotten, c/o Sture Gustafsson,
aquila7k@gmail.com

Umeå kommun, umea.kommun@umea.se

Svenska kraftnät, remisshantering@skekraft.se

Sametinget, Rennäringsavdelningen, kansli@sametinget.se

Svenska samernas riksförbund (SSR), info@sapmi.se

Landsförbundet svenska samer, kerstin.lingebrant@bjarenet.com

Sveriges geologiska undersökning, SGU, sgu@sgu.se

Skogsstyrelsen, skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

Västerbottens ornitologiska förening, vofstyrelsen@gmail.com

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, regulator@msb.se

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på

<https://www.lansstyrelsen.se/dataskydd>.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Förslag till Beslut

1 (22)

Datum	Diarienummer
2025-08-26	6659-2025
	Dossiernummer
	2402158

Enligt sändlista

Delgivningskvitto

Förslag till beslut för naturreservatet Hålvattsmyrorna i Umeå kommun

(2 bilagor)

Beslut

Länsstyrelsen i Västerbotten beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att det område som redovisas på bifogad karta, bilaga 1, ska vara naturreservat.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet Hålvattsmyrorna beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 2.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken gäller från den dag de vinner laga kraft. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller från kungörelsedatum även om beslutet överklagas.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Beslutet riktar sig även till allmänheten.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken att Länsstyrelsens beslut (2006-11-13 och dnr 511-14724-2004) om bildande av naturreservatet Hålvattsmyrorna med tillhörande skötselplan (2006-11-13 och dnr 511-14724-2004) ska upphöra att gälla

när beslutet ovan (**datum** och dnr 6659-2025) om bildande av naturreservatet Hålvattsmyrorna vunnit laga kraft.

Fakta om naturreservatet

Namn	Hålvattsmyrorna
Dossiernummer	2402158
NVR-id	2012991
Natura 2000, områdeskod	SE0810447
Kommun	Umeå
Län	Västerbotten
Lägesbeskrivning	Hålvattsmyrorna ligger 6 km sydväst om Botsmark
Mittkoordinat	7129906.07, 750615.15 (SWEREF 99 TM)
Naturgeografisk region	30a, Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden
Gräns	Se bifogad beslutskarta, bilaga 1
Markägare	Naturvårdsverket
Fastigheter	Björnkälen 2:3
Förvaltare	Länsstyrelsen Västerbotten
Totalareal	172,4 hektar
Areal skogsmark	122,4 hektar
Areal produktiv skog	95,7 hektar
Areal öppen våtmark	49 hektar
Areal övrig öppen mark	0,8 hektar
Längd vattendrag	2038 meter

Arealer och definitioner av marktäckeskategorier enligt Nationella Marktäckedata (NMD).

Syftet med naturreservatet

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer i form av ett i huvudsak ostört myrområde med intilliggande till stora delar naturskogsartade lövrika barrblandskogar samt vattendrag. Områdets helhetsvärden med dess förhållandevis opåverkade karaktär, ekosystem samt den biologiska mångfald som är knuten till dessa naturmiljöer ska bevaras och vårdas.

De arter och naturtyper som angivits för Natura 2000-området Hålvattsmyrorna ska skyddas och återställas så att gott tillstånd kan bibehållas och uppnås.

Ett syfte är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer även tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Hur syftet ska uppnås

Syftet ska uppnås genom att området i huvudsak utvecklas fritt genom naturliga processer. För de delar av reservatet som är präglade av naturliga störningar som brand eller historisk markanvändning i form av hävd samt för de områden som är påverkade av skogsbruk, dikning, flottledsrensning eller främmande eller andra skadliga arter ska syftet även kunna nås genom att:

- naturvårdsbränna de delar av skogsmarken som är präglade av brand eller utföra brandefterliknande åtgärder
- utöka livsmiljöer och öka mängden lämpligt substrat för skyddsvärda arter i skog
- skapa en mer varierad beståndsstruktur och främja lövandelen
- återställa struktur och hydrologi i vattendrag, våtmarker och skog
- genomföra åtgärder för att begränsa eller ta bort för området främmande arter eller andra skadliga arter

Åtgärder ska också kunna genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Skälen för beslutet

Hålvattsmyrorna naturreservat har höga bevarandevärden kopplade till både naturmiljöerna och friluftslivet. Området har uppmärksammats som ett mycket värdefullt område av Umeå kommun. Myrkomplexet är klassat som våtmarker med mycket höga naturvärden i den nationella våtmarksinventeringen (VMI) och ingår i Myrskyddsplan för Sverige som en av länets mest skyddsvärda myrar. Hela reservatet ingår i Natura 2000-området Hålvattsmyrorna (SE0810447) som bland annat är utpekad för förekomsten av naturtyperna mindre vattendrag, aapamyrar, taiga och näringsrik granskog.

De höga naturvärdena är främst knutna till den värdefulla skogs- och myrmosaiken, de representativa myrtyperna med väl utbildade kärrtyper och hög andel rikkärr, angränsande naturskog och vattendrag samt den intressanta floran och faunan.

Myrkomplexet utgörs av öppna eller glest tallbevuxna soligena kärr av intermediär – rik typ med förekomst av väl utbildade strängflarkärr. Spår av historisk markanvändning i form av bete och slätter finns i området. Hydrologin är till stora delar förhållandevis ostörd men i de norra delarna finns påverkan av diken. Mindre vattendrag finns i området varav ett är påverkat av flottledsrensning.

Skogen som angränsar till myrkomplexet utgörs till stor del av naturskogsartad lövrik barrblandskog samt mindre delar med näringsrik granskog. Delar är brandpåverkade med förekomst av bränd ved och med ett större inslag av grova lövträd. Skogarna i reservatet har generellt en låg påverkansgrad men i området finns genomgående spår av plockhuggning.

Reservatet erbjuder höga upplevelsevärden och möjlighet att uppleva och nyttja orörd natur genom bärplockning, fågelskådning och annat.

I området finns viktiga livsmiljöer för många skyddsvärda arter knutna till naturskog och våtmarker. Sådana områden blir alltmer sällsynta i

länet och att skydda dessa kvarvarande fragment av det ursprungliga naturlandskapet är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden.

Då området till stora delar är präglat av naturliga störningar (brand), historisk markanvändning (hävd) samt är påverkat av skogsbruk, dikning och flottledsrensning kan ett bevarande och en utveckling av områdets naturvärden gynnas av en naturvårdande skötsel som reservatsbeslutet möjliggör. Att området även ska kunna vara en tillgång för friluftslivet främjas av att skötselåtgärder också kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv.

De höga naturvärden som dokumenterats i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd. Genom reservatsbeslutet undanröjs hot från exploatering och andra åtgärder och därmed kan förutsättningarna för att bevara och utveckla naturreservatets naturmiljöer med därtill hörande strukturer, processer och arter, förbättras. Genom beslutet bevaras också möjligheten att uppleva ett förhållandevis opåverkat naturlandskap.

Skäl för att upphäva gällande beslut

I Hålvattsmyrorna finns naturmiljöer och arter som är beroende av skötselåtgärder för att naturvärdena ska kunna bevaras, utvecklas och återskapas. Länsstyrelsen bedömer att det krävs åtgärder för att återställa dikespåverkade delar av reservatet samt för att bevara och främja utvecklingen av lövvärden, brandpräglade skogar och hävdade marker. Det gällande beslutets (2006) syfte, förvaltningsinriktning och föreskrifter medger inte dessa typer av skötselåtgärder. Vidare bedöms föreskrifterna för vissa verksamheter behöva förstärkas för att uppnå syftet medan andra föreskrifter bedöms kunna upphävas då de inte bidrar till att uppnå syftet.

Genom att ersätta beslutet (2006) med föreliggande beslut (2025) får området ett mer ändamålsenligt skydd. Det blir möjligt att förvalta området så att reservatets syfte uppfylls. Det nya beslutet (2025) ökar också möjligheterna att uppnå bevarandemålen för Natura 2000-området.

Reservatsföreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med reservatet gäller följande föreskrifter.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller annan anläggning som till exempel mast eller vindkraftverk,
2. uppföra stängsel, staket eller hägnad,
3. anlägga väg, parkeringsplats, led, spång eller bro,
4. anlägga ledning eller rör,
5. bedriva täkt, gräva, plöja, spränga, borra, schakta, dika, dämna, rensa, utfylla, muddra, reglera eller bedriva annan verksamhet som skadar eller förändrar mark och block eller förändrar bottentopografi, vattenflöden eller dräneringsförhållanden,
6. tippa, dumpa eller anordna upplag,
7. avverka, flytta, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, såväl stående som liggande,
8. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
9. släppa ut eller sprida gifter, vådliga ämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, växtnäringsämnen, jordförbättringsmedel eller kalk,
10. framföra motordrivet fordon i terräng, med undantag för snöskoterkörning vintertid på snötäckt, väl tjälad mark eller på is.

Det är utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

11. sätta upp skylt, plakat, affisch, inskrift eller därmed jämförbar anordning för reklam, information eller liknande ändamål, annat än tillfälligt (högst en vecka).

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktigas att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla att följande anordningar uppförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet, där inget annat anges avses hela naturreservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser enligt Naturvårdsverkets riktlinjer,
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor,
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, vindskydd, torrdass, eldstad, led eller spång.
4. naturvårdsbränning och därtill hörande selektiva huggningar och anläggande av brandgator,
5. skötselåtgärder i skog genom att röja eller fälla buskar och träd; ringbarka eller på annat sätt skada träd; tillföra död ved eller andra växtdelar; dämna och lägga igen diken; stängsla samt genomföra markstörning och liknande åtgärder,
6. skötselåtgärder i våtmarker genom röjning av buskar och träd; dämning och igenläggning av diken; slåtter, bete eller annan markstörning och liknande åtgärder,
7. fysisk och hydrologisk återställning i sjöar och vattendrag genom att ta bort vandringshinder, återföra upprepade block och sten, öppna avstängda sidofårar, etablera lekområden för fisk, återställa igenslammade bottnar, tillföra död ved och liknande åtgärder,
8. inplantering eller utsättning av inhemska växter, djur eller andra organismer för att gynna skyddsvärda arter eller naturmiljöer,
9. borttagande av för området främmande arter,
10. undersökning och dokumentation av djur, växter och andra organismer samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas, samt om ordningen i övrigt, inom naturreservatet

Det är förbjudet att:

1. göra åverkan på berg eller mark, till exempel genom att måla, borra, rista, hacka, gräva eller omlagra,
2. fälla, flytta, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, såväl stående som liggande. Undantag gäller för att ta torra, döda, klena kvistar för att använda till lägereld,
3. störa djurlivet, till exempel genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt,
4. framföra motordrivet fordon i terräng med undantag för snöskoterkörning vintertid på snötäckt, väl tjälad mark eller på is,
5. insamla eller gräva upp växter, inklusive mossor och alger, samt lavar och svampar. Undantag gäller för att plocka bär, matsvamp och icke fridlysta blommor,
6. insamla ryggradslösa djur.

Det är utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

7. sätta upp skylt, plakat, affisch, inskrift eller därmed jämförbar anordning för reklam, information eller liknande ändamål, annat än tillfälligt (högst en vecka),

Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna utgör inte hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som anges i B-föreskrifterna med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken i detta beslut (2025). Undantag gäller också för de nödvändiga transporter som krävs för åtgärderna och för transporter i annat tjänstesyfte,
- b) renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) samt framförande av motordrivet fordon vid renskötsel i enlighet med gällande terrängkörningslagstiftning,

Datum
2025-08-26

Diarienummer
6659–2025

- c) åtgärder för drift, underhåll, reparation och upprustning av väg, vägområde, järnväg, järnvägsområde och bro. Träd som fallit eller hotar att falla över väg, vägområde, järnväg, järnvägsområde och bro får fällas men ska lämnas i naturreservatet,
- d) drift, underhåll, reparation av ledning och ledningsgata inom ramen för befintlig koncession, ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt, inklusive nödvändiga röjningar och borttagande av riskträd i befintlig ledningsgata och sidoområde samt de nödvändiga transporter som krävs för åtgärderna,
- e) uppförande av jakttorn,
- f) kvistning eller röjning av sly för upprätthållande av sikt- eller skjutgator vid jaktpass,
- g) uttransport av fälld älg, björn, hjort eller vildsvin. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador,
- h) kalkning enligt befintliga nationella eller regionala kalkningsplaner,
- i) insamling av enstaka exemplar av arter för exempelvis artbestämning och dokumentation. För att genomföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär någon form av markering, fällfångst eller andra åtgärder som kan innebära påverkan på naturmiljön krävs Länsstyrelsens tillstånd,

För samtliga undantag från föreskrifter gäller att risken för skada på mark, vegetation, bottnar och vatten ska minimeras.

Ärendets beredning

Hålvattsmyrornas höga naturvärden blev kända i samband med att den rikstäckande våtmarksinventeringen genomfördes i länet under 1980–1990-talet. Området uppmärksammades även som ett mycket värdefullt område vid Umeå kommuns översiktliga naturinventering 1991 och ingår som en av länets mest skyddsvärda myrar i Myrskyddsplanen för Sverige från 1994. Vid naturvärdesinventeringar genomförda av den tidigare markägaren Holmen Skog klassades 48 ha skog som

Länsstyrelsen Västerbotten

Beslut

10 (22)

Datum
2025-08-26Diarienummer
6659–2025

nyckelbiotoper eller skogar med vissa naturvärden. Länsstyrelsen har besökt området och inventerat det vid ett flertal tillfällen.

Våren 2000 tillstyrkte Naturvårdsverket att Länsstyrelsen kunde påbörja förhandlingar med berörd markägare i syfte att bilda naturreservat. Efter förhandlingar med den tidigare markägaren Holmen Skog har marken förvärvats av staten.

Området ingår sedan år 2000 i den Europeiska unionens nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

Det ursprungliga reservatsförslaget (2006) har sänts på remiss till berörda sakägare och myndigheter. Samtliga instanser utom en tillstyrkte då förslaget.

Översiktlig beskrivning av reservatet

Hålvattsmyrornas naturreservat ligger ca 6 km sydväst om Botsmark. Naturreservatet utgörs av ett sammanhängande skogs- och myrlandskap med låg grad av mänsklig påverkan. Området hyser flera sällsynta och rödlistade arter som är beroende av naturskogar och våtmarker. Myrkomplexet utgörs av öppna eller glest tallbevuxna soligena kärr av intermediär – rik typ med förekomst av välutbildade strängflarkkärr samt spår av historisk markanvändning i form av hävd. Skogen som angränsar till myrkomplexet utgörs av naturskogsartad lövrik barrblandskog varav delar är brandpräglad samt mindre delar med näringsrik granskog. Delar av reservatet är påverkat av skogsbruk och dikning.

Reservatets höga naturvärden är knutna till den värdefulla skogs- och myrmosaiken, de representativa myrtyperna med väl utbildade kärrtyper med hög andel rikkärr, angränsande naturskog och vattendrag samt den intressanta floran och faunan. Hålvattsmyrorna kan besökas för till exempel vandring, fågelskådning, svamp- och bärplockning och området är lättillgängligt då skogsbilvägar gränsar till reservatet från alla väderstreck.

Länsstyrelsens motivering och bedömning

Motiv till skyddets utformning

Hålvattsmyrorna är ett mycket värdefullt naturområde som hyser en mångfald av arter knutna till naturskogar och våtmarker. Området har egenskaper och strukturer som utvecklats genom att naturliga processer fått verka relativt ostört under lång tid. Området har också höga värden för friluftslivet. För att områdets värden ska bestå behöver området därför långsiktigt skyddas från skogsbruk och annan exploatering, verksamhet eller påverkan som innebär att områdets naturvärden skulle skadas, som försvårar för allmänhetens tillträde till området eller som kan påverka områdets relativt opåverkade karaktär på ett sådant sätt som strider mot syftet med reservatet.

Hålvattsmyrorna är också präglade av naturliga störningar som brand och området är till vissa delar även präglade av historisk markanvändning i form av hävd. Detta har idag upphört eller är till stora delar satt ur spel. Området är också påverkat av äldre tiders skogsbruk, dikningar och flottledsrensningar. På grund av detta så har ekosystemens funktion påverkats negativt och viktiga ekologiska strukturer vidmakthålls eller skapas inte i delar av reservatet. Ett bevarande och en utveckling av de värden reservatet är satt att bevara förutsätter därför att skötselåtgärder kan genomföras för att gynna dessa bevarandevärden på kort och lång sikt. Att området även ska kunna vara en tillgång för friluftslivet förutsätter också att skötselåtgärder kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och för att förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Kalkning av Hålvattsbäcken sker årligen för att motverka försurning och stärka de naturliga växt- och djurpopulationerna. Kalkningen sker i enlighet med gällande regionala och nationella kalkningsplaner och är i ett landskapsperspektiv en viktig naturvårdshöjande åtgärd som bör gå att förena med naturreservatets syfte att bidra till ett långsiktigt bevarande av förekommande naturtyper och arter. Samtidigt är det viktigt att säkerställa att naturreservatets höga naturvärden består samt att skötseln av naturreservatet inte inverkar på kalkningens effekter. Det är därför motiverat att kalkning, liksom miljöpåverkande miljöövervakning, provas särskilt.

Länsstyrelsen Västerbotten

Beslut

12 (22)

Datum
2025-08-26Diarienummer
6659–2025

Det krävs ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevara och utveckla naturreservatets värdefulla natur- och friluftsmiljöer. Naturreservat är den lämpligaste skyddsformen för områden som har ett sådant skötselbehov att en skötselplan krävs och där det krävs starka restriktioner under lång tid för att värdena ska bibehållas och utvecklas. Länsstyrelsen har därför bedömt att Hålvattsmyrorna i enlighet med miljöbalkens mål om skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer och bevarande av biologisk mångfald (1 kap. 1 § miljöbalken) bör förklaras som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Motiv till att upphäva gällande beslut

I Hålvattsmyrorna finns naturmiljöer och arter som är beroende av skötselåtgärder för att naturvärdena ska kunna bevaras, utvecklas och återskapas. Länsstyrelsen bedömer att det krävs åtgärder för att återställa dikespåverkade och flottledsrensade delar av reservatet, bevara och främja utvecklingen av lövvärden, brandpräglade skogar och hävdade marker samt för att bekämpa främmande arter. Beslutets (2006) syfte, förvaltningsinriktning och föreskrifter medger inte dessa typer av skötselåtgärder vilket utgör det främsta motivet för att upphäva gällande reservatsbeslut och ersätta det med föreliggande beslut (2025).

Det nya beslutet (2025) innebär också bättre förutsättningar för säker jakt, minskade hinder för viktig infrastruktur och näringsverksamhet och bättre förutsättningar för allmänhetens friluftsliv genom lättnade i enskilda föreskrifter som inte motverkar syftet med skyddet och sammantaget för att reservatets föreskrifter inte går längre än vad som krävs för att uppnå dess syfte.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget av dessa anledningar att synnerliga skäl föreligger och att det finns stöd för att upphäva det gällande reservatsbeslutet (2006) med tillhörande skötselplan som fattades enligt 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808).

Möjliggörande av skötselåtgärder

I Hålvattsmyrornas naturreservat finns diken som påverkar en del av områdets myrar och även skogar på ett negativt sätt. Även vattendrag i området är påverkade genom flottledsrensning. För att uppnå ett mer

ändamålsenligt skydd för dessa naturmiljöer kan diken behöva läggas igen och vattendrag restaureras. Delar av reservatets skogar är brandpräglade och hyser naturvärden som är kopplade till brandhistorik. Gamla brandpräglade skogar blir alltmer sällsynta i landskapet, en följd av storskaligt skogsbruk och en effektiv brandbekämpning. För att kunna bibehålla och öka dessa värden behöver naturvårdsbränning och andra brandefterliknande åtgärder genomföras. Där området präglats av hävd kan särskilda insatser behövas för att bevara dessa naturmiljöer och arter knutna till dem. Även för området främmande arter, vilka kan förväntas öka i takt med klimatförändringarna, kan behöva bekämpas inom reservatet.

Av ovan nämnda skäl har Länsstyrelsen i detta beslut (2025) kompletterat B-föreskrifterna om förpliktelse att tåla intrång, enligt 7 kap. 6 § miljöbalken, för att möjliggöra denna naturvårdande skötsel samt för att bekämpa främmande arter.

Lättnader från föreskrifter

Det nya beslutet (2025) innebär också lättnader från vissa föreskrifter som inte bedöms behövas för att uppnå syftet med reservatet.

Vidare införs nya generella undantag som ska underlätta för det allmänna friluftslivet i reservatet. Begränsningar för allmänhetens friluftsliv som inte kan motiveras utifrån syftet med reservatet har tagits bort.

För möjligheten att utöva säker jakt är sikt- och skjutgator viktiga och de behöver oftast underhållsröjas för att behålla sin funktion. Där sikt- och skjutgator redan är etablerade bedöms ett upprätthållande att dessa genom röjning eller kvistning av sly inte skada naturmiljön annat än marginellt och påverkar därför inte det huvudsakliga syftet med reservatet.

Även jaktorn har betydelse för säker jakt. Ett jaktorn tar upp en begränsad yta och de skador som detta åstadkommer är försumbar varför det inte heller bedöms skada syftet med reservatet.

För att inte hindra viktig infrastruktur av samhällsviktigt intresse ges möjlighet till åtgärder för underhåll m.m. av befintliga ledningar. I

Länsstyrelsen Västerbotten

Beslut

14 (22)

Datum

2025-08-26

Diarienummer

6659–2025

anslutning till dessa anläggningar är naturvärdena i huvudsak låga varför påverkan på reservatets syfte blir marginell.

De flesta åtgärder som omfattas av renskötselrätten bedöms vara förenliga med reservatets syfte. Ett undantag som förtydligar renskötselrätten i enlighet med rennäringslagen har därför lagts till.

För uppförande av anläggningar krävs samråd enligt 12 kap. 6 § MB vilket ger möjlighet att styra utformning och placering så att påverkan på reservatet och dess syfte blir försumbar.

Förstärkt skydd

Det nya beslutet (2025) får också förstärkt skydd genom ett tillägg till A-föreskrifterna enligt 7 kap. 5 § miljöbalken. Tillägget i A-föreskrifterna gäller förbud mot att uppföra stängsel, staket eller hägnad och har upprättats i syfte att skydda naturmiljön.

Sammanfattande bedömning

Beslutet (2006) ersätts av ett nytt beslut (2025) som ger ett mer ändamålsenligt skydd för de värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter som ska bevaras och vårdas i naturreservatet samt för de mer påverkade delar som behöver återställas för att reservatets värden ska bevaras och utvecklas. Genom tillägg till syftets förvaltningsinriktning och B-föreskrifterna för att möjliggöra nödvändig naturvårdande skötsel uppnås detta. B-föreskrifterna möjliggör också skötselåtgärder nödvändiga för att underlätta för allmänhetens friluftsliv vilket går i linje med syftet med områdesskyddet. Det nya beslutet innebär också bättre förutsättningar för säker jakt, minskade hinder för viktig infrastruktur och näringsverksamhet och bättre förutsättningar för allmänhetens friluftsliv genom lättnader i enskilda föreskrifter som inte motverkar syftet med skyddet och därför sammantaget gör att reservatets föreskrifter inte går längre än vad som krävs för att uppnå dess syfte.

Vidare innebär det nya beslutet (2025) förstärkt skydd av naturmiljön genom ett tillägg i A-föreskrifterna gällande förbud mot att uppföra stängsel, staket eller hägnad. Föreskriften har upprättats i syfte att skydda naturmiljön.

Formuleringar i syfte, skäl och vissa föreskrifter samt de beskrivande texterna i beslutet har också justerats och preciserats, dock utan att väsentligt ändra innebörden i dessa.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget av dessa anledningar att synnerliga skäl föreligger och att det finns stöd för att upphäva det gällande reservatsbeslutet med tillhörande skötselplan som fattades enligt 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808).

Enligt 7 kap. 7§ fjärde stycket MB får beslut om upphävande av gällande beslut meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Länsstyrelsen gör bedömningen att detta nya beslut inte innebär något väsentligt intrång i områdets naturvärden och finner därav att det inte finns skäl att ställa krav på kompensation.

Överensstämmelse med planer och strategier för skydd och förvaltning

Skyddet av Hålvattsmyrorna har hög prioritet inom Länsstyrelsens uppdrag att skydda värdefull natur och bevarandet av naturreservatet Hålvattsmyrorna ligger i linje med nationella och regionala strategier och planer för skydd och skötsel av värdefull natur:

- Området har en stor mängd nyckelelement och naturvårdsarter och förhållandevis liten påverkan av modernt skogsbruk. De höga naturvärdena på beståndsnivå gör området högt prioriterat för skydd¹.
- Området ligger inom värdetrakter för våtmarker, inlandets vattenytor samt barrskog² och därmed blir förutsättningarna bättre för att långsiktigt bevara och utveckla områdets utpekade värden och för att bevara, stärka och utveckla en grön infrastruktur på landskapsnivå³. En grön infrastruktur är ett

¹ Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. 2018. *Nationell strategi för formellt skydd av skog*. Rapport 6762.

² Länsstyrelsen i Västerbottens län och Skogsvårdsstyrelsen Västerbotten. 2005. *Strategi för formellt skydd av skog i Västerbottens län. Inkl. Tillägg 2019-12-19 (dnr 511-2259-2018)*.

³ Länsstyrelsen Västerbotten. 2019. *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västerbottens län*.

Datum
2025-08-26

Diarienummer
6659–2025

ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer, strukturer och naturområden för bevarande av biologisk mångfald i hela landskapet.

- Inom Hålvattsmyrorna förekommer naturliga successioner efter brand och reservatet ligger inom ett utpekat spridningsområde mellan 2 trakter prioriterade för naturvårdsbränning⁴.
- Högproduktiv granskog som finns inom reservatet är en prioriterad skogstyp för skydd. Prioriterade skogstyper är de skogstyper som Sverige har ett internationellt ansvar att bevara samt de skogstyper som bedöms vara underrepresenterade i formellt skyddade områden⁵.
- Hålvattsmyrorna är en av länets 31 värdefulla myrar som ingår i Myrskyddsplanen för Sverige som prioriterats för skyddsåtgärder⁶. I länets våtmarksinventering har Hålvattsmyrorna fått högsta naturvärdesklass (klass 1 AC 21K5C03)⁷.

Förenlighet med miljömål, friluftsmål och EU-direktiv

Formellt skydd av värdefull natur, varav naturreservat utgör en stor del, är ett av de viktigaste verktygen för att nå målen om biologisk mångfald.

Reservatsbeslutet omfattar 122,4 hektar skog (varav 95,7 hektar är produktiv skog), 49 hektar våtmarker, 0,8 hektar övrig öppen mark samt en sträcka på 2038 meter vattendrag med de typiska arter, strukturer och processer som hör till de olika naturtyperna. Skyddet stärker därmed möjligheterna att nå miljömålen *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Levande sjöar och vattendrag* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

⁴ Länsstyrelsen Västerbotten. 2012. *Strategi för skötsel av brandpräglad skog i skyddade områden i Västerbottens län*. Meddelande 16:2012.

⁵ Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. 2018. *Nationell strategi för formellt skydd av skog*. Rapport 6762.

⁶ Naturvårdsverket. 2007. *Myrskyddsplan för Sverige. Delrapport – objekt i Norrland*. Rapport 5669, samt revideringar 2016.

⁶ Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2008. *Strategi för skydd och restaurering av våtmarker i Västerbottens län*.

⁷ Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1993. *Våtmarker i Västerbottens län*. Meddelande 1:1993.

Reservatet bidrar även till uppfyllandet av flera av Sveriges nationella friluftsmål, däribland målen om *Tillgång till natur för friluftsliv* och *Skyddade områden som resurs för friluftslivet*, genom att naturmiljöernas upplevelsevärden bevaras och tillgängliggörs.

Vattenmiljöerna inom naturreservatet Hålvattsmyrorna ingår som biflöde till Sävarån, sedan 2002 i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. För Natura 2000-områden finns krav på reglering av nödvändiga bevarandeåtgärder i EU-direktiv (art- och habitatdirektivet 92/43/EEG)⁸ och i svensk lagstiftning (miljöbalken, områdesskyddsförordningen). Länsstyrelsen bedömer att reservatsbildning av hela Natura 2000-området, tillsammans med andra skyddsinsatser, är en lämplig bevarandeåtgärd för att dess värden ska bestå eller utvecklas. Därigenom ökar möjligheten för Natura 2000-området att bidra till så kallad gynnsam bevarandestatus, vilket innebär att de utpekade arternas och naturtypernas utbredningsområde, areal, populationsutveckling och andra kvaliteter kan bevaras.

Vattenmiljöerna inom naturreservatet utgörs av två vattendrag, Hålvattsbäcken och Lillbäcken. Hålvattsbäcken (ID SE712917-171241 i VattenInformationsSystem Sverige, VISS) avvattnar Furunässjön och rinner österut genom de mellersta delarna av reservatet. Hålvattsbäcken har idag måttlig ekologisk status i enlighet med EU:s vattendirektiv (2000/60/EG)⁹. Vattendraget har tidigare använts som flottled vilket medfört påverkan på vattendragsfårans form, bottensubstrat, kanter samt strukturer. Lillbäcken berör sydöstra delen av reservatet.

Effekter på ekosystemtjänster

Länsstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter naturreservatsbildningen har på olika ekosystemtjänster från naturreservatet. I

⁸ EU:s Art- och habitatdirektiv, Direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

bedömningen ingår de ekosystemtjänster som påverkas i måttlig till hög grad, både positivt och negativt.

Beslutet har störst positiv effekt på de stödjande ekosystemtjänsterna som är kopplade till artbevarande och biologisk mångfald, men även många andra ekosystemtjänster påverkas positivt. Länsstyrelsen bedömer att bland annat följande ekosystemtjänster påverkas positivt av beslutet:

- **Försörjande ekosystemtjänster** som produktion av livsmedel från vilda djur och växter.
- **Reglerande ekosystemtjänster** som flödesreglering, biologisk kontroll av skadegörare och global klimatreglering (kolbindning) utförd av växter.
- **Kulturella ekosystemtjänster** som tillhandahållande av attraktiva miljöer för friluftsliv, tillhandahållande av områden för forskning samt bevarande av naturen för framtida generationer.
- **Stödjande ekosystemtjänster** som ekologiska samspel, bevarande av biologisk mångfald inklusive genpool, habitat och hotade arter, samt tillhandahållande av livsmiljöer för arter, till exempel barnkammare och boplatser för djur och fåglar.

Beslutet har störst negativ effekt på försörjande ekosystemtjänster kopplade till skogsbruk som produktion av träråvaror, bioenergi och biobaserade kemikalieråvaror. En nationell politisk avvägning har gjorts mellan produktion av virkesråvara och bevarande av skogar med höga naturvärden vid formuleringen av tidigare etappmål för miljömålet *Levande skogar*.

Förenlighet med riksintressen (3 och 4 kap. miljöbalken) och kommunala planer

Huvuddelen av naturreservatet ligger inom ett område som är av riksintresse för naturvården¹⁰ enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Reservatet berör även områden som är av riksintresse för rennäringen, ett kärnområde och en renflyttningsled (3 kap. 5 § miljöbalken) samt käll- och biflöden till Sävarån som omfattas av riksintresse för skyddade

¹⁰ Länsstyrelsen i Västerbottens län. *Riksintressen för naturvård Västerbottens län*. Meddelande 4:2001.

vattendrag (4 kap. 6 § miljöbalken). I anslutning till reservatets gräns i väster finns ett riksintresse för totalförsvar av civila anläggningar (3 kap. 9 § miljöbalken). Områden som är av riksintresse ska, enligt miljöbalken, skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål. Länsstyrelsen bedömer inte att reservatet påverkar riksintressena negativt eller att några av riksintressena är motstående inom reservatets avgränsning.

Umeå har uppmärksammat Hålvattsmyrorna som ett mycket värdefullt område och har gjort bedömningen att någon konflikt med förväntad eller planerad markanvändning inte bedöms vara aktuell.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen därför att detta beslut om bildande av naturreservatet Hålvattsmyrorna är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med för området gällande kommunala planer.

Intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken

Vid skydd av områden ska det enligt 7 kap. 25 § miljöbalken göras en intresseavvägning där hänsyn ska tas till enskilda intressen. Utgångspunkten vid avvägning mellan enskilda och allmänna intressen är att ingrepp som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intressen.

Länsstyrelsen bedömer att den avgränsning av naturreservatet och de inskränkningar som har gjorts är nödvändiga för att bevara de höga naturvärdena i området. I avsnittet Motiv till skyddets utformning ges en fördjupad motivering till detta.

Sammantaget finner Länsstyrelsen därför att de positiva effekterna av att bevara området överväger de negativa effekterna som orsakas av inskränkningarna i markanvändning. Vid avvägning enligt 7 kap. 25 § har Länsstyrelsen funnit att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet ska uppnås.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid med meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse

Enligt 4 § skogsvårdslagen (1979:429) ska lagens bestämmelser eller föreskrifter inte tillämpas i den mån de strider mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken.

Före anordnande av fasta renskötselanläggningar ska samråd ske med Länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, enligt vad som framgår av 7c § förordningen (1998:904) om anmälan om samråd.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också andra lagar, förordningar och föreskrifter till skydd för naturmiljön, till exempel:

- Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i särskilda skyddade områden (Natura 2000) kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken. Det gäller även åtgärder utanför området om det kan påverka miljön inne i Natura 2000-området,
- Fridlysning av alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter, exempelvis flodpärlmussla, är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845),
- I enlighet med 2 kap. 16 § förordningen (1994:1716) ska tillstånd för utsättning av fisk sökas hos Länsstyrelsen. Tillstånd får inte ges för sådana fiskarter eller fiskstammar som är olämpliga med hänsyn till vattenområdets särart. Tillstånd får inte heller ges om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar,
- Av 16 § i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter framgår att hundar under tiden 1 mars – 20 augusti ska hållas

under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt,

- Det är förbjudet att använda blyhagel vid jakt på våtmarker och över grunda delar av öppet vatten enligt 14b § förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter,

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på

<https://www.lansstyrelsen.se/dataskydd>.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan inklusive bilagor

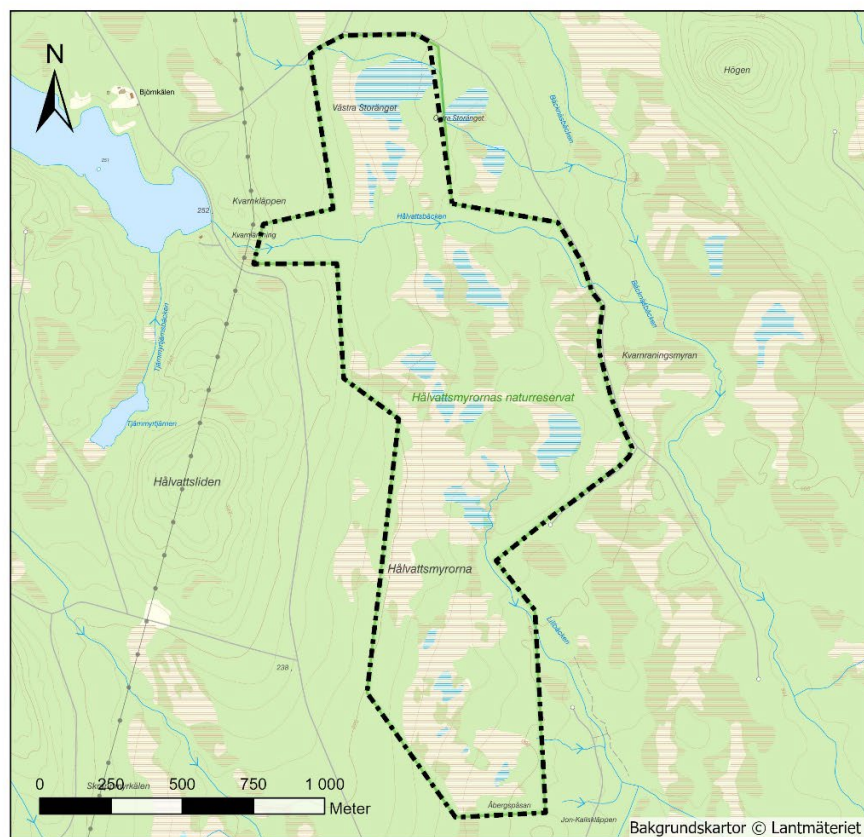
Länsstyrelsen Västerbotten

Beslut

22 (22)

Datum
2025-08-26Diarienummer
6659–2025

Bilaga 1

Naturreservat Hålvattsmyrorna

Umeå kommun
Västerbottens länBilaga 1 till beslut
med dnr 512-6659–2025. Reservatsgräns

Beslutscharta för Hålvattsmyrorna naturreservat i Umeå kommun.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Bilaga 2 till beslut

1 (19)

Datum

2025-08-26

Diarienummer

6659–2025

Förslag till skötselplan för Hålvattsmyrorna naturreservat i Umeå kommun

Foto: Johan Falck, Länsstyrelsen

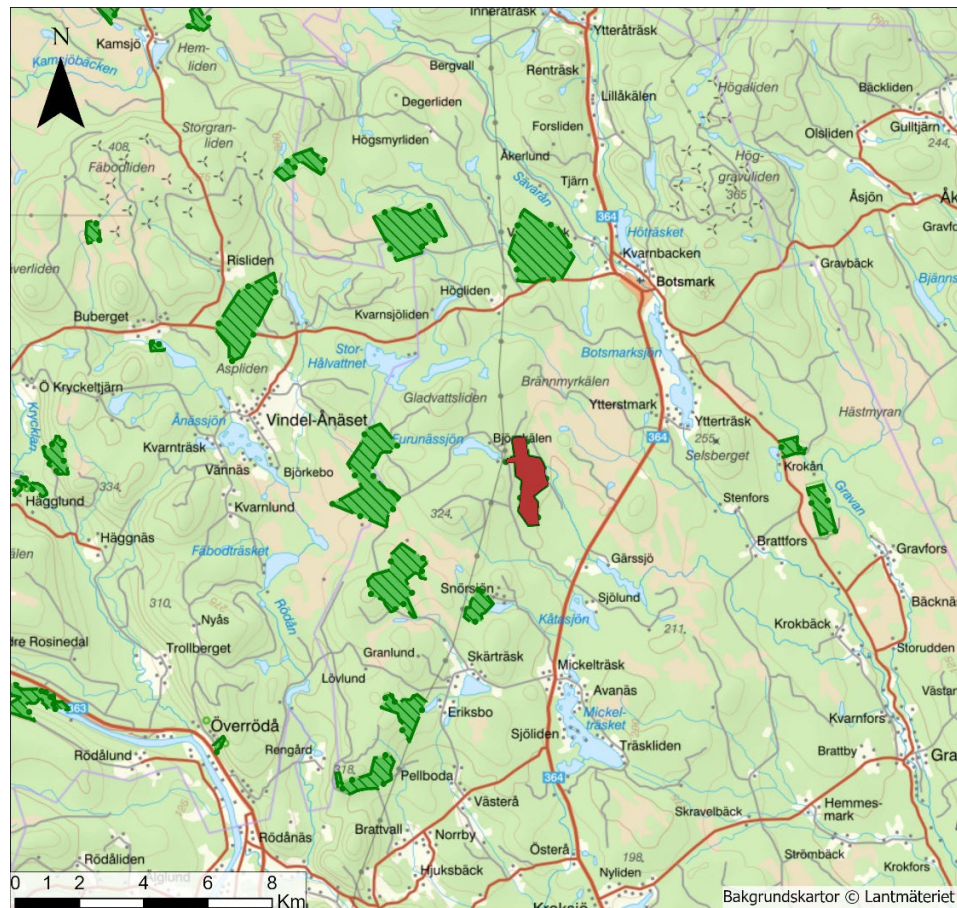
Datum
2025-08-26

Diarienummer
6659–2025

1 Beskrivning av naturreservatet

1.1 Läge och landskap

Hålvattsmyrornas naturreservat ligger ca 6 km sydväst om Botsmark. Hela området sluttar tydligt åt öster och höjden ligger mellan 200 och 250 meter över havet. Från reservatet har man utblickar mot kalottberget Högen i nordost och Hålvattsliden i sydväst. Området karakteriseras av öppna eller glest tallbevuxna våtmarker; Hålvattsmyrorna i centrala och södra delen av området och Västra Storänget i norra delen. Mellan Västra Storänget och Hålvattsmyrorna rinner Hålvattsbäcken, som avvattnar Furunässjön österut genom området. Den lilla Lillbäcken berör sydöstra delen av reservatet.

Naturreservatet Hålvattsmyrorna (röd markering) ligger cirka 6 km sydväst om Botsmark. På kartan syns också några närliggande naturreservat (grön streckad markering).

1.2 Geologi och naturgeografiska förhållanden

Berggrunden utgörs i mitten av reservatet av ett stråk från nordost mot sydväst, bestående av de äldsta Svekokarelska graniterna, ”urgraniter”. De har tonalitisk till granodioritisk sammansättning. Detta stråk omges på båda sidor av den i regionen dominerande ”kustgnejsen”, bestående av metagråvacka och skiffrar.

De lösa avlagringarna inom reservatet är intressanta och präglas av att området ligger precis nedanför, och öster om, en tydligt markerad högsta kustlinje, som löper i nord-sydlig riktning. Reservatet ligger på moränmark, i direkt anslutning till de svallsediment som avsatts nedanför den tydligt markerade HK-linjen. Furunässjön, omedelbart nordväst om reservatet, är utformad som ett proximalt tråg.

1.3 Våtmarker

Myrarna består av öppna eller glest tallbevuxna soligena kärr av intermediär – rik typ som sluttar tydligt åt öster. I området finns också välutbildade strängflarkkärr. Strängflarkkärren har vackra system av flarkgölar och lösbottenflarkar som ligger tydligt terrasserade i sluttningarna. I några av flarksystemen förekommer utfällningar av järnockra. Kärren skiljs åt av skogsridåer och vattendrag.

Myrarnas växtlighet präglas av blåtåteldominerade fastmattekärr av intermediär eller rik typ. Vid sidan om blåtåtel är tuvsäv en vanlig karaktärsart. I fastmattorna växer bladvass, björnbrodd, dvärglumner, brudsporre och brakved, vilket visar på goda näringsförhållanden. I mosaik med de blåtåteldominerade fastmattekärren förekommer intermediära och rika flarkar samt mindre flarkgölsystem med bland annat vitstarr, dyttåg och korvskorpionmossa.

Våtmarkerna har i allt väsentligt en ostörd hydrologi men påverkan av diken finns i de norra delarna av naturreservatet.

1.4 Skog

Skogen som angränsar till myrarna är mestadels gammal och delvis naturskogsartad. Runt Västra Storänget växer äldre grandominerad barrblandskog. Blåbärsris dominerar men i kantzonen mot myren växer bland annat kranshakmossa, liljekonvalj och torta. Längs Hålvattsbäcken växer frodig och näringsrik gransumpskog med inslag av björk och asp. Fältskiktet domineras av blåbärsris och högvuxna

ormbunkar med inslag av ormbär, örnbräken, liljekonvalj och brakved. Många granar intill bäcken är grova och det finns spridda lågor och torrträd av gran i skogen. I kantzonen mot Västra Storänget innehåller gransumpskogen rikligt med grov glasbjörk och markvegetationen domineras helt av blåtåtel och brunrör. Sannolikt har slätter eller bete tidigare förekommit i detta område.

I reservatets mellersta och södra delar överväger äldre talldominerade skogar. Ofta är det diffusa övergångszoner mellan den talldominerade barrblandskogen på fastmarken och våtmarkens sumptallskogar, tallkärr och tallmossar.

1.5 Sjöar och vattendrag

Vattenmiljöerna inom naturreservatet Hålvattsmyrorna – Hålvattsbäcken och Lillbäcken – ingår som biflöden till Sävarån. Hålvattsbäcken avvattnar Furunässjön och rinner österut genom de mellersta delarna av reservatet. Hålvattsbäcken har idag måttlig ekologisk status. Vattendraget har tidigare använts som flottled vilket medfört påverkan på vattendragsfårans form, bottensubstrat, kanter samt strukturer. Hålvattsbäcken kalkas årligen. Lillbäcken berör den sydöstra delen av reservatet.

1.6 Naturvårdsarter

Hålvattsmyrorna naturreservat utgör en mycket lämplig miljö för arter knutna till våtmarker samt lövrik barrblandskog och granskog. Ett flertal hotade och skyddsvärda arter är noterade i området.

Följande rödlistade arter har enligt Artportalen påträffats inom naturreservatet Hålvattsmyrorna mellan 2000–2025¹ (hotkategori enligt Artdatabankens Rödlista 2020² inom parentes där NT = nära hotad och VU = sårbar):

blanksvart spiklav (NT), brunpudrad nållav (NT), doftskinn (NT), gammelgransskål (NT), garnlav (NT), granticka (NT), kolflarnlav (NT), kortskaftad ärgspik (NT), kötticka (NT), mörk kolflarnlav (NT), rynkskinn (VU), skorpigelélav (NT), skogshare (NT), ullticka (NT), vaddporing (NT),

¹ SLU Artdatabanken. 2025. *Fynddata*.

² SLU Artdatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*.

vedflamlav (NT), vedskivlav (NT), vedtrappmossa (NT), violettgrå tagellav (NT).

1.7 Kulturhistoria och markanvändning

Fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar

Det finns inga registrerade fornlämningar eller kulturlämningar inom reservatet enligt Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök³. Strax utanför reservatet, nära Hålvattsbäckens utlopp från Furunässjön, finns kvarnlämningar bestående av två dammar och en kvarnbyggnad med välbevarad inredning.

Inom reservatet finns ett par helt förfallna hölador som vittnar om att slätter eller bete tidigare har förekommit ute på myrarna.

Flottnings

Vattendraget Hålvattsbäcken (ID SE712917-171241 i VattenInformationsSystem Sverige, VISS) har använts under flottningsperioden vilket visar sig i form av stenar, block och grusmassor rensats upp för att underlätta timmertransporten. Dammar har använts för att höja och säkerställa en tillräcklig vattennivå. På vissa ställen har bäckfåran rätats ut för att ytterligare underlätta transporten.

Kalkning

Kalkning av vattendraget Hålvattsbäcken sker årligen för att motverka försurning och stärka de naturliga växt- och djurpopulationerna.

Våtmarkerna i de norra och mellersta delarna av reservatet har kalkats 1989. I de mellersta delarna finns även två mindre ytor (0,35 hektar respektive 0,42 hektar) som kalkats fram till och med 2004.

Skogsbruk

Plockhuggning har förekommit i hela området, men merparten av områdets äldre skogar har berörts av avverkningar i begränsad omfattning under de senaste 30–50 åren. Inom mindre delar av skogsmarken har mer omfattande avverkningar skett. I reservatets östra del finns några mindre ytor med slutavverkad tallskog med kvarlämnade fröträd och en knappt 10-årig förnygring av tall. En av

³ Riksantikvarieämbetets databas Fornsök.

dessa föryngringsytor brändes av Holmen Skog 1995 (bilaga 1). I sydvästra delen av reservatet finns ett område med unga lövrika blandskogsbestånd med glasbjörk, tall och gran.

1.8 Renskötsel

Naturreservatet ligger enligt Sametingets kartor⁴ inom Rans samebys vinter- och vårvinterbetesmarker. Rans sameby är en fjällsameby. Naturreservatet överlappar med ett fastställt riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Länsstyrelsen bedömer att detta riksintresse är förenligt med skydd av området.

Andra områden än de som redovisas på Sametingets kartor kan få ökad betydelse på grund av bl.a. väder, betestillgång samt övriga verksamheter och aktiviteter inom beteslandet. Samhällen, utbyggda älvar, vägar, skogsbruk, turism m.m. i samebyns vinterbetesområde gör att renarna behöver mycket tillsyn i vinterbeteslandet. Tjockt snötäcke och hård skare gör att det i vinterbeteslandet är nödvändigt att ha tillgång till hänglavsbyte.

1.9 Friluftsliv

Naturreservatet Hålvattsmyrorna är ett trevligt och relativt lättillgängligt besöksmål för egna strövtåg och naturstudier. Reservatets orörda skogs- och myrmosaik bjuder på en spännande miljö med fina bär- och svampmarker. Naturreservatet nås lättast från en mindre grenväg till Björnkälenvägen, strax sydost om byn Björnkälen. Reservatet kan även nås med kollektivtrafik, buss 21 från Umeå mot Skellefteå, busshållplats Granön. Från Granön är det sedan cirka 2,5 km vandring efter skogsbilväg till reservatsgränsen i södra delen av naturreservatet.

Naturreservatet kan besökas året runt för vandring, fågelskådning, svamp- och bärplockning eller en skidtur på myrarna i vårsolen. De öppna och glest tallbevuxna våtmarkerna har en hög andel rikkärr och förekomst av välutbildade strängflarkkärr vilket är ovanligt i låglandet. Strängflarkkärren har vackra system av flarkgölar och lösbottnflarkar som ligger tydligt terrasserade i sluttningarna. Myrkomplexet är bitvis svårtillgängligt på grund av den blöta och svårframkomliga terrängen,

⁴ Sametinget. IRENNARK. Rennäringens markanvändningsdata. www.sametinget.se.

men gamla spänger leder över de blötaste kärren och gör det möjligt att utforska även de mer avlägsna delarna av reservatet.

Skogen som angränsar till myrarna är gammal och delvis naturskogsartad. Längs Hålvattsbäcken växer frodig gransumpskog som växelvis domineras av blåbärsris och högvuxna ormbunkar, och som med sina mossbeklädda stenar, fallna stammar och brokiga grenar ger ett trolskt intryck.

2 Natura 2000

Hela naturreservatet ingår sedan 2005 i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. För Natura 2000-området Hålvattsmyrorna finns en bevarandeplan i vilken det anges vad som krävs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper. Målen och åtgärderna i denna skötselplan är utformade för att i huvudsak överensstämja med de mål som finns i bevarandeplanen. Följande arter och naturtyper, enligt Art- och habitatdirektivet, finns eller har påträffats i reservatet och är en del av det som utgjort grund för utpekandet av Hålvattsmyrorna som Natura 2000-område och är de prioriterade bevarandevärden som ska bevaras inom Natura 2000-området.

Följande utpekade arter som omfattas av EU:s Fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv har noterats inom Natura 2000-området Hålvattsmyrorna: grönbena (*Tringa glareola*), järpe (*Tetrastes bonasia*), orre (*Lyrurus tetrix*), tjäder (*Tetrao urogallus*), tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*), spillkråka (*Dryocopus martius*) och pärluggla (*Aegolius funereus*).

De utpekade naturtyper som förekommer inom Natura 2000-området Hålvattsmyrorna är mindre vattendrag (3260), aapamyrar (7310); undertyperna skogsbevuxen myr (91D0), rikkärr (7230) och öppna mossor och kärr (7149) samt taiga (9010) och näringsrik granskog (9050).

3 Skötselområden för naturmiljöer

Reservatet är indelat i 4 skötselområden med utgångspunkt från de övergripande naturtyperna i naturreservatet samt behov av åtgärder (se även bilaga 1). För varje skötselområde redovisas bevarandemål som beskriver vilket tillstånd som ska bevaras eller uppnås i skötselområdet

och därmed ge en tydlig bild av hur reservatets syfte ska tillgodoses. För varje skötselområde redovisas också skötselåtgärder som kan behöva vidtas i området för att syftet med naturreservatet ska kunna uppnås och som kan genomföras av Länsstyrelsen, som förvaltare av reservatet, i enlighet med reservatets föreskrifter och i mån av tillgängliga resurser. Skötselområdets bevarandetilstånd anses gynnsamt när dessa bevarandemål är uppnådda.

3.1 Skötselområde 1: Våtmark

Areal: 70,7 ha

Beskrivning

Skötselområdet består av flera olika typer av våtmarker såsom öppna eller glest tallbevuxna soligena kärr av intermediär – rik typ med förekomst av välutbildade strängflarkärr. Våtmarkerna har i stor utsträckning en ostörd hydrologi. Diken finns i de norra delarna av skötselområdet. Spår av historisk markanvändning finns i form av hävd.

Bevarandemål

- Skötselområdet ska huvudsakligen bestå av fysiskt och hydrologiskt intakta våtmarker.
- I området ska det finnas olika naturligt förekommande naturmiljöer med de strukturer, vegetationstyper och arter som hör till dessa naturmiljöer.
- De hydrologiska- och hydrokemiska förhållandena ska vara opåverkade. Hydrologin ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året.
- Skötselområdet ska präglas av naturliga ekologiska och hydrologiska processer såsom nederbörd, grundvattenflöden och översvämningar.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer inom området.
- Främmande arter ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Arealen våtmarker ska inte minska.

Skötselåtgärder

Fri utveckling:

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Främmande arter:

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort

Hydrologisk återställning:

Där diken eller annan tidigare markavvattning påverkar områdets naturvärden negativt kan en återställning av hydrologin genomföras.

Åtgärder för att motverka igenväxning

Skötselområdet kan om möjligt behållas öppet genom slåtter. För att motverka gödsling ska röjnings- samt slåtteravfallet flyttas bort från de öppna ytorna. Behovet av slåtter ska avvägas utifrån resurser och behovet av hävd i andra liknande områden.

3.2 Skötselområde 2: Brandpräglad barrblandskog

Areal: 94,2 ha

Beskrivning

Skötselområdet omfattar majoriteten av all skogsmark i reservatet. Skogsmarken utgörs i huvudsak av äldre tall- och grandominerade barrblandskogar på frisk till blöt mark. I reservatets mellersta och södra delar överväger talldominerade skogar medan de norra delarna präglas av grandominerade bestånd. Yngre skog förekommer i mindre delar av reservatet, främst i östra delen med cirka 30-åriga tallbestånd och i sydväst med lövrika barrblandskogar. Skötselområdet har tidigare påverkats av naturliga skogsbränder. I den östra delen hyggasbrändes även en yta med ung tallskog 1995 av dåvarande markägaren Holmen Skog. I de norra delarna finns hydrologisk påverkan från diken.

Bevarandemål

- Skogen ska präglas av naturliga processer såsom brand, trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen. Området ska ha en naturlig hydrologi.
- Skogens struktur och sammansättning ska vara påverkad av brand eller motsvarande störning. I perioder efter en störning kan områden vara öppna och luckiga med nya spirande trädgenerationer. I senare stadier kan skogen vara mer sluten. Vissa mindre delar av skogen är naturligt fuktiga eller blöta och kommer därför att brinna väldigt ytligt eller inte alls, vilket är en del av dynamiken i ett brandpräglad landskap.
- Skogen ska utmärkas av olikåldrighet, luckighet och genomgående stor strukturell variation. Grova och gamla träd ska vara vanliga. Generellt ska tillgången på stående och liggande död ved vara stor.
- Ungskogarna ska förvaltas så att höga naturvärden på lång sikt utvecklas och att områdena därmed förstärker värdena i reservatets övriga delar. Områdenas utveckling från ungskogar med dess lövrikedom kan också kompensera en brist på lövbrännor som successionfas efter brandstörning som kan uppkomma i omgivande landskap.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer.
- Främmande arter ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Arealen taiga ska inte minska.

Skötselåtgärder

Lövgynnande och variationsskapande åtgärder

I de fall områdets utveckling riskerar att gå i en icke önskvärd riktning kan till exempel selektiva röjningar, frihuggningar eller andra åtgärder genomföras för att skapa ett bra utgångsläge för att området ska utvecklas åt ett gynnsamt håll.

Åtgärder för att öka öppenheten och minska konkurrensen

Där en ökad inväxning och dominans av gran kan påverka områdets naturvärden negativt kan fällning eller ringbarkning av gran genomföras.

Bränning

Området bör naturvårdsbrännas där det är tekniskt möjligt. En bränning syftar till att upprätthålla eller återskapa en brandpräglad skogsstruktur med de strukturer och arter som är knutna till brand. En bränning kan medföra ökad öppenhet, skiktning och föryngring av främst tall och löv; ökad mängd död ved och strukturer som brandljud som kan medföra ökad livslängd på träden. Skötselområdet kan delas upp och brännas i mindre delar om det bedöms lämpligt. Exakt avgränsning och frekvens för de enskilda naturvårdsbränningarna tas fram i samband med den brandplan som görs inför varje enskild bränning.

Brandefterliknande åtgärder

Om bränning inte är möjlig att genomföra kan olika brandefterliknande åtgärder genomföras för att främja strukturer och arter som är knutna till brand. Det kan ske genom att fälla träd; ringbarka eller på annat sätt skada träd; tillföra död ved eller genomföra markstörning.

Stängsling

Om den föryngring som kommer efter en bränning bedöms ha dåliga förutsättningar att utvecklas på grund av intensivt bete kan stängsling genomföras.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort.

Hydrologisk återställning

Där diken eller annan tidigare markavvattning påverkar områdets naturvärden negativt kan en återställning av hydrologin genomföras.

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

3.3 Skötselområde 3: Näringsrik granskog

Areal: 7,3 ha

Beskrivning

Längs Hålvattsbäcken växer frodig och näringsrik gransumpskog som växelvis domineras av blåbärsris och högvuxna ormbunkar. Fältskiktet präglas av bland annat ormbär, örnbräken, liljekonvalj och brakved. Trädskiktet är till större delen flerskiktat och har en förhållandevis stor variation. Många granar intill bäcken är grova och det finns spridda lågor och torrträd av gran i skogen. Lövinslaget består huvudsakligen av björk och asp som omgärdas av inväxande gran.

Bevarandemål

- Skogen ska huvudsakligen präglas av intern dynamik med naturliga processer såsom trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen. Som en del i skogens naturliga utveckling kan dessa processer medföra att området periodvis kan komma att få en förändrad karaktär. Området ska ha en naturlig hydrologi.
- Skogen ska utmärkas av olikåldrighet, luckighet och genomgående stor strukturell variation. Grova och gamla träd ska vara vanliga. Generellt ska tillgången på stående och liggande död ved vara stor.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer.
- Främmande arter ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Arealen näringsrik granskog ska inte minska.

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Åtgärder för att öka öppenheten och minska konkurrensen

Där igenväxning och förtätning av trädskiktet kan påverka områdets naturvärden negativt kan exempelvis ringbarkning eller fällning av gran genomföras för att öka solinstrålningen och minska konkurrensen.

Åtgärder för att öka mängden substrat

Där brist på substrat som död ved kan påverka områdets naturvärden negativt kan exempelvis ringbarkning eller fällning av träd genomföras för att öka tillförseln av substrat.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort.

Hydrologisk återställning

Där diken eller annan tidigare markavvattning påverkar områdets naturvärden negativt kan en återställning av hydrologin genomföras.

3.4 Skötselområde 4: Vattendrag

Sträcka: 2038 meter

Beskrivning

Skötselområdet omfattar reservatets vattendrag och dessa vattenmiljöers svämplan (dvs den yta som påverkas av återkommande översvämningar). Huvuddelen av vattenmiljöerna är relativt opåverkade. Hålvattsbäcken har tidigare använts som flottled och är hydrologiskt påverkad av rensningar och rätning. Vattendraget kalkas årligen. Lillbäcken berör den sydöstra delen av reservatet.

Bevarandemål

- Skötselområdets vattendrag ska ha en naturlig hydrologi och vattenkemi.
- Skötselområdets sjöar och vattendrag inklusive svämplan ska präglas av naturliga processer med de strukturer och artsamhällen som hör till naturtyperna. Naturliga erosions- och sedimentationsprocesser ska tillåtas fortgå ostört och forma strukturer och livsmiljöer.

- Vattenkvaliteten ska vara god med försumbar påverkan av mänskliga faktorer, t.ex. övergödande, försurande och grumlande ämnen. Det ska inte förekomma gödsling, kalkning eller dikning
- Vattenlevande organismer ska ha fria vandringsvägar.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer inom området.
- Främmande arter eller stammar ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Arealen vattendrag ska inte minska.

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort.

Hydrologisk restaurering

Där vattenmiljön påverkats negativt av exempelvis flottningsåtgärder kan restaurering för återställning av hydrologin genomföras.

4 Skötsel för friluftsliv

För reservatets skötsel för friluftsliv redovisas här mål som beskriver vilket tillstånd som ska bevaras eller uppnås och därmed ge en tydlig bild av hur reservatets syfte ska tillgodoses. Här redovisas också skötselåtgärder som kan behöva vidtas i området för att syftet med naturreservatet ska kunna uppnås och som kan genomföras av Länsstyrelsen, som förvaltare av reservatet, i enlighet med reservatets föreskrifter och i mån av tillgängliga resurser.

Beskrivning

Naturreservatet har betydelse för friluftslivet genom möjligheten till att uppleva förhållandevis opåverkad natur och att nyttja området till fiske, jakt, bär- och svampplockning.

Tillgängligheten är relativt god med flera skogsbilvägar som ansluter till naturreservatet.

Mål för friluftsliv

- Det övergripande målet för friluftslivet är att reservatet ska vara tillgängligt för naturupplevelser, rekreation och naturstudier utifrån sina befintliga förutsättningar.
- Det ska vara möjligt att på olika sätt få information om naturreservatets upplevelsevärden inför och under besök i området. Informationen ska också bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås.
- Reservatets intressanta naturmiljöer och arter ska kunna besökas utan att skada dem.

Åtgärder för friluftsliv

- Informationsskyltar, utformade i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar, sätts upp i anslutning till reservatet utifrån tillgängliga resurser och prioriteringar.
- Information om naturreservatet på Länsstyrelsens webb, via appar och andra tekniska lösningar publiceras utifrån tillgängliga resurser och prioriteringar tillsammans med information om andra naturreservat i länet.
- Om besökare påverkar reservatets upplevelsevärden eller värdefulla naturmiljöer och arter negativt, till exempel genom markslitage, kan åtgärder för att minska påverkan genomföras. Aktuella åtgärder kan vara exempelvis information samt kanalisering med markering av stigar och spänger.

5 Nyttjanderätter

- Jakt och fiske får bedrivas av jakt- och fiskerättsinnehavare enligt gällande lagstiftning och i enlighet med gällande

reservatsföreskrifter. Jakttorn får uppföras och befintliga sikt- och skjutgator får röjas enligt reservatets föreskrifter.

- Det finns en kraftledning som gränsar till västra delen av naturreservatet och som berörs av ett riksintresse för totalförsvaret av civila anläggningar. Kraftledningen med tillhörande kraftledningsgata får enligt reservatets föreskrifter underhållas inom ramen för befintlig koncession och ledningsrätt. Omdragning samt breddning av ledningsgata och sidoområde omfattas inte av undantag från naturreservatets föreskrifter.

6 Samråd angående renskötsel

Samråd mellan Länsstyrelsen och berörd sameby ska genomföras inför kommande skötselåtgärder i Hålvattsmyrorna naturreservat som kan medföra påverkan på renskötseln. Båda parter ska kunna ta initiativ till samråd.

7 Utmärkning av gränser

Reservatet ska hållas väl utmärkt enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar. Gränserna bör ses över vart 10:e år och målas om vid behov.

8 Uppföljning och tillsyn

Tillsynen av naturreservatet utförs av naturvårdsförvaltaren i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer. Tillsynen innefattar besiktning av att reservatets föreskrifter efterlevs.

Dessutom ska naturvårdsförvaltaren följa upp utmärkningar, skyltar och friluftsanordningar inom reservatet samt naturtyper och arter. Naturvårdsförvaltaren kan utse annan part att genomföra uppföljningen av anläggningar för friluftslivet samt naturtyper och arter. Brister och fel ska dokumenteras och åtgärdas.

Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

8.1 Uppföljning av skötselåtgärder

I samband med att skötselåtgärder utförs ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en långsiktig uppföljning.

8.2 Uppföljning av bevarandemål

Naturreservatets bevarandemål och tillståndet för områdets livsmiljöer ska dokumenteras regelbundet. Så långt möjligt ska fastställda metoder för uppföljning av skyddad natur användas. Uppföljningen kommer att ske utifrån reservatets naturtyper och skötselområden (bilaga 1).

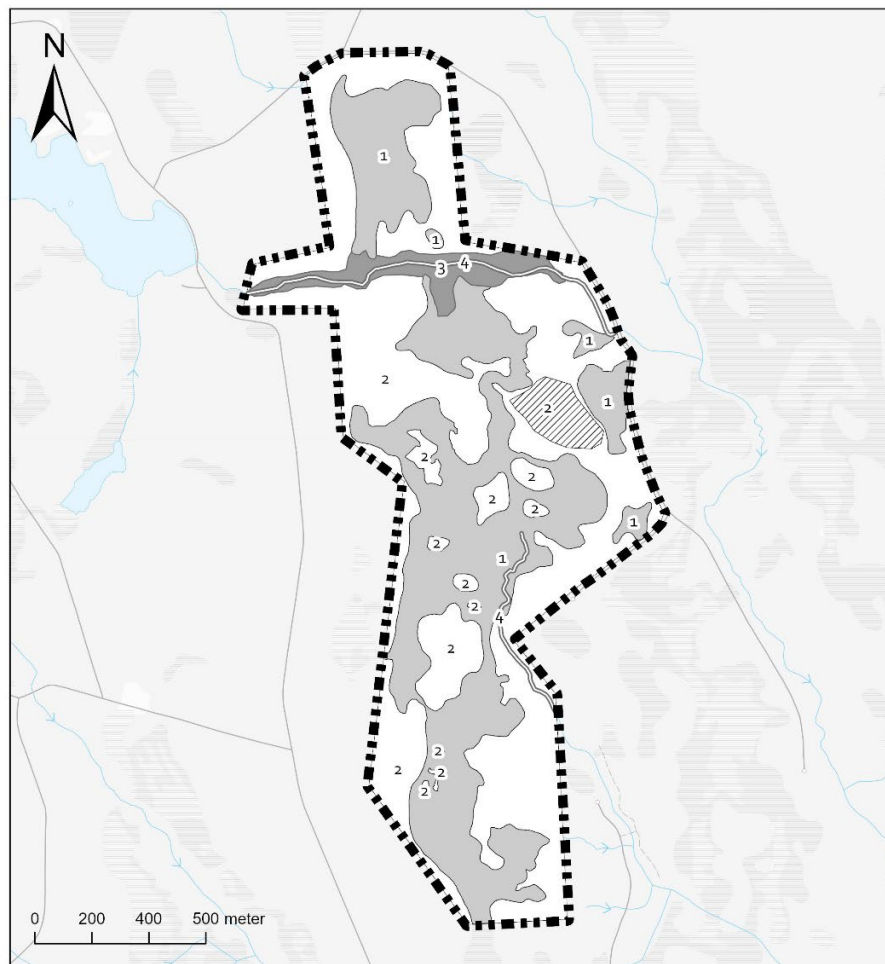
Bilagor

1. Karta över skötselområden
2. Karta över anordningar för friluftslivet

Datum
2025-08-26

Diarienummer
6659–2025

Bilaga 1

Bilaga 1. Karta med skötselområden för naturreservatet Hålvattssmyrorna, Umeå kommun. Dnr 512-6659-2025.

Skötselområden

- 1. Våtmark
- 2. Brandpräglad barrblandskog
- 3. Näringsrik granskog
- 4. Vattendrag

Hyggesbränna från 1995

Naturreservat

Länsstyrelsen
Västerbotten

Karta med skötselområden för Hålvattssmyrorna naturreservat i Umeå kommun.

Tjänsteskrivelse

2025-09-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2024/01093

Motion 23/2024: Revidering av regler för skolskjuts; Maja Westling Palmberg (C)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

Att avslå motionen i enlighet med för- och grundskolenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet har i kommunfullmäktige anmält motionen "Revidering av regler för skolskjuts". I motionen skriver Centerpartiet att kommunen bör underlätta för familjer att kombinera arbete och familjeliv. En del i detta handlar om att säkerställa trygga och flexibla skolskjutsmöjligheter för barn, även mellan fritidshemmet och hemmet.

Kommunfullmäktige föreslås besluta;

- Att Umeå kommun reviderar reglerna för skolskjuts så att de, utifrån barnens bästa, även möjliggör skolskjuts mellan fritidshem och hemmet för de barn som har behov av detta.

För- och grundskolenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden skriver sammanfattningsvis i sitt yttrande att skolskjutsen är kopplat till skolplikten och att fritidshem är frivilligt och baseras på föräldrars behov kopplat till förvärvsarbete eller studier, alternativt elevens eget behov pga familjens situation i övrigt.

En utökning av skolskjutsreglerna skulle medföra en ambitionshöjning som skulle kräva att kommunfullmäktige tillskjuter medel för den ambitionshöjningen.

Jämställdhetsutskottet har också yttrat sig.

Beslutsunderlag

Motion 23/2024

För- och grundskolenämndens yttrande 2025-05-22

Jämställdhetsutskottets yttrande 2025-09-04

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2024/01093

Beslutet ska skickas till

FGN

Motionären

Elin Pietroni

Stadsdirektör

Sofia Gustafsson

Nämndsekreterare

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

§ 38

Diariennr: KS-2024/01093

JUSK yttrande på motion 23/2024: Revidering av regler för skolskjuts**Beslut**

Jämställdhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

Att avslå motionen

Ärendebeskrivning

Centerpartiet föreslår i motion 23/2024 kommunfullmäktige att Umeå kommun reviderar reglerna för skolskjuts så att de, utifrån barnens bästa, även möjliggör skolskjuts mellan fritidshem och hemmet för de barn som har behov av detta.

Motionären menar att de nuvarande reglerna som endast ger rätt till skolskjuts till och från skolan påverkar barns möjligheter att delta i fritidshemmens aktivitetsutbud och föräldrarnas möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap och att reviderade regler skulle skapa mer jämlika förutsättningar för familjer i olika delar av kommunen.

För- och grundskolenämnden har yttrat sig på motionen och föreslår avslag. Nämnden redogör för den lagstiftning och de riktlinjer som finns på nationell nivå och hur frågan hanteras idag i kommunen. I sitt motionsyttrande lyfter nämnden att en planering för att revidera reglerna för skolskjuts finns med anledning av ny process för ansökan om skolskjuts inom förvaltningen.

Jämställdhetsutskottets yttrande

Jämställdhetsutskottet ser att motionären lyfter en angelägen fråga som är relevant inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv.

Barnomsorg, såväl förskolan som senare fritidshemmen, är viktig både för att stimulera barns utveckling och lärande som för föräldrars möjlighet att

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

kombinera förvärvsarbete med omsorgsansvar. Tillgång till barnomsorg är en grundläggande förutsättning för att delta i arbetsmarknaden och uppnå ekonomisk självständighet vilket är ett jämställdhetspolitiskt delmål.

Utskottet har förståelse för de begränsningar och utmaningar som för- och grundskolenämnden lyfter i sitt yttrande och föreslår därför avslag i enlighet med nämndens yttrande. Däremot vill utskottet, inför den revision av regelverket som kommer att genomföras av nämnden, särskilt understryka vikten av en förståelse för olika gruppers förutsättningar och behov, samt vikten av att hitta innovativa och förvaltningsövergripande lösningar för att möta problematiken såväl utifrån ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

Nämnden hänvisar i sitt yttrande till SKR:s Skolskjutshandbok för trygga, säkra och kostnadseffektiva elevresor. Där lyfts att skolskjutsen kan samordnas med andra typer av transporter som flextrafik, kompletteringstrafik, sjukresor och färdtjänst för ett effektivt utnyttjande av returtransporter och väntetider. Denna typ av samordning finns i en mängd goda exempel, såsom Kuxabussarna i Ockelbo, där skolskjuts och färdtjänst samkörs med linjetrafik, för att lyfta ett. Frågan om skolskjuts kan med fördel hanteras i enlighet med tilläggsuppdrag 2023:2 (Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser).

Beslutsunderlag

Motion 23/2024

För- och grundskolenämndens yttrande

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Jämställdhetsutskottets beslutsordning**Yrkanden****Linda Lotare (V)** – bifall till motionen.

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

Charlotta Westerlund (S) för Socialdemokraterna – bifall till
tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen)

Propositionsordning som godkänns

Tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) mot bifall till motionen.

Ordförande finner att jämställdhetsutskottet beslutar enligt
tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Beslutet ska skickas till

För- och grundskolenämnden

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-05-22

§ 42

Diariennr: SK-2024/00637

Yttrande på Motion (C) 23/2024 - Revidering av regler för skolskjuts

Beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom yttrande enligt nedan och föreslår kommunfullmäktige att motionen *Revidering av regler för skolskjuts*, ska avslås.

Reservation: Ron Mahieu (C) och Tobias Holmbom (V) till förmån för egna yrkanden.

Ärendebeskrivning

Motion har inkommit från Centerpartiet i Umeå som anser att kommunen bör underlätta för familjer att kombinera arbete och familjeliv. En del i detta handlar om att säkerställa trygga och flexibla skolskjutsmöjligheter för barn, även mellan fritidshemmet och hemmet.

Att vårdnadshavare idag ansvarar för transport mellan fritidshem och hemmet beskrivs som en belastning, som ökar för föräldrar med oregelbundna arbetstider eller begränsade möjligheter till transport, särskilt i områden med långa avstånd eller begränsad kollektivtrafik. För barnens trygghet och välbefinnande är det viktigt att Umeå kommun ser över reglerna för skolskjuts och anpassar dem till dagens samhällsbehov.

De nuvarande reglerna innebär att en elev endast har rätt till skolskjuts till och från skolan. Denna begränsning skapar ett glapp för barn som behöver transport mellan fritidshemmet och hemmet. I många fall kan detta påverka barnens möjlighet att delta i fritidsaktiviteter och föräldrarnas möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap.

Genom att säkerställa att skolskjuts även omfattar transport mellan fritidshemmet och hemmet kan kommunen öka tryggheten för barnen, skapa mer jämlika förutsättningar för familjer i olika delar av kommunen

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-05-22

och ge stöd till föräldrar med begränsade möjligheter att själva sköta dessa transporter.

Centerpartiet har i motionen föreslagit kommunfullmäktige besluta att:

Umeå kommun reviderar reglerna för skolskjuts så att de, utifrån barnens bästa, även möjliggör skolskjuts mellan fritidshem och hemmet för de barn som har behov av detta.

Yttrande

Av skollagen (2010:800) framgår att elever i alla skolformer med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem, till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka. Detta gäller om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Rätt till skolskjuts gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen skulle ha placerat dem, exempelvis en fristående skola, eller som går i en annan kommuns skola. Endast om det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen i dessa fall ordna skolskjuts.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas, och är ansvarig för att utreda en elevs behov av skolskjuts, genom en individuell bedömning. Beslut om skolskjuts kan överklagas till förvaltningsrätt för prövning.

Det är kommunens ansvar att organisera skolskjutsverksamhet på lämpligt sätt med beaktande av trafikförhållanden. Skolskjuts kan ske med beviljat busskort eller skolbil samt vid behov med specialfordon. Utförligare bestämmelser om hur skolskjuts ska anordnas finns angivet i förordning (1970:340) om skolskjutsning. SKR har även utarbetat en Skolskjutshandbok för trygga, säkra och kostnadseffektiva elevresor.

Utbildning för elever i fritidshem ska erbjudas i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier, eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-05-22

Utgångspunkten är att eleven erbjuds fritidshem vid den enhet där eleven går i skolan. Utbildning i fritidshem ska ges under den del av dagen då eleverna inte går i skolan samt under lov. Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Någon skyldighet för en kommun att anordna skolskjuts till och från fritidshemmet finns inte enligt skollagen.

I detta är det dock värt att beakta att utbildningen som ges i skolan är kostnadsfri och förenad med en rätt till utbildning samt även skolplikt, medan deltagande i fritidshemsverksamhet är frivillig och plats för barnet erbjuds av kommunen, mot att vårdnadshavare också betalar för platsen, utifrån behov baserat på arbete eller studier.

Därtill finns det skillnader i tillsynsansvaret mellan skolhuvudmannen och vårdnadshavare, för aktuellt barn som bedöms ha rätt till skolskjuts som ska vägas in i bedömningen. Där skolhuvudmannen ansvarar för organiseringen av skolskjuts på ett säkert sätt samt vårdnadshavares föräldraansvar enligt föräldrabalken (1949:381), som enligt praxis bedömts vara långtgående när det gäller att säkerställa att ett skolpliktigt barn kommer till skolan. Vidare finns det barn som utifrån sina behov, ålder och mognad behöver en vuxen som ser till att barnet tar sig iväg med skolskjutsen och även tas emot på skolan.

För- och grundskolenämndens regler för skolskjuts är daterade 13 februari 2012. De innehåller avståndsregler för rätt till skolskjuts mellan hem och skola alternativt hållplats för buss baserat på årskurs, samt anger rätt till skolskjuts enligt beslut i nämnd vid växelvist boende i enlighet med gällande praxis. Vidare framgår tydligt att vårdnadshavare ansvarar för resa till och från fritidshem.

En kommun kan välja att anordna skolskjuts till och från fritidshemmet på frivillig grund, och det finns inget rättsligt hinder mot att då exempelvis ta ut en avgift för sådana resor. Vid en förfrågan i ett kommunalt nätverk, är det ett fåtal kommuner som svarat. Bland de som svarat framgår att det finns kommuner som ej erbjuder "fritidsskjuts" och några få som har beslutat om detta i nämndens regler för skolskjuts. Det som framgått tydligt är att "fritidsskjuts" främst beviljas för elever inom anpassad skolform, ej för elever inom grundskolan. I detta sammanhang bör då beaktas aktuell kommuns storlek, sett till elevantal samt organisering

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-05-22

mellan olika nämnder och kostnadsansvar. Detta är dock något som behöver utredas närmre och mer noggrant för att kunna beskrivas utförligare.

För- och grundskolenämndens kostnader gällande skolskjuts var år 2024 ca 55 mnkr. Nytt upphandlat avtal för kommunen gällande skolskjuts har därefter inneburit ökade kostnader och budget avseende år 2025 är beräknad till ca 61 mnkr.

Sammanfattningsvis, en planering för att revidera reglerna för skolskjuts finns redan med anledning av ny process och ansökan om skolskjuts inom förvaltningen. Skäl finns att revidera reglerna för skolskjuts men en revidering bör då ske av andra skäl än att utöka rätten till skolskjuts utöver skollagens krav, så att den även omfattar skolskjuts till och från fritidshemmet för alla elever. En sådan utökning skulle innebära en högre ambitionsnivå, än den skolskjuts som är lagstadgad.

Likställighetsprincipen utifrån kommunallagen behöver i sådant fall även beaktas så att alla kommunmedborgare behandlas lika, när en bedömning ska göras utöver skollagens bestämmelser om rätt till skolskjuts för att sakligt och objektivt kunna avgöra och besluta om elevers behov av skolskjuts, mellan fritidshem och hemmet.

Avslutningsvis skulle ekonomiska resurser behöva tillskjutas från kommunfullmäktige, till för- och grundskolenämnden för den ambitionsökning motionen föreslår.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion (Centerpartiet) nr 23/2024: Revidering av regler för skolskjuts

Beredningsansvariga

Emma Steen, jurist

Linda Hellquist, administrativ chef

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-05-22

Yrkanden

Vänsterpartiet för att återremittera ärendet och ge förvaltningen i uppdrag att ordentligt utreda för- och nackdelar med att utöka skolskjutsen så att den även inkluderar fritidshemmen.

Centerpartiet för bifall till motionen.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna och Maria Lindvall (-)(L) för bifall till tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Propositionsordning

Ordföranden prövar Vänsterpartiets yrkande om återremiss och ställer ett avgörande vid dagens möte mot återremiss av ärendet, och finner att nämnden beslutar att ärendet ska avgöras vid dagens möte.

Reservation: Tobias Holmbom (V) till förmån för eget yrkande.

Vidare prövar ordföranden bifall till tjänsteskrivelsen mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation: Ron Mahieu (C) till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se märkt med ämnesraden diarienummer: KS-2024/01093

MOTION TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE I UMEÅ KOMMUN

REVIDERING AV REGLER FÖR SKOLSKJUTS

Centerpartiet i Umeå värnar om barnens bästa och anser att kommunen bör underlätta för familjer att kombinera arbete och familjeliv. En del i detta handlar om att säkerställa trygga och flexibla skolskjutsmöjligheter för barn, även mellan fritidshemmet och hemmet.

Idag ansvarar vårdnadshavare för transport mellan fritidshem och hemmet. Dock innebär detta en ökad belastning för föräldrar med oregelbundna arbetstider eller begränsade möjligheter till transport, särskilt i områden med långa avstånd eller begränsad kollektivtrafik. För barnens trygghet och välbefinnande är det viktigt att Umeå kommun ser över reglerna för skolskjuts och anpassar dem till dagens samhällsbehov.

De nuvarande reglerna innebär att en elev endast har rätt till skolskjuts till och från skolan. Denna begränsning skapar ett glapp för barn som behöver transport mellan fritidshemmet och hemmet. I många fall kan detta påverka barnens möjlighet att delta i fritidsaktiviteter och föräldrarnas möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap. Genom att säkerställa att skolskjuts även omfattar transport mellan fritidshemmet och hemmet kan kommunen öka tryggheten för barnen, skapa mer jämlika förutsättningar för familjer i olika delar av kommunen och ge stöd till föräldrar med begränsade möjligheter att själva sköta dessa transporter.

Centerpartiet föreslår därför kommunfullmäktige besluta:

att Umeå kommun reviderar reglerna för skolskjuts så att de, utifrån barnens bästa, även möjliggör skolskjuts mellan fritidshem och hemmet för de barn som har behov av detta.

Umeå 9 december 2024

Maja Westling Palmberg, Centerpartiet

Tjänsteskrivelse

2025-09-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00059

Motion 2/2025: Utökad rätt till förskola för barn till föråldralediga; Maja Westling Palmberg (C)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

Att avslå motionen i enlighet med för- och grundskolenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet har i kommunfullmäktige anmält motionen "Utökad rätt till förskola för barn till föråldralediga".

I motionen föreslås kommunfullmäktige besluta:

- Att öka rätten till förskola för barn till föråldralediga från 15 timmar per vecka till 30 timmar per vecka.

Centerpartiet uppger att förskolan är en viktig del av barns tidiga utveckling och lärande. Den erbjuder en pedagogisk verksamhet som lägger grunden inför skolstart genom att stimulera språk, sociala färdigheter och ett livslångt lärande. Barn i förskolan ges också möjlighet att leka och lära tillsammans med andra.

För- och grundskolenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden menar sammanfattningsvis att förslaget innebär såväl organisatoriska som ekonomiska konsekvenser för kommunen. Förslaget kan även innebära att likvärdigheten för Umeå kommuns samtliga förskolebarn minskar.

Vidare bör kommunen invänta pågående utredningar för att undvika beslut som kan komma att behöva omprövas inom en snar framtid

Beslutsunderlag

Motion 2/2025

För- och grundskolenämndens yttrande 2025-06-19

Jämställhetsutskottets yttrande 2025-09-04

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00059

Beslutet ska skickas till

FGN

Motionären

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

§ 40

Diariennr: KS-2025/00059

JUSK yttrande på motion 2/2025: Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga**Beslut**

Jämställdhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

Att avslå motionen

Ärendebeskrivning

En motion har inkommit från Centerpartiet i Umeå som föreslår att Umeå kommun bör utöka rätten till förskola för barn till föräldralediga från 15 timmar per vecka till 30 timmar per vecka.

Centerpartiet skriver att förskolan är en viktig del av barns tidiga utveckling och lärande. Den erbjuder en pedagogisk verksamhet som lägger grunden inför skolstart genom att stimulera språk, sociala färdigheter och ett livslångt lärande. Barn i förskolan ges också möjlighet att leka och lära tillsammans med andra.

Centerpartiet yrkar på att: utöka rätten till förskola för barn till föräldralediga från 15 timmar per vecka till 30 timmar per vecka. För – och grundskolenämnden (FGN) har yttrat sig och föreslår avslag på motionen. FGN skriver att en utökning till 30 timmars vistelsetid för barn till föräldralediga innebär såväl organisatoriska som ekonomiska konsekvenser för kommunen. De menar vidare att förslaget kan innebära att likvärdigheten för Umeå kommuns samtliga förskolebarn minskar. De pekar även på en utredning som enligt utredningsdirektivet ska överväga och föreslå en obligatorisk språkförskola, och i den utreda och föreslå hur Sveriges förskolor ska få förutsättningar att erbjuda en likvärdig utbildning av god kvalitet. Utredningen ska även bland annat föreslå en reglering av barngruppers storlek och lämplig personaltäthet. Denna utredning ska redovisas till regeringen senast den 18 december 2025. I april 2024 tillsatte regeringen en särskild utredare, som ska fungera som

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

en nationell samordnare, för arbetet mot utanförskap. Enligt utredningsdirektivet ska samordnaren bland annat lämna förslag med syfte att stärka och utveckla kommunernas arbete mot utanförskap. Samordnaren tillika den särskilda utredaren lämnade sitt betänkande *Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap* i juni 2025. Ett förslag är att det bör utredas hur förskolan kan göras obligatorisk för alla barn från 3 års ålder samt att alla barn ska ha rätt till 30 timmars förskola i veckan.

Sammanfattningsvis menar FGN att med bakgrund av det som lyfts i det egna yttrandet, bland annat de pågående nationella utredningarna samt nämndens budgetram behöver den lagstadgade verksamheten som skollagen föreskriver prioriteras och frågan om utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga avslås.

Jämställdhetsutskottets yrkande

I Umeå kommun behåller det barn som har en placering på en förskola sin vanliga plats i en månad efter ett yngre syskons födsel. Efter det ändras placeringen till 15 timmar per vecka. Vid flerbarnsfödsel behålls placeringen i två månader. Om det finns behov av utökad vistelsetid kan du ansöka om det om ditt barn har plats i en kommunal förskola. Anledningar till utökad vistelsetid kan vara barnets behov, vårdnadshavares behov, studier etc. I dagsläget förs ingen statistik över hur många av de som söker en utökad vistelsetid som beviljas. Enligt SKR:s huvudmannenkät 2024 är det 83 procent av kommunerna i Sverige som erbjuder en vistelsetid på 15 timmar i veckan för barn till arbetslösa och föräldralediga (enkäten har en svarsfrekvens på 84 procent).

I den förskoleenkät som genomförs av Umeå kommun med regelbundenhet ställs i dagsläget inga frågor om vistelsetid eller önsknings om utökad eller minskad vistelsetid.

Jämställdhetsutskottet anser att det finns potentiellt stora fördelar med att utöka vistelsetider för barn till föräldralediga, inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv då det ofta är kvinnor som är hemma med nyfödda barn och som ofta samtidigt återhämtar sig från förlossning. Samtidigt är det svårt att uttala sig om huruvida detta är en generell önskan hos föräldralediga.

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

I Sveriges kommuner och regioners Öppna jämförelser – Förskola 2024 Barn närvaro och vistelsetider har 29 kommuner deltagit. Undersökningen visar att närvaron av de barn (samtliga) som är inskrivna på förskolan ligger mellan 64 – 78% under en vecka med högst närvaro mitt i veckan och lägst närvaro på fredagar. Av de barn som är närvarande är vistelsetiden under en dag i snitt 7,2 timmar, det vill säga 36.5 timmar per vecka. Om man tittar på samtliga inskrivna barn blir närvarotiden i genomsnitt 5,4 timmar per dag, det vill säga 27 timmar per vecka. Undersökningen bygger på data från de digitala system som förskolor använder för in – och utcheckning av barn och siffrorna bör därför hanteras med viss försiktighet då det inte är säkert att in – och utcheckningar alltid görs exakt då barnet kommer till eller lämnar förskolan. Det ger dock en fingervisning om närvaro i förskolan.

En omvärldsbevakning av frågan ger vid handen att det finns begränsad forskning kring vad som är bäst för barn och vårdnadshavare i form av timmar på förskolan. Det är värt att lyfta att möjlighet till 30 timmars vistelsetid är något som kan innebära en ökad attraktivitet för platsen Umeå men det är även oklart hur stor den önskan är då inga undersökningar görs som undersöker önsknings om utökade vistelsetider samt att ett införande får påverkan på bland annat barngruppernas storlek och personaltätheten vilket FGN lyfter i sitt yttrande.

Med anledning av det som FGN lyfter i sitt yttrande samt brist på statistik och forskning som finns i frågan yrkar jämställdhetsutskottet på avslag på motionen med medskicket att ytterligare information bör samlas in i frågan.

Beslutsunderlag

Motion 2/2025

För- och grundskolenämndens yttrande

Beredningsansvariga

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-09-04

Jämställdhetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Josefin Gustafsson (M) för Moderaterna – bifall till motionen

Propositionsordning som godkänns

Tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) mot bifall till motionen.

Ordförande finner att jämställdhetsutskottet beslutar enligt
tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen)

Beslutet ska skickas till

För- och grundskolenämnden

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

§ 54

Diariennr: SK-2025/00037

Yttrande om motion (C) 2/2025 - Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga**Beslut**

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom yttrande enligt nedan, inklusive redaktionell ändring avseende vad som inkluderas i den uppskattade kostnadsökningen, och föreslår kommunfullmäktige att motion 2/2025 – *Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga* ska avslås.

Reservation: Ron Mahieu (C) och Elmer Eriksson (M) till förmån för egna yrkanden.

Ärendebeskrivning

Motion har inkommit från Centerpartiet i Umeå som anser att Umeå kommun bör utöka rätten till förskola för barn till föräldralediga från 15 timmar per vecka till 30 timmar per vecka.

Centerpartiet uppger att förskolan är en viktig del av barns tidiga utveckling och lärande. Den erbjuder en pedagogisk verksamhet som lägger grunden inför skolstart genom att stimulera språk, sociala färdigheter och ett livslångt lärande. Barn i förskolan ges också möjlighet att leka och lära tillsammans med andra.

I dagsläget har barn till föräldralediga i Umeå kommun rätt till 15 timmar förskola per vecka. Flera kommuner i Sverige har infört rätt till 30 timmar förskola per vecka för barn till föräldralediga.

Utgångspunkter

Barns rätt till förskola regleras av skollagen (2010:800). Det framgår av 8 kap. 3 § att barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4–7 §§.

Av 4 § framgår att barn ska från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året.

Regleringen enligt 4 § kallas även allmän förskola och innebär att alla barn i åldrarna 3–5 år har rätt till minst 525 timmar per år, vilket motsvarar 15 timmar per vecka, om vårdnadshavarna så önskar. En kommun kan besluta om längre vistelsetider än den lagreglerade tiden.

Av 5 § framgår att omfattningen av erbjudandet om förskola från och med ett års ålder ska utgå från behovet med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Vidare framgår enligt 6 § att barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen ([1995:584](#)), ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Barn ska även i andra fall än som avses i 5 och 6 §§ erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola enligt 7 §.

Av läroplan för förskolan (Lpfö 18, del 1, Förskolans uppdrag) framgår att undervisning innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning och syftar till utveckling och lärande hos barnen. Undervisningen ska utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden.

Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande. Förskollärare har därmed ett särskilt ansvar i utbildningen som arbetslaget genomför gemensamt.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

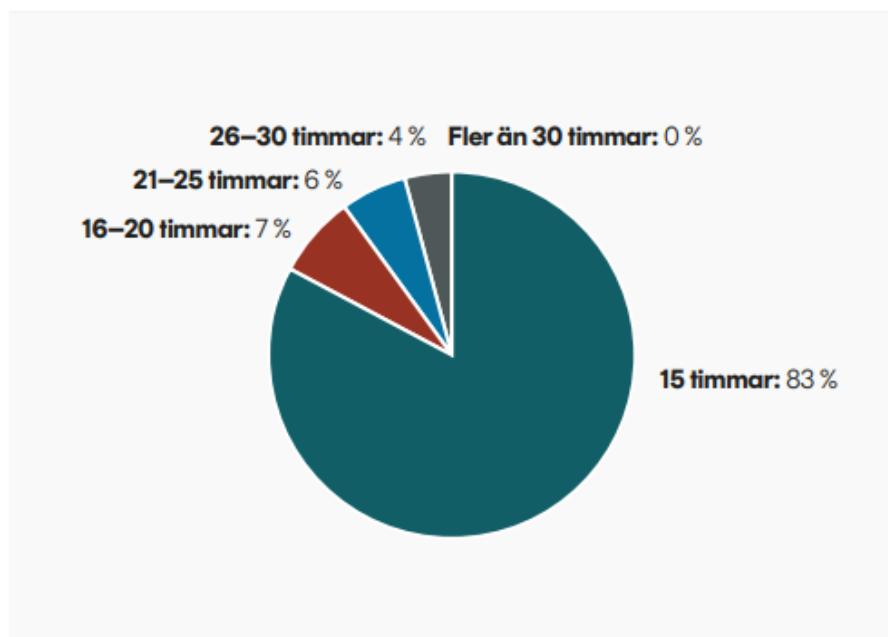
2025-06-19

Yttrande

Inledningsvis kan påtalas att det finns fler grupper av föräldrar som skulle kunna omfattas av detta förslag, till exempel barn till arbetslösa och barn som omfattas av allmän förskola.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har kartlagt i vilken grad kommuner erbjuder utökad rätt till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga vårdnadshavare. Det visar sig att en stark majoritet om 83 %, av Sveriges kommuner i likhet med Umeå kommun erbjuder barn till arbetslösa och föräldralediga 15 timmars vistelsetid per vecka, utifrån skollagens krav. De tre timmarna per dag eller 15 timmarna per vecka utgör således minsta garanterade vistelsetid.

Diagram 9: Antal timmar förskola per vecka som kommunerna erbjuder för barn till arbetslösa och föräldralediga (andel kommuner i procent).

Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2024.

För att den enligt motionen föreslagna utökningen av vistelsetid från 15 till 30 timmar ska ge önskvärd effekt, att barn erbjuds en god start på sin utbildning, krävs att tillgången på legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare säkerställs. Framförallt är det viktigt att det finns tillgång till legitimerade förskollärare då de enligt läroplanen har ett särskilt ansvar för undervisningen på förskolan. Trots de minskande barnkullarna som

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Umeå kommun med flera står inför finns det fortsatta utmaningar när det gäller kompetensförsörjning.

Utifrån förskollärares särskilda ansvar för undervisningen och i det fall kommunen inte kan tillgodose behovet av legitimerade förskollärare, finns en risk att förslaget inte ger önskad effekt i form av en likvärdig verksamhet av god kvalitet. Vilket kan påverka arbetsmiljön i negativ riktning och minska attraktiviteten för att arbeta som förskollärare i Umeå kommun.

Det är svårt att beräkna den ökade kostnaden för att utöka antalet timmar från 15 till 30 för barn till föräldralediga eftersom den avgift vårdnadshavarna betalar för att delta i förskoleverksamhet beräknas utifrån deras inkomster samt en beslutad maxtaxa.

Vid utläsning av antal placerade barn i Umeå kommuns förskolor per 15 april 2025, är antalet barn med bibehållen placering, med det menat barn till föräldralediga 341 st. och antalet barn med endast allmän förskola, 15 timmar för barn 3–5 år, 240 st.

En uppskattning är att om alla vårdnadshavare som är föräldralediga eller endast har allmän förskola, det vill säga har 15-timmarsplacering för sina barn, skulle välja att utöka vistelsetiden för sina barn till 30 timmar, skulle kostnaden för detta bli cirka 20–30 miljoner kronor. Beräkningen är baserad på den ersättning förskolan får per barn, ett helt belopp istället för ett halvt.

Värt att beakta är att det i Umeå kommun finns 14 fristående huvudmän som bedriver förskoleverksamhet vid 18 förskoleenheter, efter att Umeå kommun beslutat om godkännande och tillstånd som ger rätt till bidrag. Att utöka tiden för barn till föräldralediga till 30 timmar i de kommunala verksamheterna kan leda till minskad likvärdighet, eftersom en kommun som regel inte kan kräva att en annan huvudman inom skolväsendet ska följa de riktlinjer som kommunen antagit för sin egen barnomsorg. Detta eftersom en kommuns riktlinjer kan ses som rekommendationer, men kommunen kan inte kräva att en annan huvudman inom skolväsendet ska gå längre i sina åtaganden än vad skollagen anger.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Förutom risk för bristande likvärdighet mellan barn som är placerade i fristående förskoleverksamhet gentemot de barn som är placerade i kommunala förskoleverksamheter är det inte heller likvärdigt att en utökning endast ska omfatta barn till föräldralediga när det finns fler grupper av föräldrar där en utökning till 30 timmar skulle kunna vara aktuell. Exempelvis barn till arbetslösa och de barn som omfattas av allmän förskola.

Grunden för barns framtida lärande läggs i förskolan och att delta i förskoleverksamhet är en förutsättning för förskolans uppdrag att verka kompensatoriskt. Deltagandet i förskolan är lägre i socioekonomiskt svagare områden, det gäller både inskrivningsgrad och barnens närvaro.

Alla barn i Umeå kommun ska ha samma rättigheter. En likvärdig verksamhet ska syfta till att kompensera för och utjämna skillnader som uppstår i och med socioekonomiska skillnader, barnens behov och förutsättningar.

I april 2024 tillsatte regeringen en särskild utredare, som ska fungera som en nationell samordnare, för arbetet mot utanförskap. Enligt utredningsdirektivet ska samordnaren bland annat lämna förslag med syfte att stärka och utveckla kommunernas arbete mot utanförskap. Utredaren har i intervjuer uttalat att förskolan bör bli obligatorisk för alla barn från tre års ålder. Den föreslagna tiden är 30 timmar och förskolan ska enligt förslaget vara avgiftsfri. Samordnaren tillika den särskilda utredaren ska lämna sitt betänkande senast den 30 juni 2025. Detta innebär således att ett fullständigt förslag ännu inte har tagits emot av regeringen.

Det pågår även en utredning som enligt utredningsdirektivet ska överväga och föreslå en obligatorisk språkförskola, och i den utreda och föreslå hur Sveriges förskolor ska få förutsättningar att erbjuda en likvärdig utbildning av god kvalitet. Utredningen ska även föreslå en reglering av barngruppers storlek och lämplig personaltäthet samt föreslå hur det kan införas tydligare krav på kunskaper i svenska språket hos personalen som arbetar inom förskolan. Denna utredning ska redovisas till regeringen senast den 18 december 2025.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Sammanfattningsvis innebär en utökning till 30 timmars vistelsetid för barn till föräldralediga såväl organisatoriska som ekonomiska konsekvenser för kommunen. Förslaget kan även innebära att likvärdigheten för Umeå kommuns samtliga förskolebarn minskar. Vidare bör kommunen invänta pågående utredningar för att undvika beslut som kan komma att behöva omprövas inom en snar framtid.

Mot bakgrund av ovanstående samt utifrån nämndens budgettram behöver den lagstadgade verksamheten som skollagen föreskriver prioriteras och frågan om utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga avslås.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion Centerpartiet – Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga

Beredningsansvariga

Carola Nilsson, strateg förskola

Maud Karlström, samordnare

Arbetsutskottets beslut

För- och grundskolnämnden föreslås besluta att ställa sig bakom yttrande enligt nedan, inklusive redaktionell ändring avseende vad som inkluderas i den uppskattade kostnadsökningen, och föreslår kommunfullmäktige att motion 2/2025 – *Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga ska avslås*.

Ny formulering avseende vad som inkluderas i den uppskattade kostnadsökningen:

En uppskattning är att om alla vårdnadshavare som är föräldralediga eller endast har allmän förskola, det vill säga har 15-timmarsplacering för sina barn, skulle välja att utöka vistelsetiden för sina barn till 30 timmar, skulle kostnaden för detta bli cirka 20–30 miljoner kronor. Beräkningen är baserad på den ersättning förskolan får per barn, ett helt belopp istället för ett halvt.

Yrkanden

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2025-06-19

Socialdemokraterna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Maria Lindvall (-)(L) för bifall till arbetsutskottets förslag till beslut med den redaktionella ändringen avseende vad som inkluderas i den uppskattade kostnadsökningen.

Centerpartiet och Moderaterna för bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordföranden prövar bifall till arbetsutskottets förslag till beslut mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla arbetsutskottets förslag till beslut.

Reservation: Ron Mahieu (C) och Elmer Eriksson (M) till förmån för egna yrkanden.

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, senast 250705 och märk ämnesraden med KS-2025/00059

MOTION TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE I UMEÅ KOMMUN

UTÖKAD RÄTT TILL FÖRSKOLA FÖR BARN TILL FÖRÄLDRALEDIGA

Förskolan är en viktig del av barns tidiga lärande och utveckling. Den erbjuder en pedagogisk verksamhet som lägger grunden för skolstarten genom att stimulera språk, sociala färdigheter och ett livslångt lärande. Barn i förskolan ges möjlighet att utforska, leka och lära tillsammans med andra, vilket stärker både deras självförtroende och förmåga att samarbeta.

I dagsläget har barn till föräldralediga i Umeå kommun rätt till 15 timmars förskola per vecka, vilket begränsar deras tillgång till denna viktiga miljö. När barns tid i förskolan reduceras riskerar de att gå miste om kontinuiteten i det pedagogiska arbetet och möjligheterna att bygga relationer med sina jämnåriga. Detta är särskilt viktigt för barns språkutveckling och för att skapa ett tryggt sammanhang där de kan växa och utvecklas i sin egen takt. Forskning visar att en högkvalitativ förskola är en av de mest betydelsefulla faktorerna för barns framtida skolresultat och utveckling. Flera kommuner i Sverige, såsom Timrå och många i Stockholmsregionen, har redan infört 30 timmars förskola per vecka för barn till föräldralediga. Umeå kommun bör följa deras exempel och säkerställa att barn får den bästa möjliga starten på sin utbildningsresa.

Centerpartiet föreslår därför kommunfullmäktige besluta:

att utöka rätten till förskola för barn till föräldralediga från 15 timmar per vecka till 30 timmar per vecka.

Umeå 11 januari 2025

Maja Westling Palmberg, Centerpartiet

Tjänsteskrivelse

2025-09-12

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00782

Sammanträdestider 2026 för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och näringslivs- och arbetsutskottet

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa sammanträdestider enligt reviderad bilaga.

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa sammanträdestider 2026 enligt reviderad bilaga.

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar

att fastställa sammanträdestider enligt reviderad bilaga.

att fastställa datum för företagsbesök och företagarråd enligt nedan:

Företagsbesök 2026, klockan 08:00-12:00, onsdagar

21 januari

18 mars

20 maj

26 augusti

21 oktober

9 december

Företagarråd 2026, klockan 08:00:10:00 onsdagar

18 februari

15 april

7 oktober

11 november

Ärendebeskrivning

I samband med ärendet *Planeringsdirektiv och budget 2026* fastställde kommunstyrelsen och kommunfullmäktige sina sammanträdestider för 2026. Det har uppkommit behov av att ställa in sammanträden i augusti

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00782

2026 för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och näringslivs- och arbetsutskottet. Se reviderad bilaga 2025-09-25.

Beslutsunderlag

Sammanträdestider 2026 reviderad 2025-09-12.

Beredningsansvariga

Tomas Jakobsson

Peter Öystilä

Beslutet ska skickas till

Peter Öystilä

Tomas Jakobsson
kommunsekreterare

Sammanträdestider för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och dess utskott 2026

- KF

Kommunfullmäktige
- KS

Kommunstyrelsen
- KSNAU

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott
- KSPLU

Kommunstyrelsens planeringsutskott
- KSHU

Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott

	KSNAU	KSPLU	KSHU	KS	KF
	Kl. 13.15	Kl. 9.00	Kl. 13.15	Kl. 15.00	Kl. 9.00
Januari	7* 20	7*, 20	27	13	26
Februari	3, 17	3, 17		10	23
Mars	10, 24	10, 24	31	17	30
April	7, 14**, 21	7, 21		14	27
Maj	5, 19, 26	5, 26	19 *****	12	25
Juni	2**, 9	9	16	2	15
Juli					
Augusti	11 , 25	11 , 25		18	31
September	8, 22	8, 22	1, 29	15	28
Oktober	6, 19***, 20	6, 20		13, 19***	26
November	10, 24	10, 24	2	17	30
December	1, 15	15	1*****	8	21

- * KSNAU och KSPLU onsdag
- **KSNAU kl. 14.30
- *** KSNAU måndag kl. 14.30 och KS måndag kl. 15.00
- **** KSHU kl. 9.00-10.45
- *****KSHU kl. 9.00-12.00

Nuläge och framtid 7 december 2026

Tjänsteskrivelse

2025-09-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00013

Årsärende 2025: Finans- och kraftrapport augusti 2025

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar
Att godkänna Finans- och kraftrapport augusti 2025

Ärendebeskrivning

Med anledning av de regler och delegationer som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige beslutat om avseende finans- och kraftverksamhet rapporteras månadsvis positioner och genomförda affärer för att kommunstyrelsen ska vara uppdaterad om dessa verksamhetens positioner samt att beslutade regler och ramar följs.

Beslutsunderlag

Finans- och kraftrapport augusti 2025

Beredningsansvariga

Anna-Karin Nilsson
Anna Westerlund

Beslutet ska skickas till

Olof Jansson

Förnamn, Efternamn
Befattning

[Click here to enter text.](#)
controller

FINANS- & KRAFTRAPPORT

AUGUSTI 2025

Handläggare, Finans: Anna Westerlund
 Handläggare, Kraft: Anna-Karin Nilsson
 Ansvarig: Olof Jansson

Internbankens finansiella positioner

mnkr

Upplåning	aug-25	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Internbankens skuldportfölj	10 370,9	-80,9	-36,6
Totalt	10 370,9	-80,9	-36,6

Utlåning	aug-25	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Umeå kommun	1 912,1	-99,4	38,1
UKF	8 375,1	14,8	-73,4
Folkets Hus	83,8	3,7	-1,3
Totalt	10 370,9	-80,9	-36,6

Umeå kommuns nettouplåning

mnkr

	aug-25	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Internbanken	1 912,1	-99,4	38,1
4H - Röbbäck	0,0	0	0
Nettoskuld	1 912,1	-99,5	38,1

UKFs upplåning

mnkr

UKF-koncernen	I-banken	Externt	Totalt	Förändr. fg mån
Bostaden	4 042,4		4 042,4	-41,5
Umeå Energi	1 438,6	374,4	1 813,0	17,2
VAKIN	1 705,4		1 705,4	17,1
INAB	674,0		674,0	4,4
Umeå Hamn	734,0		734,0	14,0
UKF	-121,6	360,0	238,4	0,8
Övriga	-97,8		-97,8	2,9
UKF-koncernen	8 375,1	734,4	9 109,5	14,8

Umeå kommuns räntenetto

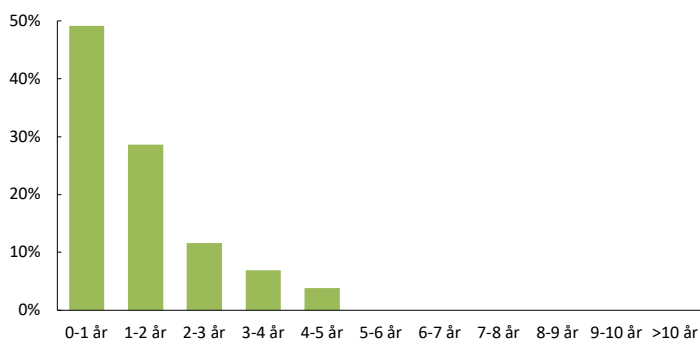
mnkr

	aug-25
Internbankens nettointäkt	36,6
Umeå kommuns räntekostnad	-27,2
Umeå kommuns räntenetto	9,5

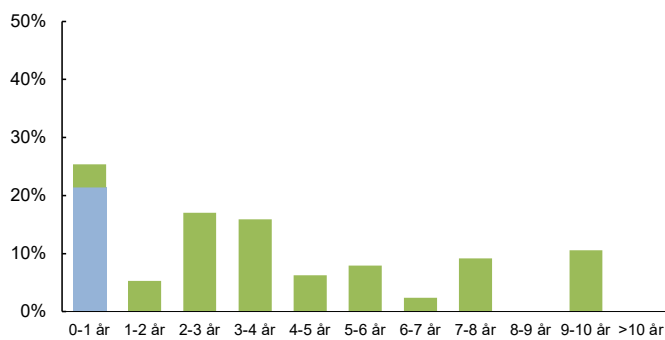
Internbankens skuldportfölj

Total skuld (mnkr)	10 370,9
varav bundet	8 155,0
varav rörlig ränta	2 215,9

Kapitalförfall

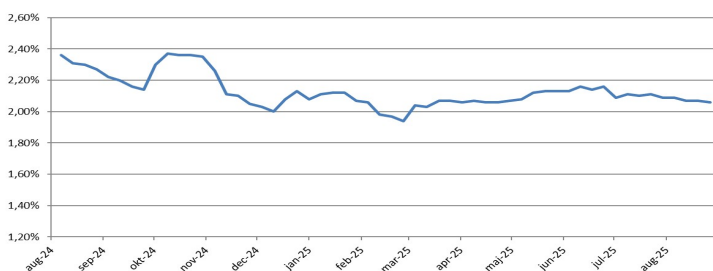
Ränteförfall

Skuldportföljens upplåningsränta
per 2025-08-31

2,05%

*exkl. 0.45% internbanksmarginal

FINANS- & KRAFTRAPPORT
AUGUSTI 2025

Skuldportföljens finansiella nyckeltal - avstämning mot finansiella regler

FINANSIERINGSRISK

RÄNTERISK

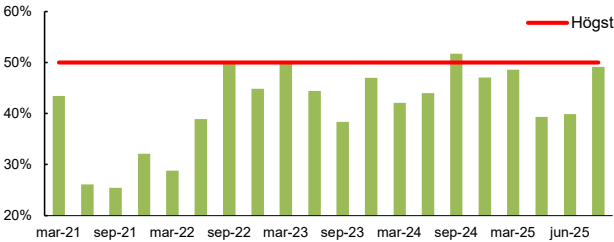
FINANSIELL MOTPARTSRISK

Finansieringsrisk

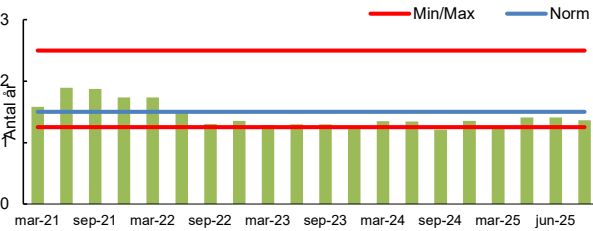
Finansiella regler	aug-25	Inom reglerna
A. Högst 50% får förfalla inom 1 år	49,1%	JA
B. Snittkapitalbindning 1,25-2,5 år, norm 1,5 år	1,36	JA
C. Likviditetsreserv minst 400 mnkr	586	JA
Genomsnittlig kreditmarginal	0,25%	

Kommentar
A.
B.
C.

A. Andel kapitalförfall inom 1 år

B. Kapitalbindningstid

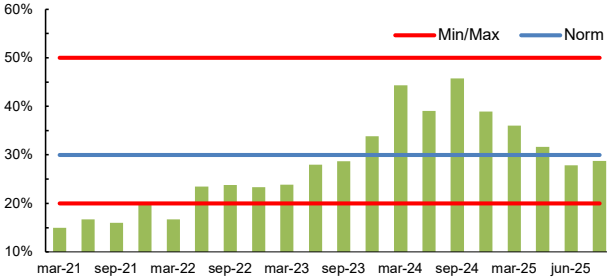

Ränterisk

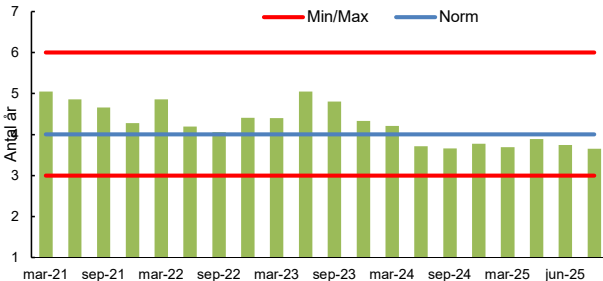
Finansiella regler	aug-25	Inom reglerna
A. Ränteförfall inom 0-1 år lägst 20% och högst 50%, norm 30%	29%	JA
B. Snitträntebindning 3 - 6 år, norm 4 år	3,66	JA
C. Lån eller derivat > 10 år ska motiveras	9,5	JA
D. Icke tillåtna derivat	Nej	JA
E. Uställda optioner nya derivat	Nej	JA
F. Derivatvolym < kreditvolym	Ja	JA

Kommentar
A.
B.
C.
D.
E.
F.

A. Andel ränteförfall inom 1 år

B. Räntebindningstid

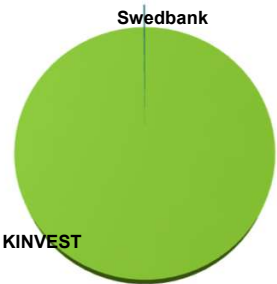

Motpartsrisk

Finansiella regler
Vid affärsuppgörelser som avser lån, derivat och extern placering av likvida medel ska motpartens långa kreditvärdighet hos kreditvärderingsinstituten Moody's vara lägst A2 eller hos S&P lägst A-.

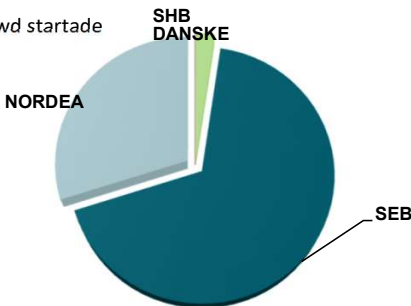
Kommentar

Kreditgivare	S&P rating	mnkr	Andel
KINVEST	AAA	9 906,5	100%
Swedbank	A+	14,4	0%
Totalt		9 920,9	100%

Derivatgivare*	S&P rating	mrdrkr	Andel
SHB	AA-	0,0	0%
DANSKE	A+	200,0	2%
SEB	AA-	5 760,0	68%
NORDEA	AA-	2 545,0	30%
Totalt		8 505,0	100%

* inkl fwd startade

Marknadsräntor och kommentar

3M Stibor och 5års Swap

Som väntat lämnade Riksbanken styrräntan oförändrad på 2,00 % och upprepade signalerna om att ytterligare en räntesänkning är möjlig senare i år. Riksbanken vill känna sig säkrare på att uppgången i inflationen är tillfällig, men hinner bara ta emot en inflationssiffra till innan mötet i september. Samtidigt har den förväntade återhämtningen återigen skjutits på framtiden, och en räntesänkning till skulle ge ett viktigt stöd för hushållen. Marknaden håller fast vid prognos om ytterligare en räntesänkning den 23 september, men augustiinflationen blir viktig.

Donationsmedel

mnkr

	aug-25	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte*
Marknadsvärde	18,5	0,3	1,0

* inkl. utdelning

Borgen

mnkr

	2024-12-31*	Förändr. årsskifte
Kommunägda företag	1 166,6	-24,6
Extern borgen	100,2	-2,5
Totalt	1 266,8	-27,1

* uppdateras årsvis

Pensionsstiftelser

mnkr

	Marknadsvärde		Avkastning mån		Avkastning 2025		Avk. sedan start *	
	Kommun***	UKF**	Portfölj	Index	Portfölj	Index	Portfölj	Index
TOTALVÄRDE	179,6	164,2	0,1%	0,2%	1,7%	2,1%	6,6%	6,5%
VÄRDE fg mån	179,4	164,0						

* Start 2012-10-31. Avkastning anges på årsbasis

** Avyttrat 8,9 mnkr 0425 för utbetalning av gottgörelse

** Avyttrat 13,8 mnkr 0625 för utbetalning av gottgörelse

Marknadskommentar - krafthandel

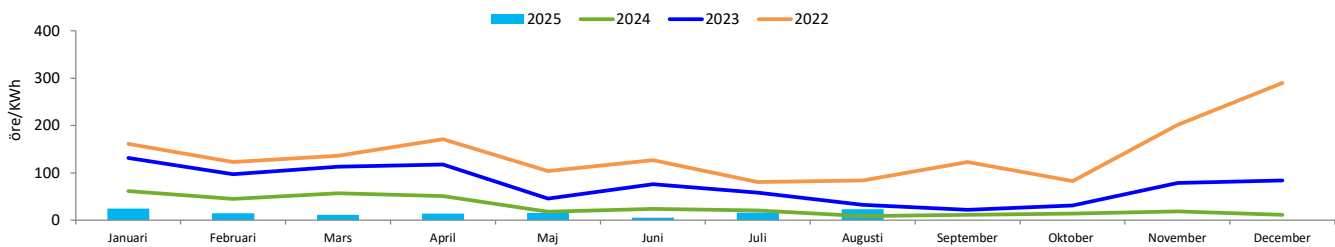
Nytt beslut på ökat taxeringsvärde på Stornorrfors fr o m 1/1-2025 närmast fördubblade kostnaden för fastighetsskatten. De ökade kostnaderna fr o m januari - augusti innebar drygt 9 mnkr sämre resultat denna månad. Problem med kärnkraft och låg vindproduktion i augusti drog upp månadsnittet på elpriset. Ett produktionsöverskott kommande månader ger dock mest sannolikt fortsatt låga priser i norr.

Krafthandelns produktion och resultat

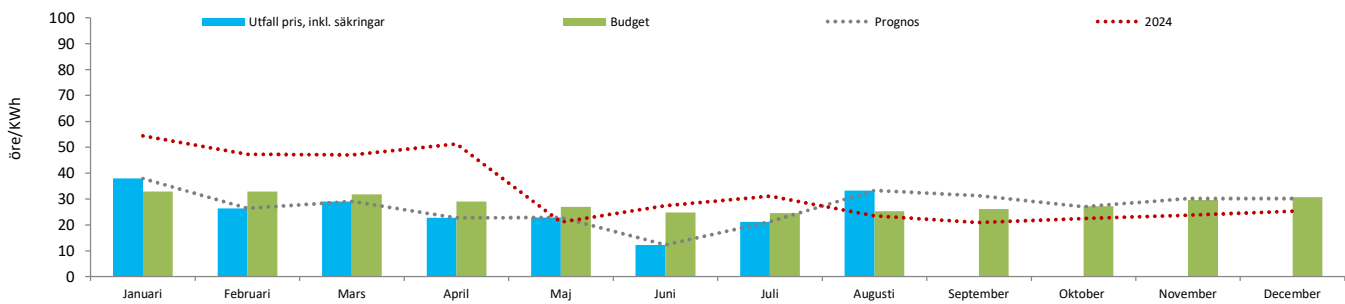
mnkr

	Augusti 2025	Budget	Avvikelse	Ack utfall	Ack budget	Ack avvikelse	Årsprognos	Årsbudget	Avvikelse
Totalt resultat	4,1	8,5	-4,4	66,8	77,3	-10,5	105	117	-12

Marknadens spotpris, historiskt månadsmedel

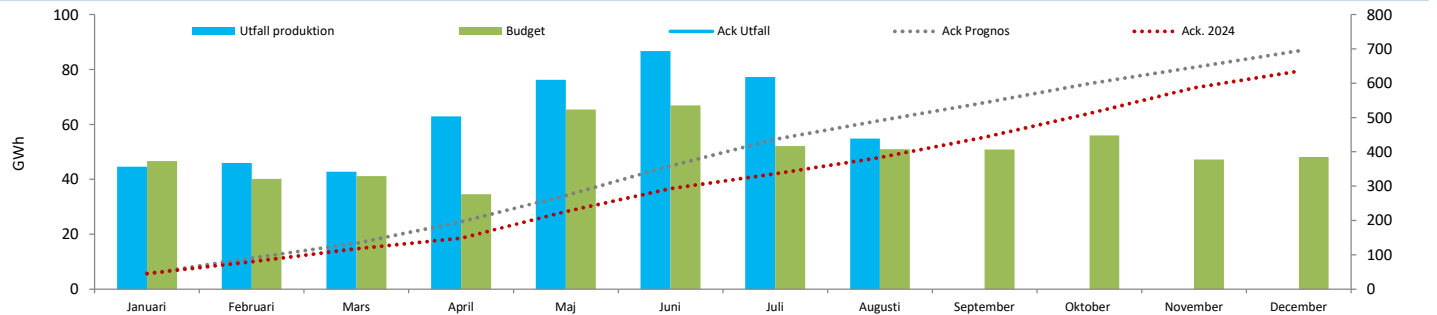

Produktionspris inkl. säkringar

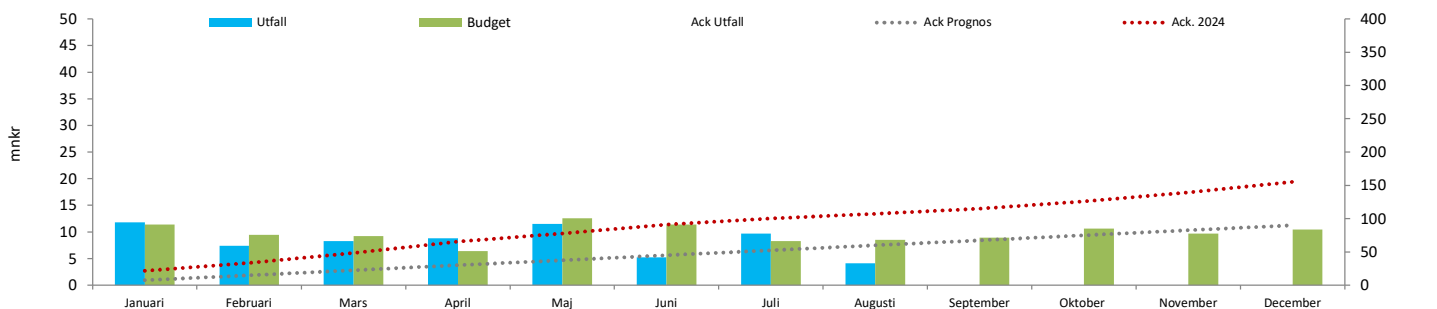
Produktion, Kommunens andel - 25,85% av Stornorrfors

GWh

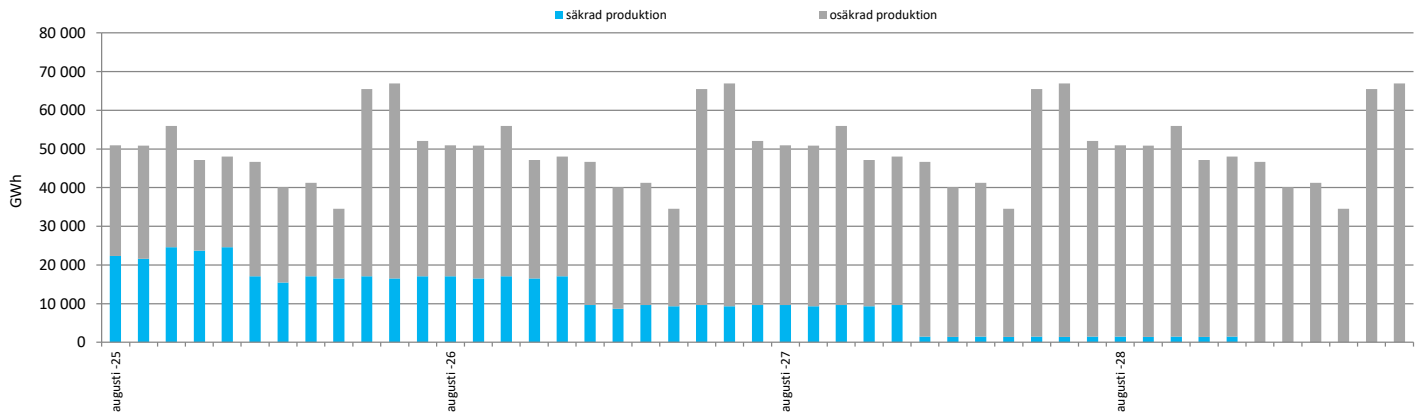
Resultat - Kraftverksamhet

mnkr

Prissäkrade produktionsvolym

En målsättning med kommunens försäljning av sin andelskraft är att få en över åren jämn, stabil och sannolik försäljningsintäkt. Strategin för att uppnå detta är en indexliknande hantering där terminsaffärer genomförs kontinuerligt och strukturerat. Genom att över tiden fylla på säkringsvolym för varje kalenderår uppstår en prisutjämnande effekt. Nedan redovisas prognostiserade produktionsvolym samt hur stor del av dessa som är prissäkrade.

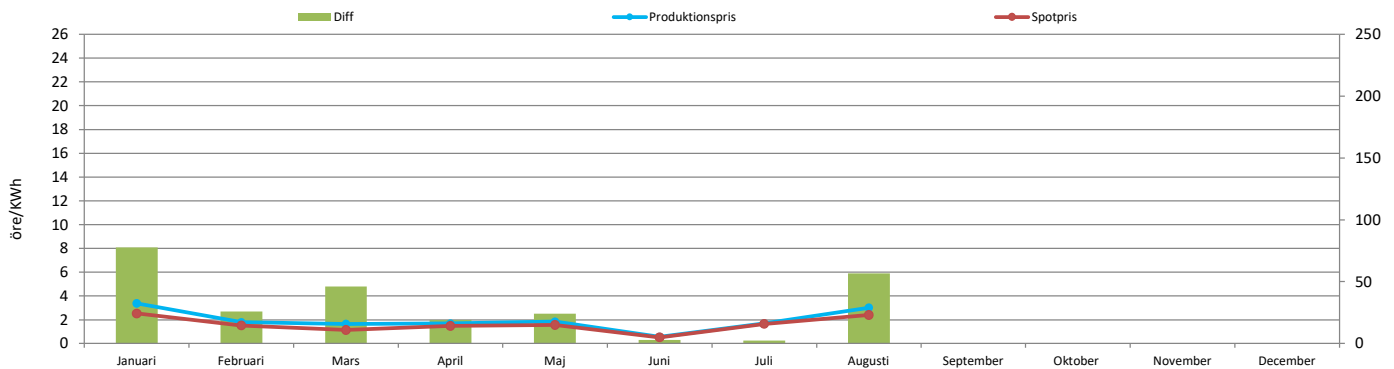

Optimering

öre/KWh

Umeå kommun är delägare i Stornorrfor kraftverk till 25,85% och därmed berättigad till samma andel av den kraft som produceras. Kommunen har enligt avtal rätt att fiktivt, inom avtalat intervall, "köra" sin produktionsandel som om det vore en egen kraftstation. Målsättningen med kommunens "körning" är därför att optimera produktionen och resultatet genom att planera sitt kraftuttag.

Kurvorna visar de olika priserna medan höjden på staplarna beskriver skillnaden mellan det pris som optimeringen åstadkommit och det verkliga genomsnittliga spotpriset.

Ekonomifunktionen

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Olof Jansson
Finanschef

BESLUT GENOMFÖRDA ENLIGT DELEGATION FRÅN KOMMUNSTYRELSEN

Augusti 2025

NYA FINANSIELLA AFFÄRER

Löpnr	Motpart	Belopp	Nom.ränta	Affärsdag	Likvdatum	Sffdatum
KI_179134	Kommuninvest	300 000 000	Stib 3M + 34pkt	2025-08-05	2025-08-20	2028-11-29
KI_179135	Kommuninvest	100 000 000	Stib 3M + 32pkt	2025-08-05	2025-08-22	2027-08-04
KI_179136	Kommuninvest	120 000 000	Stib 3M + 28pkt	2025-08-05	2025-08-28	2025-11-28
KI_179862	Kommuninvest	300 000 000	Stib 3M + 32pkt	2025-08-29	2025-09-15	2029-06-27
KI_179863	Kommuninvest	23 000 000	Stib 3M + 32pkt	2025-08-29	2025-09-15	2029-06-27

NYA ELHANDELSAFFÄRER

Eltermin*	Portfölj**	Effektenheter (MW)***	MWh	Pris/MWh	Startdatum	Sffdatum
FWYR-27	UK produktion prissäkr.	2	17 520	260,25	2027-01-01	2027-12-31
FWYR-28	UK produktion prissäkr.	2	17 568	271,25	2028-01-01	2028-12-31
FWYR-26	UK produktion prissäkr.	2	17 520	245,50	2026-01-01	2026-12-31

* Med uttrycket "eltermin" avses ett kontrakt om att köpa/sälja en bestämd mängd kraft till ett fastställt pris under en viss tidsperiod (prissäkring). I Umeå kommuns fall utförs elterminer endast med finansiell avräkning mot spotpriset, dvs. ingen fysisk leverans ingår i elterminsavtalet. Terminernas löptid fås genom att enbart läsa de sista tecknen i produktens namn. T.ex. är **SUNYR-24** en produkt som sträcker sig över hela året 2024, **SUNQ4-24** sträcker sig över kvartal fyra år 2024.

** Umeå kommun har två elhandelsportföljer; en produktions- och en egenanvändningsportfölj (inköpsportfölj). Inköp/försäljning av elterminer i dessa portföljer görs för att diversifiera prisriskerna.

*** Effektenheter är energin man köpt/sålt per tidsenhet.

Tjänsteskrivelse

2025-09-10

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00492

Kommunstyrelsens egna verksamheter - Verksamhetsuppföljning 2025

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

- godkänna uppföljningen av kommunstyrelsens egna verksamheter för jan-aug 2025
- godkänna uppföljning av internkontrollplan jan-aug 2025

Ärendebeskrivning

Alla nämnder i Umeå kommun, även kommunstyrelsen, ska lämna underlag till en sammanställd rapportering till kommunfullmäktige. Enligt anvisning ska underlaget innehålla uppföljning av grunduppdrag, inriktningsmål och program, tilläggsuppdrag samt väsentliga ekonomi- och personalförhållanden. Den sammanfattande rapporten utgör underlag till gemensam rapportering till fullmäktige.

Samtidigt görs en fördjupad uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan som enbart tillställs kommunstyrelsen.

Rapporteringen innefattar även uppföljning av kommunstyrelsens plan för intern styrning och kontroll för perioden januari – augusti 2025

Beslutsunderlag

- Bilaga 1. Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen jan-aug 2025
- Bilaga 2. Fördjupad uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan
- Bilaga 3. Uppföljning internkontrollplan jan-aug 2025
- Bilaga 4. Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025
- Bilaga 5. Fördjupade programrapporter jan-aug 2025

Beredningsansvariga

Sofia Westin, Malin Degerman, Urban Blomdahl, Dan Gideonsson, Sara Nordström

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00492

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Kommunstyrelsens rapport till KS, januari–augusti 2025

Verksamhetsuppföljning

	Bedömning januari-augusti 2025	Prognos för januari-december 2025
Kommunstyrelsens grunduppdrag i sin helhet	I hög grad uppfyllt	I hög grad uppfyllt

Bedömning och motivering

Kommunstyrelsens planering i enlighet med direktiv från fullmäktige är konkretiserad i styrelsens verksamhetsplan för 2025. Bedömningen av grunduppdraget vilar på i vilken grad verksamhetsplanen har verkställts (se separat underlag). Då väsentliga delar i verksamhetsplanen är genomförda eller uppfyllda bedöms grunduppdraget vara i hög grad uppfyllt.

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

I februari genomfördes återigen Rally Sweden (Svenska rallyt) i Umeå med omnejd. Umeå Kommun är värdkommun och Rally Sweden AB är arrangör. Det är ett av de största sportarrangemangen som genomförs i Sverige och en folkfest med stor publik. Tävlingarna genomförs i renbetesland och det har funnits utmaningar med att hitta lösningar som uppfyller både sportsliga krav och rennäringens krav.

Det första spadtaget för den nya stadsdelen Tomtebo Strand har tagits. Bygget markerar starten för en omfattande satsning på cirka 3 000 bostäder med ett starkt fokus på hållbarhet, bland annat genom cirkulära lösningar och helt fossilfria maskiner under byggnationen. Stadsdelen ska kännetecknas av närhet till naturen och goda möjligheter till gång, cykel och kollektivtrafik.

Under perioden har styrelsen implementerat ny riktlinje för god ekonomisk hushållning. Riktlinjens principer påverkar både kommunkoncernens planerings- och uppföljningsprocesser på olika sätt. Utmaningar på grund av demografiska förändringar har varit kända länge men under perioden har aktuell befolkningsprognos och dess utmaningar fått större genomslag i planeringen. Det är framför allt minskade barnkullar som påverkar både den långsiktiga investeringsplaneringen, men också hur verksamheten behöver anpassas på sikt.

Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

2025-09-13

Även styrningen över anskaffning och upphandling är under översyn och förslagen till reviderad policy och riktlinjer innebär vissa förändringar i roll- och ansvarsfördelning samt ökat fokus på strategisk styrning och avtalsuppföljning/förvaltning. Ärendet bereds och behandlas av fullmäktige i oktober.

Samordning och styrning av inriktningsmål och program har utvecklats. Samtliga program har en tydlig koppling till ordinarie ledningsstruktur och leds nu av den högsta tjänstemannaledningen inom kommunkoncernen. Det ger ökad tydlighet i ansvar och beslutskraft. Programmet för social hållbarhet har fått ett tydligare fokus. Satsningar har gjorts för att öka extern finansiering av till exempel klimatåtgärder, hållbar tillväxt och takten i klimatomställningen har ökat.

Under perioden har en ny stadsdirektör, tillika förvaltningsdirektör för stadsledningskontoret rekryterats. Elin Pietroni, tillträder sin tjänst under hösten 2025 och ersätter därmed Margaretha Alfredsson.

I tabellen nedan redogörs för väsentliga delar av kommunstyrelsens grunduppdrag inklusive resultat och bedömning.

Kommunstyrelsens grunduppdrag	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Styrning, ledning och samordning	Genomförande av styrelsens uppsiktsplikt (extern revisionsgranskning)	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet.	Hög grad uppfyllt
	Genomförande av övergripande planerings- och uppföljningsprocess	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden genomfört planerings- och uppföljningsprocessen i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinje.	Hög grad uppfyllt
	Efterlevnad god ekonomisk hushållning	God ekonomisk hushållning innebär att både kommunens finansiella mål och verksamhetsmässiga grunduppdrag uppnås. Kommunstyrelsens följer upp ekonomin månadsvis och nämndernas grunduppdrag i samband med delårsbokslut och årsbokslut. Arbete pågår också med att arbeta in de nya riktlinjerna för god ekonomisk hushållning i	Hög grad uppfyllt

Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

2025-09-13

		riktlinjer för bl.a. planering och uppföljning.	
	Ansvar som anställande myndighet	Avtalsrörelse är avslutad utan konflikter och i tid. Lönekartläggning visar inte på några osakliga löneskillnader relaterat till kön. Chefsstöd och traineeutbildningar genomförs med gott resultat.	Hög grad uppfyllt
Beredning inför och uppföljning av kommunfullmäktiges beslut	Efterlevnad riktlinje för styrdokument	Riktlinjen efterlevs och process för aktualitets- och relevansprövning av styrdokument genomförs återkommande (2 ggr/år)	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av motionshantering	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2025. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år.	Hög grad uppfyllt
Utveckling av strategiskt viktiga områden	Uppföljning av inriktningsmål i delårs- och årsrapport	Inriktningsmål och program är återskildrade till fullmäktige och fördjupad uppföljning finns även tillgänglig på externwebben.	Hög grad uppfyllt
	Utveckling av modell för programhantering	Ledningsstruktur har setts över och ansvar för mål har blivit tydligare på nämnds och bolagsnivå. Ett program har fått tydligare fokus inför 2026.	Hög grad uppfyllt

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status helår
2024:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att se över kommunövergripande målstyrning och planering som tillkom före införandet av kommunens nuvarande styrmodell och ta fram förslag för hur sådan styrning kan inordnas inom ram för	Delvis genomfört	Modell för aktualitets- och relevansprövning av befintliga styrdokument är implementerad och bedöms vara ändamålsenlig. Genom att aktualitets och relevansprövning genomförs systematiskt och återkommande (2 ggr/år) prövas äldre styrning allt eftersom. Vid sådan prövning undersöks möjlighet om äldre styrning ska fasas ut eller om den ska revideras så den kan kvarstå/infogas inom ram för inriktningsmål och program. Arbetet tar tid men genomförs med systematik och envishet.	Delvis genomfört

Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

2025-09-13

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status helår
kommunfullmäktiges styrning via inriktningsmål och program.			
2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.	Delvis genomfört	Arbete med fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder. I de fall fördjupad samverkan mellan förvaltningar påtalats så arbetar berörda förvaltningar vidare med frågan. Förhoppningen om att den fördjupade analysen skulle leda till en tydligare långsiktig inriktning för omställning av nämndernas verksamhet har dock ej infriats. De nämnder som sen tidigare haft en sådan långsiktig inriktning har upprätthållit den och använt analysen av framtida kompetensbrist för att förstärka och fördjupa tidigare arbete. För att bredda ansatsen och ta med fler parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska förändringar som ingår en viktig komplettering.	Delvis genomfört
2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.	Genomfört	Arbetet sker på ett flertal olika sätt för att åstadkomma förflyttning i enl. med 2023:1. Ett exempel på sådant samarbete är arbetet med datadriven kommun där stadsledningskontoret samarbetar med teknik- och fastighetsförvaltningen för att ge stöd till kommunens nämnder/förvaltningar	Genomfört
2023:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett inrättande av ett klimatpolitiskt råd.	Genomfört	Uppdraget är genomfört och redovisat	Genomfört
2022:11 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en revidering av	Delvis genomfört	Förslag till reviderad upphandlingspolicy m tillhörande riktlinje lämnades på remiss till nämnder och bolag våren 2025. Förslag till reviderad policy och riktlinje ska enligt plan tillställas kommunfullmäktige i oktober.	Genomfört

Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

2025-09-13

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status helår
upphandlingspolicyn och tillhörande riktlinjer.			
2021: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.	Delvis genomfört	Kompetenshöjande insatser inom området är genomförda. Arbete med lokal lägesbild är utvecklat för att fånga upp risker för välfärdsbrott. En grundstruktur är framtagen för att motverka möjliggörare. Den är på väg att implementeras. Det har tagits fram stöd till myndighetsutövning stöd- och omsorg för att upptäcka välfärdsbrott, tillsammans med nationell samverkansgrupp "CURA". Inom området behöver nu varaktiga strukturer upparbetas för kommunens arbete mot välfärdsbrott.	Delvis genomfört

Personaluppföljning

Nämndens arbete för att nå personalpolitiska mål

	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål januari-augusti 2025	Prognos för januari-december 2025
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	Mer arbete krävs	Enligt plan
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	Enligt plan	Enligt plan
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	Enligt plan	Enligt plan

Åtgärder och viktig utveckling/viktiga händelser inom målområdena

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

Kompetensförsörjningen är en fortsatt utmaning för verksamheterna inom Stadsledningskontoret. Det är därför av stor vikt att förvaltningen utvecklar och arbetar för att behålla de medarbetare vi har. Med utgångspunkt i behållarperspektivet, deltar förvaltningen i det EU-finansierade projektet *SAMBA, Samverkansmodell för att behålla arbetskraft*. Projektet syftar till att finna nya former för att knyta samman rehabiliterings- och kompetensförsörjningsprocesserna och därigenom skapa förutsättningar att finna nya vägar tillbaka till arbete för medarbetare som drabbats av ohälsa.

Ledarskap (mål 6)

Genom en organisatorisk förändring har chefstätheten säkerställts under rapporteringsperioden, vilket innebär att antalet medarbetare per chef är fortsatt lägre än riktvärdet 30 för samtliga chefer inom Stadsledningskontoret. Ambitionen är att bibehålla den chefstätheten. När antalet anställda närmar sig 30 vidtas därför åtgärder som säkerställer att gränsen hålls.

Med syfte att erbjuda chefer vid Stadsledningskontoret bättre förutsättningar och ett utökat kollegialt stöd, kommer SLKs chefsforum återuppstå. Chefsforumet blir ett mötesforum för

utbyte mellan chefer och för information till och kompetensutveckling för chefer på olika teman som rör chefs-/ledarskap och medarbetarskap. Det första chefsforumet hålls under andra veckan i september. En kommunikations- och samarbetsyta på Teams för förvaltningens chefer är under uppbyggnad. En digital plats som möjliggör snabb och enkel dialog med samtliga chefskollegor inom SLK. På ytan kommer även information om olika processer inom HR, ekonomi etcetera. att tillgängliggöras som cheferna kan använda till exempel på arbetsplatsträffar.

Friskfaktorer (mål 7)

Ett årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet för Stadsledningskontoret har tagits fram och det ska nu förankras hos huvudskyddsombud och chefer. Förberedelser har pågått inför implementeringen av systemstödet Opus på Stadsledningskontoret. Chefsforumet i september kommer i huvudsak att ägnas åt årshjul för systematiska arbetsmiljöarbetet samt åt information om Opus. Stadsledningskontorets chefer ska enligt plan få tillgång till Opus den 1 oktober. Implementeringen kan komma att försenas på grund av nationell cybersäkerhetsincident under augusti.

Förberedelser har pågått inför SLK-dagen den 22 oktober då samtliga medarbetare kommer att erbjudas en föreläsning med fokus på återhämtning i arbetslivet, vilket identifierats som ett utvecklingsområde bland medarbetare inom Stadsledningskontoret.

Vid tidig signal om ohälsa initierar och genomför chef ett samtal med medarbetaren och om det krävs görs därefter anpassningar av medarbetarens arbetsuppgifter. Vid behov utarbetar chef och medarbetare tillsammans även en rehabiliteringsplan.

Den totala sjukfrånvaron inom Stadsledningskontoret har under perioden varit relativt oförändrad jämfört med samma period förra året, dock har sjukfrånvaron bland kvinnor minskat något medan sjukfrånvaron för män har ökat i motsvarande omfattning.

Sjukfrånvaron för Stadsledningskontoret ligger väl under det av personalnämnden fastställda målvärdet för 2025, se tabell nedan.

Resultatmått	Målvärde 2025	Utfall jan–aug 2025			Utfall jan–aug 2024		
		kvinnor	Män	Totalt	kvinnor	män	totalt
Sjukfrånvaro, totalt i procent av anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid	6,5	3,8	2,5	3,4	4,8	1,9	3,9
Andel långtidsfriska (%)	60	75	77	75	74	82	76
Andel heltidsanställda (%)	92	95	91	93	95	90	94

Ekonomiuppföljning

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

Kommunstyrelsen redovisar för det andra tertialet 2025 en positiv budgetavvikelse på 45,0 mnkr. Intäkterna överstiger budget med 43,8 mnkr, vilket främst förklaras av högre intäkter än beräknat från markförsäljning. Även erhållna bidrag bestående av statsbidrag, investeringsbidrag och projektfinansiering överstiger budgeterade nivåerna. Kostnaderna visar en mindre negativ avvikelse på 1,2 mnkr. Flera kostnadsposter avviker negativt mot budget. De största avvikelserna avser:

- Kommungemensamma avgifter, till följd av högre bidrag för drift av resecentren än budgeterat.
- Mark och exploatering, där anskaffningskostnader för såld mark överstiger budget.
- Krafthandeln, där kostnaden för både nätavgifter och fastighetsskatt är högre än budget.

De negativa avvikelserna balanseras främst av lägre pensionskostnader än budgeterat, men även av lägre kostnader för avskrivningar samt ej utnyttjade medel i anslaget för oförutsedda behov.

Årsprognosen för kommunstyrelsen uppgår till en positiv budgetavvikelse på 45,0 mnkr. Överskottet förklaras av lägre pensionskostnader än budgeterat, till följd av den lägre inflationen, samt av att mark och exploatering väntas redovisa ett bättre resultat än budgeterat avseende markförsäljningar.

Dessa överskott möts delvis av lägre nettointäkter än budgeterat inom krafthandeln, vilket förklaras av låga elpriser. Även kommungemensamma avgifter och bidrag väntas avvika negativt mot budget, främst på grund av högre bidrag för drift av resecentren.

Stadsledningskontoret beräknas också redovisa negativa avvikelser inom mark och exploatering samt HR-avdelningen, där framför allt högre personalkostnader bidrar till underskottet.

Jämfört med tertial 1 har årsprognosen för kommunstyrelsen förbättrats med 24,0 mnkr, vilket framför allt beror på högre nettointäkter än väntat från krafthandeln samt försäljning av mark.

(mnkr med en decimal)	Budget jan–aug 2025	Utfall jan–aug 2025	Budget- avvikelse jan–aug 2025	Budget- avvikelse jan–aug 2024	Budget helår 2025	Prognos helår 2025	Årsprognos budgetavvikelse 2025
-----------------------	---------------------------	---------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------	----------------------	-----------------------	---------------------------------------

Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

2025-09-13

Verksamhetens intäkter	204,6	248,4	43,8	133,9	307,5	352,5	45,0
Verksamhetens kostnader	-1 086,9	-1 085,6	1,2	-84,4	-1 623,2	-1 623,2	0,0
Verksamhetens nettokostnad	-882,2	-837,2	45,0	49,5	-1 315,7	-1 270,7	45,0

Investeringar

Investeringarna redovisar en positiv budgetavvikelse på 139,0 mnkr för perioden. Den positiva avvikelsen avser främst mark- och exploateringsprojekt.

Årsprognos för kommunstyrelsens investeringsbudget beräknas till en positiv budgetavvikelse på 133,0 mnkr vilket främst avser mark och exploateringsprojekt som följd av förskjutningar orsakade av förseningar i planeringsprocessen. Största avvikelsen avser projekten Klockarbäcken, Olofsdal och Obbola. Kraftverksamheten väntas redovisa en mindre positiv budgetavvikelse. För övriga investeringsprojekt inom kommunstyrelsen är prognosen att utfall blir i enlighet med budget.

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2025	Utfall 31 aug 2025	Budget- avvikelse 30 aug 2025	Utfall helår 2024	Budget helår 2025	Prognos helår 2025	Årsprognos budgetavvikelse 2025
Verksamhetens nettoinvesteringar	-216,3	-77,3	139,0	-431,2	-324,4	-191,4	133,0

Kommunstyrelsen

Fördjupad uppföljning verksamhetsplan jan – aug 2025

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
KS-2025/00492

Datum och paragraf för beslutet:
2025-10-14 §

Dokumenttyp:
Rapport

Rapportperiod:
jan- aug 2025

Dokumentansvarig:
SLK, Ekonomi och styrning

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Organisation kommunstyrelsens verksamheter	3
Kommunstyrelsens grunduppdrag	4
Uppföljning av kommunstyrelsens grunduppdrag	5
Uppföljning av övergripande fokusområden för 2025	6
Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter	8
HR	8
Ekonomi och styrning	10
Strategisk utveckling	12
Mark och exploatering	13
Näringsliv och platsutveckling	15
Demokrati och juridik	15
Kommunikation	17
Säkerhet (inom avdelningen Samhällsskydd och beredskap)	17
Kommunstyrelsens uppföljning inriktningsmål och program	20
Uppföljning av fokus för 2025	20
Tilläggsuppdrag	22

Bakgrund

När kommunfullmäktige har fattat beslut om det övergripande planeringsdirektivet fortsätter planeringen i nämnder och bolag. Varje nämnd arbetar då fram en mer detaljerad plan och budget för sin organisation i en verksamhetsplan. I verksamhetsplanen formulerar kommunstyrelsen uppdrag för sina verksamhetsområden beroende på beslutade mål och tilldelade resurser.

Rapporteringen för perioden jan-aug 2025 bygger på en uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan för 2025.

Organisation kommunstyrelsens verksamheter

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare. Presidiet består av ordförande samt förste och andre viceordförande. Ordförande är Hans Lindberg (S)

Kommunstyrelsen har tre utskott; ett näringslivs- och arbetsutskott, ett planeringsutskott samt ett hållbarhetsutskott. Utskotten har sju ledamöter och sju ersättare.

Nedan finns schematisk beskrivning av organisation med utskott, samverkansorgan och verksamheter.

Figur 1: Schematisk beskrivning av Kommunstyrelsens organisation.

Kommunstyrelsens verksamhet bedrivs i en förvaltning, stadsledningskontoret som leds av stadsdirektör. Styrelsens och styrelsens utskott har förvaltningen till stöd för att verkställa grunduppdrag samt de ansvar och åtaganden som kommunfullmäktige delegerat till kommunstyrelsen eller ansvar/uppdrag som kommunstyrelsen är ålagd enligt lagstiftning/förordning. Förvaltningen är indelad i åtta avdelningar.

Inom stadsledningskontoret finns tre verksamheter som arbetar på uppdrag av annan nämnd; Umeåregionens brandförsvaret inom avdelningen för samhällsskydd och beredskap samt valkansliet och överförmyndarenheten inom avdelningen för demokrati och juridik.

Kommunstyrelsens verksamheter 1 sep 2025	Antal	Årsarbetare (åa)
Stadsdirektör	1	1
HR	65	62,45
Ekonomi och styrning	50	50
Strategisk utveckling	40	40
Mark och exploatering	21	21
Näringsliv och platsutveckling	19	19
Demokrati och juridik (exkl. Valkansli och Överförmyndarverksamhet)	22	19,3
Kommunikation	15	14,4
Samhällsskydd och beredskap (exkl. Umeåregionens brandförsvär)	11	11
Totalt	244	238,15

Kommunstyrelsens grunduppdrag

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för:

- Kommunkansli, arkiv och juridik
- arbetsgivarfrågor & lönehantering
- ekonomi, styrning & upphandling
- kommunikation
- markförsörjning och exploatering
- näringslivsutveckling
- säkerhet och trygghet
- strategisk utveckling & innovation
- översiktsplanering

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Uppföljning av kommunstyrelsens grunduppdrag

Grunduppdrag/deluppdrag	Bedömning
Kommunstyrelsens grunduppdrag i sin helhet	I hög grad uppfyllt
HR	I hög grad uppfyllt
Ekonomi och styrning	I hög grad uppfyllt
Strategisk utveckling	I hög grad uppfyllt
Mark och exploatering	I hög grad uppfyllt
Näringsliv och platsutveckling	I hög grad uppfyllt
Demokrati och juridik	I hög grad uppfyllt
Kommunikation	I hög grad uppfyllt
Samhällsskydd och beredskap	I viss grad uppfyllt

Kommunstyrelsens grunduppdrag	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Styrning, ledning och samordning	Genomförande av styrelsens uppsiktsplikt (extern revisionsgranskning)	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet.	Hög grad uppfyllt
	Genomförande av övergripande planerings- och uppföljningsprocess	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden genomfört planerings- och uppföljningsprocessen i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinje.	Hög grad uppfyllt
	Efterlevnad god ekonomisk hushållning	God ekonomisk hushållning innebär att både kommunens finansiella mål och verksamhetsmässiga grunduppdrag uppnås. Kommunstyrelsens följer upp ekonomin månadsvis och nämndernas grunduppdrag i samband med delårsbokslut och årsbokslut. Arbete pågår också med att arbeta in de nya riktlinjerna för god ekonomisk hushållning i riktlinjer för bl.a. planering och uppföljning.	Hög grad uppfyllt
	Ansvar som anställande myndighet	Avtalsrörelse är avslutad utan konflikter och i tid.	Hög grad uppfyllt

Kommenterad [DG1]: Vet att det står med i VPn, frågan är bara varför?

		Lönekartläggning visar inte på några osakliga löneskillnader relaterat till kön. Chefsstöd och traineeutbildningar genomförs med gott resultat.	
Beredning inför och uppföljning av kommunfullmäktiges beslut	Efterlevnad riktlinje för styrdokument	Riktlinjen efterlevs och process för aktualitets- och relevansprövning av styrdokument genomförs återkommande (2 ggr/år)	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av motionshantering	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2025. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år.	Hög grad uppfyllt
Utveckling av strategiskt viktiga områden	Uppföljning av inriktningsmål i delårs- och årsrapport	Inriktningsmål och program är återskapade till fullmäktige och fördjupad uppföljning finns även tillgänglig på externwebben.	Hög grad uppfyllt
	Utveckling av modell för programhantering	Ledningsstruktur har satts över och ansvar för mål har blivit tydligare på nämnds och bolagsnivå. Ett program har fått tydligare fokus inför 2026.	Hög grad uppfyllt

Uppföljning av övergripande fokusområden för 2025

Kontinuitet och försörjningsförmåga

En förstudie är påbörjad men arbetet ligger efter tidplan. Ansvar för försörjningsberedskap är till viss del fördelat till nämnd och arbetet är påbörjat.

Datadriven kommun

Arbetet med att bygga förmågor och skapa förutsättningar för ett mer datadrivet arbetssätt i kommunen har pågått under året i samarbete mellan avdelningen för digitalisering och IT och stadsledningskontoret. Kommunens verksamheter är väldigt positiva och ser stor potential till tidsbesparingar när det gäller ett mer datadrivet arbetssätt.

Strategin inom objektet är att fördela utvecklingsresurserna mellan att arbeta *brett* inom ramen för respektive IT-objekt och arbeta *djupt* genom att ha en verksamhet i fokus hela tiden. Under våren var äldreomsorgen i fokus och under hösten kommer utbildningsförvaltningen (gymnasiet och vuxenutbildning/arbetsmarknad) att vara i fokus. Initiativ som bedöms ha potential att spara tid genom effektivisering av arbetsprocesser och ge förbättrad förmåga att arbeta datadrivet inom kommunen prioriteras.

En viktig erfarenhet från arbetet är vikten av att avsätta resurser i verksamheten både inom ramen för själva fokusarbetet, men också för att kunna implementera eventuella nya arbetssätt i det ordinarie arbetet i verksamheten för att nå den önskade och potentiella effekten.

Under året har också en juridisk bedömning av Microsoft och molntjänster, med fokus på GDPR och Offentlighet- och sekretesslagen inletts. Arbetet sker i nära dialog med informationssäkerhet och dataskyddsombud.

Omställningskapacitet (tilläggsuppdrag 2023:1 och 2023:2)

Arbete med fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder. I de fall fördjupad samverkan mellan förvaltningar påtalats så arbetar berörda förvaltningar vidare med frågan.

Förhoppning om att fördjupad analys skulle leda till en tydligare långsiktig inriktning för omställning av nämndernas verksamhet har dock ej infriats. De nämnder som sen tidigare haft en sådan långsiktig inriktning har upprätthållit den och använt analysen av framtida kompetensbrist för att förstärka och fördjupa tidigare arbete.

För att bredda ansatsen och ta med fler väsentliga parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska förändringar som ingår en väsentlig komplettering.

Positionsutveckling

Arbetet med att stärka Umeås position har fortsatt under perioden. Det har resulterat i en mer välplanerad och effektiv närvaro på mötesplatser som Västerbotten på Grand, Business Arena, Mötesplats Lycksele och Almedalen. Det lägger grunden för fortsatt utvecklingsarbete för att positionera oss i fler forum.

Samarbetet med de kommunala bolagen har fortsatt att utvecklas vilket gjort att en gemensam budskapsplattform börjar ta form. Det stärker den samlade positionen långsiktigt samtidigt som det ger ett gemensamt ramverk inom kommunen.

Förflyttningsinsatser har genomförts under perioden som inkluderar arbetet med en möjlig etablering av en jakt och viltvårdsmyndighet vilket resulterat i ett antal insatser. Det arbetet ska utvecklas då det är tydligt det går att få mer utväxling av ett mer strategiskt förflyttningsarbete som med fördel kan utgå från kommunkoncernen.

Klimatinvestering

Arbetet har under perioden fokuserat på hur man kan stärka den ekonomiska kapaciteten för klimatomställning. Fokus har legat på att identifiera behov och skapa förståelse för innovativa finansieringslösningar, bland annat genom deltagande i ett EU-nätverk samt strategisk dialog med finansiella aktörer.

Parallellt har arbetet med portföljstyrning utvecklats i syfte att samordna och prioritera klimatrelaterade utvecklingsprojekt med hög genomförandekapacitet och potential för extern finansiering. Arbetet har ökat medvetenheten om klimatåtgärder som strategiska åtgärder men det kvarstår behov av att tydliggöra roller, bedöma klimatnytta mer systematiskt och stärka samordningen mellan ekonomi- och klimatarbete i planeringsprocesserna.

Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter

HR

HR-avdelningen har till uppgift att stödja kommunens verksamheter så att de kan uppnå sina mål och bidra till att Umeå kommun är en attraktiv arbetsgivare som klarar kompetensförsörjningen. Huvuduppgiften är att ta ansvar för en enhetlig och konsekvent tillämpad personalpolitik hos arbetsgivaren som helhet.

HR-avdelningen ska tillhandahålla, utveckla, förvalta och följa upp strukturer, system och processer för:

- Förhandling och arbetsrätt
- Lönebildning
- Aktiva åtgärder mot diskriminering
- Systematiskt arbetsmiljöarbete
- Rehabilitering och anpassning
- Ledarskap, medarbetarskap, förändringsledning och värdegrund
- Omställningskapacitet och lärande organisation
- Kompetensförsörjning och rekrytering

Grunduppdrag HR	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kompetensförsörjning	Kommunens gemensamma kompetensförsörjningsplan	Samordningen av kommunens kompetensförsörjningsarbete har förstärkts utifrån strategi attraktiv arbetsgivare. Bland annat har det kommungemensamma arbetsgivarvarumärket, förtydligad process för kompetensbehovs-prognos och gemensam aktivitets-planering och kostnadsfördelning mellan nämnderna förstärkt arbetet.	Viss grad
Lönebildning, avtal lönebildning	Lönekartläggning och utfall i relation till riktlinje för lönestrategiska frågor	Lönekartläggningen för 2024 visade att det inte fanns några osakliga löneskillnader relaterat till kön. Uppföljningen om efterlevnad av riktlinje för lönestrategiska frågor återkopplas senare under 2025 till Personalnämnden.	Viss grad
Arbetsmiljö/aktiva åtgärder	Uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet (process)	Årlig uppföljning av SAM/OSA som bygger på medarbetar-undersökningen hösten 2024 visar på hög svarsfrekvens, hög andel arbetsplatser med handlingsplaner/ mål och än mer integrerad process att jobba med aktiva åtgärder.	Hög grad
	Uppföljning av aktiva åtgärder för att förhindra diskriminering (process)	Uppföljning av aktiva åtgärder är en kombinerad process med årlig uppföljning av SAM/OSA som bygger på medarbetarundersökningen och tillhörande systematik med återförande av resultat, analys och åtgärder på varje arbetsplats. Därtill dialog i samverkan på alla fackliga samverkansnivåer inför presentation av förslag och handlingsplan för varje nämnd. Därtill uppföljning av	Hög grad

Grunduppdrag HR	Uppföljning	Resultat	Bedömning
		processen som helhet årligen och en kommungemensam handlingsplan.	
	Arbetsätt för att bättre mäta och analysera åtgärder i relation till diskrimineringsgrunderna	Under året har ytterligare steg tagits för att bättre kunna mäta och analysera åtgärder i relation till alla diskrimineringsgrunder på en organisatorisk nivå. Därför infördes ytterligare bakgrundsfaktorer för enkäten 2024 som legat till grund för analys och åtgärder i verksamhet/nämnder 2025. Genom dialogmöten med fackliga företrädare på respektive samverkansnivå ges även ytterligare fler perspektiv vid analysen.	Hög grad
Ledarskap medarbetarskap	Åtgärder för att nå breddad rekrytering till ledningsarbete	Insatser har under året genomförts för att bredda rekryteringen till det kommungemensamma traineeprogrammet som är en viktig rekryteringsgrund till många chefstillsättningar i Umeå kommun.	Viss grad

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Ansvar som anställande myndighet innebär att KS särskilt ansvarar för lön, kollektivavtal, delegation och det gemensamma arbetsgivarskapet. Avtalsrörelse 25 avslutades utan centrala konflikter och utbetalning av nya löner skedde lokalt i tid. Ny arbetsvärdering på plats som omfattar samtliga yrken i Umeå kommun och utgör grundförutsättning för implementering av kommande lönetransparensdirektiv. Process för dispensförfarande av 11-timmars dygnsvila finns på plats och efterlevs i hög grad.

Obligatoriskt chefsintroduktionsprogram har genomförts och kompletteras med förvaltningsspecifik introduktion. Traineeprogram genomförs med högt bidrag till chefsförsörjningen. För att behålla fler chefer finns nu Sveriges första nätverk för unga chefer, samt nytt ledarskapsprogram för chefer som leder chefer.

Processen för friska och attraktiva arbetsplatser efterlevs och 93% av alla arbetsplatser i kommunen redovisar en uppdaterad handlingsplan och analys för arbete med arbetsmiljö och aktiva åtgärder. Analysstöd för nämndernas kompetensförsörjningsplaner finns på plats och samtliga nämner integrerar planeringen i verksamhetsplaneringen inför 2026. Nya rekryteringsriktlinjer är framtagna utifrån ett verksamhets- och kandidatperspektiv för trygg och effektiv rekryteringsprocess. Stöd ges till förvaltningar för stärkt efterlevnad.

Objektsledning för HR-objektet är nu resurssatt från HR-verksamhet och Dolt för att säkerställa trygg och professionell drift och utveckling av den processtödande IT-miljön.

LAS-område och ökad rörlighet för omställning är gemensamt prioriterat. SAMBA-projektet är ett metodstöd för att utveckla arbetsformerna som möjliggör detta och i högre grad nyttjar kompetens- och omställningsavtal och bidrar till rörlighet på lokal arbetsmarknad.

Inför ny och förväntad lagstiftning är det förberett ett stöd till verksamheternas anställande chefer kring utökade registerkontroller inför anställning.

Ekonomi och styrning

Avdelningen för ekonomi och styrning har i uppdrag att skapa förutsättningar för en god ekonomisk hushållning, detta innebär att avdelningen ska stödja kommunstyrelse och kommunfullmäktige och stadsledning med relevanta och adekvata beslutsunderlag inom ekonomi- och anskaffningsområdet. Avdelningen ska även tillhandahålla, utveckla och förvalta strukturer, system och processer för:

- Budget & investering
- Bokföring & Redovisning
- Finansiering
- Uppföljning & rapportering
- Anskaffning (upphandling & inköp)
- Styrning och samordning

Avdelningen ansvarar även för att följa upp och utvärdera huruvida ekonomistyrning och finansiell styrning är ändamålsenlig och leder till god ekonomisk hushållning.

Grunduppdrag Ekonomi och styrning	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Budget och investering	Årlig utvärdering av processen, justeringar sker fortlöpande på uppdrag av KSnau	Årlig utvärdering av planeringsprocessen har genomförts, förslag till justeringar av principiell karaktär tillställs kommunfullmäktige i oktober, förslag till justeringar av operativ karaktär tillställs KSnau i september.	Hög grad
Finansiering	Följs i kraft- och finansrapport. Där framgår om låneportföljens sammansättning är i enlighet med KF:s policy/riktlinjer.	Rapportering har skett månatligt i enlighet med fastställd riktlinje. Väsentliga avvikelser har ej konstaterats.	Hög grad
Anskaffning	Nytt rapportpaket utvecklas under 2025.	Reviderad policy och riktlinje för upphandling tillställs kommunfullmäktige i oktober. Arbete med implementering (inkl. rapportpaket) inleds efter beslut och fortgår under 2026.	Viss grad
Bokföring och redovisning	Extern revisionsgranskning av delårs- och årsbokslut, vars syfte är att säkra rättvisande räkenskaper.	Extern revisionsgranskning har genomförts som visar på rättvisande räkenskaper och att det ej finns några väsentliga avvikelser.	Hög grad
Uppföljning och rapportering	Extern revisionsgranskning av delårs- och årsbokslut.	Extern revisionsgranskning har genomförts utan anmärkning. Kommunrevisionen har påtalat att uppföljning och rapportering av grunduppdrag samt inriktningsmål kan förbättras på nämnds- och bolagsnivå.	Hög grad
Styrning och samordning	Efterlevnad riktlinje för styrdokument	Riktlinjen efterlevs och process för aktualitets- och relevansprövning av styrdokument genomförs återkommande (2 ggr/år)	Hög grad

	Genomförande och resultat av uppsiktsplikt	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet. Uppsiktsplikten tillgodoses genom kontinuerlig kontroll av fasta moment samt genom tillämpning av rutin för avvikelshantering och genom inhämtande av information fr bolag, nämnder och övr. verksamhet.	Hög grad
--	--	---	----------

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Riktlinje för God ekonomisk hushållning, inklusive finansiella mål för kommunkoncern respektive kommun.

Kommunfullmäktige fastställde ny riktlinje för God ekonomisk hushållning i december 2024. Kommunstyrelsen fick då i uppdrag att bedöma och vid behov föreslå revidering av relaterade styrdokument så att de följer riktlinje för god ekonomisk hushållning. Sådan bedömning genomförs kontinuerligt i samband med aktualitets- och relevansbedömning av kommunens styrdokument. Ett av de styrdokument som direkt påverkas och därmed bör revideras är kommunens riktlinje för planering, budget och investeringar. Förslag till reviderad riktlinje för planering och uppföljning ska enligt plan tillställas kommunfullmäktige i oktober 2025.

De principer som förslag till reviderad Riktlinje för god ekonomisk hushållning innehåller utgör även utgångspunkt för lång- respektive kortsiktiga finansiella mål. Reviderat förslag till kortsiktigt finansiellt mål beslutades av kommunfullmäktige i juni 2025. Förslag till långsiktiga finansiella mål kommer enligt plan att tillställas kommunfullmäktige i oktober 2025 (dvs samtidigt med att förslag till reviderad riktlinje för planering och uppföljning hanteras).

Utveckla styrning av upphandling/anskaffning.

Förslag till reviderad policy och riktlinje för upphandling tillställdes Kommunstyrelsen våren 2025. Kommunstyrelsen överlämnade dessa förslag på remiss till kommunens nämnder och bolag i april. Remissvar inkom från 12 instanser, remissammanställning presenterades för Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott i augusti, samtidigt genomfördes samråd kring hur enskilda sakfrågor från remissyttranden ska hanteras i den fortsatta beredningen. Beredningen kommer enligt plan avslutas i oktober då förslag till reviderad policy och riktlinje tillställs kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Då förslag till reviderad policy och riktlinje innefattar vissa förändringar i roll- och ansvarsfördelning samt ökat fokus på strategisk styrning och avtalsuppföljning/förvaltning upprättas även en plan för implementering av dessa förändringar, implementeringsplanen tillställs även den kommunstyrelsen i oktober.

Samordning och process för tilläggsuppdrag 2023:1.

Arbete med fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder. I de fall fördjupad samverkan mellan förvaltningar påtalats så arbetar berörda förvaltningar vidare med frågan.

Förhoppningen om att den fördjupade analysen skulle leda till en tydligare långsiktig inriktning för omställning av nämndernas verksamhet har dock ej infriats. De nämnder som sen tidigare haft en sådan långsiktig inriktning har upprätthållit den och använt analysen av framtida kompetensbrist för att förstärka och fördjupa tidigare arbete.

För att bredda ansatsen och ta med fler parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska förändringar som ingår en viktig komplettering.

Strategisk utveckling

Strategisk utveckling initierar, leder och samordnar uppdrag av strategisk och verksamhetsövergripande karaktär inom social, ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbarhet. Uppdraget är att samverka, samordna, styra och stödja inom områdena: bostadsförsörjning, brottsförebyggande, folkhälsa, innovation, jämställdhet, jämlikhet, klimat, landsbygd, miljö, minoritets- och rättighetsfrågor, stadsutveckling, tillgänglighet och tillväxt.

Strategisk utveckling arbetar med att växla upp kommunens utvecklingsfrågor inom ramen för det regionala, nationella och internationella innovationssystemet.

Avdelningen tar fram underlag, analyser, prognoser och scenarier samt genomför uppföljning inom områden som är av strategisk betydelse för Umeås utveckling.

Strategisk utveckling har ansvar för den översiktliga planeringen som sätter riktningen för efterföljande planerings- och utvecklingsarbete i kommunen.

Grunduppdrag Strategisk utveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Samordning och positionering av strategiska utvecklingsfrågor kring Umeås hållbara tillväxt	Trender för de indikatorer som är utpekade i program för tillväxt, social hållbarhet och klimatneutrala Umeå 2040. Trender i övrig uppföljning t.ex. befolkningsprognoser, resvaneundersökning, unga-enkäten, jämlika liv.	Samordningen av kommunövergripande utvecklingsfrågor har stärkts genom insatser kopplade till tillväxt, klimatneutrala Umeå 2040, samt social hållbarhet. Umeå har positionerats i nationella och internationella sammanhang.	Hög grad
Växla upp kommunens utvecklingsfrågor inom ramen för det regionala, nationella och internationella innovationssystemet för att skapa välfärd och hållbar tillväxt	Volym extern finansiering. Investeringar i FoU (offentliga/privata)	Arbetet med extern finansiering och innovationspartnerskap har utvecklats. Flera projektansökningar har färdigställts och några beviljats. Samverkan med universitet, näringsliv och civilsamhälle har utvecklats i syfte att stödja transformativ omställning.	Hög grad
Identifiera utmaningar och möjligheter för Umeås utveckling genom att ta	Användning av framtagna underlag, analyser, prognoser och scenarier	Analyser har genomförts kring demografi, klimatpåverkan och sociala livsvillkor. Underlag har tagits fram baserat på befolkningsprognoser, bostadsutveckling, Unga-enkäten samt uppföljning av indikatorer i kommunens inriktningsmål och program.	Hög grad

Grunduppdrag Strategisk utveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
fram underlag, analyser, prognoser och scenarier			
Infrastruktur- planering som möjliggör långsiktigt hållbar tillväxt genom att aktivt förverkliga översiktsplanens intentioner i extern och intern samverkan.	Antalet färdigställda bostäder Investeringsmedel i nationella planen Indikatorer för att mäta utfallet av översiktsplanen (t.ex. Nyttillkomna bostäder i kollektivtrafikhära läge)	Infrastrukturplaneringen har utvecklats genom tydligare samverkan, men konjunkturläget innebär att byggstarter fördröjs. Systemanalyser kopplade till planeringsstrategin från 2024 har påbörjats. Umeås position i den nationella infrastrukturplaneringen har bevakats. För pågående arbete med FÖP Holmsund/Obbola och Vindkraftsplan har tidplanen förskjutits på grund av ändrade förutsättningar.	Viss grad

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Under perioden har arbetet enligt Strategisk utvecklings tre fokusområden bidragit till att stärka kommunens förmåga att möta omställningsbehov och långsiktig hållbar tillväxt. Arbetet med extern finansiering har utvecklats genom stöd till projektansökningar inom EU och nationella program, samtidigt som interna strukturer för samordning och innovationsledning har stärkts. Insatser för att öka medborgarengagemang har genomförts i samverkan med förvaltningar och civilsamhälle, med särskild betoning på social hållbarhet och trygghetsfrågor.

Fördjupade strategier för etableringar och stadsutveckling har formats genom systemanalyser kopplade till planeringsstrategin och ökad samverkan kring infrastrukturprojekt. Planeringen har också konkretiserats genom uppföljning av indikatorer kopplade till bostadsbyggande, kollektivtrafikhärrhet och regional tillgänglighet.

Stödet till förvaltningarnas arbete med tillväxt, social hållbarhet och klimatneutralitet har stärkts genom analyser, scenarier och indikatoruppföljning kopplat till kommunens inriktningsmål och program. Kunskapsunderlag har använts för att belysa ojämlikheter i livsvillkor, demografiska förändringar och bostadsutveckling.

Det finns behov av en tydligare kommundemensam struktur med tydlig roll och ansvarsfördelning för hur innovativa arbetssätt implementeras och följs upp inom organisationen, särskilt för att säkerställa långsiktig effekt. Samordningen kring extern finansiering kan utvecklas ytterligare, både vad gäller prioriteringar och intern kapacitetsfördelning. Därtill behöver dialogformerna för invånarnas delaktighet i komplexa utvecklingsfrågor förstärkas, till exempel inom områden som gestaltad livsmiljö och stadsomvandling.

Mark och exploatering

Mark och exploatering säkrar markförsörjningen så att det finns utrymme för Umeås nuvarande och framtida utveckling samt leder arbetet med att planera och genomföra översiktsplanens intentioner avseende stadens tillväxt. Det sker framför allt genom att utveckla nya områden för bostäder och

verksamheter på kommunal mark. Avdelningen ska också skapa framdrift i samhällsbyggnadsprocessen genom att identifiera behov av och ta initiativ till samordning samt bevaka och följa upp genomförandeaspekter i exploateringsprocessen i både kommunala och privata projekt.

Avdelningen initierar förstudier och planläggning av kommunens egna områden för bostadsbyggande, verksamheter och kommunala behov, ansvarar för utbyggnad av infrastruktur inom projekten och hanterar försäljning av tomtmark. För genomförande av detaljplaner på privat mark skriver Mark och exploatering exploateringsavtal med byggherrar.

Mark och exploatering leder också utredningar och genomför statligt och kommunalt finansierade saneringar av förorenad mark.

Grunduppdrag Mark och exploatering	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Mark-försörjning	Sammanställd status- och aktivitetsrapportering	Markförvärv har genomförts i bl a Anumark (Dåva) och Hissjö.	Hög grad
Exploatering på kommunal mark	Sammanställd status- och aktivitetsrapportering	Detaljplaneberedskapen har förbättrats, i synnerhet för bostadsbyggande. Utbyggnad av infrastruktur har påbörjats i flera projekt, men konjunkturläget innebär att byggstarter fördröjs.	Viss grad
Sanering av förorenad mark	Åtterrapporering via handlingsplanen för förorenade områden	Saneringsarbetet på Norrbyskärr har avslutats under året. I övrigt har provtagning genomförts på ett antal mindre objekt, bl.a. kemtvättar, i enlighet med handlingsplanen.	Hög grad

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Projektmodellen för exploatering av kommunal mark har färdigställts under året och börjat tillämpas. Arbetet med att ta fram en utbyggnadsplan har påbörjats, men det är ett omfattande underlag som ska hanteras och flera verksamheter och bolag som berörs. En första version av utbyggnadsplan bedöms finnas klar under 2026.

Avdelningen har tagit en samordningsroll i flera geografiska utvecklingsområden, bland annat Sävar, Holmsund och Universitetsstaden. Erfarenheten så här långt är att uppdragets innehåll behöver anpassas utifrån fall till fall och kan också behöva förändras över tid för att ambitionen om högre grad av genomförande ska nås.

I utbyggnad av infrastruktur i nya exploateringsområden har massahantering och drivmedel stor påverkan på projektets klimatbelastning. I och med att utbyggnaden av Tomtebo strand har påbörjats prövas idéer om ändrade arbetssätt och krav på utförandet nu i realiteten och i stor skala. Umeå Eco Industrial park är ett annat projekt där hållbarhet och klimatomställning är i fokus, men projektet är som helhet i ett tidigare planeringsskede. Lärdomarna från dessa stora projekt påverkar dock direkt alla andra kommunala exploateringsprojekt.

Näringsliv och platsutveckling

Näringsliv är Umeå kommuns operativa och strategiska organ för näringslivsutveckling och tillväxt. Näringslivsavdelningen arbetar nära näringslivet och dess organisationer, universiteten och andra aktörer i syfte att skapa bästa möjliga förutsättningar för Umeås tillväxt med det övergripande målet om fler arbetstillfällen och företag.

Grunduppdrag Näringsliv och platsutveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Förutsättningar för arbetstillfällen	Netto arbetstillfällen.	Något vikande	Viss grad
Branschbredd	Bibehållen branschbredd är grundläggande för långsiktigt hållbar tillväxt.	35 procent tillverkande, 32 procent platstjänster och 33 procent företagstjänster	Hög grad

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Arbetet utvecklas väl. Fortsatt fokus på etableringsarbete, besöksnäring, innovationssystemet samt utökad förmåga att få fler studenter att stanna i Umeå.

Demokrati och juridik

Avdelningen har ett särskilt ansvar för kommunkansli, juridik och arkiv. Avdelningen samordnar ärendebereidning till kommunfullmäktige och kommunstyrelse med dess utskott. Vidare samordnar, stödjer och utvecklar avdelningen det kommunövergripande arbetet inom juridik och informationsförvaltning samt ansvarar för det centrala kommunarkivet.

Grunduppdrag Demokrati och juridik	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kommunkansli	Motioner ett par gånger årligen	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2025. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år. Nästa redovisning görs i oktober 2025.	Hög grad uppfyllt
Juridik och informationsförvaltning	Juridiskt stöd genom avstämningsmöten	Regelbundna planerade erfarenhetsutbyten mellan jurister vid primärkommunen och UKF. I övrigt till största del stöd efter behovsförfrågan.	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av verksamhetsbaserad informationsarkitektur görs i olika steg. Först i testmiljö och därefter i produktionsmiljö.	Systemstödet TIGER finns på plats och kan tillämpas för att klassificera IT/användarsystem. Arbeta pågår med den del som avser verksamhetsarkitektur.	I viss grad uppfyllt

Grunduppdrag Demokrati och juridik	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Arkiv	Överföring av material till e-arkiv genom dialog med verksamheter om prioritering utifrån inskickat material och status på det.	För verksamheten Bygglov har en mellanlagringslösning i e-arkivet etablerats, vilket skapar förutsättningar för överföring av bygglovshandlingar.	Hög grad uppfyllt
	Programfunktion för att kommunens verksamheter ska kunna söka och ta del av handlingar i e-arkivet på egen hand (API) är klar senast kvartal två.	Programfunktionen har färdigställts och lanserades i slutet av augusti.	Hög grad uppfyllt

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Arbetet med att skapa en kommunövergripande verksamhetsbaserad informationsarkitektur är klart i den del som avser systemregister. Det innebär att IT- och användarsystem kan klassificeras i systemstödet TIGER. För den del som avser verksamhetsarkitektur återstår visst arbete. Systemstödet är överlämnat till förvaltningsobjektet Demokrati och insyn. Förvaltningsetablering och successiv implementering pågår och är i princip klar när det gäller systemregister.

Arbetet med att föra över material till e-arkiv, först som ett mellanarkiv, har löpt på enligt plan. I dialog med Bygglov har en mellanlagringslösning i e-arkivet etablerats, vilket har möjliggjort att överföring av cirka 800 000 bygglovshandlingar har påbörjats. Denna insats har i sin tur medfört att förvaltningen har kunnat avveckla sitt tidigare system. Överföringen är ett resultat av gemensam prioritering utifrån inskickat material och arkivstatus, i linje med Stadsarkivets löpande arbete med att stödja verksamheter i övergången till e-arkiv.

En programfunktion (API) för att möjliggöra direktåtkomst till handlingar i e-arkivet har färdigställts och lanserades i slutet av augusti. Under våren och sommaren har fokus legat på att utveckla en API-lösning riktad mot allmänheten. Genom tjänsten på minasidor.umea.se kan allmänheten nu logga in och själva hämta sina gymnasiebetyg, under förutsättning att handlingarna finns uppladdade i e-arkivets API-miljö. Tjänsten omfattar i dagsläget elever födda mellan 1965 och 2003 som gått gymnasiet i Umeå. Funktionen är ett viktigt steg mot ökad digital självservice och tillgänglighet, samt ett konkret resultat av arbetet med att öppna upp e-arkivet för allmänheten.

Sedan mars har stadsarkivet arbetat med att digitalisera akter från Miljö- och hälsoskydd. Syftet är att tillgängliggöra materialet i e-arkivet, vilket möjliggör en mer effektiv och säker hantering av akterna/informationen. Målsättningen är att kommunens verksamheter själva ska kunna söka och ta del av handlingarna direkt via e-arkivet. Detta utgör ett viktigt steg i arbetet med att förbättra informationsförsörjningen och stärka verksamheternas tillgång till information som förvaras i Stadsarkivet.

Kommunikation

Kommunikationsavdelningen är ett strategiskt och operativt kommunikationsstöd för stadsledningskontoret. Avdelningen skapar förutsättningar och skickliggöra andra förvaltningar och medarbetare med sikte på att utveckla kommunen som en kommunikativ organisation.

Kommunikationsavdelningen förvaltar och utvecklar kanaler, analoga som digitala, och utvärderar dem löpande för att skapa goda förutsättningar för effektiv kommunikation. Avdelningen jobbar i förvaltningsövergripande insatser för att utveckla bilden och upplevelsen av Umeå – som kommun, plats och arbetsgivare. Det handlar om stora evenemang och kommunövergripande insatser som skapar värde för vår kommun. Kommunikationsavdelningen jobbar också med att kompetensutveckla och stärka medarbetare i kommunen. Det handlar om att skickliggöra fler i bland annat kommunikativt ledarskap, att möta medier, tala och uttrycka sig tydligt. Det ska hjälpa fler att bli trygga medarbetare, ledare och chefer. Kommunikativ förmåga är en superkraft.

I avdelningen ingår även stadshusreceptionen som ger god service till besökare och säkerställer säker inpassering i Stadshuset.

Grunduppdrag Kommunikation	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Utveckla och förvalta grundkanaler (webb, intranät & sociala medier)	Tillgänglighetsgranskningar/bedömningar årligen	Under perioden har kommunens plattformar förvaltats och utvecklats och det planeras för en större förändring under sista tertialen. Närvaro i sociala medier har setts över vilket resulterat i att kommunen lämnat X.	Hög grad uppfyllt
Skickliggöra medarbetare inom kommunikation	Minst 4 utbildningstillfällen vår/höst (8st/år). Följs upp via kompetensportal	Under perioden har det genomförts över femton utbildningstillfällen (presentationsteknik, retorik)	Hög grad uppfyllt

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Under perioden har avdelningen arbetat aktivt för att vidareutvecklas. Syftet är att skapa en kultur av samarbete, lärande och nyfikenhet. Det arbetet fortsätter under sista perioden då det fortsatt stärker och lyfter förmågan till insiktsdriven kommunikation. Det har genomförts en rad utbildningar vars grundsyfte är att få fler att tänka kommunikation. Det skickliggör fler och skapar också utrymme för att bistå med strategiskt stöd i andra frågor. Vidare är den interna utvecklingen av samarbetsytor under uppbyggnad vilket intensifieras under hösten.

Säkerhet (inom avdelningen Samhällsskydd och beredskap)

Säkerhetsenheten ingår i avdelningen för samhällsskydd och beredskap och har uppgiften att arbeta för att kommunen har en ändamålsenlig planering i enlighet med lagen om kommunens skyldigheter vid och inför extraordinära händelser, höjd beredskap och krig. Enheten samordnar kommunens arbete enligt säkerhetsskyddslagen, tillgodoser kommunens försäkringsbehov och stödjer kommunens verksamheter i det skadeförebyggande och trygghetshöjande arbetet. Säkerhetsenheten har även uppdraget att samordna kommunens verksamheter och externa aktörer för att motverka möjligheten för att bedriva organiserad brottlighet och välfärdsbrott på lokal nivå.

Inom avdelningen för samhällsskydd och beredskap ingår även verksamheten Umeåregionens brandförsvär, som styrs av Umeåregionens brand- och räddningsnämnd.

Grunduppdrag Samhällsskydd och beredskap	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kommun- övergripande arbete med interna säkerhetsfrågor i kommunen	Utvecklat stöd för hot- och våld samt otillbörlig påverkan mot förtroendevalda finns framtaget.	Arbetet har fortsatt med att utveckla stödet för kommunens verksamheter.	Hög grad uppfyllt
Övergripande ansvar för att säkerhetsskydds- agen följs	Tillsyn av länsstyrelsen i Norrbotten. Reviderad säkerhetsskydds- analys är fastställd.	En reviderad säkerhetsskyddsanalys har fastställts. Arbeta med verksamhetsspecifika säkerhetsskyddsanalyser pågår.	Hög grad uppfyllt
Kommunens krisberedskap och krisberedskap i enlighet med lagen om extraordinära händelser	Årlig uppföljning genomförs av länsstyrelsen i Västerbotten Stöd för efterlevnad av reglementes förändringar finns framtaget.	Arbetet med att vidareutveckla och förankra krisledningsorganisationen pågår. Övning och utbildning pågår. Pilotprojekt för systematisk kontinuitetshandling är påbörjat.	Viss grad uppfyllt
Kommun- övergripande arbete med civilt försvar	Årlig uppföljning genomförs av länsstyrelsen i Västerbotten Förmågehöjande investeringar genomförda	Arbetet med att vidareutveckla och förankra krisledningsorganisationen pågår. Övning och utbildning pågår. Systematisk kontinuitetshandling pilotprojekt påbörjat	Viss grad uppfyllt
Kommun- gemensam samordning internt och externt i trygghetsskapan de och brotts- förebyggande syfte	Kommungemensam styrning för att motverka välfärdsbrott finns framtaget	Utifrån grunduppdraget pågår arbete enligt planering. Tilläggsuppdraget redovisas under ”Tilläggsuppdrag”	Viss grad uppfyllt
Tillgodose kommunens behov av	Årlig uppföljning genomförs av återförsäkrare (SKF AB)	Årlig uppföljning genomförs av återförsäkrare (SKF AB) Interna riktlinjer för egendomsförsäkring finns framtaget.	Hög grad uppfyllt

försäkringsskydd	Interna riktlinjer för egendomsförsäkring finns framtaget.		
Informationssäkerhet	Årlig uppföljning via cybersäkerhetskollen Plan för införandet av NIS2/cybersäkerhetslagen är framtaget	Övergripande plan för införande av NIS2/cybersäkerhetslagen finns, både för ledningsgrupper och medarbetare. Vidare pågår arbete med riktlinjer och stöd. För att säkerställa införandet och att det ska kunna fortlöpa enligt plan krävs att systemstödet för informationshantering finns på plats.	Viss grad uppfyllt

Uppföljning av fokusområden och verksamhet 2025

Arbetet med välfärdsbrott har fortgått under året, till stor del har det handlat om att utbilda och stötta verksamheterna i deras arbete. Inom området behöver nu kommunstyrelsen genom säkerhetsenheten skapa varaktiga strukturer för hur kommunen ska arbeta mot välfärdsbrott.

För fokusområdet att ta fram ett grundläggande stöd för förvaltningarnas implementering av NIS2 har utbildningar av ledningsgrupper genomförts under våren. Vidare behöver systemstödet med tillhörande metodbeskrivningar säkerställas, detta arbete har inletts men har ej färdigställts. Revidering av informationssäkerhetsriktlinjerna kommer att inledas.

Arbetet med säkerhetsskydd har bland annat omfattat stöd till verksamheter i framttagande av deras säkerhetsskyddsanalyser och revidering av styrande dokument.

Kommunstyrelsens uppföljning inriktningsmål och program

I detta avsnitt redovisas planering och fokus under 2025 för kommunstyrelsens verksamhetsarbete med fullmäktiges inriktningsmål och program¹.

Inriktningsmål 1 Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	Program för tillväxt
Inriktningsmål 2 Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	Program för social hållbarhet
Inriktningsmål 3 Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv	Program för klimat-neutrala Umeå 2040
Inriktningsmål 4 Umeå ska vara klimatneutralt till 2040	

Uppföljning av fokus för 2025

Tydliggöra ansvar och roller i programstyrningsstrukturen

Styrningen av inriktningsmål och program har utvecklats genom att knytas tydligt till kommunens ordinarie ledningsstruktur. Samtliga program leds nu av den högsta tjänstemannaledningen inom kommunkoncernen, vilket ger ökad tydlighet i ansvar och beslutskraft. Destinering av inriktningsmål och program sker nu främst på målnivå, vilket förbättrar kopplingen till nämndernas och bolagens styrning och uppföljning. För att stärka genomförandet har programmet för social hållbarhet fokuserats och smalnats av, vilket ger bättre förutsättningar för konkret resultatleverans i samverkan mellan förvaltningar och bolag.

Ökad takt i arbetet med inriktningsmål 4 – Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Arbetet med klimatomställning har fortsatt att utvecklas under året. Portföljstyrning har införts för att samordna projekt med hög klimatnytta och extern finansieringspotential. Klimatåtgärder ses alltmer som strategiska åtgärder. Arbetet med att integrera klimatmål i planerings- och styrprocesser har fördjupats, och nämndernas arbete med inriktningsmål och program är under utveckling för att stärka genomförandet.

¹ Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål som programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

Fortsätta utveckla förmågan att genom extern finansiering och samverkan bidra till Umeås hållbara tillväxt

Umeå har varit framgångsrikt i att säkra extern finansiering till innovationsprojekt inom det regionala, nationella och internationella innovationssystemet. Även medel till implementering och investeringar har beviljats, exempelvis genom Klimatklivet. Genom EU:s Capital Hub och Investor Council har dialogen med finansiella aktörer stärkts. Arbetet med att utveckla samordningen inom kommunkoncernen är på väg framåt och bedöms som avgörande för att långsiktigt stärka kapaciteten för strategiska klimatåtgärder och hållbar tillväxt. Kommunstyrelsens roll i att samordna, paketera och följa upp projektinsatser utgör en viktig förutsättning.

Tilläggsuppdrag

I detta avsnitt redovisas ansats och/eller planering för de tilläggsuppdrag kommunfullmäktige har tilldelat kommunstyrelsen samt de uppdrag kommunstyrelsen har tilldelat förvaltningen.

Tilläggsuppdrag från fullmäktige	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
2024:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att se över kommunövergripande målstyrning och planering som tillkom före införandet av kommunens nuvarande styrmodell och ta fram förslag för hur sådan styrning kan inordnas inom ram för kommunfullmäktiges styrning via inriktningsmål och program.	Delvis genomfört	Modell för aktualitets- och relevansprövning av befintliga styrdokument är implementerad och bedöms vara ändamålsenlig. Genom att aktualitets- och relevansprövning genomförs systematiskt och återkommande (2 ggr/år) prövas äldre styrning allt eftersom. Vid sådan prövning undersöks möjlighet om äldre styrning ska fasas ut eller om den ska revideras så den kan kvarstå/infogas inom ram för inriktningsmål och program. Arbetet tar tid men genomförs med systematik och envishet.	Delvis genomfört
2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.	Delvis genomfört	Arbete med fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder. I de fall fördjupad samverkan mellan förvaltningar påtalats så arbetar berörda förvaltningar vidare med frågan. Förhoppningen om att den fördjupade analysen skulle leda till en tydligare långsiktig inriktning för omställning av nämndernas verksamhet har dock ej infriats. De nämnder som sen tidigare haft en sådan långsiktig inriktning har upprätthållit den och använt analysen av framtida kompetensbrist för att förstärka och fördjupa tidigare arbete. För att bredda ansatsen och ta med fler parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska förändringar som ingår en viktig komplettering.	Delvis genomfört
2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.	Genomfört	Arbetet sker på ett flertal olika sätt för att åstadkomma förflyttning i enl. med 2023:1. Ett exempel på sådant samarbete är arbetet med datadriven kommun där Stadsledningskontoret samarbetar med teknik- och fastighetsförvaltningen för att ge stöd till kommunens nämnder/förvaltningar.	Genomfört
2023:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att	Genomfört	Uppdraget är genomfört och redovisat.	Genomfört

utreda förutsättningarna för ett inrättande av ett klimatpolitiskt råd.			
2022:11 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en revidering av upphandlingspolicyn och tillhörande riktlinjer.	Delvis genomfört	Förslag till reviderad upphandlingspolicy m tillhörande riktlinje lämnades på remiss till nämnder och bolag våren 2025. Förslag till reviderad policy och riktlinje ska enligt plan tillställas kommunfullmäktige i oktober.	Genomfört
2021: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.	Delvis genomfört	Kompetenshöjande insatser inom området är genomförda. Arbete med lokal lägesbild är utvecklat för att fånga upp risker för välfärdsbrott. En grundstruktur är framtagen för att motverka möjliggörare. Den är på väg att implementeras. Det har tagits fram stöd till myndighetsutövning stöd- och omsorg för att upptäcka välfärdsbrott, tillsammans med nationell samverkansgrupp "CURA". Inom området behövs nu strukturer skapas för kommunen ska arbeta med välfärdsbrott.	Delvis genomfört

Uppdrag från kommunstyrelsen	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
KS Uppdrag 1 Kommunstyrelsen ger stadsdirektör i uppdrag att fortsätta arbetet med att hitta samordningsvinster inom stadsledningskontoret i syfte att omfördela resurser till strategisk fysisk planering, Lokal Operativ Samverkan (LOS) och upphandling.	Delvis genomfört	Inventering och dialog om eventuella samordningsvinster ingår inom ramen för VP-arbetet för 2026.	Genomförd
KS Uppdrag 2 Kommunstyrelsen ger stadsledningskontoret i uppdrag att göra en översyn av alla kommungemensamma avtal och avgifter som finansieras av KS/SLK.	Delvis genomförd	Åtterrapporering till KSna T3 2025	Genomförd
KS Uppdrag 3 Kommunstyrelsen ger	Delvis genomfört	Strukturer för riskmedveten rekrytering finns framtaget och utbildningar inom området är	Delvis genomfört

stadsledningskontoret i uppdrag att utveckla förutsättningar för kontroller inför och under anställning för att motverka välfärdsbrott.		genomförda. Kartläggning av känsliga funktioner pågår. Det finns en tydlig utmaning i sekretess mellan verksamheter samt de lagliga möjligheterna i att genomföra bakgrundskontroller under anställning som också kommer att få fortsatt fokus under 2025.	
KS Uppdrag 4 Kommunstyrelsen ger stadsledningskontoret i uppdrag att upparbeta förslag till principer för gränsdragning av nämndernas kompetens	Delvis genomförd	Återrapportering till KSnau T3 2025	Genomförd

Kommunstyrelsen 2025

Riskinventering, riskvärdering och internkontrollplan

Samråd genomfördes vid KSnau:s sammanträde den 22 oktober 2024. Riskvärdering har skett i enlighet med nedanstående definitioner:

Riskinventering/riskanalys

Sannolikhet	Definition	Värde
Osannolik	praktisk taget obefintlig risk att fel uppstår	1
Mindre sannolik	mycket liten risk att fel uppstår	2
Möjlig	det finns en möjlig risk att fel uppstår	3
Sannolik	det är mycket troligt att fel uppstår	4

Konsekvens	Definition	Värde
Försumbar	konsekvensen av ett fel är obetydlig för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	1
Lindrig	konsekvensen av ett fel är liten för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	2
Kännbar	konsekvensen av ett fel uppfattas som besvarande för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	3
Allvarlig	konsekvensen av ett fel är så stor att felet inte får uppstå	4

Riskhantering

Riskvärde	Rekommendation till hur risken ska hanteras	Innebär
12–16	Minimera risk	Direkta och omfattande åtgärder ska finnas med i internkontrollplan
4–11	Reducera risk	Åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplan
1–3	Acceptera risk	Inget agerande krävs – åtgärder tas ej med i internkontrollplan

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
KS-2024/00926

Datum och paragraf för beslutet:
2024-11-12

Dokumenttyp:
Plan

Giltighetstid:
jan- dec 2025

Dokumentansvarig:
SLK, Ekonomi och styrning

Del 1. Riskvärdering Kommunstyrelsen 2025

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Rekommenderad riskhantering
Kompetensförsörjning	Risk att kompetensbrist för yrkesgrupper och/eller nyckelkompetenser leder till begränsningar i måluppfyllelse, annan verksamhetspåverkan och brister i arbetsmiljö.	R1	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk
Säkerhet och krisberedskap	Risk för att förtroendevalda och tjänstemän utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillbörlig påverkan på verksamhet eller beslutsprocess.	R2	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk
Säkerhet och krisberedskap	Risk för att kommunala medel finansierar organiserad brottslighet.	R3	Sannolik	Allvarlig	16	Minimera risk
Säkerhet och krisberedskap	Risk för bristande efterlevnad av cybersäkerhetslagen	R4	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk
God ekonomisk hushållning	Risk för att kostnadsutveckling överstiger tillgängliga medel.	R5	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk
God ekonomisk hushållning	Risk för att kommunens investeringsplan inte genomförs	R6	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk
Kontroll av efterlevnad av regler, policyer och beslut	Risk för bristande efterlevnad av fastställda representationsregler.	R7	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk
Kontroll av efterlevnad av regler, policyer och beslut	Risk för bristande kunskap om och/eller efterlevnad av fastställda regler för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar.	R8	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk
Kontroll av efterlevnad av regler, policyer och beslut	Låg insyn i extern beredning (beredning som utförs av annan myndighet/samhällsaktör) kan innebära negativa konsekvenser för Umeå kommuns utvecklingskapacitet.	R9	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk

Kontroll av efterlevnad av regler, policys och beslut	Risk för att information inte kategoriseras och bevaras på korrekt sätt, att hanteringen av allmänna handlingar fördröjs och att arkivlagen inte efterlevs.	R10	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk
Kontroll av efterlevnad av regler, policyer och beslut	Otydlig roll- och ansvarsfördelning får negativ inverkan på kommunens förmåga att genomföra upphandling (inkl. direktupphandling) och följa upp ingångna avtal. Bristande förmåga kan medföra att kommunen tvingas betala skadestånd eller upphandlingsskadeavgift.	R11	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk
Kontroll av system och rutiner	Risk för att brister i kunskap och rutiner kan leda till att felaktiga löner betalas ut.	R12	Sannolik	Kännbar	12	Minimera risk
Kontroll av system och rutiner	Risk för brister i attesthantering (inköp, löner och bokföringsordrar) kan leda till bristande regelefterlevnad och felaktig redovisning.	R13	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk

Del 2. Uppföljning internkontrollplan Kommunstyrelsen 2025

Nr.	Inriktning för riskhantering från nämnd	Kontrollmoment	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapport-eras	Uppföljning T2 jan-aug 2025
R1	Reducera risk	Verkställa och vid behov komplettera KS kompetensförsörjningsplan med relevant aktivitetsplanering	Kontroll av att KS kompetensförsörjningsplan är uppdaterad och att aktiviteter genomförs enligt plan	HR-chef SLK	T2, T3	Kompetensförsörjningsplanen kommer att följas upp innan årsskiftet. Den kommer att ingå i KS VP nästkommande år.
R2	Minimera risk	Säkerställa tydlig ansvarsfördelning och metoder för hur otillbörlig påverkan genom hot, påtryckningar eller påverkanskampanjer ska motverkas och hanteras samt att stärka kompetensen inom området.	Kontroll av att styrande dokument och rutiner inom området är uppdaterade och att kompetenshöjande åtgärder är genomförda.	Beredskap sdirektör	T3	Rapporteras T3
R3	Minimera risk	Säkerställa tydlig kommungemensam inriktning kring ansvarsfördelning och arbetssätt/metoder för hur välfärdsbrott ska motverkas. Utveckla samverkan med andra aktörer.	Kontroll av att kommungemensamma styrande dokument inom området är fastställda samt att strukturer för samverkan finns upprättade.	Beredskap sdirektör	T2, T3	Arbete pågår med kommungemensamma styrande dokument. Strukturer för samverkan finns upprättade och kommunen ingår i flera samverkansforum med andra aktörer som både tar fram en gemensam lägesbild för samhällsutvecklingen men även för hur välfärdsbrott ska hanteras.
R4	Minimera risk	Säkerställa att det finns ett kommungemensamt stöd för att efterleva lagkrav.	Kontroll av att utbildningar i systematiskt informationssäkerhetsarbete för ledningsgrupper är genomförda och att implementering av ett systemstöd för informationssäkerhet är påbörjad.	Beredskap sdirektör	T2, T3	Utbildningar i systematiskt informationssäkerhetsarbete för ledningsgrupper har genomförts under våren. Ett par utbildningstillfällen till kommer att erbjudas under hösten för dem som

Nr.	Inriktning för riskhantering från nämnd	Kontrollmoment	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapport eras	Uppföljning T2 jan-aug 2025
						inte hade möjlighet att delta vid vårens utbildningstillfällen. Behov kvarstår att säkerställa systemstödet.
R5	Reducera risk	Månatlig uppföljning av ekonomiskt utfall i KS (ej juli). Vid avvikelse tillämpas rutin för avvikelse i nämnd.	Kontroll och rapport av ekonomiskt utfall i kommunens nämnder tillställs kommunstyrelsen månatligen (ej juli). Kontroll av att rutin för avvikelse nyttjats vid befarat underskott i nämnd.	Ekonomi-direktör	T1, T2, T3	Månatlig uppföljning av ekonomiskt utfall har lämnats till KS (ej juli). Under tertial 2 har två nämnder (IFN och FN) kallats till KSnau för att redogöra för den planering och de åtgärder som nämnderna avser vidta maa av bedömda avvikelser.
R6	Reducera risk	Fortsätta pågående arbete med att öka kunskap om lägesbild, orsaker och åtgärder som vidtas för att realisera antagen investeringsbudget.	Kontroll av att KSnau/KS under 2025 fortlöpande får information om status i realisering av investeringsplan samt redovisning av de åtgärder som vidtas för att hantera eventuella avvikelser.	Ekonomi-direktör	T2	Information om utfall och årsprognos ges tertialsvis inom ramen för ordinarie uppföljning. Prognosen vid T1 visar på en hög grad av genomförande (80%).
R7	Reducera risk	Säkerställa att chefer och granskare inom stadsledningskontoret efterlever gällande regelverk.	Grundkontroll av bilaga och kontering genom att rapport tas ut. Stickprov genomförs för att verifiera att gällande regelverk efterlevs.	Ekonomi-direktör	T2, T3	Rutin för kontroll av regelverket för representation tillämpas. Stickprovskontroller har genomförts för att kontrollera efterlevnad.
R8	Reducera risk	Säkerställa att chefer och granskare inom stadsledningskontoret efterlever gällande regelverk.	Grundkontroll av bilaga och kontering genom att rapport tas ut. Stickprov genomförs för att verifiera att gällande regelverk efterlevs.	Ekonomi-direktör	T2, T3	Rutin för kontroll av regelverk förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar tillämpas. Stickprovskontroller har genomförts för att kontrollera efterlevnad.
R9	Reducera risk	Verka för ökad insyn/kännedom/kunskap om vilka externa beredningar som kommer att initieras, vilka som pågår och status i dessa beredningar.	Kontroll av att Umeå kommun har insyn i och kunskap om pågående externa beredningar som påverkar kommunen och att kommunen ges möjlighet att hantera dessa på korrekt sätt.	Stads-direktör	T1, T2, T3	Förslag till modell för förbättrad bevakning har upparbetats, förslaget förankras med KSnau under september

Nr.	Inriktning för riskhantering från nämnd	Kontrollmoment	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapport eras	Uppföljning T2 jan-aug 2025
R10	Reducera risk	Arkivtillsyn av förvaltningar enligt tillsynsplan. Återkoppla ev. brister till förvaltningar. Bidra i förvaltningarnas arbete med dokumenthanteringsplaner enligt årsplan. Tydliggöra ansvarsfördelning i arkivreglemente och rutiner.	Prioritera löpande arkivtillsyn av förvaltningars handlingar. Fortsatt verka för framtagande av dokumenthanteringsplaner och tydliggöra ansvarsfördelning mellan förvaltning och stadsarkiv.	Avdelning schef DoJ	T3	Rapporteras T3
R11	Reducera risk	Styrande dokument inom upphandlingsområdet revideras för att säkerställa att roll- och ansvarsfördelning är tydliggjord. Plan för implementering upprättad och implementering påbörjad.	Kontroll av att styrande dokument inom upphandlingsområdet är reviderade och att roll- och ansvarsfördelning är tydliggjord. Kontroll av att plan för implementering upprättad och implementering påbörjad	Ekonomi-direktör	T1, T2, T3	Ny policy och riktlinje för upphandling tillställs KF i oktober. Plan för implementering håller på att tas fram och översiktlig tidplan för implementering är förankrad i KSnau den 5 aug 2025.
R12	Minimera risk	Verka för att utbildningsnivån höjs och rutiner blir kända och tydliga för medarbetare och chefer, för att reducera risken för felaktiga löneutbetalningar.	Kontroll av; - antal löneskulder tertialvis och - andel extrautbetalningar i procent/år.	HR-direktör	T1, T2, T3	Antal löneskulder T2 = 565st (ackumulerat) Fortsatt arbete med att förtydliga information och förenkla rutiner och mallar. Att antalet löneskulder ökar i jämförelse med samma period förra året är väntat. Umeå kommun har tidigare inte hanterat processen helt korrekt vilket gör att fler löneavvikelser bedöms som löneskulder idag än tidigare. Kunskapsnivån har höjts i flera led och på sikt förväntas antalet sjunka igen.
R13	Reducera risk	Säkerställa att kontrollmetoder/rutiner för attesthantering är implementerade inom stadsledningskontoret.	Kontroll av attester (inköp, lön och bokföringsordrar) genomförs genom stickprov.	Ekonomi-direktör	T1, T2, T3	Attest av lön och manuella bokföringsordrar kontrolleras månatligen. Attest av inköp hanteras inom kommunens inköpssystem, vilket innehåller maskinella kontroller.

Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
KS-2025/00492

Datum, paragraf för beslut:
2025-10-14, §

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret,
Ekonomi och styrning

Dokumenttyp:
Rapport

Bedömning inriktningsmål

Överblick

Inriktningsmål 1	Gör vi tillräckligt?
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	
Inriktningsmål 2	
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden <i>Negativ påverkan från organiserad brottslighet och våld i nära relation men framsteg har gjorts i samverkansarbetet.</i>	
Inriktningsmål 3	
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv <i>Jämställdhetsarbetet pågår och är väl inarbetat. Det finns ett behov av nya goda exempel för att ej tappa position.</i>	
Inriktningsmål 4	
Umeå ska vara klimatneutralt till år 2040	

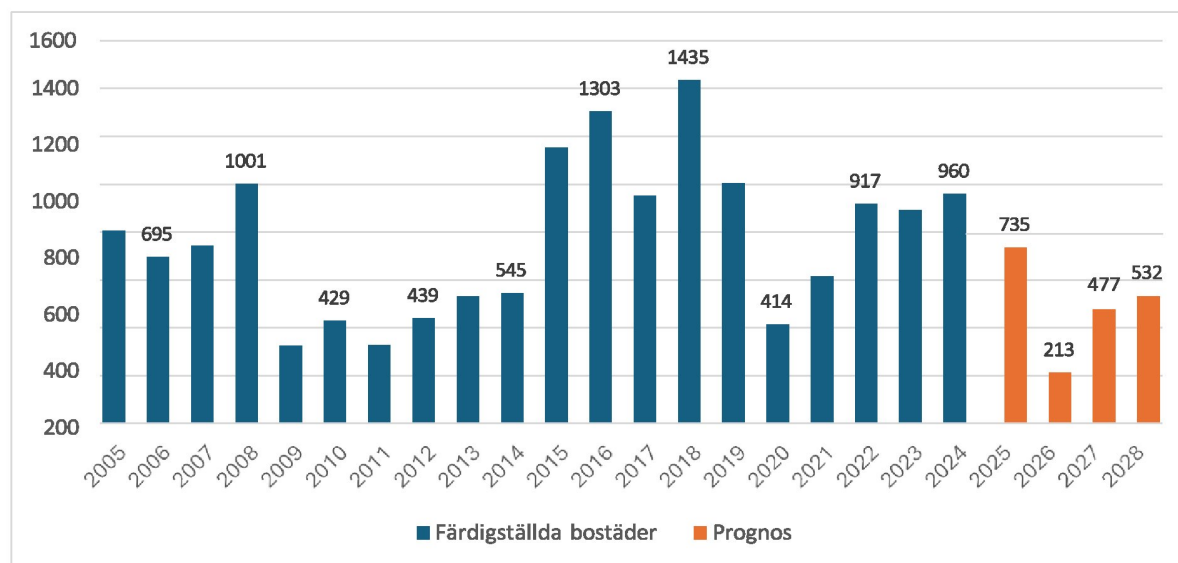
I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket

Program tillväxt

Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Umeå har fortsatt stark befolkningstillväxt och boende- och livsmiljön står sig väl i jämförelse med andra kommuner. Planeringskapaciteten har stärkts och den kommunkoncernövergripande samplaneringen förfinats, men bostadsbyggandet ligger fortfarande på en låg nivå. Detta gäller alla bostadstyper och följer en nationell trend. Den demografiska utvecklingen de senaste åren har tydliggjort barnfamiljernas betydelse.

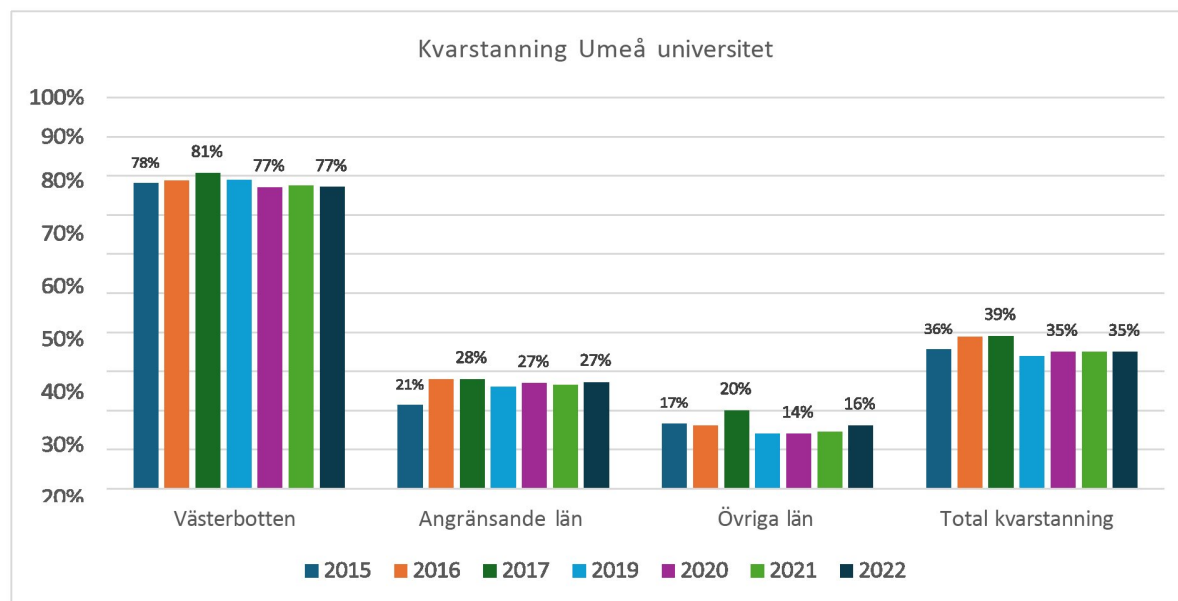

Universiteten som tillväxtmotorer

Umeå universitet är fortsatt ett av landets mest attraktiva lärosäten. Höstterminen 2025 antogs flest studenter i hela landet. Kvarstanningsgraden behöver dock öka, och kunskap om framtidens arbetsmarknad är en nyckelfaktor. Utvecklingen av Universitetsstaden mot en mer levande och attraktiv stadsdel är påbörjad.

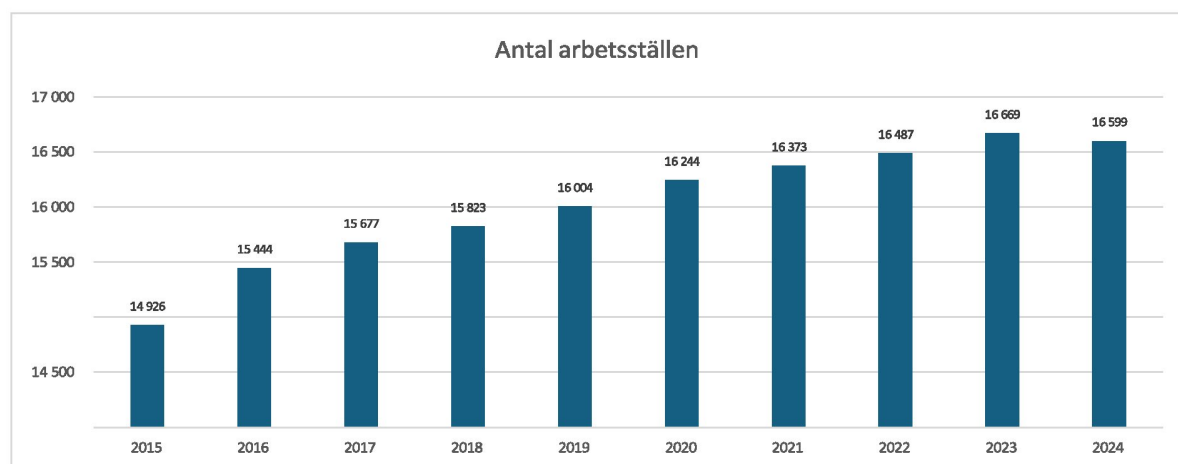
Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

2025-09-15

Etableringar och företagens tillväxt

Företagens tillväxt i Umeå är fortsatt stark med både fler anställda och en växande andel invånare i arbetsför ålder även om vi ser en viss nedgång i antalet företag under år 2024. Utvecklingen innebär omlokaliseringar, expansioner och nyetableringar, vilket bidrar till ett näringsliv i ständig förändring. I en tätare stad kan mycket hanteras inom befintliga strukturer, men på sikt riskerar bristen på mark för framför allt industri och handel att bli en begränsande faktor.

Utblick

Framåt lyfts behovet av en fördjupad analys av bostadsutbudets sammansättning, ett karriärcenter som stärker kopplingen mellan universitetet och arbetsmarknaden samt fortsatt utveckling av Universitetsstaden, där samsyn finns men mycket arbete återstår.

Läs mer om program tillväxt på www.umea.se/programtillvaxt

Program social hållbarhet

Sammanfattning

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Sverige och Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas högt vad gäller social hållbarhet i EU-kommissionens *EU Social Progress Index*. Umeå kännetecknas av hög tillit mellan människor. Det främjar deltagande i demokratiska processer och socialt engagemang. Samtidigt syns tendenser till splittring och ökade klyftor. Det förebyggande arbetet av största vikt för att minska dessa problem.

Kommunens arbete för social hållbarhet grundar sig i värden som trygghet, tillit och gemenskap. Segregation, där människor med olika förutsättningar lever åtskilda, utgör därmed ett problem. Planeringen för socioekonomiskt blandade områden är dock en prioriterad fråga och arbetet med att främja trygga, tillgängliga och inkluderande boendemiljöer fortgår.

Umeå har generellt ett bra utgångsläge med låg brottslighet, låg otrygghet och relativt hög tillit till myndigheter. Det finns heller inga stadsdelar i Umeå som klassats som utsatta av polisen. Utmaningar kvarstår dock. Organiserad brottslighet är ett växande problem. Antalet ärenden gällande våld i nära relationer ligger på en fortsatt hög nivå, vilket kräver bättre samordning och ökade resurser.

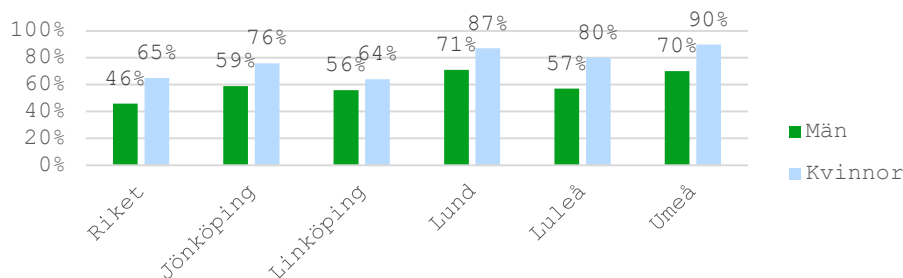
Vad gäller ungas livsvillkor är det en fortsatt hög nivå av avhopp från gymnasiet. Många avhopp kopplas till dåligt mående. Framför allt unga tjejer är ofta stressade och har problem med psykosomatiska symptom. Barnfamiljer har även generellt sett fått det svårare ekonomisk under de senaste åren.

Kommunens arbetskraftsdeltagande har minskat något och det finns grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Kompetensbristen i Umeå förblir också en utmaning. Flera verksamheter inom Umeå Kommun arbetar för att minska antalet personer i långvarigt utanförskap men det behövs bättre kännedom om situationen för dem som varken arbetar, studerar eller är arbetssökande.

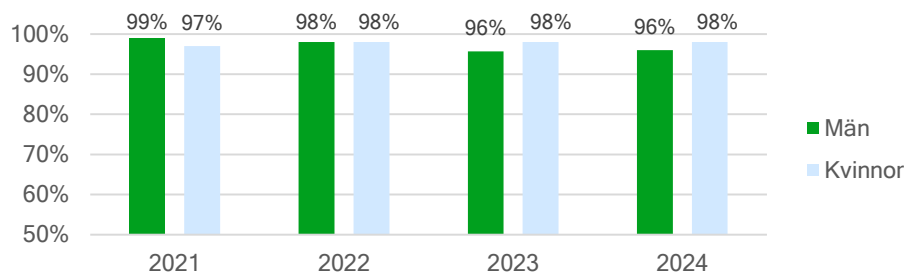
Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

2025-09-15

Umeå kommun strävar efter att vara en bra plats att växa upp på, där alla ska ha jämlika villkor oavsett bakgrund. Mycket pekar också på att Umeå är en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Fortsatt arbete behövs dock för att bibehålla och stärka kommunens sociala hållbarhet. Det är av stor vikt att fortsätta utökat samarbetet mellan kommunen och andra samhällsaktörer.

Sociala relationer och tillit - index 2024¹

Källa: Tillväxtverkets beräkningar, baserat på uppgifter från MUCF och Fohm

Kommunen är en bra plats att bo och leva på, andel, 2024²

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

Fokusområden program för social hållbarhet - sammanfattning**Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden**

- *Umeå växer tryggt och säkert:* Tydliga tecken på att rekrytering av barn och unga pågår. Fördjupad samverkan behövs i det sekundär- och tertiärpreventiva arbetet.

¹ Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

² Andel som har svarat "Mycket bra" eller "Ganska bra" på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?" i SCB:s medborgarundersökning.

- *Ett Umeå fritt från våld:* Våldsförebyggande arbete är fortsatt prioriterat, med särskilt fokus på våld i nära relationer och unga i riskmiljöer, där stärkt samordning bedöms som avgörande för framgång.
- *Motverka segregation och framväxten av utsatta områden:* Fortsatt problem med misstro mot myndigheter och utanförskap. Behov av bättre underlag och samverkan i arbetet mot segregation.

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

- *Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering:* Arbetet pågår och är väl inarbetat. Behov av nya goda exempel för att flytta fram positioner.
- *Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling:* Arbeta med att medvetandegöra förutsättningar för kvinnor och män samt dess konsekvenser är ständigt pågående.
- *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra:* Yrkesverksamma som arbetar med våldsutsatta upplever ett stort behov.

Barns uppväxtvillkor:

- *Barns och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas:* Arbeta pågår med dialog och demokratiutveckling. Det finns behov att fortsätta arbeta med att stärka ungas inflytande och delaktighet i skolan.
- *Motverka barnfattigdom:* Lägre andel barn i ekonomisk utsatthet än i riket. Barnfattigdom kräver fortsatt uppmärksamhet, särskilt i utsatta socioekonomiska grupper.
- *Förebyggande folkhälsoarbete:* Umeå ligger väl till nationellt, men ungas hälsa, rörelse, stress och våldsutsatthet kräver fortsatt fokus för stärkt folkhälsa

Boende och bebyggelsemiljö:

- *Fortsätta arbetet med strategier för hållbar tillväxt för att stärka den sociala hållbarheten:* Planering har fortsatt för blandade miljöer och hållbara flöden utifrån stadsbyggnadsprinciper som främjar social hållbarhet i hela kommunen.
- *Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer:* Arbeta med mötesplatser och lokal service som främjar social sammanhållning och motverkar barriärer i både stadsdelar och landsbygd har fortsatt.

- *Främja en socialt hållbar bostadsförsörjning och motverka hemlöshet:* Andelen barnfamiljer och unga som lägger en stor del av inkomsten på boendekostnader har ökat senaste åren.

Arbete och försörjning:

- *Skapa förutsättningar för en ekonomisk jämlikhet och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden:* För att stärka ekonomisk jämlikhet krävs fortsatt fokus på utrikesföddas etablering, ungas skolgång och förebyggande insatser mot studieavbrott.
- *Särskilt stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden:* Fortsatta insatser krävs för att förbättra situationen för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- *Åtgärder för att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter måste fördjupas och breddas:* Arbete pågår med syfte att skapa arbetsplatser som är lika och tillgängliga för alla.
- *Motverka framväxten av ett skuggsamhälle och en ökad arbetslivskriminalitet:* Det finns behov av ökade insatser kopplat till skuggsamhället och den arbetskraftskriminalitet som finns.

Läs mer om program social hållbarhet på www.umea.se/programsocialhallbarhet

Program klimatneutrala Umeå

Sammanfattning

Det är tydligt att omställning pågår men att takten behöver accelereras betydligt för att uppnå antagna klimatmål. Omställningen är samhällsekonomiskt lönsam och för att öka takten krävs arbete med både strukturella förändringar och förändrade beteendemönster.

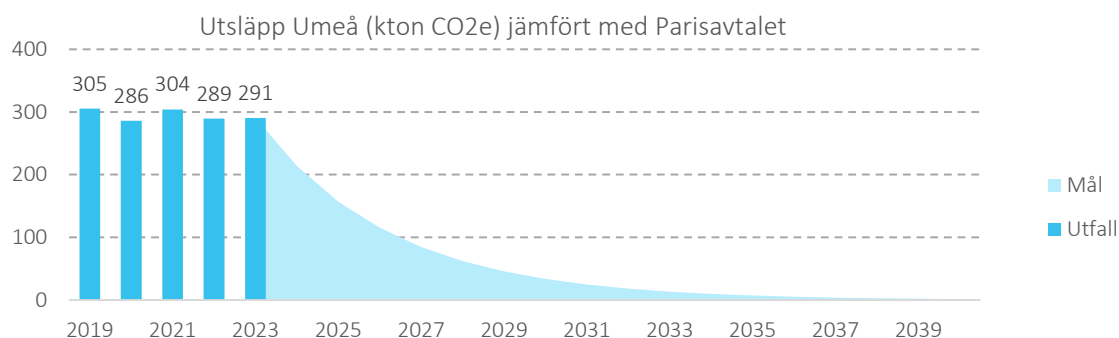
Under perioden januari–augusti 2025 har arbetet fortsatt med att konkretisera Umeås klimatambitioner genom att vidareutveckla åtgärdsförslag och projektportföljer som baseras på tidigare scenario- och konsekvensanalyser. Fokus har successivt flyttats från planering till genomförande, med ökad betoning på att identifiera och prioritera insatser, säkra finansiering samt att realisera projekt som kan accelerera omställningen av samhällssystemen.

Eftersom omställningen av samhällssystemen i stor utsträckning kräver insatser bortom Umeå kommuns egen rådgivning, fortsätter Umeå att stärka sitt arbete med samverkan och partnerskapsbyggande. Arbetet sträcker sig från lokala mobiliseringar inom ramen för klimatfärdplanen till aktiv medverkan i internationella initiativ såsom EU:s mission för 100

klimatneutrala och smarta städer. Denna flerskaliga samverkan är en förutsättning för att långsiktigt uppnå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040.

Territoriella utsläpp

Umeås utsläpp uppgick 2023 till 291 kton CO₂e, vilket innebär en ökning från föregående år men samtidigt en minskning med 32 procent jämfört med 1990. Transportsektorn är fortsatt den största utsläppskällan och stod för 57 procent av de totala utsläppen.

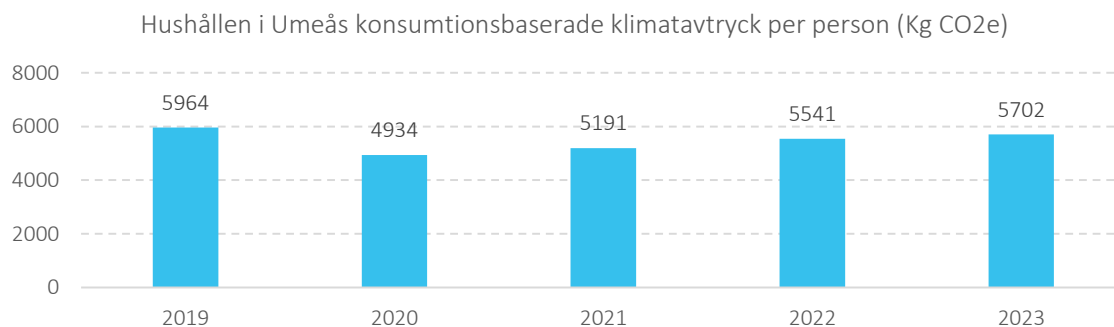

Källa:

För att nå målet om klimatneutralitet till 2040 behöver Umeå accelerera takten i utsläppsminskningen. Sedan 2019 har växthusgasutsläppen legat relativt konstant, vilket understryker behovet av kraftfulla åtgärder. Insatser inom flera sektorer pågår och utgör en viktig grund för klimatomställningen. För att öka takten krävs fortsatt utveckling inom fossilfria transporter, hållbar mobilitet, cirkulära flöden och hantering av återstående utsläpp.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp ökar.

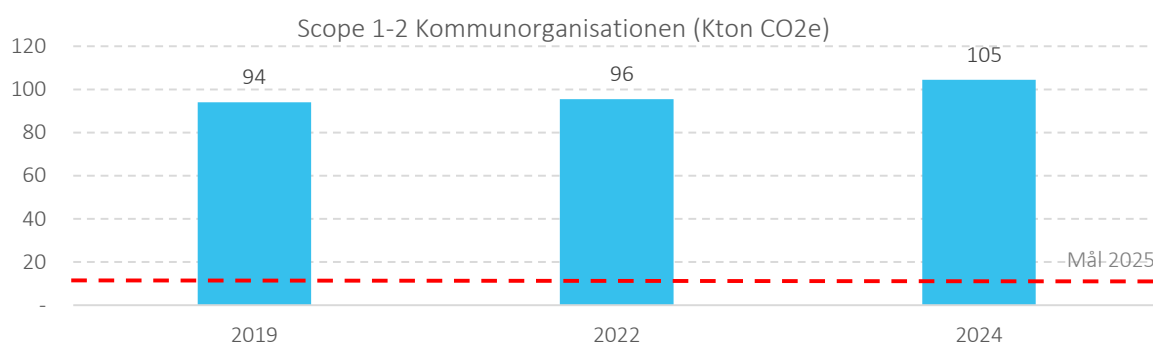

Källa: Konsumtionskompassen.se, (SEI Stockholm Environment Institute) 2025

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp visar en ökande trend, vilket understryker behovet av kraftfulla insatser för att vända utvecklingen. Det handlar bland annat om att öka kunskapen om både privat och offentlig konsumtions klimatpåverkan, samt att utveckla nya arbetssätt som stödjer mer hållbara konsumtionsmönster.

Kommunkoncernen

Kommunkoncernens utsläpp uppgick till 105 kton CO₂e under 2024, vilket innebär en ökning jämfört med föregående år. Ökningen berodde till stor del på att fjärr-värmesystemet behövde kompletteras med oljeeldning under den extremt kalla perioden i januari.

Källa:

För uppnå målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder. Arbetet behöver intensifieras med fokus på fossilfri uppvärmning, energieffektivisering och hållbara transporter, där minskade utsläpp från fordonsflottan är särskilt prioriterat. Det är genom en kombination av tekniska lösningar, styrning och investeringar som den nödvändiga utsläppsminskningen kan åstadkommas

Fokusområden

- *Transporter:* Transportsektorn står fortsatt för den största andelen av Umeås utsläpp. För att uppnå klimatmålen behöver omställningen till fossilfria fordon och ökat hållbart resande accelereras ytterligare, genom exempelvis infrastruktursatsningar, beteendeförändringar och stöd till fossilfria transporter.
- *Bygg och anläggning:* Energianvändningen i bostäder visar en positiv trend, men fler indikatorer behövs för att följa utvecklingen inom hela sektorn. Framåt krävs kraftfullare åtgärder för att öka användningen av klimatsmarta material och minska utsläppen från byggarbetsplatser

Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

2025-09-15

- *Energi, el och fjärrvärme:* Umeås elproduktion är i stort sett fossilfri, men fjärrvärmens utsläpp ökade under 2024. Det krävs stärkt motståndskraft i energisystemet samt minskad användning av fossila bränslen per capita för att nå klimatneutralitet.
- *Cirkulär ekonomi:* Mängden avfall minskar och sysselsättningen i sektorn ökar, men återvinningsgraden förblir låg. Nästa steg är att främja resurseffektiva affärsmodeller och cirkulära flöden i samverkan med näringslivet.
- *Övergripande insatser:* För att öka takten i omställningen behöver Umeå kommun fortsätta utveckla finansieringsmodeller, portföljstyrning och fördjupa både den interna, tvärsektoriella samverkan och externa partnerskap på lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Läs mer om program klimatneutrala Umeå på www.umea.se/programklimatneutral

Programrapport Tillväxt

Januari – augusti, 2025

UMEÅ
KOMMUN

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Mål - Inriktning och Program	5
Fokusområde - Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer.....	6
Bostadsbyggande.....	7
Planeringskapacitet.....	9
Attraktiva livsmiljöer.....	10
Fokusområde - Universiteten som tillväxtmotorer.....	12
Företagstillväxt och kommersialisering av forskning.....	13
Studenternas roll i Umeås tillväxt.....	13
Fokusområde - Etableringar och företagens tillväxt	15
Genomförda projekt och utvecklingsinsatser 2025	17
Insatser 2026	21
Status i underliggande planer och program	22

Sammanfattning

Umeå har fortsatt stark befolkningstillväxt och boende- och livsmiljön står sig väl i jämförelse med andra kommuner. Planeringskapaciteten har stärkts och den kommunkoncernövergripande samplaneringen förfinats, men bostadsbyggandet ligger fortfarande på en låg nivå. Detta gäller alla bostadstyper och följer en nationell trend.

Den demografiska utvecklingen de senaste åren har tydliggjort barnfamiljernas betydelse. För att skapa bästa möjliga förutsättningar för tillväxt behövs en fördjupad analys av hur sammansättningen av nya bostäder bör viktas.

Umeå universitet är fortsatt ett av landets mest attraktiva lärosäten. Höstterminen 2025 antogs flest studenter i hela landet. Kvarstanningsgraden behöver dock öka, och kunskap om framtidens arbetsmarknad är en nyckelfaktor. Därför föreslås ett karriärcenter, med fysisk placering på campusområdet och kompletterande digital närvaro, som länk mellan universitetet och regionens arbetsgivare.

Utvecklingen av Universitetsstaden mot en mer levande och attraktiv stadsdel är påbörjad. Mycket återstår, men det finns samsyn bland berörda aktörer om riktningen framåt.

Företagens tillväxt i Umeå är fortsatt stark med både fler anställda och en växande andel invånare i arbetsför ålder. Utvecklingen innebär både omlokaliseringar, expansioner och nyetableringar, vilket bidrar till ett näringsliv i ständig förändring. I en tätare stad kan mycket hanteras inom befintliga strukturer, men på sikt riskerar bristen på mark för framför allt industri och handel att bli en begränsande faktor.

Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050

Överblick	Görs det tillräckligt?
Inriktningsmål 1	
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.	
Fokusområden	
Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer	
Universiteten som tillväxtmotorer	
Etableringar och företagens tillväxt	

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

= Ja, det görs tillräckligt

= Nej, mer arbete krävs

= Nej, det behöver göras mycket mer

Mål - Inriktning och Program

Tabell 1 Översikt av Mål - Inriktning och Program

Mål - Inriktning och Program	Delmål	Årets bedömning
Befolkningsmål	Umeå har 200 000 invånare år 2050	Nej
Kulturell hållbarhet	Umeås tillväxt är kulturellt hållbar	Ja
Social hållbarhet	Umeås tillväxt är socialt hållbar	Delvis
Ekonomisk hållbarhet	Umeås tillväxt är ekonomiskt hållbar	Ja
Ekologisk hållbarhet	Umeås tillväxt är ekologiskt hållbar	Nej
Bostadsbyggande	I Umeå byggs 2 000 bostäder per år	Nej
Attraktiva livsmiljöer	I Umeå byggs attraktiva livsmiljöer för kommuninvånarna	Delvis
Universiteten	I Umeå är Universiteten tillväxtmotorer	Ja
Etableringar	I Umeå driver nya etableringar tillväxt	Ja

Sammanfattningen, som tar upp och adresserar flera av de största globala utmaningarna, måste betraktas med både ett holistiskt perspektiv och stor försiktighet. Bedömningarna som presenteras innehåller vissa osäkerheter och är beroende av att fortsatta insatser och åtgärder genomförs fram till år 2050. Detta gäller även för de områden som redan till år 2025 har markerats som uppfyllda eller åtgärdade. För att göra dessa bedömningar har man använt ett brett spektrum av verktyg, inklusive indikatorer, rankingar, vetenskapliga studier, samarbeten och rapporter samt noggranna analyser. Dessutom har man jämfört med resultat och insatser från andra kommuner för att säkerställa relevans och trovärdighet. Den programansvarige chefen har en central roll i denna process, och samråder kontinuerligt med programstyrgruppen för att löpande stämma av och justera bedömningarna, baserat på nya insikter och utvecklingar. Detta samspel mellan bedömning och åtgärd är avgörande för att uppnå de långsiktiga målen för hållbar tillväxt och utveckling.

Fokusområde - Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Umeå har under en lång tid bibehållit ett relativt högt bostadsbyggande med ett tydligt fokus på att förbättra planeringskapaciteten. Efterfrågan på bostäder påverkas i huvudsak av 3 underliggande faktorer: gynnsamma räntenivåer, god inkomstutveckling och en växande befolkning. Dessa underliggande faktorer är goda beror bostadsbyggandet på en marknads planeringskapacitet och dess attraktivitet.

Marknadsförutsättningarna för ett högt bostadsbyggande har saknats under de senaste 3 åren med stigande inflation och hög styrränta, lägre reallöner samt marginellt lägre befolkningstillväxt. Sedan maj 2024 har styrräntan halverats vilket påverkat boenderäntor och de ekonomiska förutsättningarna för byggaktörer. Reallönerna har under 2024 och 2025 återhämtat sig medan befolkningstillväxten ligger på en lägre nivå än tidigare år.

Bostadsbyggandet ligger under 2024 låg något över föregående års realiserade bostadsbyggande medan det förväntade bostadsbyggande för 2025 ligger på en marginellt lägre nivå. Förväntat tillskott av bostäder under 2026 kommer att ligga mellan 200 och 300 tillkommande bostäder. Sammantaget ger detta en bild av ett bostadsbyggande som haltar och möter befolkningstillväxten under 2025 men inte under 2026 och vidare ligger under Kommunfullmäktiges målsättning om 2 000 bostäder årligen. Tillskottet av småhus har legat på lägre nivåer under de senare åren och prognosen framåt är fortsatt ett lågt tillskott av småhus.

Planeringskapaciteten har stärkts sedan 2023 genom resursförstärkningar och effektiviseringar och i dagsläget ligger planeringskapaciteten högre än vad förväntad befolkningsförändring och befolkningstillväxt förväntas kräva. Under perioden har kontinuerligt 2 000 byggrätter i lagakraftvunna detaljplaner där Umeå rankats högt bland större städer i nationella jämförelser. Prognosen för realiserat bostadsbyggande under de kommande åren ligger fortsatt under kommunens målsättning om 2000 bostäder årligen. Förväntat bostadsbyggande för att tillskapa de bostäder som krävs för kommunens målsättning om 200 000 invånare till år 2050 kräver ett högre årligt tillskott av bostäder än den förväntade takt vi ser idag.

Umeå har fortsatt en stark befolkningstillväxt och presterar högt i nationella jämförelser. Under 2024 utsågs Umeå kommun till bästa kommun att leva i vid Fokus årliga ranking. Under 2025 rankas Umeå som tredje bästa boendekommun i Fokus senaste ranking. Umeå presterar även högt i WSP:s senaste ranking av robusta kommuner. Den sammantagna bilden är att Umeå fortsatt är mycket attraktivt i ett nationellt perspektiv.

Sammanfattning

Görs det
tillräckligt?

Bostadsbyggande

Det ska färdigställas 2 000 bostäder per år i Umeå kommun

Planeringskapacitet

Umeå ska ha två års bostadsbyggande i antagna detaljplaner

Prognos för bostadsbyggandet

Attraktiva livsmiljöer

Nationell ranking inom attraktivitet

Samsyn kring stegen mot en hållbar tillväxt

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

= Ja, det görs tillräckligt

= Nej, mer arbete krävs

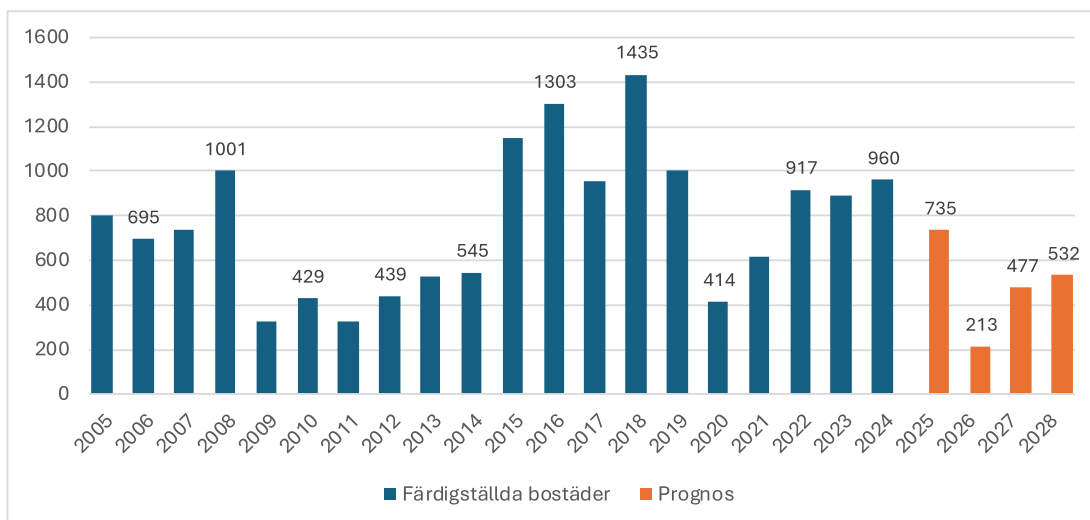

= Nej, det behöver göras mycket mer

Bostadsbyggande

Nedan i Figur 1 redovisas antalet färdigställda bostäder under perioden 1975–2024 med en prognos fram till 2027. Aktuell uppskattning av kommande bostadsbyggande visar på ett relativt litet realiserat bostadsbyggande under de kommande fyra åren. Under den kommande fyraårsperioden förväntas bostadsbyggandet bli närmare 2 000 bostäder eller motsvarande närmare 500 bostäder årligen. Det låga förväntade bostadsbyggandet beror på det ekonomiska läge bostadsmarknaden haft under de två senaste åren med hög inflation, hög styrränta och höga kostnader för byggbranschen. Detta har medfört att väldigt få bostadsprojekt påbörjats under åren 2023 till 2025 vilket medför att realiserade byggnationer under 2025 till 2027 blir låga.

Aktuell uppskattning av kommande bostadsbyggande visar på ett relativt litet realiserat bostadsbyggande under de kommande fyra åren. Under den kommande fyraårsperioden förväntas bostadsbyggandet bli närmare 2 000 bostäder eller motsvarande närmare 500 bostäder årligen. Det låga förväntade bostadsbyggandet beror på det ekonomiska läge bostadsmarknaden haft under de två senaste åren med hög inflation, hög styrränta och höga kostnader för byggbranschen. Detta har medfört att väldigt få bostadsprojekt påbörjats under åren 2023 till 2025 vilket medför att realiserade byggnationer under 2025 till 2027 blir låga.

Figur 1 Realiserat och förväntade färdigställda bostäder i Umeå kommun, 2005–2024 samt prognos till 2028

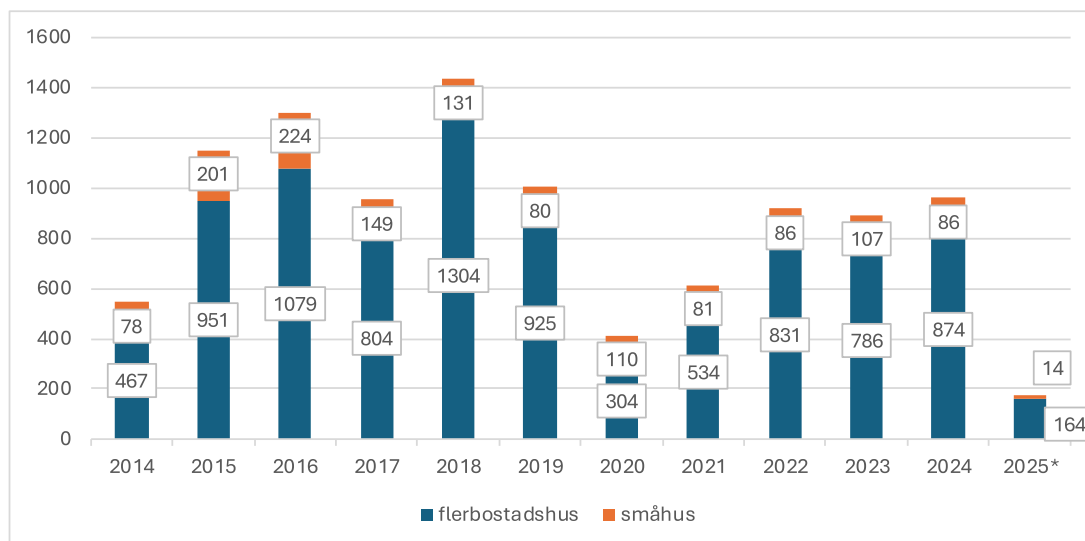
Aktuell uppskattning av kommande bostadsbyggande visar på ett relativt litet realiserat bostadsbyggande under de kommande fyra åren. Under den kommande fyraårsperioden förväntas bostadsbyggandet bli närmare 2 000 bostäder eller motsvarande närmare 500 bostäder årligen. Det låga förväntade bostadsbyggandet beror på det ekonomiska läge bostadsmarknaden haft under de två senaste åren med hög inflation, hög styrränta och höga kostnader för byggbranschen. Detta har medfört att väldigt få bostadsprojekt påbörjats under åren 2023 till 2025 vilket medför att realiserade byggnationer under 2025 till 2027 blir låga.

Det förväntade bostadsbyggandet under den kommande fyraårsperioden är till stor del på privat mark där 90 procent av bostäder förväntas färdigställas. En stor andel av det förväntade bostadsbyggandet är i flerbostadshus, där nära nio av tio förväntade bostäder tillkommer. Endast drygt 250 småhus förväntas realiserats under de kommande fyra åren, varav endast ett tjugotal på kommunal mark.

Bostadsbyggandet når inte KF-målet om 2 000 byggda bostäder per år.

De bostäder som tillkommit på Umeås bostadsmarknad är till största delen lägenheter i flerbostadshus. Mellan 2014 och första halvåret 2025 utgjorde dessa 87 procent av nyproduktionen, medan endast 13 procent var småhus. Inom flerbostadshusen dominerar de mindre lägenheterna – cirka två tredjedelar av alla nybyggda lägenheter sedan 2014 har varit ettor och tvåor.

En bostadsmarknad som präglas av små lägenheter riskerar att inte möta barnfamiljernas behov av större bostäder. Det kan leda till att unga familjer skjuter upp barnafödande eller väljer att flytta till andra kommuner. För Umeå innebär detta en utmaning för både befolkningstillväxt, försörjningsbalans och långsiktig attraktivitet.

Figur 2 Färdigställda bostäder efter hustyp och år, 2014–2025 (därendast första halvåret för 2025 redovisas)

De bostäder som tillkommit på Umeås bostadsmarknad är till största delen lägenheter i flerbostadshus. Mellan 2014 och första halvåret 2025 utgjorde dessa 87 procent av nyproduktionen, medan endast 13 procent var småhus. Inom flerbostadshusen dominerar de mindre lägenheterna – cirka två tredjedelar av alla nybyggda lägenheter sedan 2014 har varit ettor och tvåor.

En bostadsmarknad som präglas av små lägenheter riskerar att inte möta barnfamiljernas behov av större bostäder. Det kan leda till att unga familjer skjuter upp barnafödande eller väljer att flytta till andra kommuner. För Umeå innebär detta en utmaning för både befolkningstillväxt, försörjningsbalans och långsiktig attraktivitet.

Tillskottet av småhus har de senaste åren varit lågt – i genomsnitt drygt 90 färdigställda småhus per år. Prognoserna för de kommande åren visar på ännu lägre nivåer, under 70 småhus årligen. Den låga andelen småhus i kombination med det begränsade tillskottet av såväl småhus som större lägenheter riskerar därför att ytterligare försvåra familjebildning och barnafödande, när hushåll i familjebildande åldrar skjuter upp eller minskar antalet barn i väntan på en mer långsiktigt hållbar boendesituation.

Planeringskapacitet

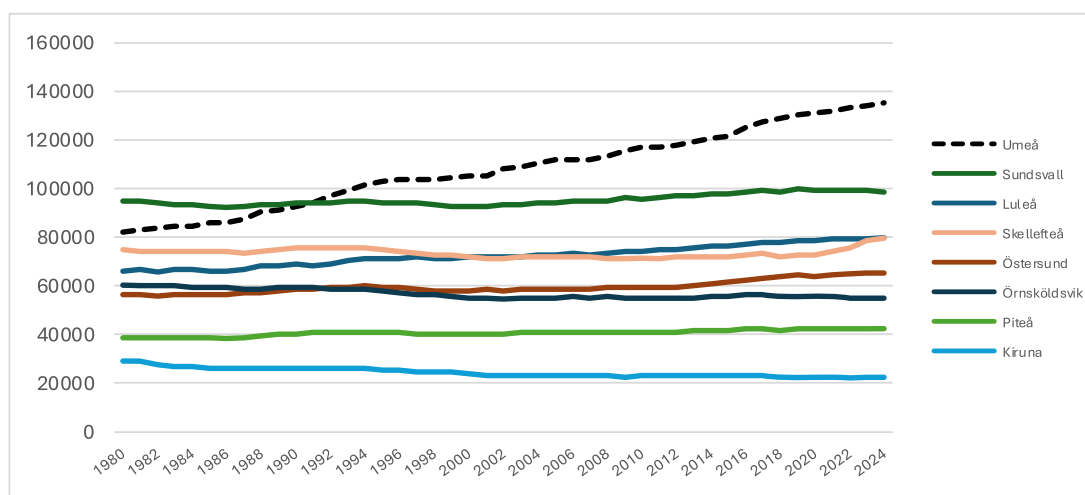
Fokus finns på att skapa förutsättningar för 2 000 byggda bostäder per år i linje med kommunens mål. Resursförstärkning och effektivisering har genomförts för uppfyllelse av målet. Bostadsbyggandet når inte KF-målet om 2 000 byggda bostäder per år. Resursförstärkning och effektivisering har genomförts för uppfyllelse av målet. Gällande planberedskapen för att uppnå målet har det under den senaste femårsperioden förutsättningar att nå målet funnits. Det har under perioden kontinuerligt funnits över 2000 byggrätter i lagakraftvunna detaljplaner. Umeå är placerat sig väl inom kategorin "större stad" sett till planlagda bostäder per 1000 invånare under 2024. Prognosen visar på fortsatt måluppfyllelse för planläggning av bostäder under kommande år.

Kommunen tar inom ramen för Bostadsförsörjningsprogrammet årligen fram ett byggnationsantagande där volymerna bostäder i kommande projekt sammanställs. Under hösten 2025 redovisades förväntad tillkomst av bostäder under de kommande åren.

Bedömningen är att volymerna bostäder i den sammantagna bilden av antagna planer anses räcka till för att nå kommunens befolkningsmål om 200 000 invånare till år 2050 men att den förväntade byggnationstakten i dagsläget ligger lägre än de uppskattade 33 000 bostäder som befolkningsmålet fordrar. Volymen bostäder som pekats ut i aktualiseringen av översiktsplanen bedöms ligga i linje med befolkningsmålet, att samhällsbyggnadsprocessen har en kapacitet att skapa förutsättningar för realiserandet av bostäder, men att perioder av mindre marknadsmässigt gynnsamma förutsättningar kan komma att ställa höga krav på en samhällsbyggnadsprocess som kan agera snabbt när förutsättningarna för bostadsmarknaden är goda. Detta stämmer även i år och fokuset här ligger väl på det arbete inom Utbyggnationsplan som startades under 2025 och nu är under arbete.

Attraktiva livsmiljöer

Umeå har varit största kommun i Norrlandslänen sedan 1992 när Umeås befolkning växte förbi Sundsvalls. Diagrammet nedan visar befolkningstillväxten i Umeå sedan 1980 i jämförelse med de största kommunerna i Sveriges fyra nordliga län. Sedan 1980 har Umeå kommun ökat sin befolkning med nära 65 procent samtidigt som de övriga stora kommunerna i de fyra Norrlandslänen haft en mera försiktig befolkningstillväxt.

Figur 3 Befolkningsutveckling Umeå kommun samt större Norrlandskommuner, 1980–2024, SCB

Bedömning är fortsatt att Umeås attraktivitet är god, med fortsatt stabil befolkningstillväxt.

Bedömningen huruvida attraktiva livsmiljöer utvecklas för kommuninvånarna görs utifrån nationella enkätundersökningar och rankingar inom sakområdet. Umeå kommun presenterar bra i ett nationellt perspektiv med högst ranking i Fokus "Bäst att leva" för 2024 och den tredje bästa kommunen för år 2025. Umeå rankas även högt i WSP:s Regionernas kamp med fokus på robusthet från 2023 med en nationell ranking på 28, där Umeå rangordnas på andraplats bland större kommuner. Under 2024 rangordnades Umeå på plats 49. I Dagens Samhälles ranking över årets superkommun placerade sig Umeå på första plats år 2023, fjärde plats år 2024 samt tredje plats år 2025.

Inom Planeringsprocessen planeras flertal viktiga styrande dokument att tas fram. Detta ser vi som en förutsättning för att attraktiva livsmiljöer ska kunna realiserar på ett effektivt sätt. Vi saknar fortsatt gemensamma bilder kring vad som finns inom räckhåll för Umeå inom närtid sett till mötesplatser, närservice, kulturella lokaler och liknande som karaktäriserar en större attraktiv stad. Utvecklingen är positiv men genom att precisera konkreta delmål som bidrar till en god livsmiljö får planeringsprocessen en tydligare riktning och det gemensamma arbetet mot tillväxt underlättas.

Att åstadkomma en tätare bebyggelse är avgörande för att tillväxten ska vara långsiktigt hållbar. Det innebär dock många utmaningar där kompromisser måste göras. Nya tidens lösningar och ökad stadsmässighet kommer ofta med högre kostnader, vilket måste vägas upp med att ökade värden också skapas. För att inte påverka tillväxttakten negativt krävs mer arbete för ökad samsyn om rimliga steg och takt för denna transformation. Under 2025 har arbeten med utbyggnationsplan och förtätning- och volymstudie för Umeå påbörjats.

Fokusområde - Universiteten som tillväxtmotorer

Umeå universitet är en central och betydande aktör i Umeås utveckling och innovationssystem. Universitetet har drygt 38 000 studenter och 4 600 anställda och erbjuder ett väl fungerande innovationsstöd som hjälper forskare och studenter att utveckla och kommersialisera idéer.

Universiteten medverkar som tillväxtmotorer på ett tredelat sätt. De bidrar med kommersialisering av forskning där upp till 10 procent av nystartade företag kommer från inkubatorerna. De bidrar till inflyttning av studenter och även utflyttning, men nettot är positivt. Umeå växer av att vi har kvarstanning av studenter bidrar till befolkningsmålet samt att hålla nere Umeå kommuns försörjningsbörda på låga nivåer. Universiteten är en motor för kompetensförsörjning som bidrar med kompetens som behövs i ett växande näringsliv och för att växla upp välfärdsleveranser.

Sammanfattning

Görs det
tillräckligt?

Företagstillväxt och kommersialisering av forskning

10 procent av tillkommande företag från inkubatorsverksamhet

Studenternas roll i Umeås tillväxt

Kvarstanningsgrad

Kompetensförsörjning

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

= Ja, det görs tillräckligt

= Nej, mer arbete krävs

= Nej, det behöver göras mycket mer

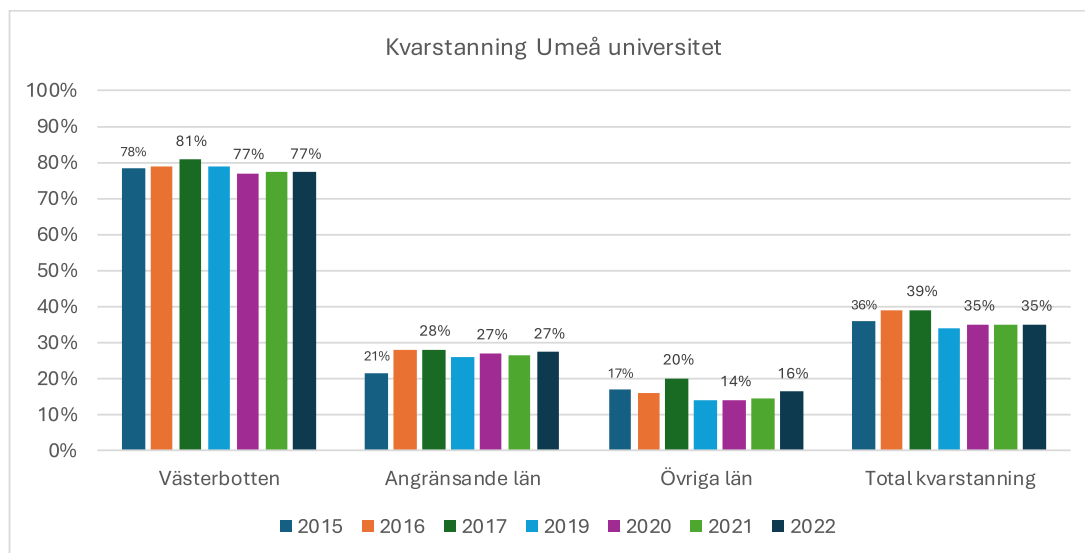
Företagstillväxt och kommersialisering av forskning

Under 2025 har arbetet med Universitetsstaden fortsatt att utvecklas utifrån de lärdomar som lyftes i Vitartes utvärdering året innan. En särskild utmaning som identifierades var accelerationsfasen – steget från inkubation till tillväxt med fler anställda och starkare affärsstöd. För att möta denna utmaning har pågått en samordning och fusion av inkubatorer vid Umeå universitet. Syftet är att skapa en tydligare och mer kraftfull struktur som kan erbjuda samlade resurser och specialiststöd till företag i accelerationsfasen.

Tillsammans med satsningen på att utveckla ett karriärcenter på Campus förstärks därmed både vägen för studenter mot arbetsmarknaden och för forskningsidéer mot kommersialisering och tillväxt. Sammantaget läggs grunden för ett starkare innovations- och kompetenssystem som på sikt kan bidra till att öka Umeås attraktivitet, kvarstanning och förmåga att omvandla kunskap till nya företag och arbetstillfällen.

Studenternas roll i Umeås tillväxt

Det naturliga tillskottet av examinerade studenter medför även till att befolkningen i Umeå har en av landets högsta nivåer av eftergymnasial utbildning och bidrar starkt till kompetensförsörjning inom såväl offentliga som privata verksamheter och företag. För att mäta hur stor andel av studenterna som blir kvar efter avslutade studier används begreppet kvarstanning. Här beskrivs andelen studenter som är kvar i högskolelänet två år efter antagen examen. För studenter vid Umeå universitet är kvarstanningen ungefär var tredje student där studenter som bodde i högskolelänet när de ansökte till sina studier har en högre kvarstanning. Studenter som ansökte från övriga Norrlandskommuner en något lägre kvarstanning medan de som ansökte från övriga Sverige den lägsta kvarstanningen i länet. Universiteten bidrar alltså i hög utsträckning till att utöver vara en inflyttningssanledning till Umeå kommun även bidra till att fler väljer att stanna kvar efter antagen examen.

Figur 4 Kvarstanning i högskolelänet 2 år efter antagen examen, 2015–2022, SCB

Umeås sysselsättning har under de senaste åren ökat i en snabb takt, där sysselsättningsfrekvensen också ökat. Allt fler av Umeås invånare är sysselsatta och

studenterna bidrar i att underlätta företags behov av arbetskraft. Kommunen har fortsatt ett överskott av arbetsföra där studenterna med tillfällig sysselsättning avhjälper företag som har ökade behov av kompetens och där studenter används för kortare toppar av behov. I förlängningen medför detta att studenterna är en viktig resurs för en stor del av Umeås näringsliv med tidsmässigt kortare insatser där företag kan hantera tillfälligt ökade behov eller provtrycka en utökning av antalet anställda.

Andelen studenter som studerar på distans har ökat sedan pandemin, vilket påverkar både kvarstanningsgraden bland examinerade och det bostadsbehov som nyantagna skapar. Sedan höstterminen 2025 redovisar universitetet statistik över hur stor andel som är campusstudenter respektive distansstudenter. Av drygt 5 750 nyantagna studenter hösten 2025 läser nära 4 600 på campus, motsvarande 81 procent.

Distansstudenter har generellt en betydligt lägre kvarstanningsgrad i länet efter examen än studenter som bott och verkat i kommunen. Samtidigt är deras bostadsbehov svårare att analysera. De flesta distansutbildningar innehåller perioder då studenten förväntas vara på plats i Umeå, vilket skapar tillfälliga bostadsbehov under året. Universitetets bedömning är att andelen distansutbildningar sannolikt kommer att öka framöver.

Fokusområde - Etableringar och företagens tillväxt

På en nationell nivå kännetecknas Sveriges ekonomiska läge av en blandning av utmaningar och möjligheter. Höga räntor och inflation pressar företag, samtidigt som starkt innovationsklimat och satsningar på hållbarhet skapar utrymme för nyetableringar och internationella investeringar. Det finns en fortsatt optimism många sektorer, särskilt tech och förnybar energi, även om den globala osäkerheten fortsatt hämmar företagandet i Sverige.

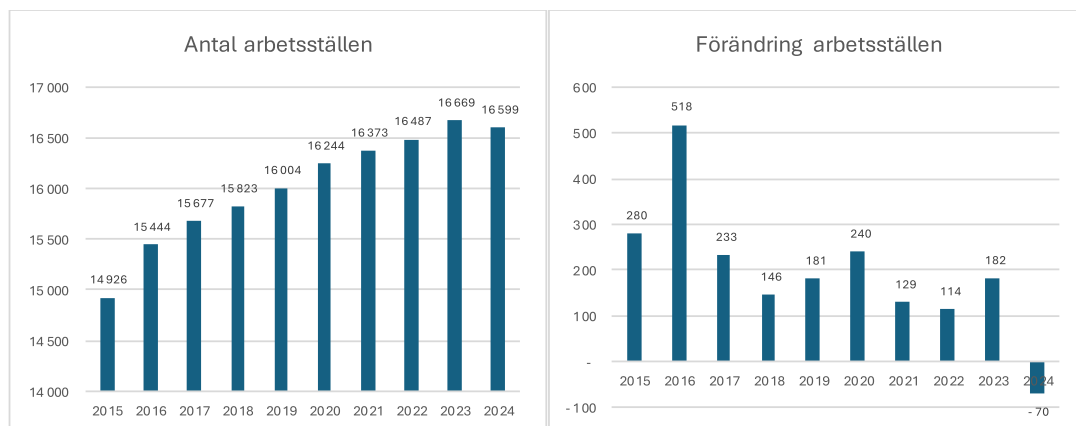
Umeå kommuns sysselsättning har varit stark under de senaste 5 åren. Antalet nya arbetsställen ökar stadigt årligen samtidigt som befolkningen i sysselsättningsåldern fortsätter att öka. Allt fler är i sysselsättning. Arbetslösheten är på lägre nivåer än i övriga riket vilket både bidrar till att skattebasen stärks men samtidigt att företag har svårare att finna efterfrågad kompetens. Sedan 2020 har antalet sysselsatta ökat med drygt 6 200. Förstärkningen inom sysselsättningen återfinns inom nästan alla branscher vilket visar på en bredd inom Umeås arbetsmarknad. Andelen mark för handel och industri är lägre än efterfrågan i ett längre perspektiv.

Sammanfattning		Görs det tillräckligt?
Etableringar		
Antalet arbetsställen ökar		
Tekniska förutsättningar för etableringar		
Företagens tillväxt		
Antalet anställda ökar		
Antal invånare i arbetsför ålder (20–64 år) ökar		

Under åren 2015 till 2024 ökade antalet arbetsställen i Umeå från 14 900 till nära 16 600, en ökning med nära 1 700 arbetsställen motsvarande drygt 11 procent. Företagandet är i ständig omvandling med nya företag som startas, företag som flyttar in och ut samt företag läggs ned. Under 2024 tillkom 1 324 företag genom nystartade och inflyttade företag men nettotillskottet på Umeås arbetsmarknad blev 70 färre företag. Detta pekar på att företagsetableringar är ett pågående arbete där företags behov kontinuerligt förändras och arbete med att skapa goda förutsättningar i form av tomtmark och stöd till uppstart av nya företag är ett fortlöpande arbete.

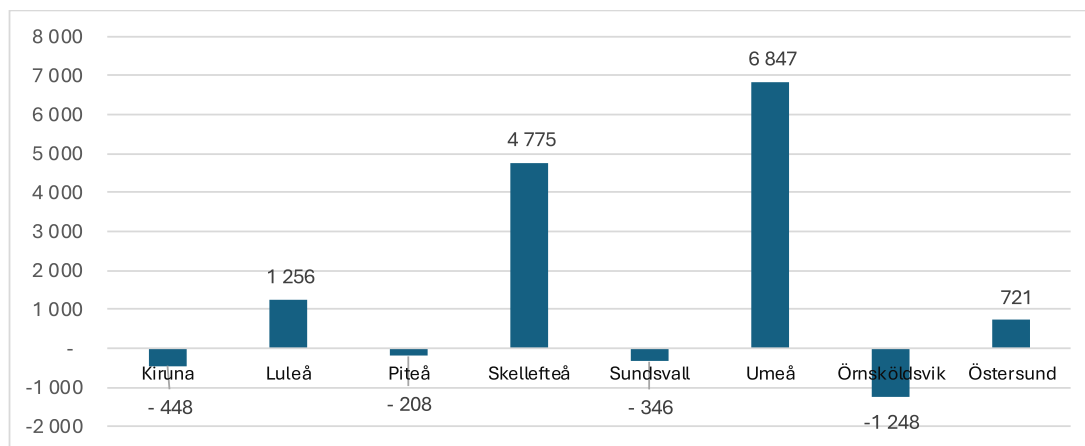
Tillgången på mark för industri- och handelsetableringar är med nuvarande efterfrågan relativt begränsad. En samlad bedömning av Mark och exploateringsavdelningen och

Näringslivsavdelningen visar på en brist på framför allt industrimark. Från tidigare års workshop om etableringar diskuterades även att de långa ledtiderna bidrar till att behovet av tydligare kommunikation internt inom hela kommunkoncernen krävs framför allt för industrimark där planeringsprocessen är lång.

Figur 5 Utveckling av antalet arbetsställen och årligt tillskott av arbetsställen i Umeå kommun, 2015-2024, SCB

Kompetensförsörjning för samhällsservice och företagens tillväxt utmanar på många sätt och behöver stort fokus under de närmaste åren. Samtidigt som befolkningstillväxten i Umeå varit något lägre sedan pandemiåren har tillväxten av befolkning i sysselsättningsåldern varit relativt god. Den lägre befolkningsökningen förklaras till stor del av ett lägre barnafödande och har inte påverkat tillväxttakten i åldrarna 20–64 år lika mycket. Bland de större kommunerna i norra Sverige visar hälften av kommunerna en minskning samtidigt som Umeå kommun över tid ökat med i genomsnitt 685 personer årligen.

Figur 6 Befolkningsutveckling i arbetsför ålder (20–64 år) i Umeå samt större Norrlandskommuner, 2015–2024, SCB

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser 2025

Programmets bredd gör det smått omöjligt att på ett rättvist sätt beskriva alla de projekt och utvecklingsinsatser som sker i riktning mot delmålen. Nedan följer en konkretisering baserat på prioriterade insatser för året.

Samverkan och dialog är en central och pågående prioritering. Under året har flera forum och initiativ bidragit till att stärka samarbetet mellan kommunen, byggaktörer och fastighetsägare. Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat har arrangerat möten kring aktuella frågor, och formatet Afternoon Tea har utvecklat nya former för samverkan – bland annat genom Stadsbyggnadsdagen.

Inom ramen för Thriving Northern Cities pågår flera projekt med finansiering från Tillväxtverket fram till 2028. Parallellt har Länsstyrelsens initiativ Bostäder i Västerbotten (BoVä) samlat aktörer för att öka förståelsen för förutsättningar och behov, skapa gemensamma lösningar och etablera en plattform för påverkan – ett format som snabbt fått efterföljare i andra län.

Även på nationell nivå är kommunen aktiv, bland annat genom medverkan i Business Arena, logistikmässan och Almedalen

Kommunen och de kommunala bolagen behöver förtydliga sin “samplanering” av investeringar

För att skapa stringens i planeringen behövs nya analyser av framtida behov av såväl bostads- som industrimark på ett sammanhållet sätt. Med ett begränsat utbud av industrimark är det av vikt att prioritera vilka aktörer som ska köpa framtagna mark under det kommande decenniet. Vi kommer inte att kunna hantera alla aktörer som är intresserade av att etablera sig i Umeå kommun. Genom förbättrad samplanering skapas en långsiktig hållbarhet i planeringen, vilket stärker Umeås förutsättningar till såväl fler företag som ökat bostadsbyggande.

Utbyggnadsplan för kommunkoncernen

Kommunen har initierat arbetet med en kommunkoncernövergripande utbyggnadsplan. Planens syfte är att säkerställa en gemensam inriktning för hur tillväxten enligt översiktsplanens strategier ska genomföras. Genom planen ska prioriteringar mellan olika projekt bli tydligare, och samsynen öka kring hur resurser bäst används.

Utbyggnadsplanen ska ge ett helhetsgrepp om de samlade investeringarna inom samhällsbyggnadsprocessen och bidra till en stärkt samordning och samverkan mellan kommunens bolag och förvaltningar. Arbetet ska genomsyras av principerna om god ekonomisk hushållning, med målsättningen att rätt investering sker på rätt plats och vid rätt tidpunkt.

Utvecklingsarbete inom förtätning och volym

Umeå kommun genomför ett utvecklingsarbete inom översiktlig planering för att säkerställa en långsiktigt hållbar bebyggelseutveckling. Arbetet utgår från översiktsplanens strategier och det tillväxtscenario som anger inriktningen mot 200 000 invånare år 2050.

Syftet är att klargöra vilka volymer av bostäder och verksamheter som krävs för att nå målen, samt att analysera alternativa utvecklingsvägar om vissa nyckelområden försenas eller uteblir.

Genom att jämföra förtätning, utbyggnadsområden och alternativa scenarier skapas ett underlag som stödjer prioriteringar i planeringen.

Utvecklingsarbetet betonar principen om att bygga staden inifrån och ut. Förtätning i centrala delar och universitetsområdet är därmed en primär inriktning för att effektivt använda befintlig infrastruktur, korta reskedjor och skapa goda vardagsmiljöer.

Målet är att stärka planeringens robusthet och skapa en balanserad bebyggelseutveckling som underlag för kommunens fortsatta beslut.

Utvecklingsarbete inom kommunkoncernen

Under de senaste åren har Umeå kommunkoncern arbetat med att analysera och definiera gemensamma prioriteringar samt initiera de investeringar och utvecklingsinsatser som krävs för att möta kommunens tillväxtmål och hållbarhetsambitioner. Arbetet har omfattat både förvaltningar och bolag, med syfte att stärka samordning och skapa förutsättningar för effektiva helhetslösningar.

Nu går kommunkoncernen in i en fas där utmaningen är att säkerställa genomförandet och nyttan av dessa satsningar. Fokus ligger på att utveckla erbjudanden och verksamheter, öka effektiviteten och stärka genomförandekraften i hela organisationen. Genom portföljstyrning, gemensamma prioriteringar och en tydlig koppling till kommunens övergripande mål skapas förutsättningar för långsiktig ekonomisk hållbarhet och ett växande Umeå.

Precisera och lyfta fram vad inom Attraktiva boendemiljöer som gör Umeå attraktivt

För att skapa en tydlighet i hur en ökad tillväxt av Umeås befolkning bidrar till att stärka kommunens attraktivitet, bör ett arbete att tydliggöra och precisera kommande samhällsinvesteringar som bidrar till Umeås fortsatta attraktivitet tas fram. Idag saknas en plan för att precisera vilka kvalitéer Umeå har, samt vilka storstadskvaliteter vi har inom räckhåll. Rent konkret kanske det handlar om en ny arena eller en stadsteater? En sådan analys skulle bidra till att skapa konkreta gemensamma målbilder att samlas kring vilket bidrar till att förankra en förståelse kring och nytta av Umeås framtida tillväxt.

Erfarenheter från Arenautredningen

Arenautredningen har gett värdefulla erfarenheter av hur större samhällsinvesteringar kan analyseras i ett tidigt skede och på ett genomtänkt sätt. Genom att jämföra med andra städer, involvera relevanta aktörer och belysa frågan ur flera kommunala perspektiv och genom omfattade intervjuer med berörda aktörer i samhället skapades ett brett och väl förankrat beslutsunderlag. Arbetet visar hur dialog och helhetsperspektiv kan bidra till gemensamma målbilder och skapa trygghet i vilka satsningar som bäst stärker Umeås attraktivitet och tillväxt. Dessa lärdomar kan nu tas tillvara i andra projekt som formar framtidens livsmiljöer i kommunen.

Stärka företagens förmåga att utvecklas efter inkubationsfasen genom insatser i den så kallade accelerationsfasen.

Den senaste utvärderingen av Umeå inkubatorverksamheter visar på att verksamheten håller en hög nivå i att lyckas starta upp företag, men lägre resultat i att få företag att växa i antal anställda. Detta innebär att företag i dagsläget har sämre förutsättningar att ta nästa steg i företagets tillväxtfas från få till flera anställda och därmed bidra till att bredda Umeås näringsliv. Här saknas en sammanhållen bild i form av ett gemensamt kunskapsunderlag; handlar det om fysiska åtgärder eller mer abstrakta åtgärder? Detta har potential att både stärka näringslivet och kvarstanning av studenter och därmed även Umeås fortsatta befolkningstillväxt.

Fusionsarbete av inom våra inkubatorer

Under året har Umeå Kommun tillsammans med övriga aktörer i innovationssystemet drivit en fusionsprocess av våra 4 inkubatorer och Science Park i syfte att stärka får förmåga att stötta företag i hela livsresan och inte minst i en accelerationsfas. Fusionen är under genomförande och kommer att vara genomförd årsskiftet 2026.

Växla upp arbetet med att utveckla Universitetsstaden

Arbetet med Universitetsstaden har bidragit till att stärka områdets roll i Umeå och regionen. Det är ett av Norrlands absolut starkaste arbetsmarknadsområden och det finns ännu mera att göra här för att ta nästa steg. Detta innebär att vi bör växla upp arbetet med att utveckla Universitetsstaden både i fråga om fysisk stadsmiljö och mjukare faktorer för ett starkt och självklart centrum för Umeås fortsatta tillväxt. Genom nya arbetssätt i hur vi skapar transformation i större områden och samverkan med områdets aktörer kan vi skapa fler bostäder, verksamheter och bättre flöden till Umeås centrum.

Utvecklingsarbete för Campusområdet

Umeå kommun arbetar tillsammans med berörda aktörer för att steg för steg utveckla centrala delar av campusområdet till en mer levande och attraktiv stadsdel. Målsättningen är att stärka området både genom förbättrad fysisk planering och genom att tillföra fler boende, bättre kommunikationer och miljöer som är aktiva under fler av dygnets timmar.

För att driva arbetet framåt har två samordningspersoner utsetts med uppdrag att skapa samsyn, koordinering och nödvändig samverkan mellan berörda parter. Arbetet har inletts med att kartlägga aktörer, samla in förväntningar och behov samt identifiera de mest angelägna insatserna. Fokus ligger nu på att hantera centrala problemställningar och i vissa delar utveckla konkreta lösningsförslag.

Arbetet har tagit viktiga steg i rätt riktning, och utvecklingen av campusområdet är långsiktig och omfattande. Det finns en tydlig samsyn kring både målbilden och den väg vi är på, även om mycket återstår innan vi kan se de fulla effekterna.

Kunskapsunderlag för att skapa transparens kring vilka branscher Umeå kommun särskilt ska prioritera

För att på ett bättre sätt hantera utmaningar i prioriteringsarbetet av begränsad tillgång av mark och teknisk infrastruktur krävs en sammanhållen analys av vilka branscher Umeå bör ha ett särskilt fokus på. Detta innebär en gemensam bild över hur prioriteringar bör ske utifrån nyetableringar, företags omlokaliseringar från urväxta lokaler eller tillväxt i befintliga företag. Genom nya kunskapsunderlag kompletteras bilden för att skapa tydlighet i planeringen.

Detta stärker det tidigare helhetstänket på sysselsättning på vår arbetsmarknad som vår framgångsfaktor, till att även bidra att fokusera när förutsättningarna med marktillgång är svårare.

Mark och exploatering och Näringsliv har under året genomfört en samlad bedömning av efterfrågan på verksamhetsmark. Resultatet visar på en tydlig brist, särskilt för ytkrävande verksamheter. Behovet gäller både företag som behöver omflyttning inom Umeå och de branscher som prioriteras i kommunens etableringsstrategi, exempelvis försvarsindustri och medicinsk tillverkning.

Tillgång till verksamhetsmark är avgörande för att kunna möta näringslivets behov och samtidigt ge kommunen möjlighet att göra medvetna val kring vilka etableringar som bäst stödjer Umeås långsiktiga tillväxtmål.

Insatser 2026

Program tillväxt identifierade under 2025 följande insatser där det behövs fortsatta eller intensifierade insatser utöver de som redan pågår. Insatserna nedan tar inte upp frågor som hanteras i andra program eller frågor som hanteras i andra strategiska planer, program eller strategier.

Ett bostadsbyggande som möter barnfamiljers behov

Barnfamiljer efterfrågar i högre grad bostäder som ger möjlighet till större boytor, fler rum och närhet till goda uppväxtmiljöer. En bostadsmarknad som domineras av mindre lägenheter riskerar att inte fullt ut möta dessa behov. När andelen bostäder med fler rum är begränsad kan det innebära att hushåll i familjebildande åldrar skjuter upp beslut om fler barn, eller att de söker sig till andra kommuner där utbudet bättre matchar deras livssituation.

Det handlar inte enbart om småhus, utan även om att säkerställa tillgången till större bostäder inom flerbostadshus, radhus och andra boendeformer som kan anpassas för en växande familj. En mer balanserad bostadsproduktion som i högre grad inkluderar bostäder för barnfamiljer kan därmed bidra till att stärka kommunens långsiktiga attraktivitet och befolkningstillväxt.

Föreslagna åtgärder

För att bättre förstå småhusens roll i Umeås framtida bostadsförsörjning föreslås att frågan i ett första steg tas omhand genom en fördjupad analys. Analysen bör:

- problematisera småhusens betydelse i en växande blandstad och hur ett diversifierat bostadsutbud kan bidra till attraktivitet,
- belysa om Umeå erbjuder en tillräcklig bredd av småhus. Utbudet bör omfatta prisnivåer som många barnfamiljer kan efterfråga, ett mindre segment av exklusivare småhus för köpstarka hushåll samt stadsradhus i tätare lägen som ger småhuskvaliteter i blandstaden,
- väga småhusens effekter på tillväxt, attraktivitet och nyckelgrupper i harmoni med täthetens effekter på hållbar stadsutveckling,
- belysa alternativ för fler rum och större lägenheter i flerbostadsbyggande samt strategiska markanvisningar för blandade bostadsformer.

Slutsatserna från en sådan analys kan sedan tas omhand i kommande översyner av kommunens styrdokument, exempelvis nästa planeringsstrategi eller nytt Bostadsförsörjningsprogram. På så sätt säkerställs att bostadsplaneringen långsiktigt stödjer både kommunens tillväxtmål och hushållens behov i olika livsskeden.

Stärka kopplingen mellan universitet och näringsliv

Antalet antagna studenter vid Umeå universitet har ökat stadigt de senaste åren. Höstterminen 2025 noterades ett rekord med drygt 38 000 antagna studenter. Av dessa var cirka 5 700 nya studenter, varav drygt 1 600 från Umeå kommun. Studenternas närvaro bidrar i hög grad till kommunens utveckling – både genom befolkningstillväxt och kompetensförsörjning, med tydlig koppling till sysselsättningen i hela Umeåregionen.

Utveckla ett karriärscenter

Att växla upp det operativa arbetet med att knyta studenter närmare platsen och deras framtida karriär är högt prioriterat. Mycket görs redan i dag, men under perioden vill vi tillsammans med universiteten och regionens arbetsgivare utveckla ett karriärcenter som sänker trösklarna åt båda håll. Kunskap om framtidens arbetsmarknad är en avgörande faktor för att öka kvarstannningen. Vi ser gärna att centret får en tydlig fysisk placering på Campus för att stärka närvaron av både platsen och arbetsgivarna nära studenterna – men självklart också kompletteras av en digital närvaro

Status i underliggande planer och program

Nedan följer en genomgång av status för relaterade dokument och program till program för tillväxt.

Tabell 2 Status i underliggande planer och program

Handlingsplan	Bedömning
Program klimat	Mer arbete krävs
Program social hållbarhet	På god väg
Åtgärdsprogram miljömålen	Mer arbete krävs
Bostadsförsörjningsprogram	På god väg
Intern handlingsplan bostadsbyggande	Mer arbete krävs
Åtgärdsplan Umeå växer-tryggt och säkert	På god väg
Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Bottenvikens vattendistrikt	Mer arbete krävs
Dagvattenprogram	Mer arbete krävs
Strategisk plan 2016–2028	På god väg
Kulturpolitiskt program för Umeå kommun	På god väg
Kollektivtrafikplan med miljöambitioner, Kollektivtrafiken	På god väg
Kollektivtrafikprogram	På god väg
Parkeringsprogram	På god väg
Trafiksäkerhetsprogram	På god väg
Cykeltrafikprogram	På god väg
Åtgärdsprogrammet för renare luft	Mer arbete krävs
Åtgärdsprogram mot buller	Mer arbete krävs
Avfallsplan för Umeåregionen	På god väg
Näringslivsstrategi	På god väg

Det finns en stor variation av planer och program som relaterar till program för tillväxt. Flera av dessa underliggande dokument återfinns även i de övriga programmen, där bedömningen bör ske på en övergripande nivå. Status för ovan lyfta underliggande planer och program är att det sker en framdrift samt att flertalet av ovan lyfta program och planer har längre tidshorisonter som medför att en komplett statusuppdatering är svår att genomföra.

Programrapport Social hållbarhet

Januari – augusti 2025

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Introduktion till programmet för social hållbarhet.....	3
Övergripande om social hållbarhet.....	4
Överblick.....	5
Fokusområde 1 – Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	7
Fokusområde 2- Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.	12
Fokusområde 3 – Barns uppväxtvillkor	15
Fokusområde 4 – Boende och bebyggelsemiljö.....	19
Fokusområde 5 – Arbete och försörjning.....	23

Sammanfattning

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Sverige och Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas högt vad gäller social hållbarhet i EU-kommissionens *EU Social Progress Index*.

Umeå kännetecknas av hög tillit mellan människor. Det främjar deltagande i demokratiska processer och socialt engagemang. Samtidigt syns tendenser till splittring och ökade klyftor. Det förebyggande arbetet av största vikt för att minska dessa problem.

Kommunens arbete för social hållbarhet grundar sig i värden som trygghet, tillit och gemenskap. Segregation, där människor med olika förutsättningar lever åtskilda, utgör därmed ett problem. Planeringen för socioekonomiskt blandade områden är dock en prioriterad fråga och arbetet med att främja trygga, tillgängliga och inkluderande boendemiljöer fortgår.

Umeå har generellt ett bra utgångsläge med låg brottslighet, låg otrygghet och relativt hög tillit till myndigheter. Det finns heller inga stadsdelar i Umeå som klassats som utsatta av polisen. Utmaningar kvarstår dock. Organiserad brottslighet är ett växande problem. Antalet ärenden gällande våld i nära relationer ligger på en fortsatt hög nivå, vilket kräver bättre samordning och ökade resurser.

Vad gäller ungas livsvillkor är det en fortsatt hög nivå av avhopp från gymnasiet. Många avhopp kopplas till dåligt mående. Framför allt unga tjejer är ofta stressade och har problem med psykosomatiska symptom. Barnfamiljer har även generellt sett fått det svårare ekonomiskt under de senaste åren.

Kommunens arbetskraftsdeltagande har minskat något och det finns grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Kompetensbristen i Umeå förblir också en utmaning. Flera verksamheter inom Umeå kommun arbetar för att minska antalet personer i långvarigt utanförskap men det behövs bättre kännedom om situationen för dem som varken arbetar, studerar eller är arbetssökande.

Umeå kommun strävar efter att vara en bra plats att växa upp på, där alla ska ha jämlika villkor oavsett bakgrund. Mycket pekar också på att Umeå är en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Fortsatt arbete behövs dock för att bibehålla och stärka kommunens sociala hållbarhet. Det är av stor vikt att fortsätta utökat samarbetet mellan kommunen och andra samhällsaktörer.

Introduktion till programmet för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämlikt och jämställt som möjligt och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla. Som enda program styrs programmet för social hållbarhet av två övergripande inriktningsmål; *Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden* och *Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv*.

En översiktlig lägesbild för samtliga fem fokusområden presenteras i rapporten. Vissa fokusområden i programmet för social hållbarhet är formulerade på ett sätt som gör det komplicerat att använda indikatorer i uppföljningsarbetet. Social hållbarhet är komplext och i arbetet med social hållbarhet är dessutom ett helhetsperspektiv av stor betydelse. De indikatorer som finns i rapport ska därför inte förstås som en heltäckande lägesbild av den sociala hållbarheten i Umeå kommun.

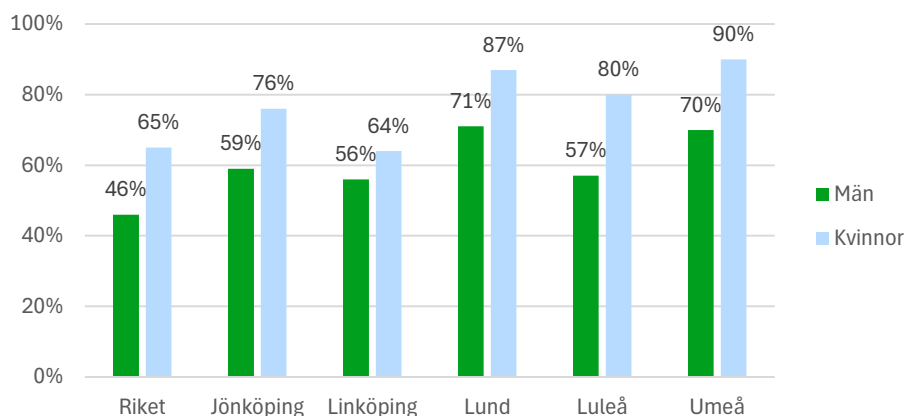
Övergripande om social hållbarhet

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Sverige och Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas högt vad gäller social hållbarhet i EU-kommissionens *EU Social Progress Index*.

Sverige är ett land där invånare generellt sett känner hög tillit mellan människor och Umeå ligger bra till i nationella mätningar. När tillitsgraden är hög märks det genom att fler deltar i påverkansprocesser som demokratiska val, föreningsliv och annat. Stora skillnader i livsvillkor mellan medborgare riskerar å andra sidan att leda till minskad tillit. Förebyggande arbete är därför av högsta vikt för att bibehålla en hög grad av tillit i hela kommunen.

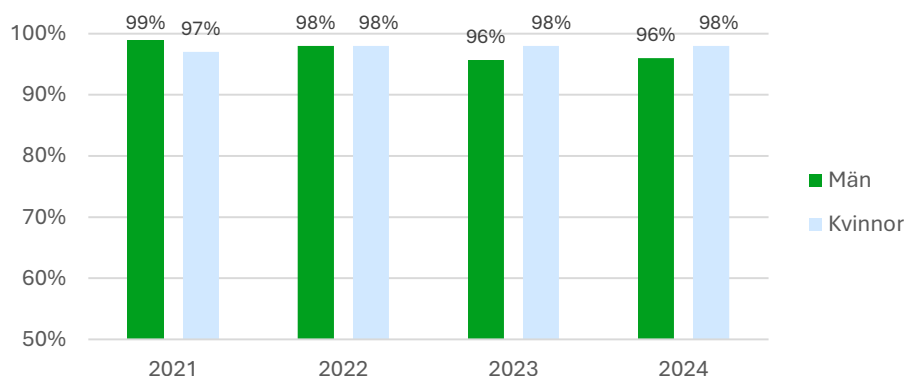
Eftersom kommunkoncernen inte har egen rådighet över allas vårt välmående och de sociala strukturerna, är det viktigt och nödvändigt att fortsätta arbete för ökat samarbete med alla samhällsaktörer.

Figur 1. Sociala relationer och tillit - index 2024¹

Källa: Tillväxtverkets beräkningar, baserat på uppgifter från MUCF och Fohm

Figur 2. Kommunen är en bra plats att bo och leva på, andel, 2024²

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

¹ Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

² Andel som har svarat "Mycket bra" eller "Ganska bra" på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?" i SCB:s medborgarundersökning.

Överblick

Görs det tillräckligt?

Inriktningsmål

Umeå ska växa hållbart utan utsatta områden

Negativ påverkan från organiserad brottslighet och våld i nära relation men framsteg har gjorts i samverkansarbetet.

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Jämställdhetsarbetet pågår och är väl inarbetat. Det finns ett behov av nya goda exempel för att ej tappa position.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

= Ja, det görs tillräckligt

= Nej, mer arbete krävs

= Nej, det behöver göras mycket mer

Status i underliggande IOP, idéburet offentliga partnerskap

IOP	Förening(ar)	Bedömning	Tidsperiod
Barns rättigheter (IFN)	Barnrättsbyrån, BRIS, Rädda Barnen	Nytt IOP, arbete under uppstart	2024–2026
Brottsofferjouren (KS)	Brottsofferjouren	Arbete pågår enligt plan	2018, automatisk årsvis förlängning
Fritidsbanken (FN)	Fritidsbanken	Arbete pågår enligt plan. Översyn inför utgången av avtalet.	2023–2025
Kvinno- och tjejjouren (IFN)	Kvinno- och tjejjouren i Umeå	Avtalet nyligen förlängt. Arbete pågår enligt plan	2025–2028
Kärngården (IFN)	Kärngården ideell förening	Arbete pågår enligt plan. Avtalet följs upp av parterna årligen	2023–2027
Mottagande flyktingar från Ukraina (GVN)	Röda korset	Arbete pågår enligt plan. Utvärdering genomförd inför ev. förlängning.	2024–2025
Natthärbäрге utsatta EU-medborgare (KS)	Pingstkyrkan, Svenska kyrkan	Arbete pågår enligt plan. Översyn inför utgången av avtalet.	2023–2026
Stadsmissionen (IFN)	Stadsmissionen	Dialog pågår kring brister i ekonomisk redovisning.	2021–2025
Integration (GVN)	Vän i Umeå	Arbete pågår enligt plan. Översyn inför utgången av avtalet	2024–2025

Beslutade ansökningar från utvecklingsanslag för social hållbarhet 2024–2025

Projekt	Beviljade medel	Tidsperiod
Kulturcrew (KN)	1 205 000	2024–2025
Elevlunden samskapande (TN)	300 000	2024–2025
Förskolan som arena för att förebygga våld och utsatthet hos barn (FGN och KS)	2 644 000	2025–2027
Prioritering av brottsförebyggande insatser, kommundoktorand. (KS)	1 200 000	2025–2027
Salam tillsammans (GVN)	5 579 000	2025–2027
Utveckla ungdomsdemokrati i Umeå kommun (FN)	880 000	2025

Fokusområde 1 – Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
1.1 Umeå växer tryggt och säkert <i>Tydliga tecken på att rekrytering av barn och unga pågår, inklusive i digitala forum. Många utvecklingsarbeten på gång, fördjupad samverkan behövs i det sekundär- och tertiärpreventiva arbetet.</i> 1.2 Ett Umeå fritt från våld <i>Våldsförebyggande arbete är fortsatt prioriterat, med särskilt fokus på våld i nära relationer och unga i riskmiljöer, där starkt samordning bedöms som avgörande för framgång.</i> 1.3 Motverka segregation och framväxten av utsatta områden <i>Fortsatt problem med misstro mot myndigheter och utanförskap. Behov av bättre</i>	

För att Umeås fortsatta tillväxt ska ske på ett socialt hållbart sätt är det viktigt att värna de värden som utgör den sociala hållbarhetens grund: trygghet, tillit till varandra och till myndigheter, samt en bredare känsla av gemenskap och tillhörande. De värdena hotas av segregation, den uppdelningsprocess varmed människor med olika bakgrund, ålder eller socioekonomisk status lever och verkar separerade från varandra. Social hållbarhet förutsätter även att medborgarna känner sig trygga, såväl i det offentliga rummet som i sina egna hem – därför är våldsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder också en viktig del av arbetet med social hållbarhet.

Umeå har ett bra utgångsläge. Den senaste lägesbilden som gjorts visar att Umeås brottslighet ligger på en lägre nivå än jämförbara städer inom de flesta kategorier.³ Den upplevda otryggheten är även den jämförelsevis lägre, och medborgarundersökningen⁴ visar på höga nivåer av tillit till andra människor och till myndigheter. Umeå har inte heller någon stadsdel som av polisen klassats som utsatt område. Frishetsfaktorerna är många.

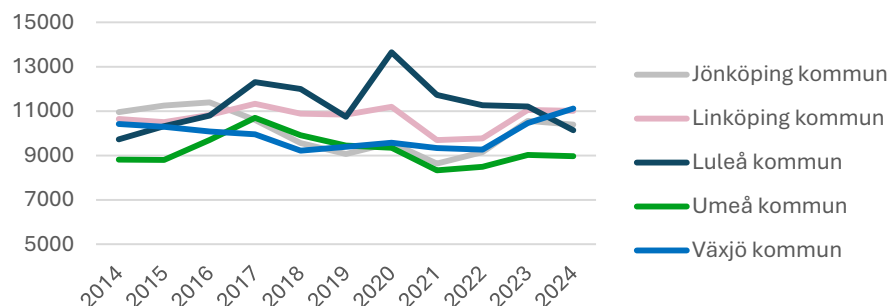
Men inom vissa områden går trenden åt fel håll. Boverket ojämlikhetsindex pekar på en svag men stadig ökning av Umeås ekonomiska segregation (se avsnitt 1.3 nedan). Organiserad brottslighet utgör ett tydligare samhällshot än tidigare i Umeå, inte minst kopplat till välfärdsbrott, risken av rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk, eller tillskapandet av utanförskapsområden.⁵ Vad gäller våld så ligger misshandelsärenden mot kvinnor inomhus på en fortsatt hög nivå (se avsnitt 1.2 nedan). Här finns ett behov av bättre samordning och ökade resurser.

³ För mer information se rapporten *Brottsligheten i Umeå, lägesbild 2023*.

⁴ Se SCB:s medborgarundersökning.

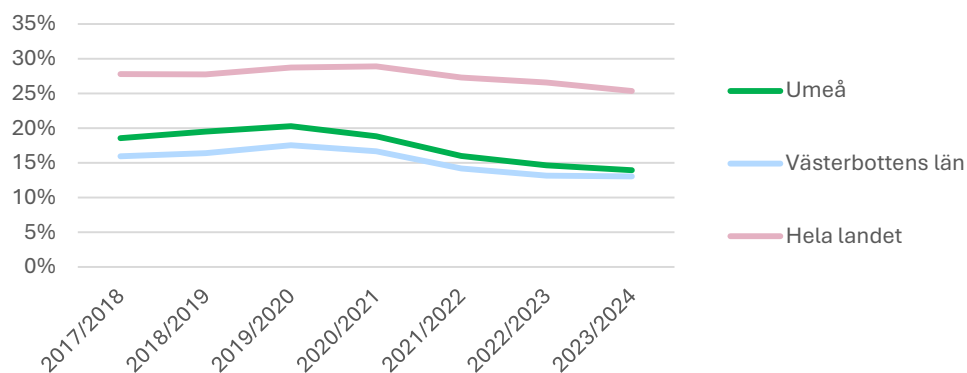
⁵ För mer information se rapporten *Nulägesanalys: Barn och unga som rekryteras in i kriminella nätverk (2023)*.

Figur 3. Anmällda brott uppdelat efter olika kommuner, antal brott per 100 000 invånare

Källa: Anmälda brott, Brå

Figur 4. Otrygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet, andelar

Källa: Nationella trygghetsundersökningen, Brå

1.1 Umeå växer tryggt och säkert

Sedan 2023 har fokuset på samarbetet inom *Umeå växer tryggt och säkert* varit att förebygga rekryteringen av barn och unga till kriminella nätverk. Detta på två sätt. Dels genom tidigt förebyggande insatser vars syfte är att på sikt minska de riskfaktorer som ökar sannolikheten för att barn rekryteras till kriminella nätverk (exempelvis skolmisslyckande, problem i familjen, funktionsnedsättningar, utanförskap, osv). Dels utifrån en kortare tidshorisont, genom att sätta in insatser här och nu för att fånga upp och hjälpa barn som redan är rekryterade eller i akut risk att bli det.

Många bra insatser är igång; de synliggörs i UVTS Aktivitetsplan ([Aktivitetsplan 2024 - Umeå växer tryggt och säkert](#)). Uppföljning av alla insatser är igång och kommer att vara färdig till hösten. Men som den senaste revideringen av Nulägesanalysen visar så pekar mycket på att antalet barn som rekryteras ökar, inte minst kopplad till en alltmer professionell och digitaliserad rekrytering.⁶ Det innebär att det förebyggande och motverkande arbetet också måste fortsätta förstärkas för att hålla emot de starka krafter som driver på själva rekryteringen. Det finns även ett behov av ökad samordning när det gäller upptäckt och stöd till de barn som är indragna - här kan polisens initiativ att etablera ett lokalt Bob-råd utgöra en möjlighet.⁷

⁶ Nulägesanalys 2025, Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet - hur ser läget ut i Umeå?

⁷ För kortfattad information om syftet med Bob-råden, se [Myndighetssamverkan för att motverka att barn hamnar i kriminalitet etablerat i Polismyndigheten](#)

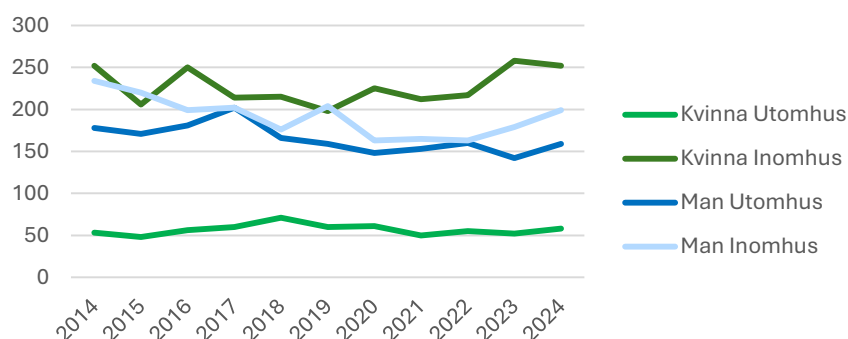
1.2 Ett Umeå fritt från våld

Syftet med *Ett Umeå fritt från våld* var att minska våldet i Umeå kommun, i enlighet med riktningen och ambitionerna i kommunens tidigare *Handlingsplan mot våld*. Då såväl den externa revisionen och Umebrås egen uppföljning pekat på brister med handlingsplanens resurssättning samt ledning och styrning beslutade kommunfullmäktige i april 2025 att handlingsplanen skulle upphävas.

Att i samverkan med andra aktörer förflytta positionerna i det våldsförebyggande arbetet är dock fortsatt angeläget. Statistik visar att antalet fall av misshandel mot kvinnor ligger på en fortsatt hög nivå⁸.

En annan utveckling som oroar polisen är antalet fall av misshandels- och förnedringsvåld mellan ungdomar, ofta i grupp. De ser att våldet blivit mer utstuderat, och är ett sätt för vissa unga att visa upp ett våldskapital, som ett sätt att positionera sig i en kriminell miljö.⁹

Figur 5. Misshandel inklusive grov i Umeå, anmälda brott per 100 000 invånare.

Källa: Anmälda brott, Brå

1.3 Motverka segregation och framväxten av utsatta områden

Segregation är en utmaning för den sociala hållbarheten eftersom konsekvenserna av att människor med olika socioekonomiska förutsättningar lever rumsligt åtskilda från varandra är att de inte möts i vardagen, och inte lär känna varandra. Därmed minskar den ömsesidiga tilliten, integrationen, och det överbyggande sociala kapitalet¹⁰, det vill säga interaktioner och tillit mellan olika grupper.

Segregation kan leda till framväxten av privilegierade, homogena områden med stark socioekonomi men låg mångfald å ena sidan, och å andra sidan framväxten av utanförskapsområden eller "utsatta områden" enligt polisens definition, som karakteriseras av låg socioekonomi och att kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Eftersom segregation är en relationell process så hänger båda dessa utvecklingar ihop.

Data från Boverket visar på en svag men stadig ökning av den socioekonomiska segregationen.

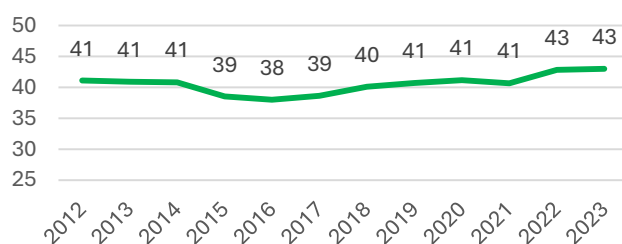
Figur 6. Ojämlighetsindex för Umeå kommun¹¹

⁸ Anmälda brott, Brå.

⁹ För mer information, se Nulägesanalysen.

¹⁰ Se Robert Putnam, *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Touchstone, s. 22.

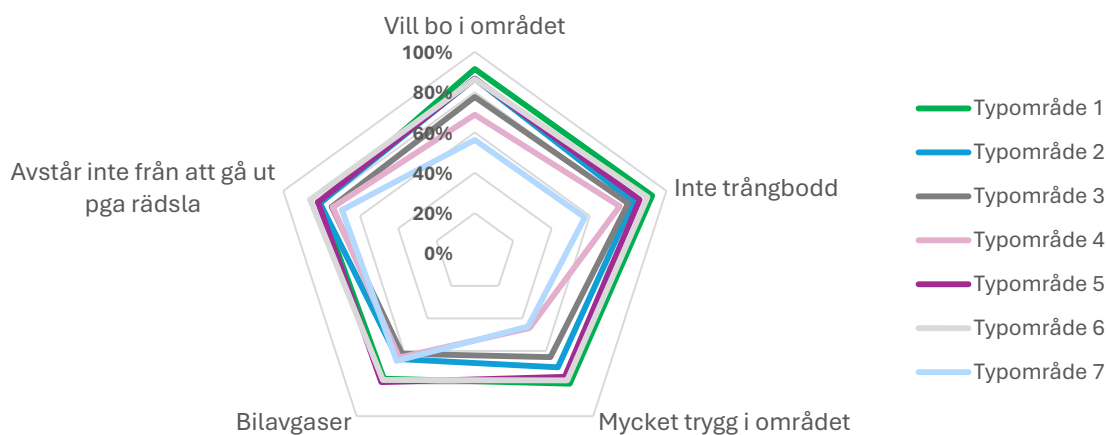
¹¹ Ojämlighetsindexet är ett mått på segregation. Indexet mäter skillnaden i bosättningsmönster mellan olika socioekonomiska grupper och tas fram utifrån indikatorn disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

Källa: SCB och Boverket

Data från folkhälsoundersökningen *Jämlika Liv* visar också de boendes upplevelse av sitt område, exempelvis när det gäller trygghet och skiljer sig åt mellan olika socioekonomiska typområden. Varje typområde består av flera delområden med liknande demografi.¹²

Figur 7. Upplevelser av det egna bostadsområdet uppdelat på typområde, jämlika liv 2020

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

För att förhindra att ökad segregation leder till framväxten av utsatta områden och klyftor mellan olika grupper behövs ett långsiktigt arbete med att utjämna skillnader och skapa förutsättningar för möten. Detta genom att planera för socialt blandade bostadsbestånd, för mänskliga flöden över områdesgränser och för offentliga mötesplatser.¹³ Andra viktiga pusselbitar är att verka för goda uppväxtvillkor, se till att så många elever som möjligt fullföljer sin skolgång, att alla får möjlighet att komma i arbete, tillgång till en meningsfull fritid, och till en god och lika vård under livets alla skeden. Av största vikt är också att förebygga känslor av utanförskap genom ett aktivt jämlikhetsarbete, och genom att ge alla grupper möjlighet till delaktighet och till att göra sina röster hörda.

Eftersom segregation och dess konsekvenser utgör en komplex samhällsfråga är det ett område som kräver fördjupad samverkan i det förebyggande arbetet. Samverkan bromsas dock av att ingen verksamhet eller forum har ett utpekat samordningsansvar för att kartlägga utvecklingen och utveckla insatser.

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser under 2024–2025 (urval)

- Ny inriktning och Aktivitetsplan för det kommunövergripande brottsförebyggande samarbetet *Umeå växer tryggt och säkert*.

¹² Framtagna typområden baserat på ett antal socioekonomiska variabler, bland annat ålder och ekonomi. När områden grupperas i en klusteranalys blir det tydligare hur olika demografiska förutsättningar påverkar vår hälsa. För mer info se Umeå kommuns rapport *Jämlika liv*.

¹³ För en beskrivning av strategierna se *Översiktsplan Umeå kommun*.

- Öppna mötesplatser, stöd till social innovation med fokus på unga som är utanför det ordinarie föreningslivet, i samverkan med Umeå Universitet.
- *På Ungas Hemmaplan*, pilot av ny brottsförebyggande utbildning för unga i riskzon, med fokus på delaktighet.
- *Okej med dig och Trygga Barn - Hållbar framtid*, våldsförebyggande insatser i förskolan.

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Aktivitetsplan Umeå växer tryggt och säkert	Arbete pågår enligt plan
Strategi för integration	Arbete pågår enligt plan

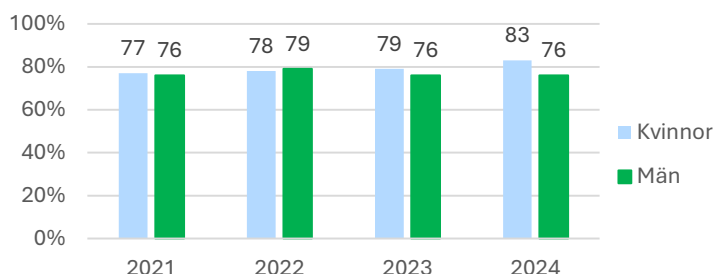
Fokusområde 2- Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
2.1 Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering Arbetet pågår och är väl inarbetat. Behov av nya goda exempel för att flytta fram positioner.	●
2.2 Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling Arbete med att medvetandegöra förutsättningar för kvinnor och män samt dess konsekvenser är ständigt pågående.	●
2.3 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra Yrkesverksamma som arbetar med våldsutsatta upplever ett stort behov.	●

Umeå kommun har under lång tid följt upp jämställdhetsarbetet genom att synliggöra insatser i förvaltningarnas verksamhetsplaner och rapportering. Med riktlinjerna för aktiverande styrning destinerar nu inriktningsmålen till utvalda nämnder och bolag, vilket har förändrat omfattningen av hur jämställdhetsarbetet redovisas. Det innebär nya förutsättningar för att följa och analysera arbetet med jämställdhet i hela organisationen. För att säkerställa fortsatt synlighet och uppföljningsbarhet finns behov av att utveckla arbetssätt inom ramen för den nya styrmodellen.

För fokusområdet jämställdhet ger indikatorn kvinnor som kan rekommendera andra att flytta till kommunen (nedan) tillsammans med sociala relationer och tillit (se inledningen) en generell bild av Umeå som en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Denna jämförelse pekar på att Umeå har en något bättre position än andra jämförbara kommuner i Sverige, vilket möjligtvis bland annat kan härledas till kommunens långsiktiga och strategiska jämställdhetsarbete som pågått obrutet i över tre decennier.

Figur 8. Kan du rekommendera andra att flytta till kommunen, andelar¹⁴

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

¹⁴ Andel som har svarat "Helt och hållet" eller "Till stor del" på frågan "Kan du rekommendera andra som inte bor här i kommunen att flytta hit?" i SCB:s medborgarundersökning. De som har svarat "Ingen åsikt" har exkluderats.

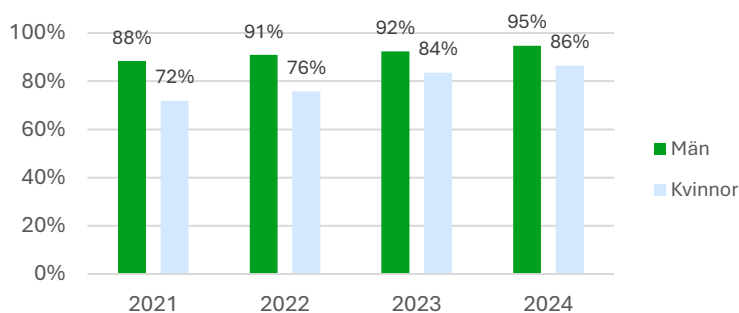
2.1 Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering

Umeå kommun har arbetat aktivt med jämställdhet i stadsplaneringen i flera decennier, och det finns tydliga skrivningar i bland annat översiktsplanen som kan användas för att synliggöra och utmana maktrelationer för att verka för ett jämställt offentligt rum. Arbetet har också varit en avgörande faktor i att Umeå har en stark position internationellt, där jämställdhet i relation till stadsplaneringen är ett av Umeås flaggskepp, vilket också möjliggör finansiering för utvecklingsprojekt, inte bara för detta specifika område utan även bredare.

Grunderna för detta är väl inarbetade, däremot är det viktigt att tillföra nya goda exempel och innovativa piloter för att flytta fram positionerna och fortsätta ligga i framkant. Detta var också en intention bakom *Tilläggsuppdrag 2022:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och tekniska nämnden i uppdrag att ta fram en metod så att projekt ur den befintliga investeringsplanen årligen väljs ut som lämpliga piloter för jämställdhetsfokus*. Denna metod finns utarbetad och det är viktigt att den implementeras och resurssätts.

Det finns en skillnad mellan upplevd trygghet mellan kvinnor och män, där kvinnor anger en lägre grad av trygghet än män. Däremot upplever sig både kvinnor och män mer trygga i Umeå än i andra jämförbara städer. Den upplevda tryggheten ha dessutom ökat.

Figur 9. Trygg utomhus i området där du bor när det är mörkt ute, andelar¹⁵

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

2.2 Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling

Arbete med att medvetandegöra förutsättningar för kvinnor och män samt dess konsekvenser är ständigt pågående. Analyser baserat på kvalitativa underlag såväl som insamlingar av könsuppdelade data görs kontinuerligt och inom ett flertal olika områden.

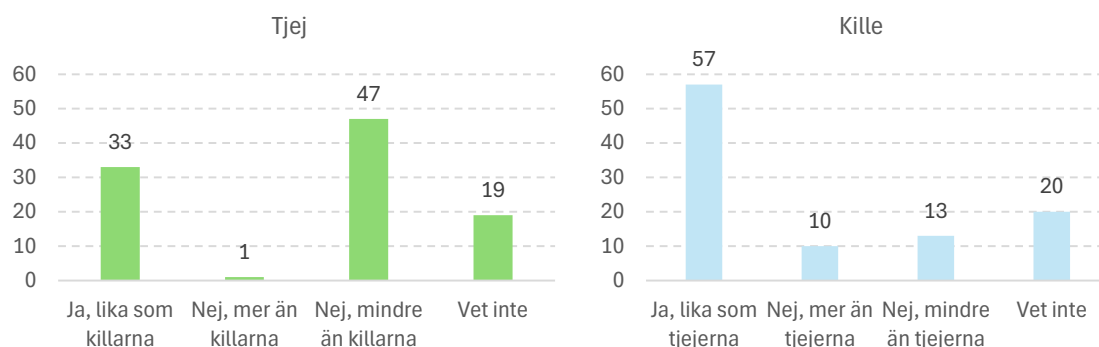
Könade strukturer tar tid att förändra och är svåra att mäta kvantitativt, därav är det också viktigt att det arbete som pågår synliggörs, ett resonemang som lyfts i den övergripande bedömningen för fokusområdet som helhet ovan.

Prioritering 2.2. lyfter också vikten av att tydligt koppla på social hållbarhet och specifikt analyser kring jämställdhet i relation till klimatarbete och arbete med hållbar utveckling. Detta är ej två separata dimensioner, även om de i kommunens styrmodell hanteras i två olika program.

Ungaundersökningen 2024 inkluderade en ny jämställdhetspolitisk fråga med fokus på upplevelse av makt. Enligt resultatet tycker 47 procent av alla tjejer att de har mindre makt än killar medan 13 procent av killarna tycker att tjejer har mer makt. Denna indikator visar på ett behov av fortsatt arbete.

¹⁵ Andel som har svarat "Mycket trygg" eller "Ganska trygg" på frågan "Hur trygg känner du dig utomhus i det området där du bor när det är mörkt ute?"

Figur 10. Tycker du att du som kille/tjej för det mesta har samma makt som tjejer/killar i samhället?

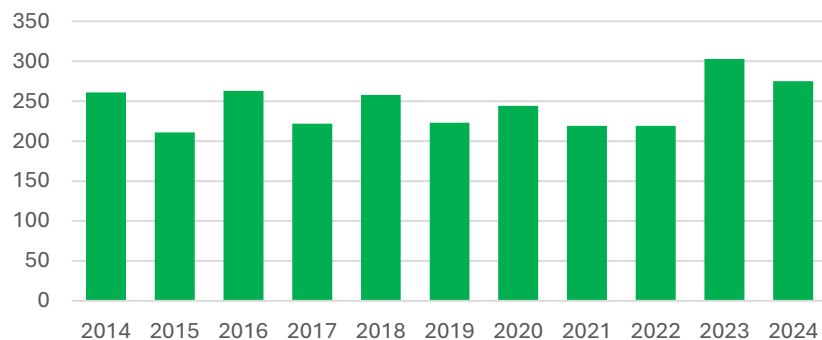
Källa: Umeå kommun, Ungaundersökningen 2024

2.3 Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kommunfullmäktige beslutade på sitt sammanträde i april 2025 att gällande handlingsplan mot våld ska avskaffas i sin nuvarande form. Styrning på området inordnas i nytt brottsförebyggande program samt inom ramen för arbete med inriktningsmål och program.

Det anmälda våldet mot kvinnor utsatta av närstående ger en indikation på utvecklingen av våld i nära relation men är inte att beakta som ett fullständigt mått. Det anmälda våldet är bara toppen på ett isberg.

Figur 11. Kvinnor utsatta för misshandel av närstående i Umeå, antal anmälningar

Källa: Brå

Genomförda särskilda projekt och utvecklingsinsatser under 2024–2025 (urval)

- Samverkansprojekt som drivs av kvinno- och tjejjouren med fokus på kvinnor och tjejer som har eller haft en relation med en man/kille i gängkriminalitet (finansiering JUSK)
- Försättningsprojekt hållbar och jämställd arbetspendling Västerslätt

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun	Under uppdatering 2025 för att harmonisera med nya styrmodellen samt nya artiklar CEMR

Fokusområde 3 – Barns uppväxtvillkor

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
3.1 Barns och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas <i>Arbete pågår inom ramen för dialog och demokratiutveckling. Det finns behov att fortsätta arbeta med att stärka ungas inflytande och delaktighet i skolan.</i>	
3.2 Motverka barnfattigdom <i>Lägre andel barn i ekonomisk utsatthet än i riket. Barnfattigdom kräver fortsatt uppmärksamhet, särskilt i utsatta socioekonomiska grupper.</i>	
3.3 Förebyggande folkhälsoarbete <i>Umeå ligger väl till nationellt, men ungas hälsa, rörelse, stress och våldsutsatthet kräver fortsatt fokus för stärkt folkhälsa.</i>	

Umeå kommun ska vara en bra plats att växa upp på och alla barn i vår kommun ska ha goda, jämlika uppväxtvillkor, oavsett föräldrarnas bakgrund, inkomst eller livsval. Arbetet med fokusområdets prioriteringar har fortgått löpande under året, till största delen inom ramen för skolnämndernas samt fritids- och kulturnämndernas grundverksamheter.

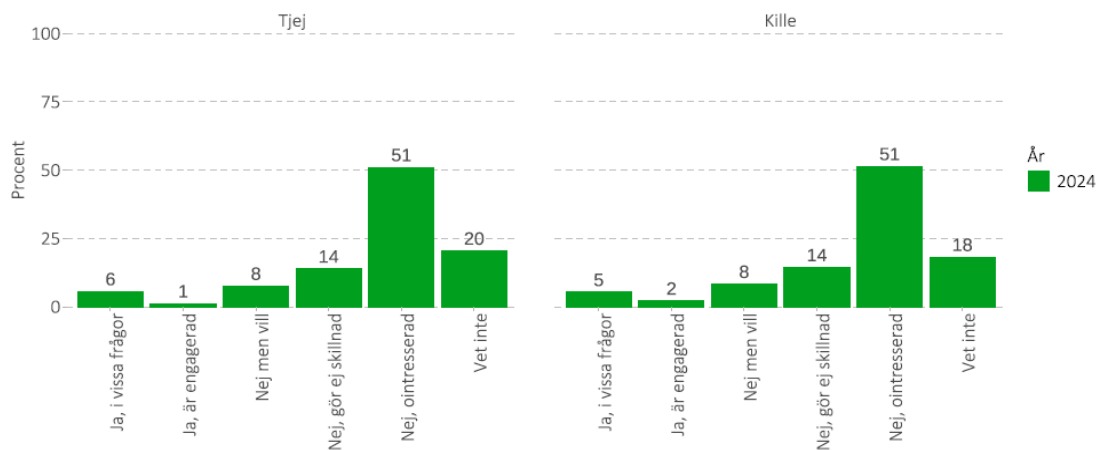
3.1 Barns och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas

Arbetet utgår ifrån barnkonventionens grundläggande principer om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli lyssnade på i alla frågor som rör dem. Området är en del i det pågående arbetet med dialog och demokratiutveckling med fokus på utvecklad medborgardialog.

Det pågår ett bland annat ett arbete med att kartlägga indikatorer och mätvärden för ungas inflytande och delaktighet. Ungas åsikter och inflytande följs upp inom vissa områden i kommunen så som fritidsverksamheter och skola. Gällande skolans verksamhet har Ungaundersökningen visat att unga upplever minskade möjligheter att påverka sin skolas verksamhet. Fritidsförvaltningen tar del av ungas åsikter om verksamheterna och fångar upp ungas initiativförmågor genom den dagliga verksamheten såväl som genom frågeformulär (KEKS).

Vad gäller ungas delaktighet och inflytande i generella demokratiska eller kommunala processer uppger runt hälften av unga i högstadiet och gymnasiet att de inte är intresserade av att vara med och påverka frågor som rör sin kommun. 7 procent av de unga på högstadiet och 9 procent av de unga på gymnasiet uppger i att de inte är med och påverkar saker i sin kommun, men att de skulle vilja. Det är en lika stor andel tjejer som killar som vill vara med och påverka.

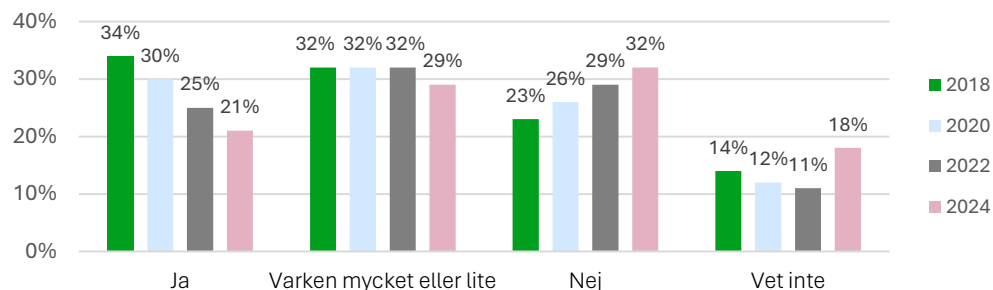
Figur 12. Är du med och påverkar i frågor som rör din kommun, gymnasiet och högstadiet, andelar

Källa: Umeå kommun, Ungaundersökningen 2024

Det är en ökande andel unga på högstadiet som upplever att de inte har möjlighet att påverka skolans verksamhet, samma trend syns även på gymnasiet.

Figur 13. Upplever du att du har möjlighet att påverka din skolas verksamhet? Högstadiet, andelar

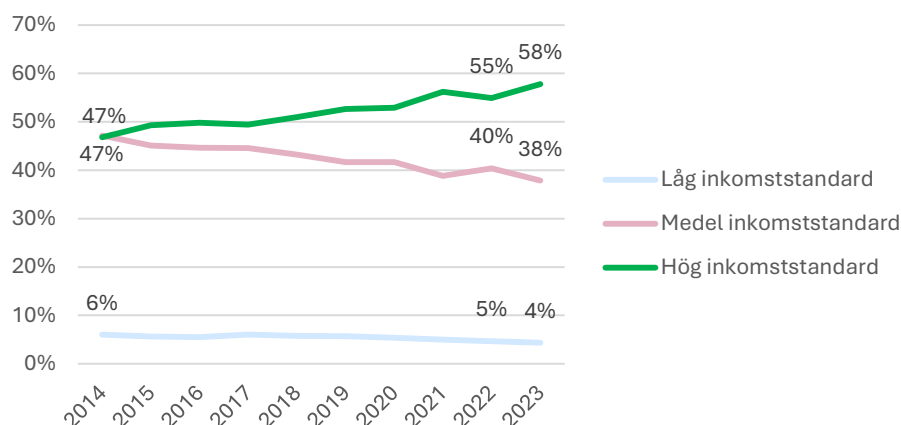
Källa: Umeå kommun, Ungaundersökningen 2024

3.2 Motverka barnfattigdom

Umeå har en lägre andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll än de flesta jämförbara städer samt än riksgenomsnittet. Andelen hushåll med barn som har låg inkomststandard har minskat något över tid.

I vissa områden är det dock relativt många barnfamiljer som lever med knappa resurser. Det är viktigt att fortsatt bevaka området då ökade kostnader slår hårdast mot de hushåll som har små marginaler. Inom gruppen barnfamiljer består dessa hushåll i högre grad av föräldrar som är ensamstående och föräldrar som är utrikesfödda.

Figur 14. Inkomststandard för barnfamiljer i Umeå, andelar

Källa: SCB

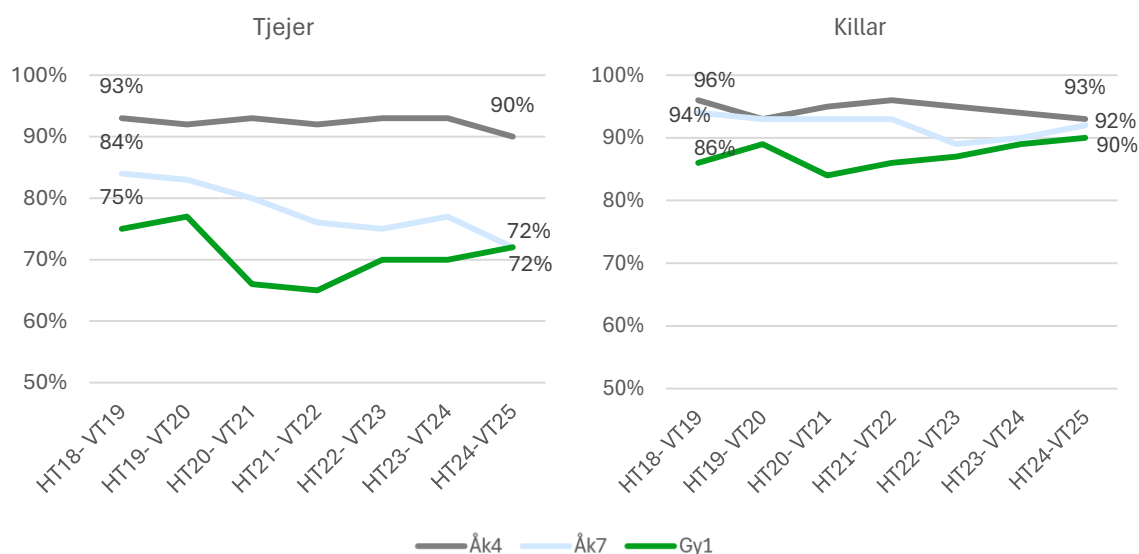
3.3 Förebyggande folkhälsoarbete

Jämfört med riket och liknande kommuner ligger Umeå bra till vad gäller behörighet och närvaro i skolan. I Ungaundersökningen 2024 framkommer det dock att unga i allt lägre utsträckning deltar i fritidsaktiviteter med andra.

Ungefär en tredjedel av tjejerna och knappt hälften av killarna rör sig mer än 60 minuter varje dag. Mer än hälften av alla ungdomar är med i en organisation eller förening. Det finns dock även en relativt stor andel av de unga som inte rör sig i enlighet med rekommendationerna för fysisk aktivitet, särskilt bland tjejerna. I kommunens Ungaundersökning framkommer det att drygt 30 procent av tjejerna och drygt 20 procent av killarna rör sig mindre än 60 minuter per dag.

Många ungdomar mår tyvärr också dåligt och känner sig stressade. Det är även vanligt förekommande med psykosomatiska besvär och trötthet, särskilt bland tjejer.

Figur 15. Jag mår bra eller mycket bra, elevers självskattade hälsa, andelar

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Umeå följer den nationella trenden med minskande alkoholkonsumtion bland unga. Andelen som snusar dagligen har dock ökat både bland tjejer och killar. Bland de unga som lever i familjer med dålig ekonomi, och bland de som inte får stöd av sin familj, är användningen av narkotika betydligt högre än bland övriga unga.

Socialtjänsten har under senare år fått in allt fler orosanmälningar och polisen upplever en ökande problematik med våld bland unga. Elevhälsans undersökning och Ungaundersökningen visar även att skolan är en vanlig plats att utsättas för våld och kränkningar.

Genomförda särskilda projekt och utvecklingsinsatser under 2024–2025 (urval)

- Resultaten från UNGA-enkäten används i samverkan mellan skola, fritid och socialtjänst som underlag för gemensam analys och planering av insatser på lokal nivå.
- Fritid Unga ingår i ett partnerskap genom ICLD med fokus på att stärka kommunens förmåga att planera och genomföra aktiviteter där ungdomar kan vara med och påverka samt att ta fram en policy för ungdomsutveckling som omfattar alla kommunens förvaltningar.
- Up 2 - (Utvecklingsprogram för fullföljd utbildning) är en nationell satsning som drivs av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) med stöd från Europeiska socialfonden (ESF) med syfte att förebygga studieavbrott och öka andelen ungdomar som återupptar och fullföljer sin utbildning.

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Umeå kommuns handlingsplan mot barnfattigdom	Mer arbete krävs. Aktualitets- och relevansprövning efterfrågas.
Handlingsplan för suicidprevention	Arbete pågår enligt plan

Fokusområde 4 – Boende och bebyggelsemiljö.

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
4.1 Fortsätta arbetet med strategier för hållbar tillväxt för att stärka den sociala hållbarheten <i>Planering har fortsatt för blandade miljöer och hållbara flöden utifrån stadsbyggnadsprinciper som främjar social hållbarhet i hela kommunen.</i> 4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer <i>Arbete med mötesplatser och lokal service som främjar social sammanhållning och motverkar barriärer i både stadsdelar och landsbygd har fortsatt.</i> 4.3 Främja en socialt hållbar bostadsförsörjning och motverka hemlöshet <i>Andelen barnfamiljer och unga som lägger en stor del av inkomsten på boendekostnader har ökat de senaste åren.</i>	

Detta fokusområde handlar om att i takt med fortsatt tillväxt utveckla boendemiljöer som är trygga, tillgängliga och som främjar delaktighet samt möten mellan människor. Arbetet med fokusområdets prioriteringar sker till största delen inom ramen för stadsbyggnadsförvaltningens, teknik- och fastighetsförvaltningens samt stadsledningskontorets grundverksamheter. Målmedvetet arbete med översiktsplanen som utgångspunkt kommer att leda till ett samhälle som hänger ihop socialt. I juni 2024 antogs i kommunfullmäktige planeringsstrategin.

4.1 Fortsätta arbetet med strategier för hållbar tillväxt för att stärka den sociala hållbarheten

I ovan nämnda planeringsstrategi finns en uppföljning med vissa förtydliganden av översiktsplanens utvecklingsstrategier med grund i stadsbyggnadsprinciperna med integrerade perspektiv, som visar vägen för att uppnå en hållbar tillväxt. Principerna verkar för att utveckla goda strukturer i stället för att ta ett fokus på enskilda geografier eller sektorsintressen. Dessa strategier gynnar hållbara flöden, skapar förutsättningar för ett gott vardagsliv och värnar betydelsen av lokal platsidentitet och social hållbarhet, där ett fortsatt målmedvetet arbete för ökad blandning i hela kommunen är grundläggande. Med anledning av denna aktualisering bedöms förutsättningarna kring prioritering vara goda.

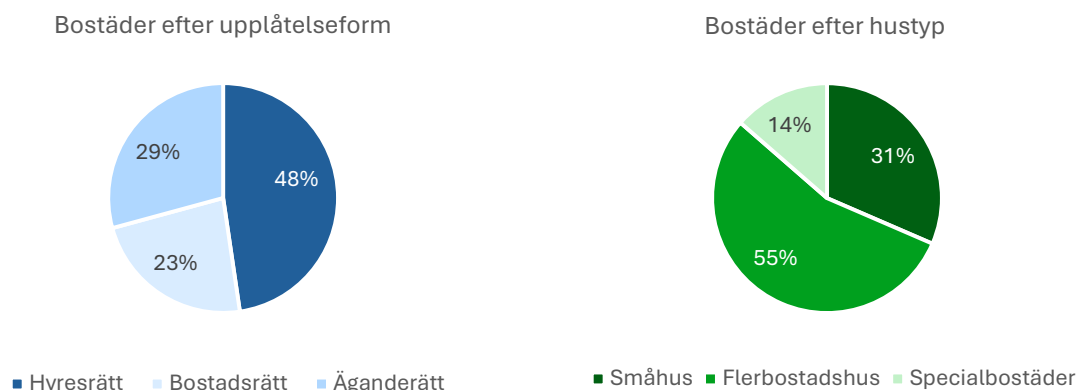
Utöver planeringsstrategin har kommunfullmäktige även antagit program för hållbar landsbygdsutveckling vars strategier för hållbar tillväxt på landsbygden tydligt knyter an till översiktsplanen och dess övergripande inriktning mot social hållbarhet.

Att planera systematiskt för blandning – där olika människor med olika livsvillkor kan leva sida vid sida – som är grundläggande för den sociala hållbarheten på lång sikt innebär blandning av upplåtelseformer, boendetyper, boendestorlekar, andel dag- och nattbefolkning, olika typer av verksamheter.

Fördelningen av andelen hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter är något som är trögörsligt. Under de senaste 10 åren har fördelningen inte förändrats nämnvärt. Äganderätter är i de allra flesta fall en villa, ett radhus, ett kedjehus eller ett parhus. I kategorin flerbostadshus ingår både hyresrätter

och bostadsrätter. En specialbostad kan vara en bostad anpassad för äldre, funktionshindrade eller en studentbostad och som är varaktigt förbehållen vissa grupper.

Figur 16. Bostäder i Umeå 2024, andelar

Källa: SCB

4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer

Kommunens olika styrdokument kring den fysiska planeringen understryker vikten av att stärka mötesplatser, skapa förutsättningar för socialt sammanhållna stadsdelar och tätorter, samt platser och motverka såväl fysiska som sociala barriärer i det offentliga rummet.

Mötesplatser är till viss del svårdefinierat och därför inte helt lätt att mäta. En form av mötesplats i det offentliga rummet är grönområden och parker, där det går att mäta hur många som har ca 300 meter till närmaste grönområde från sin bostad. Dock är detta en något trubbig indikator. Parker och grönområden finns relativt jämnt fördelat över de områden i centralorten där flest människor bor och de senaste åren har andelen legat på strax över 83 procent. Mötesplatser kan dock innebära väldigt många saker, till mötesplatser kan också exempelvis kommunal service såsom bibliotek, eller privat service såsom livsmedelsbutiker räknas. Under 2023 stängde dagligvarubutiken i Botsmark vilket lett till minskad tillgänglighet till service på landsbygden runt omkring.

I Umeå kommun finns ett flertal öppna mötesplatser; träffpunkter där människor kan umgås, hålla möten, skapa och uppleva kultur, idrotta, lära sig saker. Flera av dessa drivs av civilsamhällesorganisationer, såsom Ersboda Folkets Hus, Kulturhuset Klossen och Mötesplats Stöcke. Även den kommunala verksamheten Seniortorget kan beskrivas som en öppen mötesplats. Öppna mötesplatser bidrar till att främja lokal sammanhållning och en positiv bild av stadsdelen och ger människor tillgång till samlingslokaler som annars skulle sakna det. Lokalt förankrade öppna verksamheter kan ha en unik potential att främja social hållbarhet i både närområdet och Umeå i stort. Långsiktig ekonomisk hållbarhet kan vara en utmaning för de som drivs av civilsamhället då det stöd de får ofta är villkorat, tidsbegränsat och otillräckligt.¹⁶

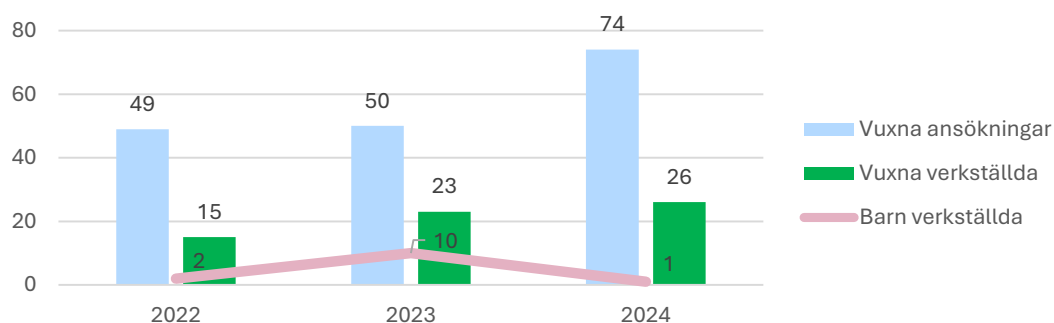
¹⁶ Läs mer i rapporten "Plats att mötas och växa. En kvalitativ studie av tre öppna mötesplatser i Umeå kommun" av Hanna Bäckström Olofsson och Linda Berg

4.3 Främja en socialt hållbar bostadsförsörjning och motverka hemlöshet

Under de senaste åren har det blivit svårare att etablera sig på bostadsmarknaden, särskilt för unga och de utan fast förankring på arbetsmarknaden. Ökade bostadspriser, höjda räntor och minskade reallöner påverkar köpkraften.

Färre personer vräks i Umeå per 100 000 invånare än vad som görs i riket. Vi har dock på senaste år sett hur fler barn berörs av vräkning i Umeå. Det finns rutiner för hur dessa ärenden ska hanteras för att trygga situationen. Det kan vara svårt att komma in på bostadsmarknaden och det gör att även personer som inte bedöms av socialtjänsten som stödbehövande kan behöva hänvisas till Stadsmissionens akutboende eller en campingstuga.

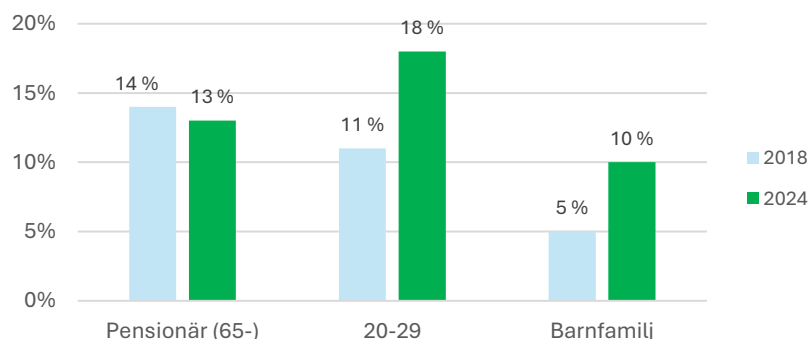
Figur 17. Vräkningar i Umeå, antal ärenden

Källa: Kronofogden

I Umeå kommuns rapport *Vad kostar det att bo* framgår det att de som bor i hyresrätt tenderar att ha det sämre ekonomisk ställt än de som bor i bostadsrätt eller i en villa. Ensamstående med barn samt familjer där någon har en svår funktionsnedsättning rapporterar om en än sämre ekonomisk situation. En relativt stor andel av hushållen med pensionärer eller unga vuxna lägger mer än 50 procent av sin inkomst på boendekostnader. Sedan 2018 har andelen unga och barnfamiljer som lägger mer än 50 procent av sin inkomst på boendekostnader ökat markant. Efter att undersökningen genomförts har dessutom hyresnivåerna för många invånare i kommunen höjts.

Figur 18. De som lägger mer än 50 procent av sin inkomst på boendekostnader, andelar

Källa: Vad kostar det att bo i Umeå kommun?

Genomförda projekt och utvecklingsinsatser

- *Stadsdelslyft Ålidhem*, treårig satsning på att förbättra utemiljön på Ålidhem i samverkan mellan olika förvaltningar och med externa aktörer
- Modellen *Bostad först* blir en del av IFN:s ordinarie verksamhet under 2025 efter att ha testats i ett uppstartsprojekt under 2023–2024.
- Hållbara hem för alla: bland annat arbete med attraktiv och effektiv mobilitet.

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Umeå kommuns bostadsförsörjningsprogram	Arbete pågår enligt plan
Handlingsplan för ökat bostadsbyggande	Enligt plan
Handlingsplan mot hemlöshet	Mer arbete krävs. Aktualitets- och relevansprövning efterfrågas.
Program för hållbar landsbygdsutveckling	Aktualiserad och antagen av kommunfullmäktige 2024. Arbete pågår enligt plan
Planeringsstrategi	Aktualiserad och antagen av kommunfullmäktige 2024. Arbete pågår enligt plan

Fokusområde 5 – Arbete och försörjning

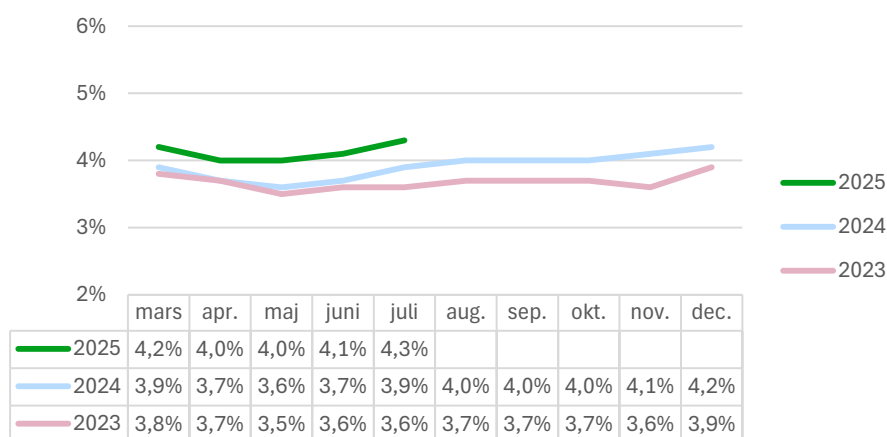
Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
5.1 Skapa förutsättningar för en ekonomisk jämlikhet och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden För att stärka ekonomisk jämlikhet krävs fortsatt fokus på utrikesföddas etablering, ungas skolgång och förebyggande insatser mot studieavbrott.	●
5.2 Särskilt stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden Fortsatta insatser krävs för att förbättra situationen för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.	●
5.3 Åtgärder för att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter måste fördjupas och breddas Arbete pågår med syfte att skapa arbetsplatser som är lika och tillgängliga för alla.	●
5.4 Motverka framväxten av ett skuggsamhälle och en ökad arbetslivskriminalitet Det finns behov av ökade insatser kopplat till skuggsamhället och den arbetskraftskriminalitet som finns.	●

Det är relativt få som står utanför arbetsmarknaden i Umeå jämfört med nivåerna i riket. Arbetslösheten för 2025 är dock något högre än 2023 och 2024. Kompetensbristen är fortsatt en utmaning i Umeå. Det är angeläget att minska matchningsgapet och få in fler personer i arbete. Antalet personer som försörjs i trygghetssystemen är lågt jämfört med andra kommuner, förutom när det gäller sjukpenning.

Vissa grupper har dock svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland de som har en mer omfattande funktionsnedsättning är fortsatt hög. Även andelen utrikesfödda som står utanför arbetsmarknaden har ökat något under 2025.

Antalet elever som inte fullföljer sina studier är dessutom fortsatt högt. Den dominerande orsaken till studieavbrott är dåligt mående. Det är viktigt att satsa för att fånga upp de unga så snabbt som möjligt.

Figur 19. Inskrivna arbetslösa i Umeå kommun, 16-65 år, andel arbetslösa

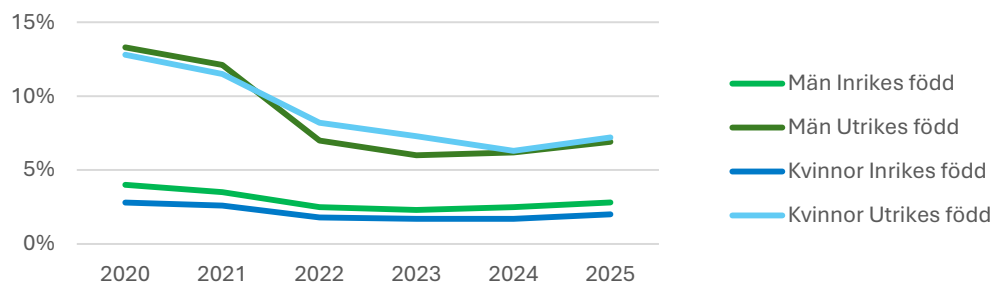

Källa: Arbetsförmedlingen

5.1 Skapa förutsättningar för en ekonomisk jämlikhet och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden

Att minska utanförskapet och få in så många personer som möjligt i sysselsättning är viktigt ur ett jämlikhetsperspektiv. Det är positivt att antalet arbetslösa fortsatt är relativt lågt, även inom gruppen långtidsarbetslösa. Vad gäller utrikesfödda så har arbetslösheten ökat något både för kvinnor och män.

Figur 20. Arbetslöshet 2020-2025 (juni). Efter kön och födelseregion, andelar¹⁷

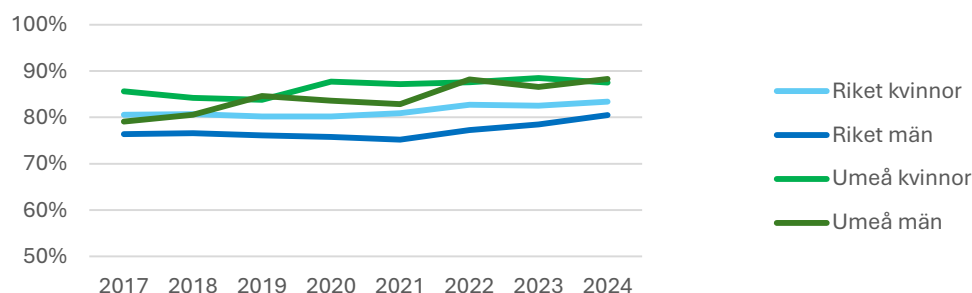

Källa: SCB, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS)

Att få så många som möjligt i sysselsättning är även viktigt ur ett barnperspektiv, eftersom det påverkar barn och ungas uppväxtvillkor. Därför prioriteras personer med barn i kön till arbetsmarknadsinsatser, och inom försörjningsstödet finns möjlighet till extra bidrag för exempelvis studentmössa eller semesteraktiviteter för barnfamiljer.

När det gäller barn och unga är ett prioriterat område att så många elever som möjligt ska klara skolan. Att bli behörig till gymnasiet, och att fullfölja sina gymnasiestudier är en stark skyddsfaktor, som också ger bättre förutsättningar för att komma ut i arbete. En positiv utveckling inom det här området är den ökande andelen elever på yrkesprogrammen som går klart gymnasiet inom 4 år.

Figur 21. Elever med gymnasieexamen inom 4 år, lägeskommun, andelar

Källa: SCB

Däremot är antalet studieavbrott från gymnasiet fortsatt högt. Psykisk ohälsa är den huvudsakliga anledningen till avbrottet. Under 2024 var det 119 elever som avbröt sina studier. Under läsåret 2023/2024 avbröt 133 ungdomar sina studier i Umeå, 46 av dessa (35 procent) återupptog sina studier höstterminen 2024.

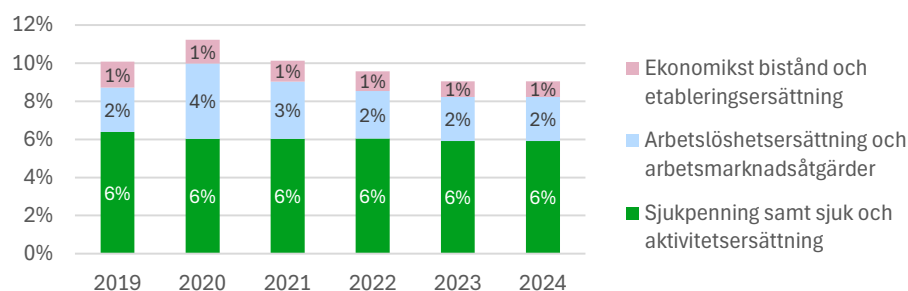
¹⁷ Arbetslöshet som utgörs av antal arbetslösa som andel av arbetskraften. Sysselsatta och arbetslösa utgör tillsammans i arbetskraften.

5.2 Särskilt stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden

För att uppnå de mål som finns kring arbetskraftsdeltagande, sjukpenningtal och ekonomiskt bistånd är det viktigt att ge extra stöttning till grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden och som annars riskerar att fastna i ett långvarigt utanförskap.

Det är ett fortsatt lågt behov av försörjningsstöd i Umeå, vilket beror på en god arbetsmarknad och på ett aktivt arbete i samverkan för att ge stöd till självförsörjning. Andelen med sjukpenning och sjukersättningen är dock fortsatt hög.

Figur 22. Helårspersoner i Umeå kommun som försörjs av sociala ersättningar och bidrag, andel av befolkningen 20-64 år.

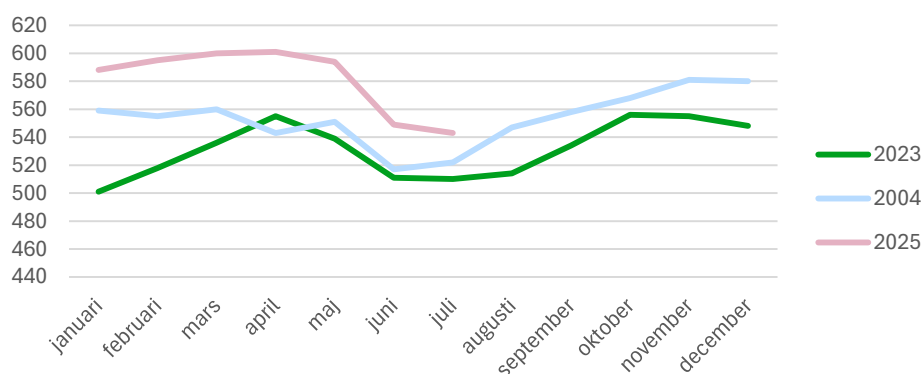

Källa: SCB

Vissa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Att kunna matcha personer i arbetslöshet med arbetstillfällen är extra viktigt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, då det råder en generell brist på arbetskraft.

Bland personer med funktionsnedsättning är det en relativt hög andel arbetslösa. Det finns ett behov av fortsatta satsningar för en mer inkluderande arbetsmarknad.

Figur 23. Arbetslösa med funktionsnedsättning, antal

Källa: Arbetsförmedlingen

Ett viktigt utvecklingsarbete som pågår inom Samordningsförbundet är att få bättre förståelse för den grupp människor som inte är i sysselsättning men inte heller har kontakt med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller socialtjänsten. Arbetsmarknad och integration planerar en ESF-ansökan för att kunna genomföra en förstudie med fokus både på en kvantitativ och kvalitativ kartläggning av gruppen. En bättre förståelse för problematiken och gruppen ifråga kommer underlätta vid riktade insatser.

5.3 Åtgärder för att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter måste fördjupas och breddas

Enligt diskrimineringslagen ska arbetsgivare följa upp deras arbete med aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter, i syfte att skapa arbetsplatser som är lika och tillgängliga för alla. Under våren 2025 har SLK HR utfört ett noggrant uppföljningsarbete, med utgång från data i Umeå kommuns medarbetarenkät. Uppföljningen visar på positiva resultat, men identifierar områden där arbetet måste förstärkas, exempelvis kring introduktion av unga medarbetare. Uppföljningsrapporten beskriver såväl de förebyggande åtgärder som redan är implementerade, och de som föreslås för utvecklingsarbetet framåt. Den framhäver vikten av att driva intern förändring genom att långsiktigt och systematiskt arbeta med analys, kunskapsspridning, erfarenhetsutbyte och samarbete.

5.4 Motverka framväxten av ett skuggsamhälle och en ökad arbetslivskriminalitet

I programmet definieras skuggsamhälle som ”en växande grupp av marginaliserade människor i samhället som lever utanför samhälles skyddsnät och som ofta utnyttjas på arbetsmarknaden”.

Att mäta omfattningen på skuggsamhället enligt den definitionen är svårt, såväl nationellt som i Umeå, eftersom det till stor del handlar om människor som inte har giltiga uppehållstillstånd och/eller som arbetar svart. Därmed är de sällan folkbokförda, och inte heller registrerade i olika system. Den forskning som finns visar att det är människor som lever i en väldigt stor utsatthet.¹⁸

Säkerhetsenheten på Umeå kommun har i uppdrag att arbeta med att förebygga och motverka arbetslivskriminalitet. Deras analys är att det har vuxit fram ett skuggsamhälle i Umeå sedan ett antal år tillbaka. Utvecklingen blev mer tydlig efter 2009 då arbetsgivare fick ökad kontroll över arbetstillstånden, och tog fart runt 2016-2017 kopplat till ökad migration.

Problemet är inte lika tydligt och utvecklat som i andra delar av Sverige, eftersom Umeå länge skyddats av strukturella faktorer kopplade till geografi, migration, demografi och stadsutveckling. Men strukturerna finns även här i kommunen, främst kopplade till ett antal riskbranscher som pizzerior, biltvättar, frisörer, städfirmor, osv. där det förekommer handel med arbetstillstånd och där människor exploateras som billig, ofta oavlönad svart arbetskraft. Säkerhetsenheten beskriver det som ett pyramidspel där människor hamnar i beroendeställning under lång tid, först genom skulder kopplade till att de köpt ett arbetstillstånd, och sedan för att de lånar pengar till ockerräntor för att exempelvis kunna öppna en egen restaurang.

Det är svårt att uttala sig om trend, men enligt Säkerhetsenheten så har skuggsamhället troligen inte minskat de senaste åren, men kanske bromsat in något kopplat till lägre migrationsvolym och större svårigheter att få arbetstillstånd. Nationella och lokala erfarenheter pekar på att det tar en mer stabil form över tid, i och med att ledande personer etablerar sig i sin kriminella karriär och samtidigt utvecklar ”vita verksamheter”, som även möjliggör pengatvätt. Aktörer involverade i arbetslivskriminalitet är ofta aktiva inom andra kriminella arenor, som narkotikahandel.

¹⁸ Se exempelvis Zenia Hellgrens kunskapsöversikt åt Delmi, *Det andra utanförskapet: en kunskapsöversikt om skuggsamhället i Sverige*, kunskapsöversikt 2024:4, Delmi
[Det andra utanförskapet: En kunskapsöversikt om skuggsamhället i Sverige](#)

Genomförda särskilda projekt och utvecklingsinsatser under 2024 (urval)

- NYTTA – Nyanländas tidiga tillgång till arbetsmarknaden (AMIF). Nyanlända i etableringsprogrammet får en arbetsmarknadsinsats om 20 veckor på deltid parallellt med Sfi-studier: en förberedande arbetsmarknadsutbildning som följs av språkpraktik på arbetsplats.
- KOLL 2.0 – Vidareutveckling av KOLL - *Kunskap om livets lägen*, syftar till att göra samhällsinformation mer tillgänglig för nyanlända.

Status i underliggande planer

Handlingsplan	Bedömning
Överenskommelse om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Umeåregionens kommuner	Enligt plan
Strategi för integration	Arbete pågår enligt plan

Programrapport Klimatneutrala Umeå 2040

Januari – augusti, 2025

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Territoriella utsläpp.....	5
Konsumtionsbaserade utsläpp.....	6
Kommunkoncernens utsläpp	7
Fokusområden	8
Fokusområde 1- Transporter	8
Fokusområde 2- Bygg och anläggning.....	12
Fokusområde 3- Energi, el och fjärrvärme	14
Fokusområde 4- Cirkulär ekonomi	17
Fokusområde 5- Övergripande insatser	21
Status i underliggande planer och program	22
Definitioner	23

Sammanfattning

Det är tydligt att omställning pågår men att takten behöver accelereras betydligt för att uppnå antagna klimatmål. Omställningen är samhällsekonomiskt lönsam och för att öka takten krävs arbete med både strukturella förändringar och förändrade beteendemönster.

Under perioden januari–augusti 2025 har arbetet fortsatt med att konkretisera Umeås klimatambitioner genom att vidareutveckla åtgärdsförslag och projektportföljer som baseras på tidigare scenario- och konsekvensanalyser. Fokus har successivt flyttats från planering till genomförande, med ökad betoning på att identifiera och prioritera insatser, säkra finansiering samt att realisera projekt som kan accelerera omställningen av samhällssystemen.

Eftersom omställningen av samhällssystemen i stor utsträckning kräver insatser bortom Umeå kommuns egen rådgivning, fortsätter Umeå att stärka sitt arbete med samverkan och partnerskapsbyggande. Arbetet sträcker sig från lokala mobiliseringar inom ramen för klimatfärdplanen till aktiv medverkan i internationella initiativ såsom EU:s mission för 100 klimatneutrala och smarta städer. Denna flerskaliga samverkan är en förutsättning för att långsiktigt uppnå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040.

Territoriella utsläpp: Umeås utsläpp uppgick 2023 till 291 kton CO₂e, vilket innebär en ökning från föregående år men samtidigt en minskning med 32 procent jämfört med 1990. Transportsektorn är fortsatt den största utsläppskällan och stod för 57 procent av de totala utsläppen.

Konsumtionsbaserade utsläpp: Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp visar en ökande trend, vilket understryker behovet av kraftfulla insatser för att vända utvecklingen.

Kommunkoncernen: Kommunkoncernens utsläpp uppgick till 105 kton CO₂e under 2024, vilket innebär en ökning jämfört med föregående år. Ökningen berodde till stor del på att fjärrvärmesystemet behövde kompletteras med oljeeldning under den extremt kalla perioden i januari. För att åter närma sig målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder.

Fokusområden:

- *Transporter:* Transportsektorn står fortsatt för den största andelen av Umeås utsläpp. För att uppnå klimatmålen behöver omställningen till fossilfria fordon och ökat hållbart resande accelereras ytterligare, genom exempelvis infrastruktursatsningar, beteendeförändringar och stöd till fossilfria transporter.
- *Bygg och anläggning:* Energianvändningen i bostäder visar en positiv trend, men fler indikatorer behövs för att följa utvecklingen inom hela sektorn. Framåt krävs kraftfullare åtgärder för att öka användningen av klimatsmarta material och minska utsläppen från byggarbetsplatser
- *Energi, el och fjärrvärme:* Umeås elproduktion är i stort sett fossilfri, men fjärrvärmens utsläpp ökade under 2024. Det krävs stärkt motståndskraft i energisystemet samt minskad användning av fossila bränslen per capita för att nå klimatneutralitet.
- *Cirkulär ekonomi:* Mängden avfall minskar och sysselsättningen i sektorn ökar, men återvinningsgraden förblir låg. Nästa steg är att främja resurseffektiva affärsmodeller och cirkulära flöden i samverkan med näringslivet.
- *Övergripande insatser:* För att öka takten i omställningen behöver Umeå kommun fortsätta utveckla finansieringsmodeller, portföljstyrning och fördjupa både den interna, tvärsektoriella samverkan och externa partnerskap på lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Överblick

Görs det
tillräckligt?

Inriktningsmål 4

Umeå ska vara klimatneutralt till år 2040

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

= Ja, det görs tillräckligt

= Nej, mer arbete krävs

= Nej, det behöver göras mycket mer

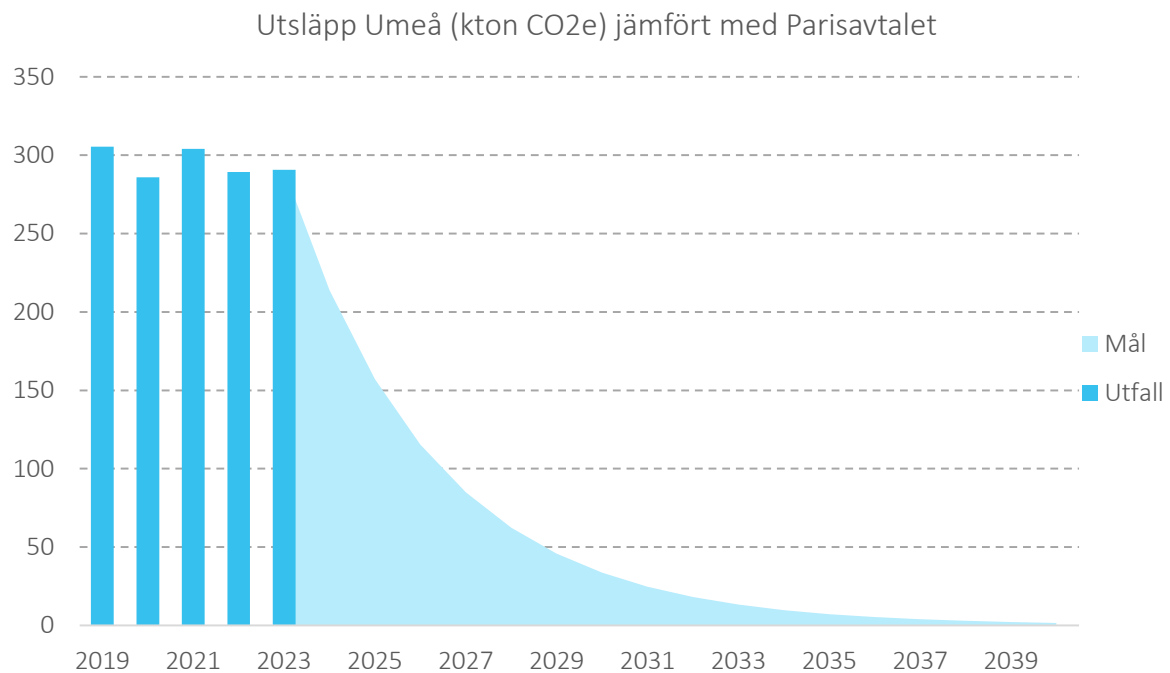
Bedömning

För att nå målet om klimatneutralitet till 2040 behöver Umeå accelerera takten i utsläppsminskningen. Sedan 2019 har växthusgasutsläppen legat relativt konstant, vilket understryker behovet av kraftfulla åtgärder. Insatser inom flera sektorer pågår och utgör en viktig grund för klimatomställningen. För att öka takten krävs fortsatt utveckling inom fossilfria transporter, hållbar mobilitet, cirkulära flöden och hantering av återstående utsläpp.

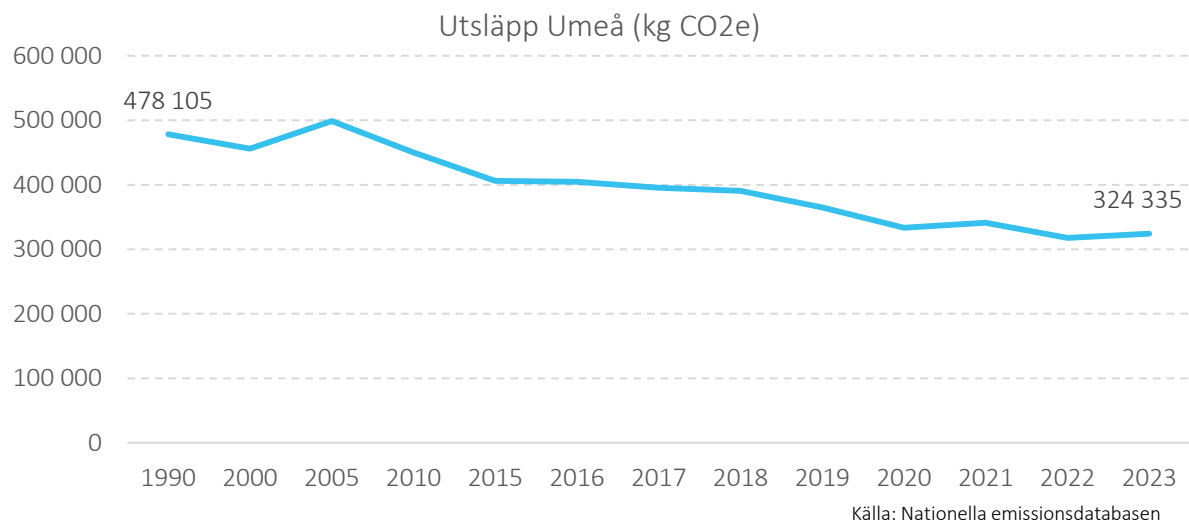
Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp visar en ökande trend, vilket understryker behovet av kraftfulla insatser för att vända utvecklingen. Det handlar bland annat om att öka kunskapen om både privat och offentlig konsumtions klimatpåverkan, samt att utveckla nya arbetssätt som stödjer mer hållbara konsumtionsmönster.

För uppnå sig målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder. Arbetet behöver intensifieras med fokus på fossilfri uppvärmning, energieffektivisering och hållbara transporter, där minskade utsläpp från fordonsflottan är särskilt prioriterat. Det är genom en kombination av tekniska lösningar, styrning och investeringar som den nödvändiga utsläppsminskningen kan åstadkommas

Territoriella utsläpp

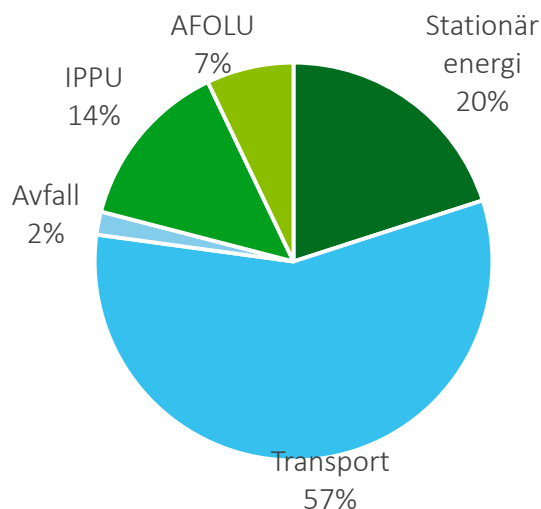

De sammanlagda utsläppen inom scope 1 och 2 i Umeå kommun uppgick år 2023 till 291 ton CO₂e. Det är en ökning jämfört med år 2022.

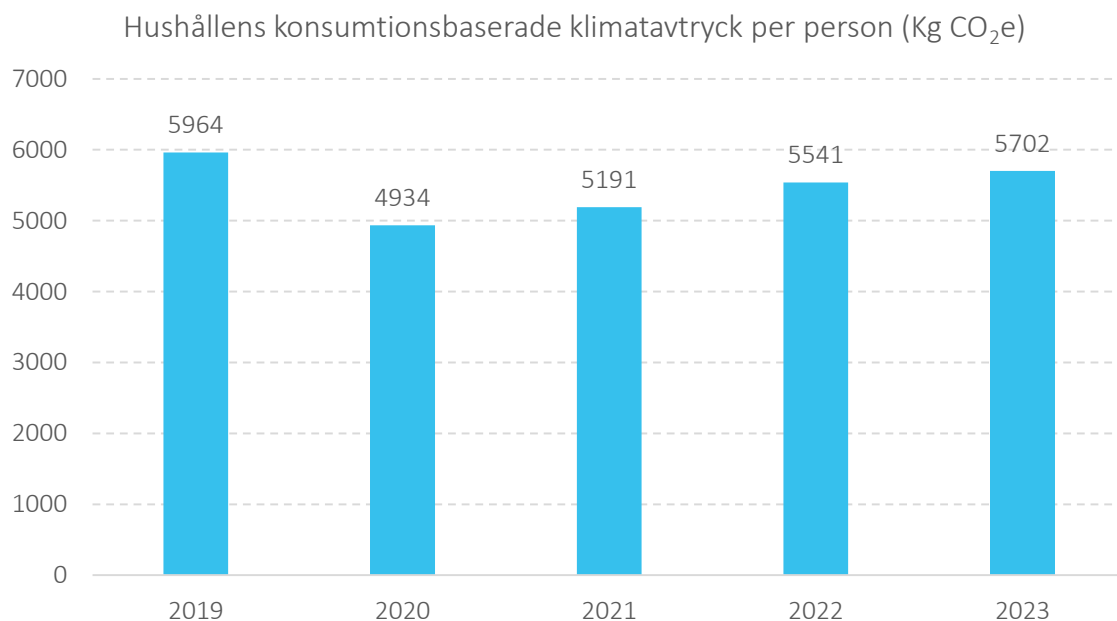
Vid en jämförelse av nationella emissionsdatabasens utsläppsdata har utsläppen i Umeå kommun minskat med 32 procent sedan 1990. Skillnaderna mellan Umeå kommuns värden och nationella emissionsdatabasens värden beror på vissa skillnader i beräkningarna och tillämpningar av schablonvärden.

Diagram 2 Utsläpp per kategori

De största utsläppen kommer från transportsektorn, den står för 57 procent av utsläppen år 2023.

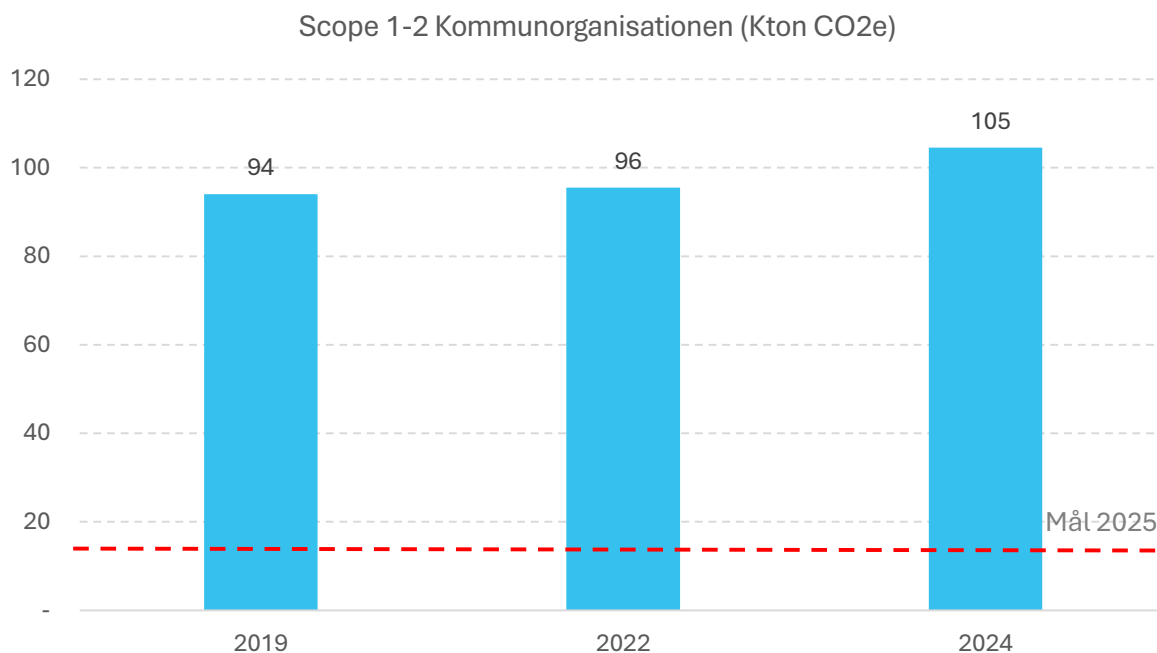
Konsumtionsbaserade utsläpp

Källa: Konsumtionskompassen.se , SEI (Stockholm Environmental Institute) 2025

De konsumtionsbaserade utsläppen i Umeå kommun är något högre 2023 jämfört med tidigare. År 2023 var hushållens konsumtion cirka 5 700 kg koldioxidekvivalenter per person.

Kommunkoncernens utsläpp

Under år 2019, 2022 och 2024 har det genomförts beräkningar på kommunorganisationens utsläpp inom scope 1 och 2. År 2019 stod kommunen för 96 kton CO₂e. År 2022 låg utsläppen på en liknande nivå, medan de till 2024 hade ökat till 105 kton CO₂e. Den stora ökningen beror nästan uteslutande på större utsläpp från Umeå energi. 2024 inleddes med temperaturer som låg under -30 °C flera dagar i följd. Detta medförde att pannor som drivs av olja fick startas upp för att upprätthålla förväntad temperatur i fjärrvärmenätet. Detta gav ett stort tillskott till utsläppen inom scope 1. Utsläppen minskar inte i den takt som behövs för att nå målet om 14 kton CO₂e till 2025. För uppnå målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder.

Vad är de olika scopen?

Scope 1 (direkta utsläpp): Dessa utsläpp kommer direkt från källor som ägs eller kontrolleras av organisationen, till exempel från förbränning i anläggning och fordon.

Scope 2 (indirekta utsläpp från energi): Dessa utsläpp kommer från produktion av elektricitet och värme, som köps och konsumeras av organisationen.

Scope 3 (övriga indirekta utsläpp): Dessa utsläpp uppstår från källor som inte ägs eller kontrolleras av organisationen, men som är en del av dess värdekedja. Det kan inkludera allt från inköpta varor och tjänster till anställdas pendling och avfallshantering.

Fokusområden

Fokusområde 1- Transporter

	Görs det tillräckligt?
Hållbart resande	
47% hållbart resande i kommunen	
52% hållbart resande i Umeå tätort	
Bränslefördelning	
Minst 19% av alla personbilar i Umeå kan drivas med fossilfria drivmedel	
Minst 6% av alla lastbilar i Umeå kan drivas med fossilfria drivmedel	
Personbil och bussresor	
4389 km med personbil per kommuninvånare	
73,3 bussresor per kommuninvånare	
Energianvändning resande	
2,1 kWh per personkilometer	

De områden och indikatorer som redovisas ovan är utvalda för att de antingen följer upp mål satta av kommunen eller för att de är viktig information kopplat till exempelvis scenarioanalys.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

Bedömning

Fokusområdet transporter står för den överlägset största andelen av klimatutsläpp i Umeå. Därför är snabba utsläppsminskningar inom detta fokusområde mycket viktiga för att nå både områdesspecifika och övergripande klimatmålsättningar.

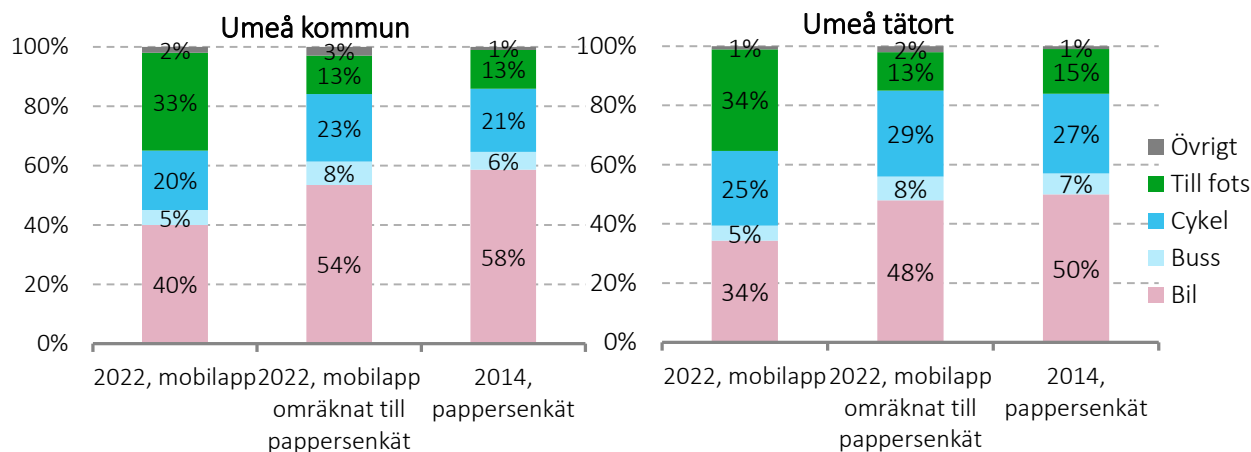
Arbete pågår för att möjliggöra ett ökat hållbart, effektivt resande och skifte till fossilfria bränslen. Bedömningen är att mer arbete krävs för att kunna minska utsläppen i en snabbare takt.

Det hållbara resandet liksom användningen av fossilfria bränslen för person- och godstrafik ökar i Umeå, men det bedöms att det inte sker i den takt som behövs. Här behöver arbetet med beteendepåverkan / mobility management förstärkas liksom det möjliggörande arbetet för en snabbare övergång till fossilfria bränslen och ett effektivt, kollektivt resande, exempel kan vara upphandling av fossilfria transporter och arbete med hållbart resande i detaljplaner och ombyggnadsprojekt.

För att minska utsläppen från fokusområdet finns följande generella rekommendationer för Umeås klimatomställning (i ramverket Umeå klimatfärdplan):

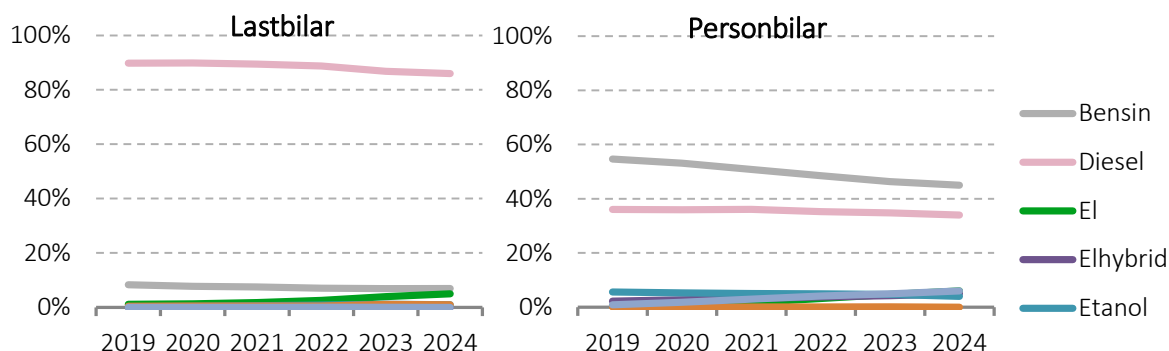
- Underlätta för lokalt hållbart resande
- Skifta till hållbar personbilsflotta
- Skapa resepolicy för färre och mer hållbara tjänsteresor
- Välj hållbar godstransport
- Skifta till hållbar lastbilsflotta samt energieffektivisera lastbilstransporter

Hållbart resande

Resandet år 2022 skedde med hållbara färdmedel till 47 procent i Umeå kommun och 52 procent i Umeå tätort. Detta är något högre jämfört med den resvaneundersökning som genomfördes år 2014. En resvaneundersökning är planerad att genomföras i Umeå tätort under hösten 2025 för att följa upp målet om hållbart resande.

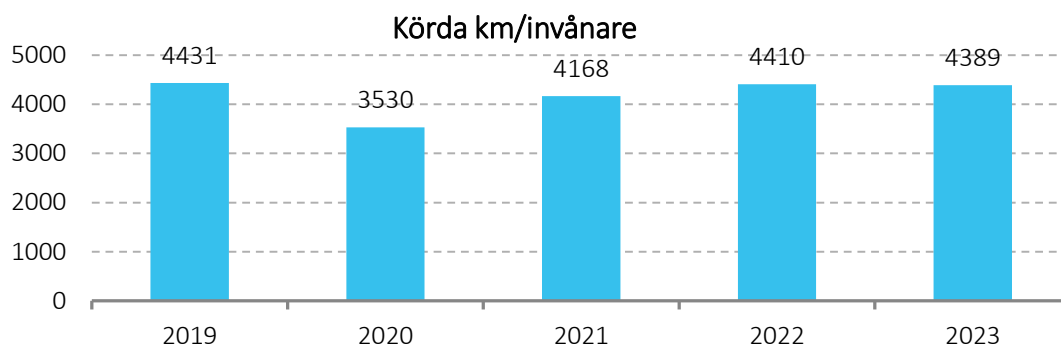
Bränslefördelning

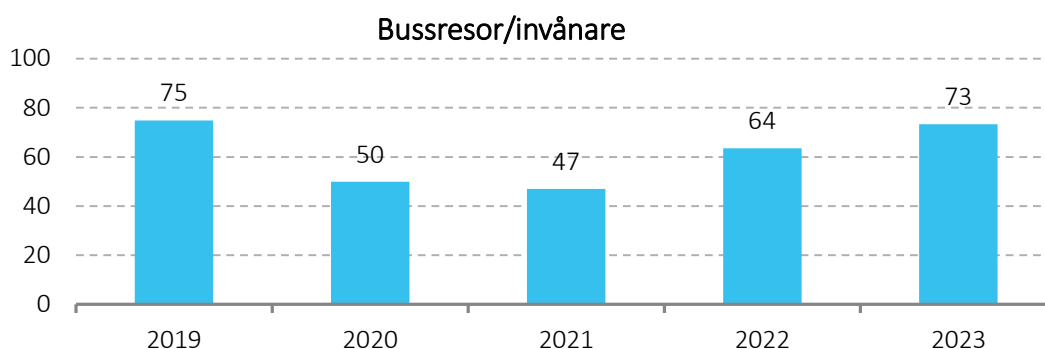
Dieslbilar och diesellastbilar skulle också kunna drivas av biodrivmedlet HVO. Man kan därför anta att andelen fordon som drivs med fossila drivmedel är något högre än vad statistiken kan visa. De allra flesta lastbilar använder diesel som drivmedel, andelen har dock minskat under åren. Mellan år 2023 och 2024 minskade andelen med en procentenhet, från 87 procent till 86 procent. Även andelen el-lastbilar ökat, från en procent år 2020 till fem procent år 2024.

När det gäller personbilar drivs de flesta av bensin, även om andelen bensinbilar gått från 55 procent år 2019 till 45 procent år 2024. Därefter drivs 34 procent av diesel. Andelen som drivs av diesel har inte minskat på samma sätt som de bensindrivna utan har bara minskat ett par procentenheter sedan 2019. Andelarna laddhybrider och elbilar har ökat under de senaste åren och står nu för 6 procent vardera i personbilsflottan. Även elhybrider har ökat men inte i samma omfattning, från 2 procent år 2019 till 5 procent år 2024. Etanolbilar har minskat något och antalet gasbilar är i princip försumbart.

Personbil och bussresor

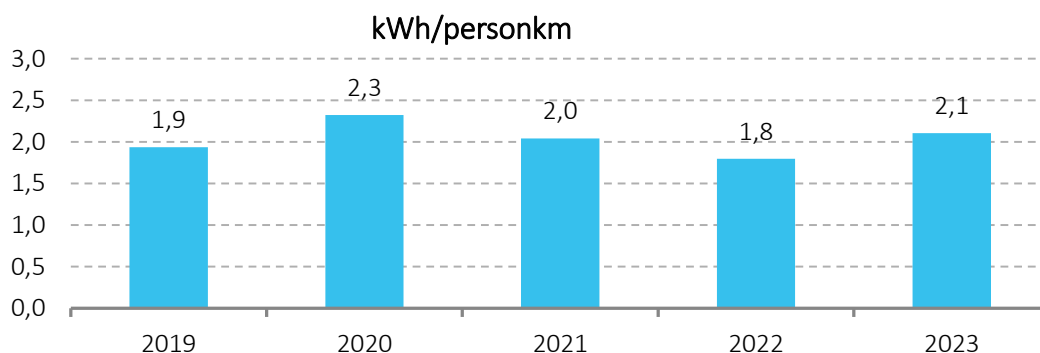

Antalet körda km per invånare är något lägre år 2023 än år 2022. År 2020 under pandemin var den genomsnittliga sträckan som lägst med strax över 3 500 km per person.

Antalet bussresor i relation till befolkningen har ökat under de senaste åren. Under pandemin gick antalet resor ner av förklarliga skäl. År 2023 var nivån uppe på nästan samma nivåer som innan.

Energianvändning resande

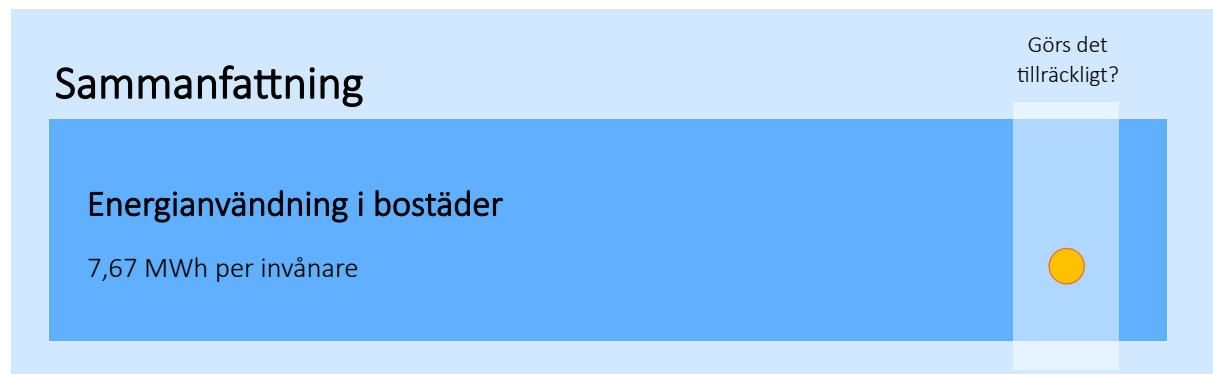

Vid en jämförelse av slutanvändning av energi och de resta sträckorna framkommer att resandet under pandemin krävde, av förklarliga skäl, mer energi jämfört med resandet under året innan och åren efter. År 2022 var energiåtgången på resande i kommunen på en lägre nivå än innan pandemin, 1,8 kWh/person-km. Personkilometer används i stället för den totala insamlade sträckan eftersom den tar hänsyn till att det exempelvis kan åka fler än en person i en bil och flera personer i en buss.

Genomförda och pågående projekt och insatser

- Inom projektet BATS – hållbara färdvägar året runt pågår insatserna Umehoj (gratis 3-veckorslån av cykel hos cykelhandlare) och Vinterspanare (fotgängare, cyklisterna om sin gång- och cykelväg)
- Arbetet pågår med implementering av trafikprogrammen och stadsutvecklingsprogrammet liksom utveckling av parkeringsnormen till en mobilitetsnorm
- Wasaline blir det första koldioxidneutrala rederiet i Östersjön - Umeå kommun
- Ultra-trafiken övergår till helt elektrifierad busstrafik från juni 2026 och Regiontrafiken har genomfört en upphandling på ett avtalsområde där det nu också blir helt elektrifierad busstrafik.
- AB Bostaden, Kollektivtrafiken och UPAB samarbetar inom bolagskoncernens fokusområde "Smarta transporter" för att tillsammans stärka vårt mobilitetserbjudande. Arbetet leds av målet om att bidra till realiseringen av Umeå kommuns inriktningsmål.
- Samarbete med upphandlad resebyrå för att säkerställa efterlevnad av bolagskoncernens riktlinjer för hållbara tjänsteresor. Dessa riktlinjer ska säkerställa att vi vid resor i tjänsten också bidrar till realisering av Umeå kommuns inriktningsmål.

Fokusområde 2- Bygg och anläggning

De områden och indikatorer som redovisas ovan är utvalda för att de antingen följer upp mål satta av kommunen eller för att de är viktig information kopplat till exempelvis scenarioanalys.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

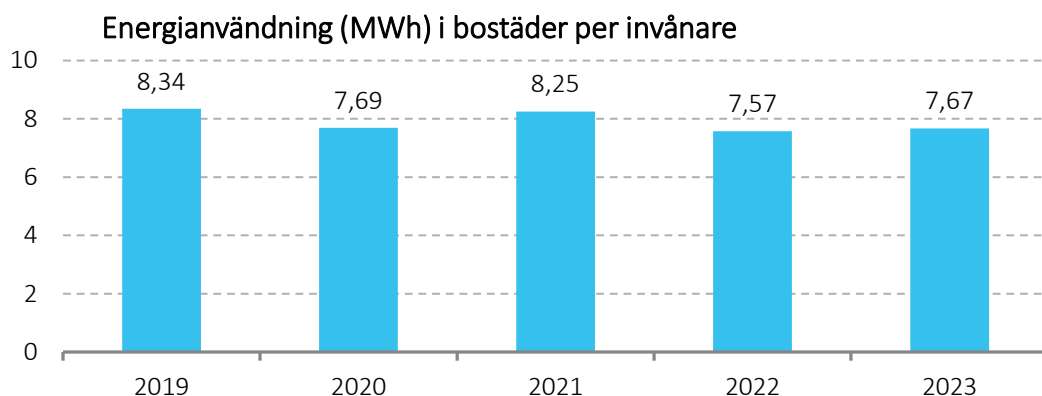
Bedömning

Energianvändning i bostäder har en svagt nedåtgående trend, bedömningen är att mer arbete krävs för att använda energi (el och fjärrvärme) mer effektivt i våra bostäder. För övriga delar av fokusområdet finns för närvarande inga indikatorer. Arbete pågår för att minska utsläpp i byggprocessen och inom olika anläggningsprojekt i Umeå och bedömning är att det behöver accelereras och skalas upp genom att t.ex. öka antalet fossilfria byggarbetsplatser och minska användningen av jungfruliga material.

För att minska utsläppen från fokusområdet finns följande generella rekommendationer för Umeås klimatomställning (i ramverket Umeå klimatfärdplan):

- Bygg i klimatsmarta material
- Bygg bostäder och lokaler som lågenergihus
- Skifta till hållbara arbetsmaskiner
- Effektivisera lokalanvändning
- Energieffektivisera lokaler och bostäder

Energianvändning i bostäder

Energianvändningen i bostadshus går mestadels till uppvärmning av bostäderna. En mindre del används till hushållsel. Energiåtgången var något högre år 2023 än år 2022. År 2023 förbrukades det i bostäder 7,67 MWh per invånare jämfört med 7,57 MWh per invånare år 2022.

Genomförda och pågående projekt och insatser

- Gator och parker förstärker inom anläggningsarbeten framför allt miljö- och masshantering och har bytt ut alla handhavande maskiner till el med plan för att upphandla eldrivna större grönytemaskiner.
- Fastighet arbetar med kartläggning av klimatpåverkan vid nybyggnationer och har ett pågående arbete med att testa nya tekniker och arbetssätt (exempelvis cellglas i grundläggning, återbrukat tegel som fasad).
- Inom partnerskapet Umeå klimatfärdplan testas en framtiden Umeåmodell av klimatberäkningsanvisningar för byggande inklusive gränsvärden, där Fastighet har antagit modellen som ett nytt arbetssätt.
- Kommunen erbjuder löpande tjänster inom energi och klimatrådgivning till Umeås medborgare, företag och organisationer.
- Tomtebo strand kommer vara en 100% fossilfri entreprenad och förutsättningar har skapats för elmaskiner genom framdragning av elkablar.
- Tekniska nämnden kommer genomföra projektet Utsläppsfri byggarbetsplats, där byggandet av serviceboende kommer genomföras som en utsläppsfri byggarbetsplats.
- AB Bostaden Återbruk inom och mellan ROT-projekt av exempelvis WC-stolar, handfat, fönster, fönsterdörrar, entrepartier, etc.
- AB Bostaden Tillförande av fler lägenheter genom utveckling av befintliga fastigheter (ombyggnation av studentkorridorsrum till studentlägenheter)

Fokusområde 3- Energi, el och fjärrvärme

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
Fjärrvärme 49,2 kton CO2e från fjärrvärmeproduktion	
Producerad och använd energi 5 486 725 MWh använda 2 836 812 MWh producerade	
Användning av fossila bränslen 8,37 MWh per invånare använda via fossila bränslen	

De områden och indikatorer som redovisas ovan är utvalda för att de antingen följer upp mål satta av kommunen eller för att de är viktig information kopplat till exempelvis scenarioanalys.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

Bedömning

Produktionen av fjärrvärme och el står för ca 20% av Umeås utsläpp, arbete pågår för att möjliggöra och förbereda fjärrvärmesystemet i Umeå för att kunna minska utsläppen t.ex. genom utsortering av plast och öka upptaget av restvärme. Bedömningen är att mer arbete krävs för att kunna minska utsläppen i en snabbare takt.

I Umeå producerar relativt mycket energi, framför allt fossilfri el och bedömningen är att det görs tillräckligt. Elanvändningen och effektbehovet förväntas öka mycket kommande åren i och med elektrifiering vilket beaktas inom bl.a. energiprogrammet och Umeå energis nätutvecklingsplan.

För att minska utsläppen från fokusområdet finns följande generella rekommendationer för Umeås klimatomställning (i ramverket Umeå klimatfärdplan):

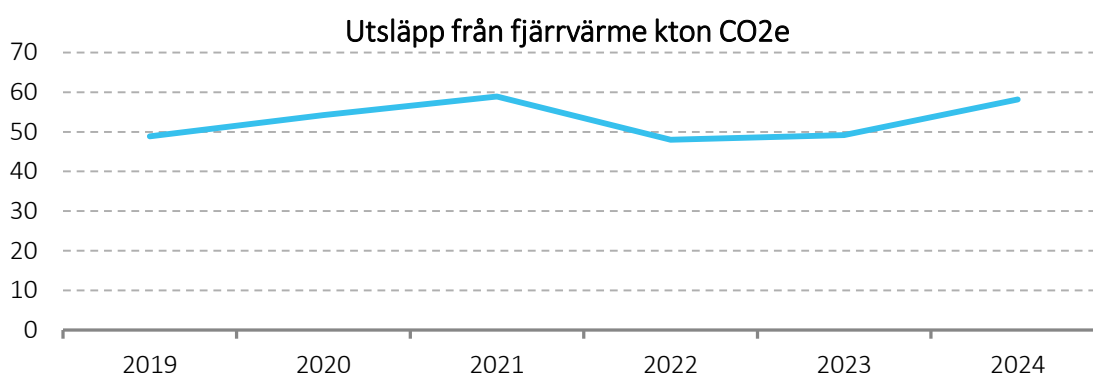
- Energieffektivisera lokaler och bostäder
- Välj hållbar uppvärmning
- Producera och konsumera mer hållbar energi

Umeå använder mer energi än som produceras inom kommunen vilket beror till stor del på import av fossila bränslen. Mer arbete krävs för att effektivisera och fasa ut fossila bränslen.

Anledningen till att fjärrvärmens utsläpp ökade markant under 2024 jämfört med 2023 beror till största del på den extrema köldknäppen under första veckan i januari. Oljepannor som inte används utan bara är till för denna typ av situationer var tvungen att användas för att leverera förväntad värme i systemet. Utöver detta bidrog även en ökad andel plast i avfallet som energiåtervunnits till mer utsläpp av koldioxidekvivalenter.

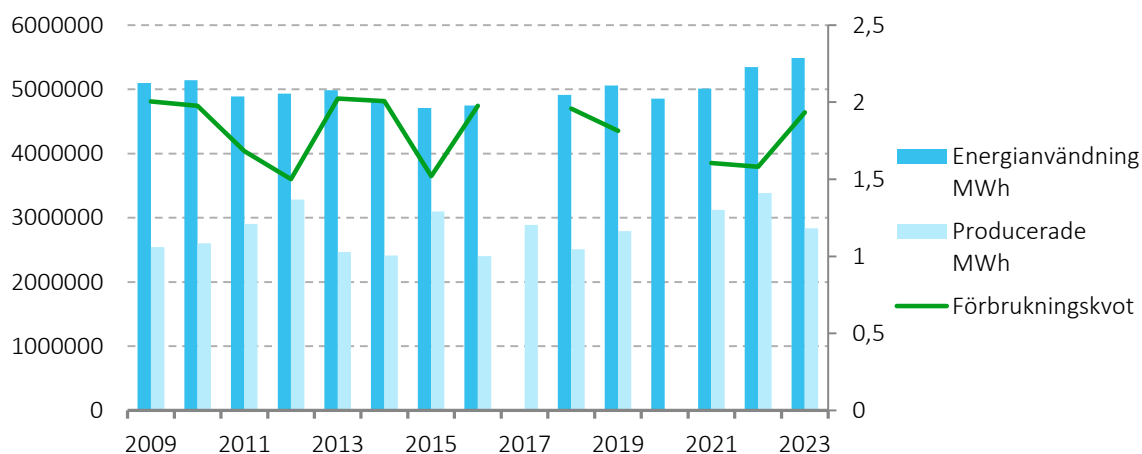
Användningen av fossila bränslen per invånare i Umeå har legat relativt konstant de senaste åren. För att minska utsläppen krävs betydligt mer kraftfulla åtgärder, särskilt inom transportsektorn där huvuddelen av utsläppen sker.

Fjärrvärme

Utsläppen från fjärrvärme stod för 49,2 kiloton CO₂e år 2023. Det var en uppgång jämfört med 2022 när utsläppen var 48 kiloton CO₂e. Nedgången mellan de föregående åren 2021 till 2022 berodde både på en lägre förbrukning och en relativt stor minskning i fjärrvärmens emissionsfaktor, som i sin tur berodde på att Umeå Energi slutat förbränna torv i produktionen. Mellan år 2022 och 2023 ökade utsläppen något, vilket till stor del beror på ökade utsläpp från produktionen eftersom mängden avfall som användes för energiåtervinning ökade.

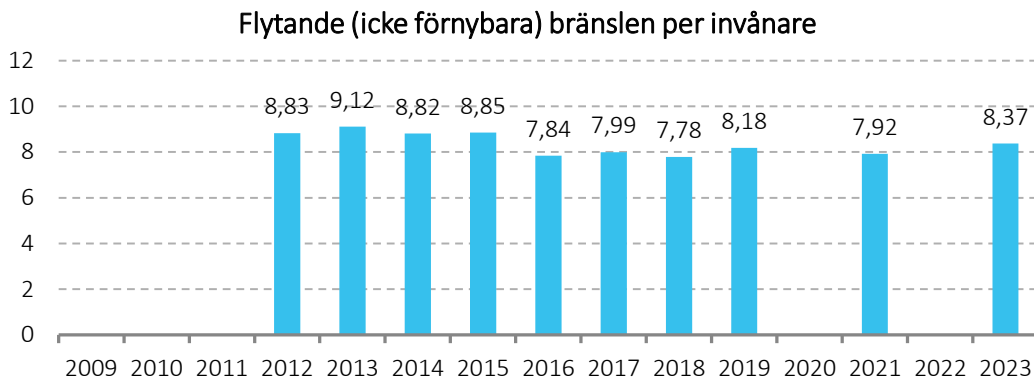
Producerad och förbrukad energi

I staplarna i diagrammet ovan visas all producerad el och fjärrvärme respektive all förbrukad energi. Och kvoten dem emellan visas i den gröna linjen. Ett värde på 2 betyder att det förbrukas dubbelt så mycket MWh i Umeå kommun jämfört med hur mycket som produceras. År 2023 var kvoten högre än

de två föregående åren, vilket beror både på en minskad produktion av energi under år 2023 och en ökad energianvändning.

Användning av fossila bränslen

Användningen av fossila bränslen per invånare har gått ner de senaste åren. År 2023 låg användningen på 8,37 MWh per invånare. Det är något högre jämfört med de senaste åren som går att jämföra med. Vissa år saknas statistik för att kunna jämföra.

Genomförda och pågående projekt och insatser

- Åtgärder för tex produktion av solel, driftoptimering och energieffektivisering pågår löpande inom kommunens fastigheter.
- Umeå Energi genomför kontinuerliga åtgärder för att stärka och öka robustheten i elnätet inom Umeå kommun. Som en del av dessa insatser pågår bland annat en omfattande utbyggnad som syftar till att fördubbla överföringskapaciteten till Umeå tätort.
- Ett nytt energiprogram antogs januari 2025 som pekar ut en riktning/strategier för utvecklingen av Umeås energisystem i linje med Umeås inriktningsmål.
- Flera projekt genomförs av Umeå energi och andra parter för att minska utsläpp från Umeås fjärrvärmesystem, bl.a. utvecklas en digital tvilling av fjärrvärmenätet samt projekt för att utforska nya restvärmeaffärer i Umeå.
- En sorteringsanläggning kommer att uppföras vilket beräknas kunna halvera utsläppen som uppstår från förbränning av plast, planeras vara i drift under 2028.
- Tekniska nämnden genomför ett löpande arbete med att byta ut gatubelysning med gammal teknik till nya energieffektiva armaturer pågår.
- AB Bostaden arbetar med att minska energianvändning genom byte till bättre och effektivare system samt test av AI-styrning

Fokusområde 4- Cirkulär ekonomi

Sammanfattning	Görs det tillräckligt?
Avfall 331 kg kommunalt avfall per invånare (exkl. trädgårdsavfall) 39 % kommunalt avfall till materialåtervinning 206 kg kommunalt avfall per invånare till energiåtervinning 4 % avfall till återanvändning	
Sysselsatta inom cirkulär ekonomi 804 personer	

De områden och indikatorer som redovisas ovan är utvalda för att de antingen följer upp mål satta av kommunen eller för att de är viktig information kopplat till exempelvis scenarioanalys.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

Bedömning

En cirkulär ekonomi bygger på att material och produkter återanvänds eller återvinns för att fortsätta skapa värde så länge som möjligt, ex. ökad återvinning och återbruk, matavfallsutsortering och användning av fjärrvärme.

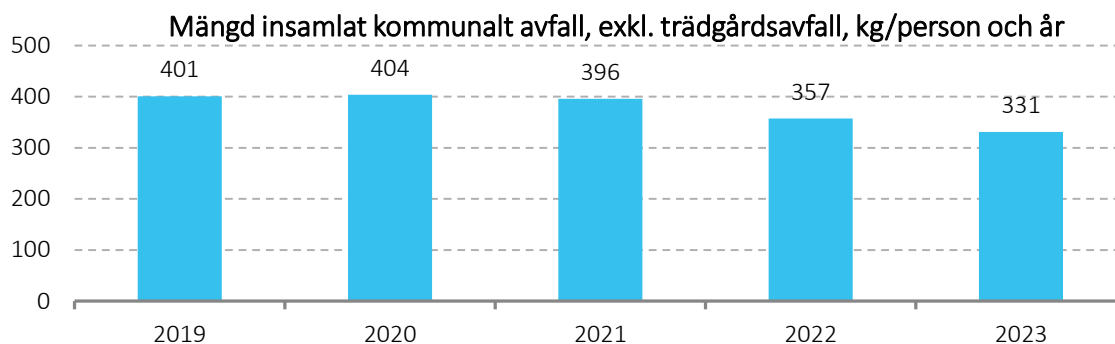
En positiv utveckling är att insamlat avfall liksom avfall till energiåtervinning minskar, medan andel avfall till materialåtervinning och återanvändning står still. Det behöver dock inte vara negativt, eftersom det även kan betyda att material används längre.

För att minska utsläppen från fokusområdet finns följande generella rekommendationer för Umeås klimatomställning (i ramverket Umeå klimatfärdplan):

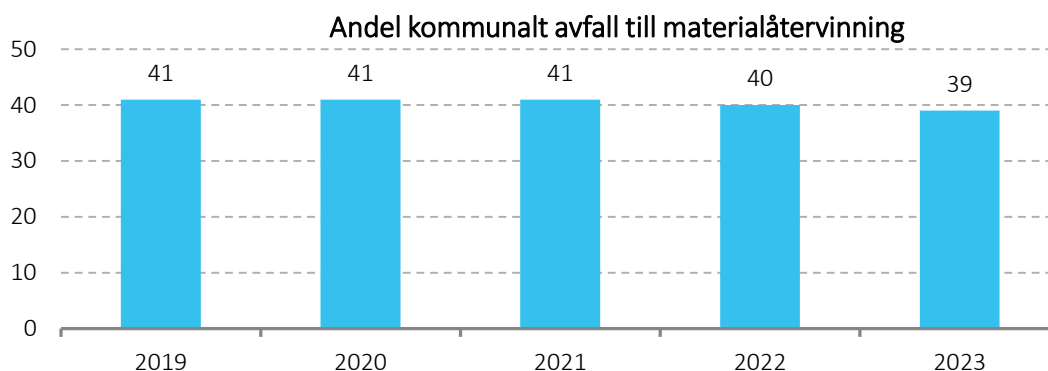
- Minska klimatpåverkan från resursanvändning
- Använd mindre och mer hållbar plast
- Använd och utveckla delningstjänster inom mobilitet och service
- Skifta till fossilfria finansiella investeringar och kapitalplaceringar

Bedömningen är att arbete pågår för en mer cirkulär ekonomi, men att mer arbete krävs för att kunna minska utsläppen från området i en snabbare takt, exempelvis utbildningskampanjer, hållbara upphandlingsmetoder, riktade policyinsatser och incitament för återanvändning och reparation.

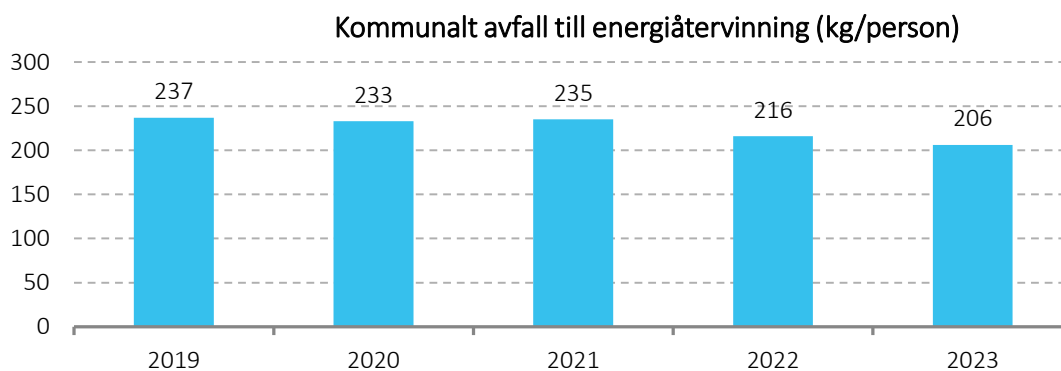
Avfall

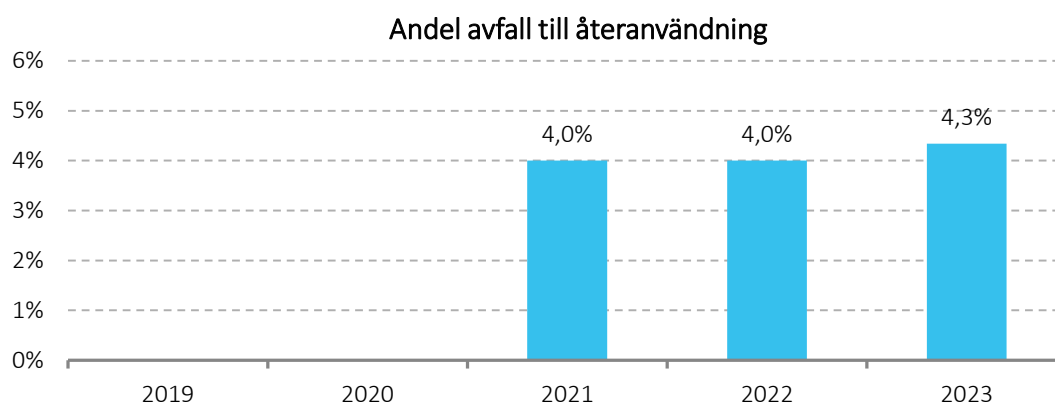
Mängden insamlat kommunalt avfall (exklusive trädgårdsavfall) har minskat per person under de senaste tre åren. Särskilt stor var minskningen mellan år 2021 och 2022.

Andelen kommunalt avfall som går till materialåtervinning har varit relativt stabilt under de senaste 4 åren, runt 40 procent.

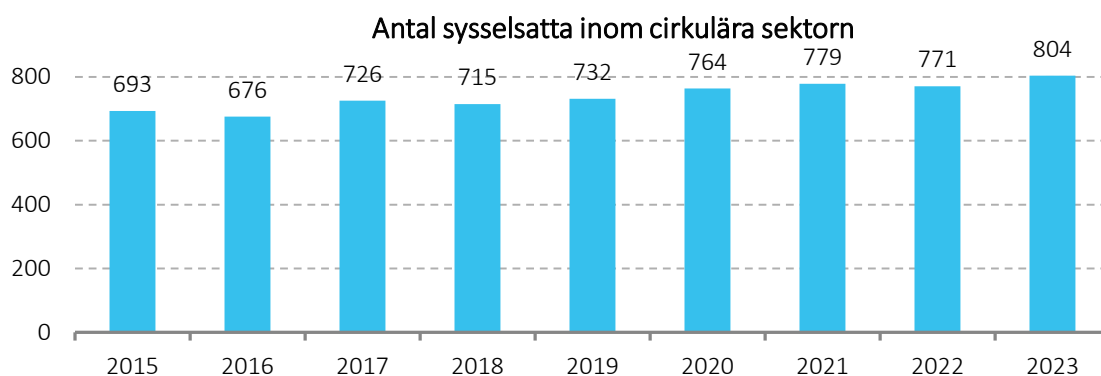

Mängden kommunalt avfall som går till energiåtervinning minskade mellan 2021 och 2023 till 206 kg per person.

Information om andelen avfall till återanvändning finns endast under de senaste tre åren. Både 2021 och 2022 återanvändes fyra procent av avfallet. Informationen är dock komplex att följa upp eftersom det som kan återanvändas också skulle kunna exempelvis säljas på andrahandsmarknaden. En minskning i andelen avfall till återanvändning behöver således nödvändigtvis inte vara negativ eftersom det också kan betyda att livscykeln på saker förlängs.

Sysselsatta inom cirkulär ekonomi

Antalet sysselsatta inom det SCB definierar som cirkulära sektorn har konstant ökat ända sedan 2015, år 2023 var 111 fler personer sysselsatta inom sektorn jämfört med år 2015. År 2023 arbetade 33 fler personer i sektorn jämfört med år 2022. I riket har antalet sysselsatta inom den cirkulära sektorn ökat med tre procent mellan år 2015 och 2021. I Umeå är ökningen nästan 15 procent under samma period.¹

Genomförda och pågående projekt och insatser

- En cirkulär policy för Umeå kommun ska tas fram, de föreslagna områdena för policyn är urban-industriell symbios, byggande resp. internt återbruk
- Byggåterbruket invigdes i januari, insatsen sker i samverkan med ABC Umeå ekonomisk förening, [ABC – Cirkulär bygghandel](#)
- Inom projektet Cirkulära Västerbotten har flera piloter genomförts, bland annat återbruk av växter, cirkulär möbelhantering liksom kartläggning av cirkulära lösningar och IT-återtagningsdag

¹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/miljoekonomi-och-hallbar-utveckling/cirkular-ekonomi/pong/tabell-och-diagram/konkurrens-och-innovation2/antal-sysselsatta-i-naringslivet-i-den-cirkulara-sektorn/>

- Horizon-projektet School Food for Change avslutas under året och arbetet har bland annat handlat om att minska matsvinn och arbeta med skolmåltider som pedagogiskt verktyg
- De kommunala bolagen har tillsammans definierat en gemensam strategi för cirkulära affärer. Målsättningen är att frikoppla Umeås tillväxt från ohållbar resursanvändning. Detta bidrar till att minska utsläppen samt göra det enklare att återbruka resurser och reparera saker.
- Bolagen inom ramen för "Umeå Eco Industrial park" fortsätter arbetet inom bolagskoncernens fokusområde "Industriell symbios" med de gröna omställningsprojekt & cirkulära lösningar som möjliggör att rester från befintliga affärer kan bli en resurs i nästa affär eller återanvändas. Projekten handlar om energiförädling, cirkulära vattenlösningar, avfallsåtervinning och hållbara logistiklösningar med mera. Arbetet leds av målet om att bidra till Umeå kommuns övergripande inriktningsmål med fokus på klimatneutralitet och tillväxt.

Fokusområde 5- Övergripande insatser

Sammanfattning

Görs det
tillräckligt?

Utvecklingen inom fokusområdet går framåt, men för sakta.

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

Bedömning

Kommunkoncernen arbetar aktivt med att utveckla sin förmåga att möjliggöra och påskynda Umeås klimatomställning inom samtliga fokusområden. För att öka implementeringstakten krävs fortsatt förstärkning av stödjande åtgärder, särskilt inom portföljstyrning samt kapacitet för finansiering och investering i klimatåtgärder. Uppföljning, analys och kommunikation inom klimatområdet behöver utvecklas ytterligare för att ge bättre stöd till styrning och genomförande. Detta gäller både inom kommunkoncernen och för Umeå som geografisk yta.

Genomförda och pågående projekt och insatser

- Arbete med en portföljkartläggning pågår med syfte att accelerera, hitta synergier och identifiera luckor med målsättning att ta fram en modell för hur Umeå kan arbeta med en klimatomställningsportfölj och långsiktigt öka omställningskapaciteten.
- Arbete pågår inom koncernen med att framför allt öka kunskapen kring investeringar och finansiering av klimatåtgärder med stor potential för minskning av klimatutsläpp. Det kan innebära att den externa finansieringen ökar, att större investeringar möjliggörs och att teknisk expertis liksom innovativa lösningar från nationella och internationella initiativ nyttjas på bästa sätt.
- Inom det lokala klimatkontraktet och partnerskapet Umeå klimatfärdplan har en rad event och träffar genomförts för att skapa fler mötesplatser och förutsättningar för samarbeten mellan partners inom klimatomställning.
- Partnerskapet och utbytet med Viable Cities, nationella myndigheter och andra svenska städer utvecklas och stärks kontinuerligt, där den årliga revideringen av det nationella Klimatkontrakt 2030 utgör bas.
- Umeå har inom EU-missionen 100 klimatneutrala och smarta städer en s.k. Mission label och ett Climate City Contract. I och med det genomförs ett aktivt arbete med NetZeroCities inom specifika utvecklingsområden, bland annat har support getts kring utvecklad partnerskapsmodell för Umeå klimatfärdplan och utveckling av Umeås klimatportfölj.

Status i underliggande planer och program

Tabell 1 Kortfattad bedömning av relaterade styrdokument till programmet.

Relaterade dokument till program för klimatneutralitet	Bedömning
Avfallsplan för Umeåregionen (KF 2020)	Reviderad plan tas fram
Cykeltrafikprogram (KF 2018)	Mer arbete krävs
Energiprogram (KF2025)	Enligt plan
Fotgängarprogram för Umeå (KF 2019)	Mer arbete krävs
Godstrafikprogram (KF 2018)	Mer arbete krävs
Inköps- och upphandlingspolicy (KF 2016)	Ny policy tas fram
Kollektivtrafikprogram (KF 2021)	Mer arbete krävs
Näringslivsstrategi Umeå kommun (KF 2019)	Enligt plan
Parkeringsprogram (KS 2013)	Ej aktuellt
Riktlinjer för resor i tjänsten, Umeå kommun (KS 2016)	Ersatt av ny resepolicy
Strategiska planen (KF 2016)	Enligt plan
Trafiksäkerhetsprogram (KF 2014)	Ej aktuellt
Umeå kommuns Översiktsplan (KF 2018)	Enligt plan
Umeås lokala miljömål (KF 2020)	Mer arbete krävs
Åtgärdsplan för minskade utsläpp av växthusgaser (KF 2009)	Enligt plan
Åtgärdsprogrammet för renare luft (KF)	Mer arbete krävs
Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål, 2022-2025	Mer arbete krävs
Umeå klimatfärdplan	Mer arbete krävs
Undertecknade åtaganden	
Klimatkontrakt 2030	Enligt plan
Circular Cities Declaration	Mer arbete krävs
Covenant of Mayors	Mer arbete krävs
Cities Race to Zero	Enligt plan

Definitioner

Fördelning av beräknade utsläpp 2021

Här presenteras en uppdelning av utsläppen från olika sektorer under 2021.

- Stationär energi: Denna sektor inkluderar utsläpp från bostadsbyggnader, kommersiella och institutionella byggnader, industribyggnader och jordbruk. Bostadsbyggnader står för den största delen av utsläppen inom denna kategori.
- Transporter: Vägtrafik dominerar denna sektor med det högsta antalet utsläpp, följt av terrängfordon och arbetsmaskiner. Det har skett en ökning av utsläppen från 2019 till 2021.
- Avfall: Utsläppen från denna sektor kommer främst från fast avfallshantering och avloppsvatten. Det har varit en minskning av utsläppen från 2019 till 2021.
- IPPU (Industriell process och produktanvändning): Det har skett en ökning av utsläppen från industriella processer från 2019 till 2021.
- AFOLU (Jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning): Utsläppen från denna sektor har varit relativt konsekventa, med boskap som den största källan till utsläpp.

Utsläpp som genereras från fossilandelen i energiåtervinningen ur avfall inkluderar ett regionalt upptag av avfall och inkluderas i de territoriella utsläppen. Umeå kommun står för ca 25% av mängden avfall.

Sammanfattningsvis visar diagrammet att de största utsläppskällorna är stationär energi och transporter.

Utsläpp Umeå [kton CO₂e] jmf med Parisavtal

De beräknade utsläpp som visas är samma data som Umeå kommun rapporterar till exempelvis CDP och Covenant of Mayors och de är beräknade enligt en standardmetod (GPC-CRF).

Enligt www.klimatkollen.se (vilket ligger i linje med tidigare beräknad koldioxidbudget i Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål, 2022-2025) behöver utsläppen i Umeå minska med drygt 20% per år från 2021 för att vara i linje med Parisavtalet och inom den beräknade koldioxidbudgeten 1139 kton CO₂.

Sammanfattningsvis visar diagrammet att de totala klimatutsläppen i Umeå under de senaste åren har legat ganska stilla (undantag 2020 pga. pandemi) och att de inte minskar i den hastighet som krävs enligt Parisavtalet.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Umeå kommun har en målsättning om att Umeås konsumtionsbaserade klimatpåverkan minskar till 2 ton koldioxidekvivalent per person till år 2040 och 1 ton till år 2050. Exempel på konsumtion omfattat av målsättningen är byggmaterial, livsmedel, möbler etc.

Vad är scopen?

Scope 1 (direkta utsläpp): Dessa utsläpp kommer direkt från källor som ägs eller kontrolleras av organisationen, till exempel från förbränning i anläggning och fordon.

Scope 2 (indirekta utsläpp från energi): Dessa utsläpp kommer från produktion av elektricitet och värme, som köps och konsumeras av organisationen.

Scope 3 (övriga indirekta utsläpp): Dessa utsläpp uppstår från källor som inte ägs eller kontrolleras av organisationen, men som är en del av dess värdekedja. Det kan inkludera allt från inköpta varor och tjänster till anställdas pendling och avfallshantering.

Uppdatering av data för territoriella utsläpp

Uppdatering av data i de nationella databaserna för de territoriella utsläppen sker i augusti. Datat har en eftersläpning på ca 1½ år.

Tjänsteskrivelse

2025-09-15

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2024/00500

Information: Långsiktigt finansiellt mål

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Vid sammanträdet informerar ekonomidirektör Lena Höök Gustafsson om långsiktigt finansiellt mål

Beslutsunderlag

Beredningsansvariga

Beslutet ska skickas till

Förnamn, Efternamn
Befattning

Lena Gustafsson
ekonomidirektör

Tjänsteskrivelse

2025-09-15

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00794

Stadsdirektören informerar

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Vid sammanträdet 2025-09-23 informerar stadsdirektör Elin Pietroni om aktuella frågor.

Beslutsunderlag

Beredningsansvariga

Beslutet ska skickas till